

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AKTSTYKKER OG OPLYSNINGER
TIL
STATSKOLLEGIETS HISTORIE
1660 — 1676.

UDGIVNE VED

J. LINDBÆK

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.

I. HÆFTE.

KØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

1903.

1660.

16. Nov. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost om at lade forhandle i »Consilio Status« om Forandring i Instruxen for Fr. v. Ahlefeld, dansk Gesandt i England, i Anl. af Arveregeringens Indførelse, og om, hvorvidt Kongen i Fremtiden kunde lade Hertugen af Gottorp og de »andre uddelte« Hertuger føre Titel af Arvinger til Norge uden Skade for sin Arveretlighed.

24. Nov. Kongebrev²⁾ til Rigens Drost om »i Morgen Formiddag« at sammenkalde alle Assessorer i Collegio Status for at holde den første Session. Drosten skal som Præsident efter medfølgende foreløbige Instrux (Nr. 1) proponere paa Kongens Vegne, »hvis til voris Regerings lykkelige Fortsettelse allermest fornøden kand eragtes«.

1. *Foreløbig Instrux for S. K. 18. Nov. 1660.*

Kopi: S. R. Nr. 298 b., Konc. med Erik Krag's Haand som Indlæg til samme. Efter en Kopi i St. kgl. Bibl. (Ny kgl. Saml. Nr. 1028, 4to) tr.: Aarsberetn. f. Geheimearch. II, 157 f.

Instruction givet voris Statscollegio, hvorefter alle de, dertil hører, sig underd. skal hafve at rette oc forholde:

Fridericus 3. Voris Riges Drost skal udi dette af os indstiftede Statscollegio vere Præsident oc Formand oc dets Colleguer oc membra, naar noget forefalder, som derudi forhandlis bør, lade tilsammenkalde.

¹⁾ S. T. Nr. 1301. Forfatteren af Registret til S. T. har anset Consilium Status for identisk med S. K. — Allerede 6. November siger den nederlandske Gesandt, at Hans Nansen kaldes Assessor in Collegio Status (Becker, Samlinger til Frederik III's Hist. I, 433).

²⁾ S. T. Nr. 1320.

Bem. Collegii Forsamlinger skulle ske udi Raadstuen for vort Slot Kiøbenhavn, udi hvilke Præsidenten Propositionerne skal giøre saa och os underd. Relation, om hvis derudi delibererit oc behandlet vorder *a*).

Den af os i dette Collegio forordnede Statssecreterer skal holde Protocol ofver, hvis derudi forefalder och behandles, saa och alle samme Collegii Resolutioner concipere, hvilke Resolutioner, førend de os præsenteret vorder, skulle af Præsidenten reviderit oc igienemset vere.

Voris Statscollegium skal i alle Consultationer i høieste Act hafve, at voris Souverainitet, kongelig Autoritet och Reputation saavelsom voris gandske kongl. Huses Interesse oc Velfart, i Særdelighed voris Arfverettighed oc alle andre regalia, erholdes oc mainteneris i sin Vigueur oc Kraft, af ald Forstand oc Mact afverge, hvis noget deraf kunde turbere eller vere imod.

Naar Sager af stoer Victighed i dette voris Statscollegio forefalder, da skal de der en eller tvende Gange reassumeris och meget vel oc grundeligen ofverveies, førend consilium oc Beslut derom forfattes.

Samme voris Collegium skal tage udi underd. oc flittig Act, paa hvad Maade god Correspondence med voris Naaboer kand underholdes, tienlige Forbund giøres, forbedres oc vedligeholdes, med alt andet, hves voris oc vore Rigers oc Landes Interesse med fremmede Potentater och Republiquer kand vedkomme.

Alle Consultationer, som udi voris Statscollegio forefalder, skal holdes hemmelig oc udi største Secretezza.

Intet af hvis derudi consulterit er, skal opsettes til nogen Execution, førend det af os selv vorder approberit oc naadigst befalet. Dette vi saaledes interimsvi til videre oc udførligere Forklaring, som med forderligste ske skal, hafver ladet forfatte. Gifvet Hafnæ 18. Novembris 1660.

- a*) Konc. tilf.: mens dersom Præsidenten formedelst sin Svaghed eller andre Tilfælde sligt icke forrette kand, da skal det ske ved voris Canceler. Overstr. og tilf. i Margen: Dette er efter Hans M^{ts} Befalling udslet.

25. Nov.—12. Jan. 1661. 9 Møder, hvis Betænkninger nu alle er tabte. Deres Indhold refereres saaledes¹⁾:

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger. Nr. 10 i denne Fortegnelse er den bevarede Betænkning af 12. Jan. 1661. Slg. Hist. Tidsskr. 7. R. I, 571—73.

1. Lothringens Hertug.
2. Engelske Comandeur Svar.
3. Rigens Raad at vere.
4. Souveränitet for Hertugdom. Slesvig.
5. Collegier at anordnes. Festningernes Reparation. Flodens Tilstand.
- 6.
7. Kiøbenhavn 1) om siste Privilegier, 2) Tilførsel, 3) Deputerede at anordne, 4) Stendernis Samling i Fredstid.
8. Rigens Raad at vere.
9. Flodens Tilstand. Festningernes Besetning. Defension. Militiens Reduction och andet.
9. Dec. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost om at lade forhandle i S. K., hvorledes Garnisonen i København kan underholdes 3—4 Maaneder, indtil de Midler til dens Underhold, som dens høje Nødtørft uomgængelig kræver, kan tilvejebringes.
13. Dec. Kongebrev²⁾ til Rigens Drost om at lade drøfte i S. K., hvorledes en Matrikel over det ganske Rige bedst kan forfattes og al Ejendom uden Persons Anseelse anslaas.
31. Dec. Møde. Forhandling om Instruxen for Gesandten ved det svenske Hof³⁾.

1661.

2. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ til S. K. af 1. Jan., for at forhandle om Jochum Irgens' Ansøgning og i Almindelighed om Abalienation af Kronens Gods⁵⁾.
- Samme Dag Kongebrev⁶⁾ til S. K. om næste Dag at afgive

¹⁾ S. T. Nr. 1350. Slg. Becker I, 215.

²⁾ S. T. Nr. 1366. ³⁾ Registret til P. I ⁴⁾ S. T. Nr. 2.

⁵⁾ Registret til P. I. 6. Jan. fik Hannibal Sehested Ordre til at udlægge Vestervig Kloster til J. I. for hans Fordringer paa Kronen (S. T. Nr. 19).

⁶⁾ S. T. Nr. 3.

Betænkning om det Instrument, som skulde forfærdiges om Kongens og hans Hus's Arveret¹⁾.

10. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ til Rigens Drost 8. Jan., for at forhandle om, hvorledes Højesteret, hvorfra ingen Appel burde ske, bedst kunde konstitueres, og med hvor mange og af hvad Stands Personer den kunde besættes.

S. K. indstillede, at naar der var afvigende Meninger, kunde Kongens Stemme gøre Udslaget. Der kunde indsættes to Sekretærer til Protokollen, en af Adel og en af Borgerstand, ligeledes én, som hidtil havde haft Navn af Rigens Skriver, til at læse Sagerne op. Stedet, hvor Højesteret kunde holdes, kunde være København³⁾ — Forordningen⁴⁾ om Højesteret (14. Febr.) synes væsentlig at stemme overens med Betænkningen.

12. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 11. Jan. til Rigens Drost, for at drøfte de Instanser, der skulde gaa forud for Højesteret. Betænkning (Nr. 2) samme Dag. Resultatet var Nedsættelsen af den første Lovkommission⁶⁾.

2. Betænkning af S. K. 12. Jan. 1661.

Orig. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv, Referat i P. I Bl. 2 f.
Tr.: Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 5 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. hafver naadigst for got anset, at Collegium Status skulde beraadslaa och sit underdanigste Betenkende gifve, paa hvad Maade de Rettergange och instantiæ, som i Processer bør at foregaa dend høieste Ret, hvorfra ingen Appellation sker, kand best her i Ed. kongl. May. Rige Dannemark indrettis och administreris, da samme E. k. M. naadigste Befalning i ald Underdanighed at efterkomme, er bemelte Materie i Stats Collegio paa det flittigste blefven ofverveiet, och derpaa efterfølgende allerunderdanigste Beslut paa Ed. kongl. May. videre Behag och Approbation fult, nemmelig at med Landstinge, Gaardsret, Consistorier,

¹⁾ Arveenevoldsakten udstedtes 10. Jan. (Kongeloven og dens Historie, Aktst. I).

²⁾ S. T. Nr. 26. ³⁾ P. I Bl. 1—2 (meget ødelagt). Tr.: Vedel, Højesterets Historie, 16.

⁴⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Sss. ⁵⁾ S. T. Nr. 38.

⁶⁾ Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 5 f.

Hærridstinge, Bytinge, Birketinge och Søret kunde det best forblifve ved dend Indstiftelse, som det hidindtil her i Riget vorit hafver, dog at en hver Landsdommere af Adel blef adjungerit en dyktig borgerlig Standsperson, som Retten tillige med hannem betiene kunde. Mens som en ordentlig och velfunderit Rettergangs Proces och Form til Justitiens Verk vel at beskieke særdelis fornøden giøris, da kunde af E. kongl. May. visse Commissarier af alle Provindtser her i Danne-mark forordnis och næfnis, hvilke samme Rettergangs Proces til videre Revision och E. kong. May. naadigste Approbation saaledis kunde befalis at opsette, at en Vished och gafnlig Uniformität deri ofver det hele Rige kunde hafvis. Och kunde bemelte Commissarier, om det E. kongl. May. saaledis behager, tilligst foretage dette Rigis forrige Love, Recessen och andre Forordninger, derudi observere och corrigere, hvis de erakte sig ei at skicke och ofverenskomme med nerværende Ed. kongl. May. Arfregering och best tiene til en almindelig och god Observants ofver det hele Land. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 12. Januarii anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

J. Gerstorff mp. Hansz Schack. Hannibal Seh[estød]. P. Reetz.

Christian G. z. Ranzow. Hans Svane. Theodorus Lente mp.

Hans Nansen. Petrus Bulichius mp. C. Gabell mp.

Heinrich Mathesius mp.

21. Jan. Møde, iflg. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost af 20. Jan., for at drøfte Niels Trolles Begæring, at der i Sagen mellem ham og Jørgen Løvenklau, der nu skal for Højesteret, kun maa dømmes af Adelsmænd, da Sagen er ærerørig og tilmed bragt for Retten før Regeringsforandringen.

Betænkningen synes at gaa ud paa, at der skal dømmes paa samme Maade, som hidtil har været brugelig i lignende Tilfælde²⁾. Sagen paadømtes af Højesteret 5. Marts 1661³⁾, hvor baade adelige og borgerlige Dommere var til Stede.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev⁴⁾, stilet til Rigens Drost, et Forslag, hvorledes Gaderne i København, ligesom i andre vel policerte Stæder, kunde holdes rene.

¹⁾ S. T. Nr. 51. ²⁾ P. I Bl. 3 (meget ødelagt). Datoen ses af Registret.

³⁾ Slg. Holberg, Danmarks Hist. III, 537—40. Vedel, Højesterets Historie, 23 ff.

⁴⁾ S. T. Nr. 68. Tr.: Kbhs. Diplom. VI, 355. Da dette Brev er dateret 30. Jan., maa der være en Fejl enten i denne Dato eller i Tidsangivelsen i Registret til P. I

Forslaget med alle dets Conditioner blev befundet godt, og der udtaltes, at dets Iværksættelse kun vilde bero paa, at der udgik en kongelig Befaling derom¹⁾. Det hidrørte fra Tolderen Johan Esmit, og paa Grundlag af det udstedtes der 12. Marts en Forordning og et aabent Brev om Renholdelsen i København. 14. Marts udnævntes Esmit til Direktør for Renovationsvæsenet paa otte Aar²⁾.

12. Febr. Møde. Kongen havde ved Brev³⁾ af 10. Febr., stilet til Rigens Drost, krævet S. K.'s Betænkning om en Memorial fra de nederlandske Gesandter om Refusionen af de extraordinære Omkostninger, som Generalstaterne i sidste Krig mellem Danmark og Sverige til Hjælp for Danmark havde haft ud over Alliancens Bestemmelser.

S. K. tog ingen Bestemmelse, men gennemsaa, hvad der i Missiver og andre Akter tilforn var passeret i denne Sag⁴⁾. Slg. 11. Marts.

Samme Dag behandledes iflg. samme Kongebrev⁵⁾ en Klage fra Sognepræsten og Hospitalsforstanderne i Nykøbing, Falster. Klagen⁶⁾, der er dateret 1. Febr. 1661, gik ud paa, at Hospitalets og Skolens Kapitaler paa Grund af slet Forvaltning i Lensmand Jost Fr. v. Pappenheims Tid var gaaede ned fra 11000 til 1500 Rdr.

S. K.'s Betænkning⁶⁾ synes at gaa ud paa, at Sagen skal undersøges og de skyldige erstatte Tabet. 25. Febr. udgik Kongebrev⁷⁾ til Lensmand Chr. Lindenov om at drage Pappenheims Enke til Ansvar.

11. Marts. Møde. Videre Forhandling om de nederlandske Gesandters Memorial (slg. 12. Febr.). Denne bestod i følgende Punkter:

1. Stedet, hvor Parternes Kommissærer skulde forhandle Sagen, maatte være i Holland. 2. Kongen skulde instruere og

¹⁾ P. I Bl. 3 f. (meget ødelagt).

²⁾ S. R. Nr. 42—44 (Forslaget som Indlæg). Tr.: Kbhs. Dipl. III, 519—22.

³⁾ S. T. Nr. 82. ⁴⁾ P. I Bl. 4. Ødelagt, Datoen ses af Registret.

⁵⁾ Tr.: Engelstoft, Universitets- og Skole-Annaler 1811. I, 201 ff.

⁶⁾ P. I Bl. 4 (meget ødelagt). ⁷⁾ F. T. Nr. 16.

autorisere sine Ministre i Holland til at føre vedkommende Forhandlinger. 3. Kunde Kommissærerne ikke blive enige, skulde Sagen gaa til arbitros eller superarbitros. 4. Til Sikkerhed for, at det, som Kommissærerne eller Voldgiftsmændene vedtog, blev overholdt, skulde der oprettes en bindende Efterkommelsesakt (actus submissionis). 5. Dersom det ikke faldt Kongen belejligt strax at erlægge, hvad han blev skyldig, maatte Generalstaterne søge deres Betaling i Trondhjems Lens Told eller i andre Indkomster.

S. K. vedtog, at der herpaa skulde svares: ad 1. Da Generalstaterne prætenderede paa Kongen, skulde de ogsaa, som billigt og brugeligt var, søge ham paa hans Sted. Locus tertius vilde falde for kostbar og besværlig. ad 2. Da Kongen havde tilladt sine Ministre i Holland at komme herhen, og Forhandlingerne skulde føres her, saa kunde Generalstaterne befuldmægtige deres herværende Ministre eller andre til at føre Forhandlingerne. ad 3. Kongen stode paa, at hans Kommissærer vilde afhandle Sagerne med Skel og Billighed, saa ingen arbitrer eller superarbitrer skulde behøves. Men hvis Kommissærerne mod Forventning ikke kunde blive enige, kunde Kongen godt lade Sagen komme til arbitros. ad 4. Om actus submissionis kunde der forhandles, naar Kommissærerne kom sammen. ad 5. Der kunde ikke kræves Hypotek eller Immission, førend Spørgsmaalene an et quantum var debatterede og saaledes liquidum formeret, thi der kunde findes contrapostulata og gravamina.

I Overensstemmelse hermed gav Kongen de nederlandske Gesandter Svar 24. Marts¹⁾.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev²⁾ af 10. Marts, stilet til Rigens Drost, en Supplik (Nr. 3) fra nogle københavnske Borgere, der beklagede sig over Forordningen af 12. Febr.³⁾, »hvorledis med den Forstrekning, som Bunden sker til sin Aftings Fortsettelse, skal forholdis«.

¹⁾ P. I Bl. 4—5 (meget ødelagt) suppleret efter de nederlandske Gesandters Memorial af ⁴/₁₄ Febr. og deres Referat af Kongens Svar. (R. A. Holland. A). Slg. Becker I, 437.

²⁾ S. T. Nr. 137. ³⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Rrr III.

Der blev ingen Beslutning taget, men vedk. Forordning blev oplæst og overvejet¹⁾. Jvfr. 29. Marts.

3. *Supplik fra 18 københavnske Borgere 6. Marts 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormægtige, høigbaarne Første, aldernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom vi fattige Mænd, E. k. M: Skatteborgere her udi Kiøbenhavn, stoer Last och Besværing med dend stærke Indkvartering, Vachtholden, Voldarbeid samt anden idelige Tyngde udi sidste Krig udstoede, saa loede vi os det alligevel ikke surt falde for dend gode Forhaabning och Trøst, vi stadeligen udi lefde, at naar Gud os Freden igiengaf, vi da vid voris høie och nidrige, naadigste och gunstige Øfrigheds Hielp och Bistand for voris underdannigst troe Hielp och Bistands Tienniste kunde werde befordred voris Næring oc Biærring samt tilstaaendis Giæld iblant Bønderne til voris Lefnits Op- hold och Creditorers Contentement igien at søge, men eftersom E: M: naadigste Paabud udgangen er, at ingen maae faae Nam eller Vordering udi Bundens Boe for den forrige Giæld inden trei Aar (udi hvilke midlertid mange vid Døden kand afgaae och formedelst ulyckelig Tilfald slet ødelagt blifve, at mand sit derofver aldellis maae miste och kvit werde, saa som os for det Forbud, Anno 1658 giort blef, vederfaredis, thi da kunde vi ald voris Betalning hoes Bunden rigtig hafve bekommit, men saa kom Svensken och tog det gandske bort, at vi derofver (det Gud kiende) merkelig stoer Skade lide), men at dend nye Forstrækning och Hosbundens Rettighed først forud betalis skal, er saadan voris Forhaabning os dervid — Gud se der til — gandske betagen, saa vi fattige Mænd, som mesten ald voris Handel och Næring med Bønderne haft och Størstedelen voris Middell och Formufve hoes dennem udsat hafve, ei alene formedelst dette Forbud med Hustrøer och Børn Nød och Trang maae lide, men end dagligen af voris Creditorer, som vi Varene (hvormed vi Bønderne udi deres høie Nød udsat hafve), hvilket sig en ansenlig Summa tilhaabe bedrager, paa det de nogit til Føde kunde hafve, emeden de Sæden udi Jorden och Høsten ind brachte, af bekommit och os forre udsat hafve, ulideligen ængstis och tribuleris, och intet visse derimod igien (om dette Forbud stricte holdis skal) af Bønderne hafve at forvænte, saa at vi vores Credit aldellis miste och derudofver

¹⁾ P. I Bl. 6.

udi total Ruin geraade, at vi ei mere igien paa Foede komme kand, med mindre E. M. en naadigst Moderation derudi giørendis vorder, som vi aldlerunderdanigst forhaabe. Hvorforre saa och efterdi, aldlernaadigste Herre och Konning, endnu mange Bønder (Gud være lofvit) findis, som noksom Middel och Raad hafve vel at kand betale och dog vidblifve, men formedelst Forbuddet saa trotsig och motvillic ere, at de icke ville, der och ere Enker, hvis Mænd os och ere skyldig blefne, som sig med god Formufve udi smaae Huse hedensat hafve, saa de ingen Aufving bruge, de gemene betrængde ochsaa self ønske, at Forbuddet ei hafde blefven giort, thi da hafde det været bedre for dem, och snarere mere, end ellers, blefvit forstragt och hiulpet. Da er hermed af E. k. M. vi aldlerunderdanigst begierendis, at E. M. forberørte voris megit trange Vilkaar af høig kongelig Gunst och Naade naadigst ville ervæge och bevilge, at vi dennom, som vi ved, der Middel och Raad hafve at kand betale och icke ville, med Rættens Giænge maae søge; thi ingen iblant os tenker os anderledis end lideligen efter nerverende Tids Tilstand och Leilighed imod dennom at forholde eller dennom anden Skiæl giøre, end som vi self vilde hænde och hafve, och dersom sligt os ei naadigst maa vorde tillat, (som vi os dog underdannigst tilforser), at os da dend samme Frihed, som Bunden niuder, naadigst maae vorde forunt, saa vi ochsaa udi trei Aare af voris Creditorer aldeles uanfæchtit och umolesterit maae være och blifve, hvorpaa E. M. naadigst Resolution vi aldlerunderdanigst forvændte. Dend aldlerhøieste Gud E. M. med det gandske kongelige Hus udi it langvarende lyk-salig fredelig Regiment til ald timelig och evig Velfærds Prosperitet fra aldle Ulycke naadeligen spare och bevare. Actum Kiøbenhavn dend 6. Marti anno 1661.

E. k. M.

Aldlerunderdanigste plichtskyldige troe Undersatter och Skatteborgere.

Hans Therckelszen.

Seuerin Pedersen.

Nielss Rasmuszen.

Jørgen Hansen Raff.

Søffren Hanszen Raffuen.

Peder Thueszen.

Jurgen Pederszen mp.

Isaac Klawman mp.

Peder Thordsen egh.

Jørgen Hanssen Ogelby.

Niels Andersenn.

Siuerdt Flor.

Søffren Laueredzen Sæby egh.

Jens Vochmand egh.

Hans Søffrensen egh.

Peder Hansen Riserop egh.

Jensz Søffrensen egh.

Jens Jenssen (?).

Samme Dag drøftedes de sluttede Lavs Stilling iflg. Kongebrev¹⁾ af 3. Marts, stilet til Rigens Drost. Dette udtalte, »at der falder adskillige Betænkninger om de sluttede Lav her i vort Rige Danmark, og findes vel saa vigtige rationes, som er imod som med samme Lavs Indstiftelse«, og opfordrer derfor S. K. til at overveje, om Lavene med størst Føje kunde vedligeholdes eller afskaffes.

Af de faa Rester af Betænkningen²⁾ synes at fremgaa, at S. K. har foreslaaet at lade Lavsskraaerne gennemse og forhøre om Misbrugene. Jvfr. 5. og 12. Jan. 1663.

29. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 28. Marts, stilet til Rigens Drost. 26. Marts havde den svenske Gesandt Duvall henvendt sig til Kansleren og krævet Ret for Sverige til, iflg. Brømsebrofredens § 20, at lade indrette en svensk ridende Post mellem Helsingør og Hamburg⁴⁾. S. K. skulde nu forhandle herom.

S. K. udtalte⁵⁾, at Postrettighed var et Regale, som en Suveræn ikke let kunde indrømme andre, at den anførte Paragraf ikke gav Sverige nogen Ret, og at denne ridende Post vilde medføre mange onde Konsekvenser, hvorfor det fraraadede denne Indrømmelse. Derimod kunde man lade den svenske Konge benytte den danske ridende Post, som da kunde modtage de svenske Breve i Hamborg og overgive dem til den svenske Postmester i Helsingør.

I Overensstemmelse hermed gav Kansleren og Grev Rantzau Duvall Svar 6. April⁶⁾. Jvfr. 22. Juni.

Samme Dag genoptoges Drøftelsen af de københavnske Borgeres Supplik (jvfr. 11. Marts).

Man vedtog⁷⁾, at da Forordningen kun tilsigtede at afværge, at Bonden blev aldeles ruineret, saa kunde der gøres

¹⁾ S. T. Nr. 119. I denne Konk. er senere overstreget følgende: »oc saafremt de grundigste rationes falder for deris Continuation, hvorledis da, naar vi os derhøes forbeholde — Person udi hvert Laug udaf voris kongelig Myndighed self at sette, paa de Inconvenientser kunde best raadis Bode, som merbenæfnte Laug hidindtil foraarsagit hafve for dennem, som deris Vare, Arbeide oc Gierning behøfve — —«.

²⁾ P. I Bl. 6.

³⁾ S. T. Nr. 186.

⁴⁾ Slg. Becker I, 228.

⁵⁾ Referat i P. I Bl. 6—7 (lidt ødelagt).

⁶⁾ Slg. Becker I, 229.

⁷⁾ P. I Bl. 7.

Forskel paa Bønderne, og de, som foruden det, de behøvede til Jordens Dyrkelse, havde nogenlunde Middel at betale med, skulde efter Evne tilfredsstille deres Kreditorer.

2. April. Nyt Møde om de nederlandske Gesandters Krav (jvfr. 12. Febr. og 11. Marts) for at overveje, om Kongen, hvis Sagen om hans Gæld til Nederlandene ikke blev forligt ved Kommissærer eller arbitros, kunde lade sig forpligte til at lade den gaa til superarbitros.

S. K. tog ingen afgørende Beslutning. Faktisk blev dog Kongens Svar saaledes, som det var overgivet til de nederlandske Gesandter, nemlig at han kun forpligtede sig til arbitros og ikke til superarbitros¹⁾.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev²⁾ af 12. Marts, stilet til Rigens Drost, en Memorial fra Krigskollegiet. Denne var formodentlig bleven vedtaget i dettes Møde 2. Marts³⁾, hvor Korbitz havde udtalt, at man for at undgaa smitsomme Sygdomme maatte indrette Huse til de syge Soldater, og at man skulde anmode Kongen om at lade rette vedkommende drøfte Sagen.

Drøftelsen udsattes, til Feltherren, der da var rejst til Jylland, var kommen tilbage⁴⁾.

19.—23. April. 19. April Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ til Rigens Drost af 17. April for at drøfte Konsumptionsforordningen af 18. Nov. 1660⁶⁾, der havde vakt stor Misfornøjelse. Efter adskillige Møder kom man til Enighed 22. Apr.⁷⁾ Betænkning (Nr. 4) afgaves 23. April. Paa Grundlag af den udstedtes Forordning⁸⁾ om »Forandring udi siste paa-budne Consumption« 7. Maj. Blandt de faa Ændringer kan nævnes, at Forordningen ikke taler om, at Kongen vil give Konsumtion af sit og Hoffets Forbrug.

4. Betænkning af S. K. 23. April 1661.

Konc. med Frants Raschs Haand i Indlæg til S. R. Nr. 100. Referat i P. I Bl. 8—10.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at udi Col-

¹⁾ P. I Bl. 7 (noget ødelagt). ²⁾ S. T. Nr. 151.

³⁾ Prot. Consilii militaris 1660—1661, 31. ⁴⁾ P. I Bl. 7.

⁵⁾ S. T. Nr. 226. ⁶⁾ S. R. Nr. 292. ⁷⁾ P. I Bl. 8.

⁸⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. XxxIII.

legio Status skulde delibereris, hvorledis dend nylig af Ed. kongl. May. paabudne Consumption, fordi Ed. kongl. May. Undersaatter derover saa høit incommoderis, och som de ved atskillige Klagemaal tilkiende gifvet hafver, fast ulideligen besvergis, kunde modereris, eller ochsaa, hvad andet lideligere och bedre practicable Paaleg udi Consumptionens Sted til at fyllistgiøre de uomgengelige Udgifter, som Ed. kongl. May. Regierings Underhold och Rigers och Landes Conservation udkrefver, kunde paabiudis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening derom, at efterdi ike letteligen och udi saa kort Tid bare och rede Pendinge, som Ed. kon. May. til bemelte sin Regerings Underhold och Rigers och Landes Conservation saa høiligen behøfver, ved noget bekvemmere Middel end ved Consumptionen kunde opbringis, da kunde dend icke vel aldels blifve afskaffet, mens saaledis limiteret, at det, hvorved Ed. kongl. May. Undersaatter, synderlig dend fattige gemene Mand, sig allermest befant besverget, blef remederet.

Til saadan Ende hafver vi taget for os och ofverveget Ed. kongl. May. om samme Consumption udgangne naadigste Forordning och af de derudi benefnede Specier en Del, nemmelig de, som af de rige mest brugis, høiere, och en Del, nemmelig de, som af dend fattige endeligen behøfvis, lavere opsat.

Som af Maalverk at gifve, for 1 Tønde Hvede — 2 Mark, som stod tilforne for 1 $\frac{1}{2}$ Mark, och derimod for 1 Tønde Rug — 8 Skilling, som tilforne var sat for 1 Mark, for 1 Tønde Malt — 1 Mark, som tilforne stod for 1 $\frac{1}{2}$ Mark, for 1 Tønde alle Slags Grün och 1 Tønde Erter 1 Mark efter forige Pris.

Om Handkvernene er voris underdanigste Mening, at de, som vare paa Landet, vel kunde dend fattige Bonde paa en Tidlang forundis, och kunde Bonden derfor erlegge saa meget, som hand ellers for at lade male paa Møllene efter Consumptionens Forordning skulde betale. — Udi Kiøbstederne kunde Borgemestere och Raad andordne, hvor mange Handkverne udi hver Kiøbsted vel kunde tilstedis, som skulde gifve, saasom Forordningen melder om Grün, dog icke maale andet end Grün.

Af Drikevare kunde gifvis, dend forige Accise med ibereignet, af

1 Potte rinsk, spansk eller anden hed Vin — 5 Skilling, som tilforne foruden dend ordinaire Told stod for 4 Skilling, af 1 Potte

Aqva vitæ — 8 Skilling, som tilforne ingen Consumption var sat paa och dog meget consumeris, af 1 Potte fransk Vin, Vinedike och Miød — $2\frac{1}{2}$ Skilling, som tilforne stod for $1\frac{1}{2}$ Skilling, af 1 Potte Most och Øeledike, som ei heller tilforne stod Consumption paa — 1 Skilling, 1 Potte fremmed Øel, som selges i Pottetal och tilforne stod for en Skilling — $1\frac{1}{2}$ Skilling, 1 Potte fransk Brendevin, som tilforne stod for 6 Skilling — 7 Skilling, 1 Potte Kornbrendevin, som tilforne stod for 3 Skilling — 4 Skilling¹⁾).

Dend Paragraphus, at Vinhandlerne paa deris borgerlige Ed under deris Haand til Accisemesteren skulde indlevere deris for denne udgangene Forordning i Forraad havvende Vin och inden 12 Maaneders Tid deres Consumption deraf gifve, eftersom dend hos Vinhandlerne stor Difficultät och Klagemaal foraarsager, i det dend Vin, som de i saa Maader i Kellere liggendis hafver, udi dend sidste Krig med stor Hazard och Omkostning indbragd er, och dend, som efter udgangen Forordning er indført, dog betaler Consumptionen, submitteris til Ed. kongl. May. naadigste Behag, om samme Paragraphus skulde udladis och saaledis Vinhandlerne for Consumptionen paa dend udi Krigens Tid indførte Forraad af Vin vere forskaanet.

Efterdi Consumptionen paa Maltet som en Vare, der ike alleniste af dend rige, mens ochsaa af dend fattige behøfvig, er forringet och opsat udi Steden for 24 Sk. paa 16 Skilling, da er voris underdanigste Betenkende, at saadan Afgang paa fersk Kiød nogenledis igien kunde ersettis, och kunde derfor gifvis af det Kveg, som slaktis til at udselgis, efter Proportion, af 1 Oxe, i Steden for 1 Rixdaler — $2\frac{1}{2}$ Rixdaler, 1 Koe, i Steden for 4 Mark — 10 Mark, 1 Kalf under Aar gammel, i Steden for 24 Skilling — 2 Mark; 1 Svin, i Steden for 12 Skilling — 1 Mark; 1 Faar, Bede eller Lam, i Steden for 8 Skilling — 10 Skilling.

Dend Punct, som Opbørsel udi Portene af nogle udi Forordningen benefnede smaa Specier, eftersom derved dend fattige Bonde meget besvergis och opholdis, saa ochsaa atskillig anden Uleilighed foraarsagis och dog ringe sig bedrager, kunde vel ochsaa, om det Ed. kongl. May. saa naadigst behagede, afskaffis.

Efterdem Skomagerne sig meget besverger deris Arbejde at lade stemple, kunde de i lige Maade efter Ed. kongl. May. naadigste Be-

¹⁾ Tallene er tilsyneladende forskellige herfra i P.^I Dette hidrører dog fra, at P.^I ikke har medregnet den tidligere Accise.

hag dermed forskaanis och derimod enhver gifve ind, paa borgerlig Ed, hvormeget af sit Arbejde hand hver Uge solt hafver, och deraf erlegge hver Løfverdag, hvad ellers udi Consumptionen er paalagd, nemmelig af hver Marks Verd en Skilling. — Det samme kunde iligervis tagis i Akt med dennem, som Aqva vitæ udi deris Huse præparerer, at de nemmelig paa deris Ed hver Løfverdag tilkiendegifver, hvor meget de udi Ugen solt hafver, och deraf ofvenbemelte Consumption erlegger.

Och efterdi Kremerne finder ochsaa stor Besverlighed at lade stemple Kortene, som de for denne Consumptionsforordning iblant deris Vare haft hafver, kunde saadant ochsaa vel efter Ed. kongl. May. naadigste Behag efterladis. Paa det at Vognemends Oldermend rigtig maa bekomme deris af hver Mil dennem ordinerede 4 Skilling, kunde udi dend 5 Punct om Vognemendene insereris, at de Oldermendene tilkommende 4 Skilling udaf Milen med udi dend trykte Taffe skulde indsettis och strax udi Vertshusene Oldermendene betalis. Och efterdi Kiøbenhafns Vognemend sig meget besverger, at deris Kørsel dennem saa kort blifver tilstedet, saa de ike maa køre herfra lenger end til dend neste Kiøbsted, hvorudofver de saavel som Helsingørs Vognemend ike kand hafve lig Nering med Vognemendene udi de andre Kiøbsteder, eftersom de hafver deris Kørsel paa saa mange andre Steder, som ligger omkring dennem udi Landet, kunde udi dend 11 Articul Kiøbenhafns saavelsom Helsingørs Vognemend forundis at maa køre herfra til de tvo neste efter hverandre liggende Kiøbsteder, saafremt dend reisende det begierer.

Formoder saaledes underdanigst, at herved Ed. kongl. May. Indkomster af Consumptionen icke blifver forringert, mens snarere forbedret, och Undersaatterne udi atskillige deris Besverligheder soulageret.

Och eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver ladet sig behage, efter hvis udi Indgangen af dend første Consumptionsforordning, udgangen Anno 1657, findis indført, self at vilde lade betale Consumption af alt, hvis til Ed. kongl. May. Hofstadt eller i andre Maader forbrugt blef, och vi ei andet fornomet, end jo Ed. kongl. May. siden dend Tid udi samme Mening naadigst hafver continueret, saa indstillis i ald Underdanighed til Ed. kongl. May. egen naadigste Disposition, om ike sligt udi dend Forandring af Consumptionsforordningen, hvilken efter dette voris underdanigste Betenkende, saa vit Ed. kongl. May. dend naadigst approberer, paany vil opsettis,

expresse meldis skal, alt Underslef derved at faarekomme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 23. Aprilis a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

29. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. April, stilet til »samtlige her tilstedeværende Assessorer i voris Statscollegio«. Mødet skulde overveje det islandske Kompagnis Privilegier og nogle Koncessioner til i begrænset Maalestok at drive Handel paa Island, som Jonas Trelund og Hans Pedersen Bladt havde skaffet sig, da Kompagniet i en Supplik til Kongen havde beklaget sig over, at vedkommende Koncessioner var udvirkede til Kompagniets Skade. 28. April udgik der ligeledes Kongebrev¹⁾ til Hans Nansen om at møde i S. K. paa Kompagniets Vegne. S. K. undersøgte Sagen og fremstillede den for Kongen i en udførlig Relation, der gik ud paa følgende.

Christian IV havde 1619²⁾ og 1634³⁾ givet det islandske Kompagni Privilegier, der bekræftedes af Frederik III 1649⁴⁾, hvori det hed, at ingen inden- eller udenlandsk Mand uden Kompagniets Samtykke maatte drive Handel, Køb og Salg paa Island. Chr. IV havde meget alvorlig holdt over disse Privilegier, hvad man kunde se af adskillige Missiver til England og Holland, naar nogle af disse Nationer havde villet gøre Kompagniet Forfang deri, ligeledes af Befalinger til Lensmænd, Bisper, Provster, Præster, Lagmænd og andre paa Island om at afholde sig fra al Handel, ja endog Omgængelse med andre, som mod Kompagniets Vilje vilde understaa sig til at negociere der paa Landet. Alligevel havde Jonas Trelund, efter sin egen Beretning ved Generalstaternes Intercession og deres Minister Vogelsangs Befordring, 18. Juli 1660 opnaaet en kongelig Koncession⁵⁾ for sig og Arvinger til i tyve Aar en Mil eller halvanden nærmere eller fjærnere fra Island, efter hvad han selv ansaa for bedst og bekvemmest, at maatte anstille Hvalfangst og andet Fiskeri, til ved en eller anden Havn, f. Ex. Grundefjord, Hanefjord eller andet Steds efter sin Bekvommelighed, at lade bygge Huse til at

¹⁾ S. T. Nr. 238—39.

²⁾ 16. Decbr. 1619. Tr.: Forordn. til Island II, 303—14.

³⁾ 16. Juni 1634. N. R. V, 210 ff.

⁴⁾ 8. Febr. 1649. S. R. XXII, 140 ff. ⁵⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 379 f.

tilberede og forvare Fisk, Tran, Hvalbarder, Fiskeredskaber o. lign. samt til at opbevare sine Chalouper, Baade, Skibe og andre Fiskefartøjer, endelig til at indkøbe og tilforhandle sig af Islænderne saa megen Fiskerogn, som han kunde faa der paa Landet, og lade det afhente ved sine Skibe. Herfor skulde Trellund betale 2000 Rdr., fordelt paa 20 Aar. — Desuden havde Trellund 14. Aug. 1660 faaet Privilegium¹⁾ for sig, Arvinger og Fuldmægtige paa at maatte købe Rogn paa Island. Dersom det islandske Kompagni vilde være hans Medinteressenter heri, eller hvis Lensmand eller Kompagniet tillod ham nogen videre Handel, eller hvis han købte en Part i Kompagniet eller Frihed af dem, som har Frihed til at søge deres Profit paa Island, da maatte han gøre sig dette saa nyttigt, som han kunde, iflg. samme Køb, som bekræftedes ved Kongebrevet. Herfor skulde Trellund betale 800 Rdr. i to Terminer. — Endvidere havde Hans Pedersen Bladt 1658, 30. April, faaet kgl. Koncession²⁾ paa med sine Participanter at maatte besejle Hvalfjordshavn og i Borgefjord, Bredefjord og Hvitaa drive Laxefiskeri, anrette Bunkefisk og Klipfisk, salte i Tønder og frit handle med Landets Indbyggere i bem. Fjorde, dog efter den fastsatte Taxt. — Herfor skulde Bladt betale 100 Rdr. aarlig.

S. K. henstillede derefter til Kongen, om Trellund og Bladt skulde forlige sig med det islandske Kompagni, eller om Kongen vilde træffe en anden Bestemmelse³⁾. — S. K. havde ladet afskrive Privilegierne og en Række andre Dokumenter, som derefter meddeltes Trellund til hans Besvarelse⁴⁾. — 11. Juni udgik Kongebrev⁵⁾ til Hannibal Sehested, Jørgen Bjelke, Theodor Lente og Christoffer Gabel, 3. Aug. Kongebrev⁵⁾ til Grev Rantzau, Jørgen Bjelke, Theodor Lente og Christoffer Gabel om at undersøge Stridighederne mellem Trellund og det islandske Kompagni. Jvfr. 2. Dec. s. A. og 17. Febr. 1662.

3.—5. Maj. 3. Maj Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁶⁾ af 1. Maj, stilet til samtlige her tilstedeværende Assessorer i

¹⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 401.

²⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 143 f. ³⁾ P. I Bl. 10—12.

⁴⁾ Findes i S. K.'s Arkiv. ⁵⁾ S. T. Nr. 311 og 456.

⁶⁾ S. T. Nr. 251.

S. K., for at drøfte en Memorial fra Krigskollegiet (Nr. 5) om Reparation af Fæstningerne i Danmark. Denne var vedtaget ved Krigskollegiets Møde 30. April¹⁾. Behandlingen tog Tid og affødte to forskellige Betænkninger, af 4. Maj (Nr. 6), der rimeligvis ikke afgik, og 5. Maj (Nr. 7), der begge sluttede sig til den forelagte Memorial. Jvfr. 6. Maj.

5. *Betænkning af Krigskollegiet 30. April 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv (noget ødelagt). Datoen fremgaar af Nr. 6.

Dasz der Vestungen Bau in diesem Erbreiche Dennemarck bey numehr schon angetrettenen Vorjahr müsze angefangen und den Sommer über continuiert werden, und dasz unter allen erstlich Copenhagen in Defense zu setzen, und daran zu arbeiten sey:

Am Damm für dem Casteell, welcher in die See bisz an die Steinkiste zu legen und anzuschlieszen ist, am Graben der langen Face desz halben Bolwercks vor dem Casteel, welcher 2 Ellen oder 4 Fuesz tieffer zu machen.

Am Graben von diesem halben Bolwerck an bisz zu der Helsingörsz Porten, welcher 2 Ell tieffer zu machen, und noch eine Cornette darin 2 Eln tieff, 4 Ruten breit darin zu graben.

Am Graben der zweyen auff beiden Seiten der Norderpforten liegenden Bolwercken, so durchausz rein undt noch 2 Fuesz tieffer zu machen, item eine Cornette 6 Fuesz tieff, 4 Ruten breit darein zu graben.

An den beiden Revelinen für der Helsingörs und Norderpforten, welche also zu verfertigen, dasz dasz Waszer darumb kommen kan.

Am Dam für der Helsingörs Porten, so mit guter Leimerde zu versterken und mit guten Vorzügen zu versehen dem Bol . . . Völcker . . . rden müszen hinter dem . . .

Dieses seint die hochnothwendigste Posten, so dieses Jahr können repariert werden, derer Summa laut übergebenem Überschlag sich belaufft auff 11532 Rthl., von welcher aber abgehiet, was an Zimmer und sonsten kan herbeygeschaffet werden.

2) Dasz negst Copenhagen Cronenburg zu fortificiren, und Ihr. Maytt. Resolution auff der dahin zur Visitation gesandten Commisarien Relation, so in 2 Puncten bestehet, zu vernehmen:

¹⁾ Prot. Cons. milit. 1660—61, S. 40 ff.

- 1) Ob gedachte Vestung in sich selbst, wie sie von Alters gewesen, zu fortificiren und vorgeschlagener Maszen zu repariren.
- 2) Oder ob dasz grosze angelegte Auszen- oder Cronenwerk zu verfertigen, welches 30000 Rthl. kosten würde.

3) Dasz nach benannten beyden Vestungen Friederichs-Ödde höchstnothwendig in Defense zu sezen, und zwar deszen alte Werke wieder aufzubauen sein, weil darinnen die Landtleuthe ihre Zuflucht, die in Jüdtlandt subsistirende Soldatesque ihre Retraite und Sicherheit haben, und die Communication mit Fühnen erhalten werden könne. Die Unkosten würden eben so hoch, alsz zu Erbauung desz Citadelsz vor diesem erfordert werden, sich belaufen und auff 15454 Rthl. ohngefehr steigen.

. nothwendig, dasz die Ordre an Hr.
Ödde wegen Herbeyschaffung desz. reiteriret werde.

Item dasz die in Jüdtlandt verhandene Infanterie beordret werde, in Friederichs Ödde einzumarchiren.

Und dasz der General Commissarius solchen Fueszvälkern ihre Verpflegung dahin nachsenden und geben lasze.

4) Da nun einige Mittel mehr bey der Hand geschaffet werden können, erfordert die Kriegsraison, dasz Nieburg in beszerm Stande, alsz es anietzo ist, gebracht werde. So aber hierzu nicht zu gelangen, kan die Guarnison, welche doch darinnen gehalten wirdt, so viel möglich arbeiten und sich in Defension sezen.

5) Auff welche Weisze es dann auch mit Corsör zu halten.

6) Naschaw betreffendt ist für rathsam befunden, dasz dem General Majoren Friederich von Ahlefeld Ew. königl. Maytt. schriftliches Befehl gegeben wurde die Laalandische Städte zu versamlen und ihnen vorzutragen, dasz ein ieder sein Antheil desz neuen Baues an der Vestung Naschkaw machen möge, wie sie vor Alters schuldig sein zu thuen. — Und dasz darauff ihnen ihre Ruthen oder quotam vom Hr. Gen. Majoren ausgemezet und zugeordnet würden
gönnet sein denes Korn

Auch das ger beordret würde den 1000 Tonnen Kornsz ausz Lüb[eck] in jetzgemelten Magazin noch einzulieffern.

Zu den hiezu benötigten Materialien zu gelangen wird vorgeschlagen, dasz die Bauern von iedwedern Hoffe ein hültzern Schüffel, ein Schub Karre mit einem eisern Spiell, und ein ieder Vogt oder Priester ein Hacken und ein Spaden hergäbe.

7) Dasz bey aller vorgesetzter Arbeit keine Zeit zu verlieren, sondern die Mittel und dasz Geld herbey zu schaffen, ehe der Anfang darmit gemacht werde, sonsten die halb erbaute Werke unsz schedlich und einem Feinde dienlich sein.

8) Dasz in diesen Forteressen gewisse Magazin de Vivres zu formiren nötig, darausz den Soldaten zu Zeiten gegeben werden könne.

9) Dasz die Befehl an die Ambtleuthe, welche dasz ihnen angedeutetes Holtz zu Materialien noch nicht gelieffert, zu wiederholen sey, darmit sie lieffern, was sie lieffern sollen.

10) Dasz zu Fortsetzung der Arbeit die richtige Bezahlung der Soldaten höchstnothwendig, dabey dann zu Ihr. Maytt. gnedigster Verordnung hiermit gestellet wirdt, ob den Soldaten, so arbeiten, täglich 2 lübsch Sold solle gegeben werden oder seind zwar dieselbe schuldig Sold zu arbeiten; man befürchtet, dasz sie in Nichterhaltung der 2 lübsch [wegl]auffen möchten.

11) Nach dehm auch zuvor ein Memorial wegen den Abrechnungen übergeben worden, und darauff annoch keine Resolution gekommen, so sey deszwegen nochmals allerunterthenigste Erinnerung zu thun.

12) Dasz zwo ausz dem Kriegs Collegio allzeit mögen committiret werden dasz angekommene und noch anzukommendes Gewehr und Ammunition, item materialia bey der Lieffierung zu besüchtigen und von deszen Qualitet zu judiciren.

13) Dasz der Obriste Kragge in Kiög zu beordren dasz alda vorhandenes Zimmer nebenst dem Waszerschnek und Pallisaden anhero in Materialhoff einzusenden.

14) Dasz von dem Holm ein Schiff nach Kiöge gesandt wurde, umb dasz Zimmer undt Palliszaden von dannen anhero zue transportiren.

Hansz Schack. Jørgen Bieleke mp. J. Ch. Kørbitz mp.

d'Alefeldt. Otto Powisch mp.

Fridrich von Alefeldt. P. Tscherning mp. Fr. Thurszen mp.

6. *Betænking af S. K. 4. Maj 1661.*

Renskrift med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet os at gifve voris underdanigste Betenkende ofver en Slutning, som er sked udi

Krigs Collegio dend nestforleden 30. Aprilis, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befunder vi samme Slutning udi alle sine Puncter meget vel indrettet, saa ochsaa nyttig och nødvendig at vere, at dend samme maatte blifve saa meget mueligt effectueret, helst efterdi hverken Landet kand udstaa at underholde sufficientem militem til dets Defension, ei heller Ed. kongl. May. Skibsflode nu er ved Makt, saa der resterer intet andet Middel, hvorved dette Ed. kongl. May. Kongerige Dannemark kunde forsvare sig nest Gud fraa ald fiendlig Anfald, end ved Festningernis Reparation efter forbemelte Krigs Collegii underdanigste Slutning. — Mens naar vi derimod dette Rigis mangelhafte Tilstand ofverveier, da befunder vi, at Middelerne icke kand tilstrecke til alle . . . Slutningen benefnede Fortresser at reparere och udi Stand at bringe, derfor gaar for denne Gang voris underdanigste vota derhen, at for alting Kiøbenhafn, som Ed. kongl. May. Residentz Stad, hvorudi foruden Ed. kongl. May. egen høie kongelige Person och Famille, Scepter och Crone, Regalier, Archiver och andet sig ordinaire befunder, maatte udi nødvendig Defensions Positur bringis, och Mangelen paa samme Stadis Festning repareris. Middelerne til Omkostningen, som er blefven beregnet paa 11532 Rdr., med Tømmer och andre Materialier, som dertil kunde forskaffis, formener vi underdanigst at kunde af Consumptionen och Tolden, som endnu icke er til Ed. kongl. May. Hof Stads Fornødenhed assigneret, efterhaanden tilveiebringis. Hvad ellers de andre Poster udi forbemelte Krigs Collegii Slutning anlanger, eftersom de ere noget vitløftige, kand derom udi tilkommende Uge af os delibereris och Ed. kongl. May. voris underdanigste Betenkende refereris. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 4. Maii a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

7. *Betænkning af S. K. 5. Maj 1661.*

Renskrift med Frants Raschs, Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 12.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. hafver naadigst befalet os at gifve och skriftligen tilstille Ed. May. voris underdanigste Betenkende om en os tilskicket Krigs Collegii Memorial, da sligt i ald Underdanighed at efterkomme hafve vi samme Memorials Indhold med største Flid ofverveiet, och saa som vi dend saaledis indrettit at vere befunder, at dend sit eniste Henseende til E. k. May. Beste och dessen Rigers

och Landis Conservation hafver, saa siunis os til dets Fuldkommenhed allene at fattis Middeler, hvorved i Verk stellis kand, hvis derudi indeholdis. Mens efterdi benefnte Memorial udi sig begriber de fleste Festninger her i Daunemark deris Opbyggelse, Reparation och anden Fornødenhed, hvortil Middel at finde er vanskeligt och i en Deliberation at afhandle och betenke ei mueligt, hafver vi udaf Festningen Kiøbenhafn, som sidste Krigstider hafver lært dend fornemteste och mest considerabel at vere, gafnligt eraktet en Begyndelse at giøre och til Ed. kongl. May. naadigste Behag och Vilie indstille, om icke de Materialer och ald anden Bekostning, som til des Reparation i denne forstaaende Sommer behøfvig och udi ald til 11532 Rdr. beregnet er, kunde tagis af Consumptionen och Tol-dene ofver alt, saa vit sligt icke allerede til E. kongl. May. Hofstad er doputerit. Hvad de øfrige Poster i Krigs Collegii Memorial angaar, derom at deliberere och E. k. M. voris allerunderdanigste skriftlige Betenkende ofver enhver især at tilstille skal ingen Tid vorde forsømt eller underdanigst Plikt och Flid efterlat. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 5. Maii anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

6. Maj fortsattes Forhandlingerne om Krigskollegiets Memorial (jvfr. 3. Maj). Omkostningerne til Reparation af Kronborg og Frederiksodde (henholdsvis 30,000, hvad enten det gamle Værk skulde repareres og det nye af de svenske anlagte Kronværk raseres eller det nye Kronværk continueres, og 15,454 Rdr.) befandtes saa store, at man henstillede til Kongen at befale S. K. at overveje, hvorledes Midlerne dertil skulde tilvejebringes. Til Reparationen af Korsør og Nyborg vedtog man, at Udgifterne kunde tages af Konsumptionen paa Fyn og beregnes af særlige Kommissærer. Ang. Naskov kunde man følge Krigskollegiets Forslag, dog skulde Præsterne forskaanes for at levere Hakker og Spader til Arbejdet¹⁾.

12. Maj. Kongebrev²⁾ til Assessorerne i S. K. om, at Kansleren Peter Reetz indtil videre der skal proponere, hvad Kongen har at foregive. Voteringen i de Sager, der behandles i S. K., skal ske fra den nederste opad.

¹⁾ P. I Bl. 12—13.

²⁾ S. T. Nr. 279.

22. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Juni, stilet til samtlige tilstedeværende Assessorer i S. K., for at behandle et svensk Forslag om en ridende Post gennem Danmark (jvfr. 29. Marts), hvorom der Foraaret igennem havde været forhandlet²⁾. Betænkning (Nr. 8) samme Dag. 1. Juli gav Kongen Duvall Svar i Overensstemmelse med Betænkningen³⁾.

8. *Betænkning af S. K. 22. Juni 1661.*

Konc. med Frants Raschs Haand med Rettelser af Peter Reetz i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 13.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve Ed. kongl. May. sit underdanigste Betenkende, om det af en svensk Betiente nylig indlefferede Project anlangendis en ridendis Post i Steden for dend agende igiennem E. k. M. Rige Dannemark at anrette er af dend Beskaffenhed, at Ed. kongl. May. uden nogen Ed. May. Præjuditz sligt kunde samtycke och bevilge. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening derom, at dersom Cron Sverrig saadan ridende Post icke vigore pactorum, hvorudi dend ingenlunde er funderet, prætenderede, mens ellers derom hos Ed. k. M. naboevenligen ansøgte, da E. k. M. Cron Sverrig vel derudi gratificere kunde, helst efterdi ike befindes, at en ridendis Post efter bemelte svenske Projectis Indhold er mere præjudicerlig end dend agendis, som hidindtil efter oprettede pacta imellom disse nordiske Croner af de svenske brugis, och kunde E. k. M. Concession derom saaledis conditioneris, a) at derudi expresse blef forafskedet, først de svenske Postbrefve ved E. Mts. egen Undersaatter at skulle igiennem des Lande føris, dernest at ingen evident Misbrug skulle formedelst saadan Concession tilstædis eller tollereris, endelig at det reciproce skulle E. Mt. frit stande en ridende Post igiennem Skaane til Norge, naar som helst det E. Mt. behagede, at anordne. 22. Junii.

- a) Konc. har herefter opr.: at alt, hvad udi nogen Maader kunde vere præjudicerlig, expresse derudi blev exciperet, och dersom befantis derhos nogen Misbrug eller Underslef, da samme Concession skulde cessere och ophæfvis.

¹⁾ S. T. Nr. 323. ²⁾ Becker I, 241, 244, 247, 248.

³⁾ Svenske Acta 1657—69, 279 ff. (R. A.). — Der synes at være nogle galt i Dateringen. Duvalls Memorial, hvorom der vistnok forhandlede, er nemlig af 24. Juni (ibd. 277), 28. Juni omtaler Duvall for sin Regering, at man formodentlig behandlede Memorialen i S. K. i disse Dage. (Becker I, 248). Der har maaske været en tidligere, nu tabt, Memorial.

7. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Juli, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at han daglig maa fornemme, at hans Rigers nuværende Intrader ingenlunde kan forslaa til at stoppe de nødvendige Udgifter med, som han uomgængelig behøver til at føre sin Regering tilbørlig og skikkelig og til at konservere og beskærme sine Undersaatter og Lande, som det sig bør. S. K. skal derfor overveje, hvorledes saadan Mangel kan afhjælpes og en bestandig vis Indkomst forskaffes.

S. K. tog ingen endelig Beslutning, men mente, at man i saa højvigtig en Materie maatte raadspørge hele Kollegiet (hvoraf Grev Rantzau, Hans Svane og Theodor Lente ikke var tilstede), og at denne Deliberation endogsaa skulde foretages i Kongens egen Nærværelse²⁾.

12. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 7. Juli, rettet til samtlige her tilstede værende Assessorer i S. K., for at overveje et Forslag⁴⁾ fra Hertug Christian Ludvig af Braunschweig-Lüneburg, dat. 12. Juni, om at deltage i Rhinforbundet af 1659. Betænkning (Nr. 9) samme Dag.

9. *Betænkning af S. K. 12. Juli 1661.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K's Arkiv. Referat i P. I Bl. 14.

Allernaadigste Konning och Herre.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at udi Collegio Status skulde delibereris, om raadeligt var, at Ed. kongl. May. paa Hertog Christian Ludvigs til Brunsvig-Lüneborg førstlige Durchleuchtigheds venlig Anmodning udi dend Alliance, som anno 1659 imellom Cron Frankrige, Sverrig och nogle Chur- och Førster til Frankfurt oprettet er, och nu paa 3 Aar prorogeris skal, med indtredede. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at efterdi saadan Alliance sig icke til Ed. kongl. May. Kongeriger, mens ekon til Ed. May. Førstendom Holstens Conservation och Securität kunde erstrecke, och samme Førstendom icke alleniste af det westphaliske instrumento pacis och derpaa fulte Garantie af det rommerske Rige, Cron Spanien, Frankrig, Holland och andre interesserede udi samme tyske Fred, tilmed udi det rommerske Rigis Afskeder ved Executions For-

¹⁾ S. T. Nr. 362. ²⁾ P. I Bl. 13 f. ³⁾ S. T. Nr. 378.

⁴⁾ Orig. i R. A. Brunsvig-Lyneborg A.

ordninger och af dend niedersächsiske Cräisis Forfattelser, mens endochsaa ved Ed. kongl. May. Allierede, dend rommerske Käyser, Engeland, Chur Brandenburg och Holland, noksom forsikred er, hvorimod samme Frankfurtske Alliance store Vtyløftigheder och Inconvenientier kunde med sig føre, i det Ed. kongl. May. derved lettelig udi nogen fremmed Krig kunde impliceris, och naar Ed. kongl. May. samme Allierede behøfvede, da de deris som af saa mange Partier tilsammen bragde Assistance langsom och meget lidet kunde nyde, saa at ei heller nogen Fundament derpaa kunde settis, da siuntis ingenlunde raadeligt eller tienligt, at Ed. kongl. May. sig dermed engagerede. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 12. Julii a. 1661.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere

Hansz Schack. Hanniball egh. P. Reetz. Hans Svane.
Theodorus Lente mp. Hans Nansen. Petrus Bülche mp.
Chr. Gabell mp.

7.—12. Aug. 7. Aug. Møde, »ikke udi ganske Collegii Forsamling, men nogle af H. Maj. særdeles forordnede Commissariers Samkvem«, nemlig Hans Schack, Grev Rantzau, Otto Powisch, Hans Nansen og Christoffer Gabel, for at forhandle om en Reduktion af Landhæren. 2. Aug. havde Sagen været for i Krigskollegiet, hvor Flertallet havde udtalt sig imod Reduktion ¹⁾, 4. Aug. var der udgaaet Ordre til Kommissionen. Der holdtes adskillige Møder, som affødte Betænkningen ²⁾ af 12. Aug. (Nr. 10) ³⁾.

10. *Betænkning af en Kommission 12. Aug. 1661.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat (paa dansk) i P. I Bl. 15—16.

Durchleuchtigster, grosmechtigster König, allergnädigster Herr.

Demnach Ew. königl. May. durch dero allergnädigstes Rescriptum vom 4. itzlauffenden Monats Augusti uns untergeschriebenen allergn. committiret und anbefohlen deroselben unser schriftliches allerunterthänigstes Bedencken einzugeben, welcher Gestalt wegen vielfältiger eingekommen Clagten Ew. kön. May. Unterthanen eine bessere Mesnage bey dero Milice in deroselben König Reichen, Fürstenthümben und Landen eingerichtet werden könte, in dehme theils überflüssige Officirer und zum Kriegs Estat verordnete Bediente licentiret, eine jede Compagnie zu Fus bis zu 200 Köpfen gesetzt und

¹⁾ Prof. Cons. milit. 1660—61, S. 77.

²⁾ De i denne nævnte Bilag er forsvundne. ³⁾ P. I Bl. 15.

die Cavallerie reduciret würde, damit also Ew. kön. May. Unterthanen sowohl in den Städten als auff dem Lande einige Erleichterung zu Wege gebracht, und dieselbe bey ihren Häusern und Güte unverbleiben, auch die übrige Soldatesca keine Noth leiden, sondern ihren Unterhalt zu rechter Zeit erlangen möge. Als haben wir, solchem allergn. Befehlig in schuldigstem Gehorsahm allerunterth. nachzuleben, beygefügte Kriegs Rolle vor uns genommen und nach derselben Anleitung Ew. kön. May. Kriegs Estat in dero Königreichen, Fürstenthümben und Landen mit gehörigen Fleis überwogen, da wir dan unvorgreiflich befunden, das zufoderst wohl einige derer in bemeldter Kriegs Rolle sub lit. A. benandten überflüssigen oder reformirten Officirer abgedanket werden könnten.

Von den Artiglerie Bedienten in Ew. kön. May. Reiche Denemarck könnten wohl die Handlanger abgeschaffet werden, derer Stelle dan auff allem Fall einige Soldaten, wozu von jedweder Compagnie 6 Man zu beordren wehren, vertreten könnten. Und da sonsten Ew. kön. May. die lista sub lit. B. selbst allergn. beliebete durchzusehen, möchten sich auch wohl einige Officirer und andere Artiglerie Bediente darinnen befinden, welche so hoch nicht vonnöthen wehren und also gleichfals licentiret werden könnten.

Von der Artiglerie Bedienten in Holstein, wie auch von der Infanterie daselbsten wird sonsten unsers Ermessens nichts abgehen können.

Die Infanterie aber in Dennemark könnte wohl solcher Gestalt reformiret werden, das aus den 6 geworbenen Regimentern zu Fus nur 4 Regimente, jedes Regiment zu 8 Compagnien und die Compagnie zu 200 Köpffe gemacht würden, giengen also von denselben 6 Regimentern 800 Köpffe ab.

Aus den zweyen Regimentern Landvölcker, den jütländischen und seeländischen, könnten dagegen wohl 4 Regimente formiret werden, jedes gleichfals zu 8 Compagnien, bey welchen Regimentern dan die von den oberwehnten 6 Regimentern abgehende Officirer wiederumb könnten gebraucht werden, das also zwar 8 Regimente wie vorhin blieben, aber je dennoch durch Retranchirung der abgehenden Officirer Gage und Abgang berürter 800 Köpffe geworbener Völcker jährlich eine grosse Summa Geldes von ohngefehr siebentzig tausent Reichsthaler könnte erspartet werden, wie solches lit. C. mit mehrerm ausweiset.

Wegen Reducirung der sowohl in Dennemark als in Holstein obhandenen Cavallerie haben wir unsre allerunterth. Bedencken lit.

D. & E. unmasgeblich aufgesetzt, welches deroselben etwa belieben möchte zu erwehlen a).

In Ew. kön. May. Reiche Norwegen befinden wir mit der Infanterie nichts nötig zu endern, wiewohl zu desto besserer Mesnage die 7 daselbsten stehende Regimenter zu Fus wohl zu 6 könnten reduciret werden. An Statt aber des einen abgehenden Regiments zu Fus wehre wohl nötig das in 600 Man daselbsten stehendes Regiment zu Pferde bis auff 1000 zu verstärcken, und könnten zu Unterhaltung selbigem Regiments 1200 Bawerhöfe angewand werden, wie solches in Schweden gebräuchlich, und Ew. kön. May. nur jährlich auff 24000 Reichsthaler zu stehen kähme, wiewohl unser einige dannoch apprehendiren, das, wan so viel Höfe von den Unterthanen abgiengen, solches einige Desaffection verursachen möchte, wohingegen aber zu bedenken wehre, das, wan solches Regiment mit bahrem Gelde solte bezahlet werden, Ew. kön. May. an Statt der erwehnten 24000 Rthr. kaum mit neuntzig tausent Rth. jährlich zukommen könnten.

Die Guarnisonen in Norwegen müsten nicht, wie bishero gebräuchlich gewesen, nur in blossen Wachten, sondern in halb so viel Manschaft, als in Kriegszeiten nötig, bestehen. Ausser dehme wehre zu mehrer Securitæt und einigen sicheren Retiraden, so wohl der Armée als des Landmans, höchst vonnöthen, das in selbigem Königreiche zum wenigsten drey Hauptvestungen, eine ins Norden und 2 ins Süden, angeleget würden, das übrige könnte genugsahm mit den Schantzen versehen werden.

Welches Ew. kön. May. wir hiemit allerunterthänigst gehorsamst referiren sollen. Copenhagen aus der Rath Stuben vorm Schlosse, den 12. Augusti a. 1661.

Ewerer königl. May. allerunterthänigste Diener.

- a) P. I tilf.: anlangendis Reductionen af Cavalleriet saavel udi Danne-mark som udi Holsten satte Feldherren nogle særdelis Memorialer op, hvis Copier mig icke blef communiceret.

21. Aug. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje en Supplik²⁾ fra Magistraten i Aalborg, dat. 9. Aug., hvori den søger om at maatte faa Slottets vestre Ladegaard, en Procent af Dødsboer, Skatte- og Indkvarteringsfrihed og Halvdelen af Borgerskabspengene. Det sidste bevilgedes 28. Aug.³⁾

¹⁾ S. T. Nr. 482.

²⁾ Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 82 (22. Aug.).

³⁾ J. R. Nr. 86.

22. Aug. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje et Forslag fra Herman Jansen fra Haag om at indrette Manufakturer af Uldvarer. S. K. skal kalde ham for sig og derefter afgive Betænkning. 7. Sept. befalede Kongen²⁾ Hans Nansen, Henrik Müller m. fl. at undersøge samme Forslag. Jvfr. 26. Novbr.

23. Aug. Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. overveje, om Frederiksoddes Privilegier⁴⁾ af 15. Dec. 1650 skulde forandres, og om denne By kunde være én af de fire Stabelstæder i Nørrejylland. Ligeledes skulde S. K. overveje, om Nyborg kunde være Stabelstad for Fyn, og hvilke Privilegier dertil behøvedes. Jvfr. 23. Sept. og 25. Okt.

23. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 22. Sept., rettet til de her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at drøfte Frederiksoddes Privilegier (jvfr. 23. Aug.). Betænkning (Nr. 11) samme Dag. De nye Privilegier⁶⁾ for Frederiksodde, af 9. Nov., følger med mindre Ændringer Betænkningen.

11. *Betænkning af S. K. 23. Sept. 1661.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 17—18.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst er behageligt, icke allene at vilde fornye och confirmere Ed. May. Kiøbsted Friederichsoddiss forrige Privilegier, mens endoch de samme med Stabels Stads Rettighed och andet, som til Commerciernis Frembtarf kand tiene, at forbedre, och derfor naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde tage for sig samme Ed. kongl. May. Kiøbsted hidintil concederede Privilegier, dennem flitteligen igiennemse och til Ed. kongl. May. videre naadigste Resolution observere och skrifteligen forfatte, hvis udi Underdanighed kunde erachtis, at efter saadan Ed. kongl. May. naadigste Intention och itzige souverain Arfve Regierings Beskaffenhed udi bemelte Privilegier burde at forandris och udi Acht tagis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at Indgangen udi Ed. kongl. May. til samme Kiøbsted naadigst gifne privilegio af den 15. Decembr. a. 1650 saaledis kunde forandris, at Ed. kongl. May. til sine Rigers och Landis Defension, Gafn och

¹⁾ S. T. Nr. 488. ²⁾ S. T. Nr. 539. ³⁾ S. T. Nr. 494.

⁴⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Ee II. ⁵⁾ S. T. Nr. 582.

⁶⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Bbbb III.

Beste naadigst hafde for got anset Friederichsodde icke alleniste igien at lade bebygge och fortificere, mens endochsaa, for Stedens bekveme Situations Skyld, til en Stapels Stad at oprette, och vilde derfor Ed. kongl. May. af synderlig Gunst och Naade unde och gifve bemelte Friederichsodde och alle dennem, som derudi aktede at bygge och boe, icke allene udi Almindelighed ald sedvanlig borgerlig Ret och Kiøbsteds Rettighed, mens ochsaa nogle serdelis Privilegier, Friheder och Benaadinger.

Dend første Articul kunde lyde som Articulerne udi Kiøbenhafns Privilegier anlangendis Stabeln och Commerciernis Befordring.

Udi dend anden Articul kunde Tiden, hvorlunge Friederichsodde skulde vere fry fraa ald Told, Accise och anden ordinari och extraordinari Tyngge, som udi ofvenbemelte Friederichsoddis privilegio var determineret paa 50 Aar, forandris til 30 Aar, och paa saadan Maade, at dend udi de første 10 Aar skulde vere fri fraa Told, Accise och ald anden borgerlig Tyngge, udi de 20 efterfølgende at gifve half Told och half Accise, som andre Ed. kongl. May. Kiøbsteder, mens ellers at vere fri fraa ald anden Besvering.

Udi den tredie Articul kunde samme Friheder och Immunitäter extenderis til alle fremmede, som aktede at bygge och at boe udi Friederichsodde.

Dend fierde Articul kunde indeholde, at enhver maatte beholde dend Plats udi Byen, som hannem allerede assigneret var, mens med Condition, at hand samme sin Plats inden 5 Aars Tid enten skulde bebygge eller ochsaa til nogen anden med samme Vilkor afhendige, och at de, som ellers begierede nogen Plats derudi at hafve *a*), saadant efter privilegii Indhold hos en eller anden, som Ed. kongl. May. naadigste Fuldmagt dertil vilde gifve, skulde søge och erlange.

Eders kongl. May. naadigste Forordning, udgangen den 11. Julii anno 1653, om at holde hver Uge en Torfvedag, kunde vel forandris til tvende Torfvedage om Ugen.

Om aarlige Markeder at holde kunde Ed. kongl. May. sidste, dend 4. Septembr. a. 1656 derom udgangne, naadigste Forordning observeris, hvilke Ed. kongl. May. naadigste Forordninger udi Privilegiet ochsaa kunde indførís.

Dend Forordning *b*) af dend 5. Octobr. anno 1656, at alt, hvis udi Styckertald, vere sig et eller tvo Oxehofveder Vin, fire, sex eller aatte Tønder Salt, fraa Friederichsodde til de nest omliggende Kiøbsteder udi Fyen forhandledis, och engang udi Friederichsodde var

toldfry passeret, ochsaa maatte derfraa igien søe- och landverts toldfry passere, mens hvad høiere eller større Partier kunde betreffis at udføris, saadant at skulde vere forbrut och confisceret, kunde for at evitere ald Underslef, som udi sligt maatte faarefalde, efter Ed. kongl. M. naadigste Disposition, videre observeris och udi Akt tagis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 23. Sept. a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere

Hansz Schack. P. Reetz. Hans Svane. Theodorus Lente mp.

Hans Nansen. Peter. Bülche mp. C. Gabell mp.

Heinrich Mathesius.

- a) Konc. har opr.: sig derom hos Lendsmanden derofver skulde anmelde.
 b) Konc. har opr.: saa ochsaa dend Forordning om Vtm och andet udi vis Qvantitæt at indføre och fortolde kunde for atskillig Underslef Skyld, som derudi kunde faarefalde, efter Ed. kongl. May. egen naadigste Disposition ophefvig och afskaffis.

18. Okt. Kongebrev¹⁾, stilet til »os elskelig voris forordnede Status Collegio samptlig«, hvorved der tilsendes en Extrakkt af Skatmesterens og de norske Landkommissærers Memorial²⁾ om Skattebreve til Gejstligheden, Borgerskabet og Savene i Norge. Memorialen foreslaar en stor Skattenedsættelse for dette Aar paa Grund af de besværlige Krigstider. Betænkning (Nr. 12) uden Dag.

12. Betænkning af S. K. Okt. (?) 1661.

Konc. i S. K.'s Arkiv.

Auff das königliche Befehlig vom 18. Octobr. wegen Expedition einiger Schatzbrieffe nacher Norwegen ist des Collegii Status unvorigreffliche Meinung, das weilen dem Collegio die Materie nicht gründlich bekant, als könte die Deliberation darüber bis Ankunfft der täglich vermuteten Land Commissarien aus Norwegen, von welchen der Sachen gründliche Information einzuziehen, ausgesetzt werden könne (!).

25. Okt. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 18. Okt., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at drøfte et Bønskrift fra Borgmester og Raad i Nyborg af 9. Okt. (Nr. 13) og overveje, hvilke Privilegier der kunde gives Nyborg (jvfr. 23. Aug.) og Korsør.

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

²⁾ Landkommissærernes Betænkninger tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 50—183.

³⁾ S. T. Nr. 632.

S. K. vedtog¹⁾, at Nyborg i 4—5 Aar kunde fritages for Kontribution og alle andre Paalæg undtagen Told og Logement for Garnisonen imod Betaling efter Reglementet²⁾, da Byen ikke selv begærede at blive forskaanet for Told, og Standkvarteret efter bemeldte Reglement ikke kunde tages derfra for Fæstningens Skyld. Desuden kunde Nyborg med Tiden gøres til Stabelstad, hvortil den vilde egne sig godt paa Grund af Havnen, Fæstningen og Forbindelsen med Korsør. — Hvis Korsør skulde gøres til Stabelstad, saa maatte den have samme Stabelret som København og paa visse og halvt saa mange Aar forundes samme Friheder for Told og al anden Besværing som Frederiksodde for at bevæge formuende Folk, uden hvilke ingen Trafik kunde drives eller Stabelret være nyttig, til at nedsætte sig der. — 8. Nov. fik Nyborg³⁾, 18. Nov. Korsør⁴⁾ enslydende Privilegier som Stabelstæder og tillige 8 Aars fuld, 16 Aars halv Skattefrihed, Told og Logement til Garnisonen undtagen.

13. Memorial fra Borgmester og Raad i Nyborg 9. Okt. 1661.

Orig. (beskadiget) i S. K.'s Arkiv. Kopi i Indlæg til S. T., Nr. 632.

Stoermegtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Koning.

Vi Eders kongl. M. fattige Undersatte i Nyborg forsaarsages allerunderdanigst vores besverlige store Udstaaende Eders kongl. M. underdanigste at anddrage, med allerunderdanigste Tilforsigt, vores allernaadigste Herre och Koning vores underdanige hoinødige Forebringende udi Naade naadigste andseher och betragter.

1) Eftersom vi Eders kongl. M. fattige Undersatte i Nyborig hafver udstaaen megen ulidelige stor Besvering for alle Kiøbsteder i Landet udi abvigte Krigstid, først da Finden kom for Nyborig med deris gandske Armade och der udi nogle Dage stoed, os fattige Folk til megen stor Betrøk formidelst Eders kongl. M. Skibe, som da for Byen beliggende var, di eftertragted, som Gud i Himellen dog naadeligen bevaarede.

2) Endoch derefter formidelst Guarnissonen Skyld continue os fattige Folk med slemmiste och sterkeste Regementer til Hest byrdiged allene at underholde, hvorudofr Borgeskabed udi store Mengde

¹⁾ P. I Bl. 18.

²⁾ Forordn. af 9. Aug. 1660. (Forordn. 1643—70, Bl. Bbbb.).

³⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 191 ff. ⁴⁾ S. R. Nr. 253.

os forarmed fragik, di øfrige, igien blef, til dis haardere Betrøk, saa at endog Borgeskabed aftoeg, och ofver hundrede Huse stoed øde, maatte Besveringen derved dog indtet formildes eller ophøre, hvorudofr enhver saa hart blef medtagen, at dersom Vor Here ei saa løkelige hafde skicket vores naadigste Konges Armade paa Landet, os til Forløsning, hafde enhver udi største Elendighed med Høstru och Smaabørn Hus och Hiemb strax gandske forlat och fragaaen.

3) Efter da at Gud allermegste gaf Løke, at vores allernaadigste Here och Konges Armade hafde sat sig fast paa Landet, inddroeg Finden paa os al hans Magt, indtil Slauged skede, os fattige Folk til megen stor Betrøk, och om di end af Landet bragte en Del Ved, kom det Borgeskabed til ingen Nøtte, mens efter at Slaged ofrstaæn var, blef det ved Melitien, hvad enhver sig tilbragte, med en stor Del vores Fattigdomb, som der tilmed opgik, til tvinde Armader, der indstøtte och Lifs Middel skulle gifves, som os da allene for al Landet betrøgte.

4) Der da Vor Herre Findes Vaben, Gud vere æred, nederlagde, var och ingen Kiøbsted, derved udstoed slige haarde och besverlige Andstøed som vi, først ved Brand vores Ladegaarde och bekaastede Bygning os fraskilt, al vores Korn, Kveg och Fæmund os der och fratagen, hvis andet, vi der och hafde, med Bygningen gandske ødelagt och opbrent, saavel och vores Køken- och Kaalhauger, hvorpaa vi och stor Bekostning hafde andvent, os och gandske er ødelagt, hvilket os och ei ringe Afsaugn och Bekostning udi vores Husholdning tilføier, da vi baade siden och endnu vores Kaal och Madurter med stor Besvering udi Ottense och paa andre Pladser maa kiøbe, foruden den ulidelige store Plyndering och jamerlige Medhandling, os fattige Folk for andre Kiøbsteder ofrgik ved Indfaldet, som skede, som vi dog icke fortrøed, da Vor Here derved gaf os under vores egen naadige Herre och Konge igien.

5) Endoch siden der efter, at vores allernaadigste Heres och Konges egen Armade hafde Landet, hafver vi fattige Folk och udi langsomelige Tid langt ofr proporssionaliter med ulidelige Indkvartering verit besverged, saa det udi Sandferdighed skal befindes ved Officererne, som da ofr Folket var, at en Borger hafr haft ofver 200 Soldatter allene at vorpfløge, och saaledes enhver epter Proporssion, saa hart Byen och da med Indkvartering hafr verit besverged formidelst Guarnisonen, Folket behøfvede af Frygt for Finden, som enda var udi Sielland.

6) Endnu och med Standkvartered foruden en Del, vi dertil vorpfløger, meged hart besverges, ei allene med Sengeklede til Officerer och Gemene, som forslides och gandske forderfves, medens endoch anden stor Skade och Bekostning derved tilføies, saavel och med daglige stor Vedslæben til alle Cortegardene med anden sær Tyngsel, os udi Guarnissonen for andre Steder paahenger, sampt stor Uroe och Nærings Forhindring, saavel och det som mere, at alt hvis ringe Victualie och Lifs Middel at forhandle Byen tilføres, opkøibes udi Portene af Officerer och Soldatter til deris Fornødenhed, at Borgeskabed der udofver for Lifs Middel drager stor Mangel, som och deraf dyrere Tid hoes os end andre Steder foraarsager, Borgeskabed derfor och ellers af Mangel for Næring os dagligen afgaar, udi andre Købsteder och paa Landet denem nedersetter, hvor di deris Næring aarlig och sildig søge kand, som os fattige Folk inde eller ude fralukes formidelst Guarnissonen Skyld. — Med allerunderdanigste Andsøgning och Begering, at efterdi vi fattige Undersaatte for alle andre Kiøbsteder i Landet hafver udstaaed udi abvigte ufredelige Tid megen haard Betrøk, Andstøed och ulidelige Besvering, som Guarnissonen, vi fattige Folk hafr udi Boed, os hafr tilføied, och for andre Kiøbsteder stor Brand, Plynderen och andre haarde och bedrøfvelige Vilkor tilslagen, vi fattige Folk, Eders kongl. M. troe Undersatte, derimoed naadigste maatte previligeris med nogen sær Benaading och Frihed, paa nogle Aars Tid for al anden Besvering och Udgift naadigste maatte forskaanes, naar alleniste vi Eders kongl. M. Told rigtig aflagde, af hvis Vare vi udi Handel ved Credit eller udi andre Maader kunde opbringe, hvor ved vi fattige Folk imoed vores store Udstaaende for andre Steder igien kunde forhielpes til nogen ringe Middel vores fattige Høstruer och mange smaa uopføde Børn med at fremholde, Eders kongl. M. dog derved indtet paa sin Told Rettighed at afgaa, mens at vi ellers for ald anden Udgift och Besvering naadigste paa nogle Aars Tid maatte fri lades, at vi fattige Folk ei skulle foraarsages os udi andre Kiøbsteder paa Landet at nedersette, som en Del vores Medborger allerede giort hafr och endnu dagligen gjør, Festningen derudofr til største Ruin, och om Eders kongl. M. i Fremtiden naadigste blef til Sinds nogen Stabel Stad udi Fyen at vilde lade oprette, Eders kongl. M. da naadigste, nor vi nogen Middel igien kunde hafve opbragt, vilde hafve os fattige Folk ved Festningen udi støre naadigste Betengkende. Gud allermøgste vil vere och blifve Eders kongl. M. rige Beløner.

Udi guddommelige Beskermelse vi vores allernaadigste Here och Koning underdanig befaller. Actum Nyborg den 9. 8bris 1661.

Eders kongl. M. fattige, troe Undersatte, Borgemester och Raad i Nyborg paa egen och samptlige Medborgers Vegne.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 22. Okt., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en Memorial²⁾ af 6. Okt. fra Friedrich Pøpping, Faktor for Hertug Jakob af Kurland. Denne bestod i følgende Poster:

1. Hertugen ansøgte om, at han paa Grund af Mangel paa Havne i sit eget Land maatte bruge en norsk Havn, Flekkerø, Langesund eller »Mordø«, lade sine Skibe løbe ind dér Vinter og Sommer, oprette et Magasin ved samme Havn til sine Skibsfolks Fornødenhed og mod tilbørlig Betaling at bruge Kongens Undersaatter eller Bønder til at reparere Skibene og ellers være ham til Tjeneste. Han krævede dette til Satisfaktion for det kurlandske Skib, der i sidste Krig til Kongens Tjeneste var blevet sænket ved Landskrona Havn. Til Gengæld tilbød Hertugen, at hvis Kongen ønskede at lade Varer fragte med hans Skibe, skulde han stille dem, munderede eller umunderede, til hans Raadighed med den nødvendige Besætning. Endvidere vilde han sørge for, at Kongens Undersaatter omkring vedk. Havn kunde for passende Betaling faa de Viktualier fra Magasinet, som de kunde have fornøden. 2. Hertugen begærede, at ingen af hans Folk i Fremtiden maatte presses til Kongens Krigstjeneste, saaledes som det var sket i sidste Krig i Sundet. 3. Hertugen ønskede Tilladelse til at lade nogle af sine Skibe fare paa Island og dér afhente Varer, som skulde være ukendte for det islandske Kompagni. Han tilbød derimod at give Kongen Tiende af alle saadanne Varer og forsikrede, at han ingenlunde vilde skade Kompagniet i dets Privilegier.

Ovennævnte Memorial forelagdes iflg. mundtlig kongelig Ordre for Christoffer Gabel og Rigsmarskal Kørbitz, der forhandlede med Pøpping og derefter 9. Okt. indleverede en Betænkning³⁾ til Kongen. Denne Betænkning falder i alt

¹⁾ S. T. Nr. 644.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv, sammen med en Anbefalingskrivelse fra Hertugen af 18. Maj.

³⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

væsentligt sammen med S. K.'s af 25. Okt. · S. K. udtalte: ad 1. Kongen kunde ikke alene uden nogen Skade, men endog til sin og sine Undersaaters Gavn gratificere Hertugen deri, da Kongen derved saavel i Krigstid som i anden Fornødenhed for tilbørlig Fragt kunde have Hertugens Skibe til sin Tjeneste efter dennes eget Tilbud, og Kongens Undersaatte omkring Havnen i Nødsfald kunde faa til deres Behov af Magasinet. Dog maatte sligt ikke tilstedes som Satisfaktion for det kurlandske Skib, der blev sænket for Landskrona Havn og vel paa anden Maade, om det behøvedes, kunde betales, men ex mera benevolentia, fordi Hertugen ellers deraf kunde prætere nogen jus quæsitum. Desuden syntes det sikrest, at der ved den Havn, som kunde indrømmes Hertugen, ogsaa var en Fæstning, for at Kongen kunde have des bedre Middel til at tvinge Skibene, om man understod sig til at foretage noget utilbørligt dermed. Man foreslog og anbefalede derfor Flekkerø som den mest bekvemme. Endvidere befandt man for godt, at Koncessionen paa samme Havn blev begrænset til en vis Tid, 10—12 Aar, og siden efter Ansøgning og Beskaffenhed forlænget. Kongen maatte ogsaa udtrykkelig forbeholde sig jus superioritatis et commercii. — ad 2 kunde man svare, at hvad der i sidste Krig var passeret med Hertugens Folk i Sundet, da de blev taget fra hans Skibe og brugt i Kongens Tjeneste, var forarsaget af den yderste Nødvendighed. Da Kongen nu stod i godt Venskab og Fortroende med alle sine Naboer, saa formodede han ikke at skulle komme i den Tilstand, at saadanne Extremiteter igen skulde foretages; det, der engang var sket in casu necessitatis, behøvede ikke at føre til nogen Konsekvens. — ad 3. Da Hertugen tilbød Tiende af alle de ukendte Varer, som hans Skibe skulde bringe fra Island, og disse Varer saaledes kunde blive kendte, saa kunde man vel forsøge det og tillade Hertugen mod denne Godtgørelse at sejle paa Island 6—8 Aar med 2—3 Skibe, dog paa den Betingelse, at der ikke derved maatte ske det islandske Kompagni nogen Forfang i mindste Maade, og at samme ukendte Varer først skulde føres til København som Stabelstad og falbydes der. Hvis der befandtes noget Under-slæb, nemlig at Hertugens Skibe førte Varer fra Island, som

Kompagniet havde Privilegium paa, da skulde Gods og Varer være forbrudt og hjemfaldet til Kongens Kasse¹⁾. — 28. Febr. 1662 takkede Hertugen af Kurland for den gunstige Resolution i hans Sager, men bad om nærmere Oplysninger ang. 3. Punkt²⁾. Slg. 29. Maj 1662.

25. Okt.—26. Nov. behandlede iflg. Kongebrev³⁾ af 19. Okt., rettet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., Hansestæderne Hamburg, Lübeck og Bremens Intercession⁴⁾ (af 17. Juni 1661), hvori de søgte om Fornyelse af de Kontorskes Privilegier i Bergen og mindede om disses store Troskab mod Kongerne, samt en Memorial fra de Kontorske. 26. Nov. vedtog man efter flere Møder og Gennemsyn af Aktstykker et Ud-kast (Nr. 14) til de nye Privilegier, der med en Følgeskrivelse⁵⁾ tilsendtes Kongen og i alt væsentligt følger Memorialen. Sagen forhandlede videre i de næste Aar. Jvfr. 24. Aug. 1663.

14. *Betænkning af S. K. 26. Nov. 1661.*

Kopi i P. I Bl. 21 f.

Vi Friederich dend tredie etc. giøre alle vitterlig, at eftersom de Cantoriske udi vor Kiøbstæd Bergen ved denne voris Arfve Rege-rings Indtrædelse underdanigst Ansøgning giørre om deris forrige Privilegiers almindelig Confirmation, saa ochsaa, at vi en Del deraf artikelsvis naadigst vilde fornye och bekræfte, da hafve vi af synderlig Gunst och Naade efter nerverende Tidernis och Cantorits Tilstand bem. Cantoriske efterskrefne Privilegier forunt och bevilgit, saasom vi och hermed forunder och bevilger.

1) Skulle de Cantoriske i vor Kiøbstæd Bergen ubehindret nyde och beholde deris tilforn brugelige och uforhindrede Handel och Trafique i Byen Bergen och særdelis med Nordlænderne der sammesteds, hvorimod alle och enhver hermed skal forbødet verre paa nogen af de i Norden liggende Haufne imod Cantorets och Byen Bergens Privilegier at handle och trafiquere.

2) Vi hafve och naadigst bevilget och forunt, saa och hermed bevilger och forunder bem. Cantoriske, at de ei høiere Told, af hvis

¹⁾ P. I Bl. 19 ff.

²⁾ R. A. Kurland A. Sammesteds Instrux for Fr. Pøpping af 20. Maj 1661.

³⁾ S. T. Nr. 633.

⁴⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

⁵⁾ Konc. i N. R. A.

Vare de i vore Lande och Riger indfører och forhandler, skulde gifve end andre voris Undersaatter, med hvilke de och lige Protection och Commerciars Frihed skulde niude, paa det de her sammesteds deris Handel och Næring med desto bedre Commoditet och Sickerhed kunde drifve, dog med dend Vilkor, at voris Undersaatter det samme af de cantoriske Stæder ofver alt i deris Jurisdiction bevilgis och tilladis.

3) Skal de Cantoriske, saasom hidindtil brugeligt, udi de Civilsager, som Cantorit pur och allene angaar, ei verre anden Ret eller Rettergang end deris egen undergifven. I det øfrige skulde de efter dend Odenseske Reces och Afsked, forfattit Aar 1560, os for deris høieste Øfrighed erkiende och holde, herforuden skal dennem och tillat verre ald Vect och Maal ved deris egen Veier och Maaler herefter, saa som hidindtil, at lade forrette, dog at dermed omgaaes efter bem. Odenseske Recessis Indhold.

4) De tvende Cantorit tilhørende Kirker sambt Armehusit maa de Cantoriske ubehindret fremdelis niude, bruge och beholde, och dennem med Betiente och Prædicanter, som ere af dend rene Ausburgiske Confession, forsiune och underholde, dog skulle Prædicanterne, naar de af de Cantoriske vocerit vorder, fremvise rigtig testimonium om deris Skickelighed saavel som Renhed i Tro och Lærdom, och sig af voris Biscop i Bergen, som nu er eller herefter kommandis vorder, lade examinere och ordinere, førend de til Præsteembedet at betiene admitteris.

5) Det skal och verre de Cantoriske tillat deris Huse och Stuer efter deris egen Villie och Behag at bygge, forandre och bruge, naar de deraf dend sædvanlige och tilbørlige Grundeleie betaler.

6) Ingen udi vor Kiøbstæd Bergen skal verre tillat Cantoret nærmere at bygge end dend aaben och frie Plads, Allemannien kaldet, det tillader, paa det for deds Vaade och Skade desto bedre Forsorg kand hafves.

7) Det skal ei heller nogen cantoriske Kiøbsvend verre tillat udi vor Kiøbstæd Bergen sig at nedersette och Borgerskab at tage, førend hand sine Regenskaber hos sin Principal i Tydskland aflagt hafver, derfor tilbørlig Quitterung bekommet och udaf Cantorits Forstandere testimonium anteactæ vitæ erlanget, dog skal ingen Principal sin Kiøbsvend i saadan Tilfald utilbørligen maa oppeholde eller sin Afsked och Quittering uden loulig Aarsag forholde.

8) Disse forskrefne Bevillinger och Friheder skulle i ingen Maader præjudicere voris Kiøbstæd Bergen och deds kongelige Pri-

vilegier, hvorimod det ei heller nogen af de Cantoriske skal verre tillat at handle. Och paa det andre fremmede, som sligt icke bør eller tilkommer, icke skulde under de Cantoriske deris Nafn søge Cantorits Friheder, Bergen By och dets Borgerskab til Sveckelse och Afbrek, at bruge, da skulle de cantoriske Forstandere for at forekomme saadan Underslef aarligen otte Dage for Pindsedag ofverlevere for Retten til Borgemester och Raad i vor Kiøbstæd Bergen en rigtig Fortegnelse under deris Hænder paa alle de, som agtis at verre rette Cantoriske, udi hvilken specificeris skal Herskabits Nafn, saa och, hvor hand boer, item hvad hans Gesel, hand der hafver, heder, och Gaardens Nafn, udi hvilken hands aabne Stue i Cantorit findis, paa det deraf vidis kand, hvem for Cantorisk bør at holdis och actis.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 22. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en Memorial fra Hollænderen Herman Jansen (jvfr. 22. Aug.) om at maatte indføre forskellige Manufakturer i Danmark.

S. K. vedtog, at hvad deraf kunde være praktikabelt, kunde vel indrømmes ham. Da Herman Jansen derpaa blev stævnet for S. K., gav han til Kende, at da han var bleven opholdt saa længe dermed, var Folkene, som han havde haft i Beredskab, allerede adsplittede. Han havde derfor slaaet sine Tanker derfra²⁾.

27. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 2. Nov., stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at undersøge, hvorledes man skulde forholde sig med Formyndere, der i sidste Krig havde taget Skade paa deres Myndlingers og deres eget Gods. Anledningen hertil var en Klage af 20. Juni (Nr. 15) fra Præsten i Jungshoved.

S. K. vedtog, at naar det befandtes, at Formynderne havde brugt noget af de umyndiges Formue og Gods, eller naar det, der efter Recessen burde opbydes til Salg, ikke var blevet det i rette Tid, saa skulde Formynderne svare dertil som til anden vitterlig Gæld, som ingen Krig eller anden uformodet Hændelse befriede fra at betale. Da slige og andre Formynderisager mest kom til Proces og skulde udføres ved Lov og Ret, henstillede man til

¹⁾ S. T. Nr. 715.

²⁾ P. I Bl. 23.

³⁾ S. T. Nr. 678.

Kongen, om ikke Lovkommissionen kunde faa Ordre til at undersøge dette Spørgsmaal og gøre Indstilling derom¹⁾.

15. *Klage fra Præsten i Jungshoved 20. Juni 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtige, høibaarne Herre, allernaadigste Konning.

Hafver jeg Hans kong. May. Underdane hannem paa det allerunderdanigst at andrage, at eftersom jeg til mine Stifbørn er bleven skyldig en Summa Pendinge, nemlig henved 3 $\frac{1}{2}$ tusinde Slettedr., som de efter deris s. Forældre hafver arved, hvilke Pendinge de s. Forældre en Del self udi lefvende Lifve til got Folk, som daa vaare vederheftige, hafver udsat, som nu en Del disvær af Fienden erre ruinerede, en Del bortdøde, ingen Middel efterlatte af omskrefne Debitorer, som med Tingsvinde och Raadstuvinde kand bevisis. Hvis Fattigdomb, som jeg self hafde, er udi første och sidste Plyndring af Fienden mig frarøbet, saa icke Klederne paa Kroppen blefve sparede, som med troverdige Folk kand bevisis, at min fattige Formufve daa udi Præstøe blef deled vel for 1000 Dalers Verd. En liden Del, som daa ofver blef, er siden dend Tid ved høi daglig Inkvartering, ugelig Salvaguardie Pendinge sampt høie andre Expenser afskatted, indtil Fienden Landet kvitered, som ved richtig Datum och Specification kand bedrage 900 Rixdr. Hafver jeg dog i denne besverlige Feidetid saavel som nu Børnene med Institution, Klede och Føde underholdet, uanset jeg til min och deris Føde hafver maatte kiøbe, och inted nyder derfor af Ofverformønderne. Fordris nu af Ofverformønderne dend gandske Capital til omskrefne mine Stifbørn. Skal dog Gud kiende, at det mig fast umueligt skal falde dend halfve Del deraf at betale, end sige dend gandske Capital, eftersom mine Middel udi dette fintlig Indfald høiligen erre blefne sveckede. Ydmygeligen och paa det allerunderdanigst vil hafve Hans kong. May. ombeded, at hand af høi medfødde kong. Clementz vilde anse denne min Supplication och naadigst tillade nogen Afslag at ske, hvad Hans kong. Høihed self got siuntis, saa vil jeg af alt ofverblefne Formufve dennem med alt, hvis jeg eier, contentere, at jeg dennem kvit kunde blifve, eftersom jeg och min fattig Hustru tilslaes mange smaa Børn. Formoder herpaa Hans kong. Høiheds milde Svar. Saadan Hans kong. Høiheds Mildhed vil dend goede Gud

¹⁾ P. I Bl. 23.

rigeligen belønne, och det hannem dagligen erom i mine Bønner anmode. Forønsker hannem med det gandske kong. Hus under Guds faste och troygge Protection. Junxhofveds Præstegaard 20. Junii 1661. Forblifver altid Hans kong. May. ydmyge och underdanige Forbedere til Gud.

Morten Jensøn Rønnebech, Pastor l. m. m.

Kancellipaaskrift: Hans kongl. Mt. vil herom hafve Collegii Status underd. Erklering och Betenkende til videre naad. Resolution. Datum Canceliet for Kiøbenhafns Slot den 29. Junii 1661.

E. Kragh mp.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ til S. K. af 28. Okt. en Supplik fra Vognmændene i København og Nyborg, hvori de søgte om igen at maatte faa deres fri Kørsel, som de havde haft før Konsumptionsforordningen af 7. Maj (jvfr. 19.—23. April). Ved denne Forordning var deres Kørsel bleven indskrænket til visse Mil for lettere at kontrollere den Afgift, som de efter Forordningen skulde give pr. Mil.

S. K. vedtog, at hvis kun Defraudation forebyggedes paa andre Maader, f. Ex. ved at Vognmændene forpligtedes til i hver Købstad, de kørte igennem, at fremvise en ny Seddel fra Konsumptionsbetjentene om, at de havde betalt deres Milepenge, kunde det igen tillades Vognmændene ikke alene i København og Nyborg, men i hele Danmark, at køre efter forrige Sædvane, saa langt som de vilde, dog kun i deres egen Provins²⁾. Forordning udstedtes i Overensstemmelse hermed 17. Jan. 1662³⁾.

2. Dec. Møde iflg. Kongebrev⁴⁾ af 22. Okt., stilet til S. K., for at behandle en Klage fra det islandske Kompagni af 5. Okt. (Nr. 16) over Jonas Trøllund (jvfr. 29. April). Sagen behandles derefter i en Række Møder indtil 17. Febr. 1662.

16. Klage fra det islandske Kompagni 5. Okt. 1661.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormectigste, hoibaarne Konning, allernaadigste Herre.

Eftersom til Eders kongel. May. nestforleden den 27. Februarii paa Islands Compagnies Vegne en voris allerunderdanigste Supplication er ofverlefervit, hvorudi underdanigst begieredis, at Eders

¹⁾ S. T. Nr. 664. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 368. ²⁾ P. I Bl. 24.

³⁾ Tr. Forordn. 1643—70, Bl. Dddd III. ⁴⁾ S. T. Nr. 643.

kongl. May. allernaadigst vilde bevilge, at bemelte Compagnie maa fremdelis niude de Privilegier, som Eders kongl. May. dennem tilforne allernaadigst gifvit och confirmerit hafver, och hvis som Jonas Trellund af Amsterdam och Hans Pedersen Blad eller andre efter Angifvende kand hafve forhverfvit, som er imoed Compagniens Privilegier och Compagniens Handel til Skade, at saadant naadigst maatte ophefvis och forbiudis, och Compagniet ved naadigste gifne Privilegier allernaadigst maa handhefvis och forsvaris, saa som samme voris allerunderdanigste da ofvergifne Supplication, hvoraf herhos copia følger, med mere indeholder. Paa hvilken voris underdanigste Supplication vi hidindtil ingen endelig naadigst Svar hafve bekommit, och eftersom os nu af voris Kiøbmend och Betiente, som Landet i Sommer hafve beseglit, er gifvit tilkiende, at forbemelte Jonas Trellund ved sine Betiente paa de fleste Haufner udi Island hafve gjort voris Betiente stoer Indpas och Skade udi Handelen der i Landet och sig tilforhandlet af Islenderne nogle Skibs Ladinger Fisk, som hans Privilegier hannem dog ei bevilger. Hans Pedersen Blad och hafver haft nogle Skibe did och sig tilforhandlit, hvis hand kunde bekomme, Fougden Johan Klein, saa och en ved Nafn Mathis Gudmandsen, disligeste och Hans Pedersen Kleins Fuldmegtiger hafve och opkiøft, hvis de vilde, hvorfore at en Del af vore Betiente ei hafve kundit bekomme deris fulde Lading, och hafve dog maatte betale den fulde Fract for leddige Rom i Skibet, och voris Vare, som vi skulde haft best Fordel paa, ere der udi Landet uforhandlit blefven efterliggendis, hvorved os stoer Skade er tilføiet. Saa er derfor endnu til Eders kongel. May. voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at Eders kongl. May. af kongl. Gunst och Naade vilde bevilge, at bemelte islandske Compagnie de dennem naadigste gifne Privilegier uden Indpas af nogen fremdelis herefter maa niude och bruge, och ingen anden indlendiske eller udlendiske at tilstedis under nogen Prætext der i Landet eller nær Landit nogen Handel eller Fiskerie at bruge, mens sig med Fiskeri nogle Mile fra Landet efter forige kongel. Forordning at forholde, och hvis Bevilling, som derimoed efter Ansøgning af forbenefnte eller andre er forhverfvit, naadigst maa ophefvis och afskaffis, paa det at Compagniet, som udi forige besverlige Krigs Tider hafver lid stor Skade, ei gandske skal vorde ruinerit, ophefvit och til intet. Vi forhaabe visseligen, at alle de, som Eders kongl. May. troligen mene, tilraade, at bemelte islandske Handel, som er denne gandske Stad til stoer Gaufn, och

nogle hundrede Mennisker, siøfarendis Folk och andre, hafve deris Ophold af, her ved Staden gandske forblifver, och at intet af samme Handel enten til Jonas Trellund eller andre fremmede ofverladis, denne Stad til Nerings Aftagelse och Skade, mens mere tilhielpe, at Neringen och Siøfarten her kand tiltage, end at den ringe Nering och Siøfart, her er, til fremmede bortvendis. Och eftersom at det nu er Tid atskillige Vare til samme Handels Fortsettelse fra andre Steder at lade hente och bestille, om den skal fortsettis, saa er derfore til Eders kongl. May. voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at Eders kongl. May. allernaadigst vilde behage, at os med forderligste et got och naadigt Svar herpaa maa vorde meddelt, hvorefter vi underdanigst os kand vide at rette. Eders kongel. May. med Eders Mayts. elskelige Gemal voris allernaadigste Dronning, Hans kongl. Høihed voris naadigste Arfve Prints, samt de andre Eders Mayts. høibaarne kongl. Børn ville vi udi den gode Guds Beskermelse hafve befalit. Kiøbenhavn den 5. Octobris a. 1661.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste tro Tiennerer och Undersaatter.

Hans Nansen. Christoffer Hansen. Hans Seurenzen.

Jacop Anderszen. Johan Steinkuhl. Christen Jenszen Bek.

Severin Lauridtzen Prestoe. Jensz Boiszenn. Strange Trønde.

Helmer Dirichsen.

Paaskrift: Forlæst udi Collegii Status Forsamling den 2. Decembr. a. 1661.

Frandtzt Rasch.

9. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 14. Nov., stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Klage fra den lybske Borger Anthoni Hacke. I sidste Krig, Juli 1657, havde man fra dansk Side efter Admiralitetsdom konfiskeret 99 Skippund, 16 Lispund og 11 Markpund rent Kobber, der tilhørte ham, og anvendt det til Kongens Tjeneste. Han udregnede sit Tab med 6 Procent indtil 7. Sept. 1661 til 7551 Rdr. og søgte at faa det erstattet ved Hjælp af Intercession (dat. 20. Okt. 1661) fra Borgmestre og Raad i Lübeck. Hans Fuldmægtig i København, Christoph Siricker, anbefalede sin Klients Sag til S. K. 8. Dec. 2). Dettes

¹⁾ S. T. Nr. 703, der dog urigtigt er dateret 15. Nov., medens Orig. i S. K.'s Arkiv har 14. Nov.

²⁾ Dokumenter i S. K.'s Arkiv. P. I Bl. 24.

Betænkning (Nr. 17) var gunstig for Hacke, og i Overensstemmelse med den udgik der 25. Maj 1662 Ordre¹⁾ til Kammerkollegiet om at gøre Afregning med H. for hans Kobber.

17. Betænkning af S. K. 9. Dec. 1661.

Orig. med Frants Raschs Haand. Conc. 1, skrevet af Rasch, kasseret og helt omskrevet af Peter Reetz, hvis Udfærdigelse blev den endelige. Rettelserne vedrører dog kun Formen. Conc. 2 med Raschs Haand og et Par Rettelser af Reetz. Alle i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 24 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicked os et intercessional Skrifvelse fraa Staden Lübek sampt en underdanigste Supplication och et Indleg angaaende Betalningen af noget Garkaaber, som Anthoni Hacke, Borger och Indvoner udi Lübek, prætenderer, och udi seniste Feide formedelst en af Admiralitætet udstedde Doms Anledning er blefven her opbragd och til Ed. kongl. May. Nytte anvent, med naadigste Befalning, vi skulde benefnede Documenter, med hvis videre derom udi Admiralitætet fantis, fliteligen ofverveie och til Ed. kongl. May. naadigste Resolution voris underdanigste Betenkende gifve, om bemelte Anthoni Hackis Prætension udi Æqvität och Billighed bestod. Da er saadant af os underdanigst efterkommet, och befinder vi, at Admiralitætet deris i denne Anthoni Hackis Sag udstedde Dom paa tvende Fundamenter grunder. Det første er, at Skipperens Nafn i dend Certification, som Anthoni Hacke udi Lübek paa sit Gods hafver taget, er skrefvet med en fremmed Haand, det andet, at hos Anthoni Hackis Gods fantis noget, som ei i hands Bref och Adresse til hands Hustru, dat. Stokholm dend 1. Aug. a. 1657, var indført, och dog udi hands Nafn blef fremskicked. Saasom nu Anthoni Hackes Fuldmektige til det første svarer, at Anthoni Hacke i Lübek ei hafver kundet egentlig vide, hvad Skipper i Stokholm kunde vorde antaget hands Gods derfraa at føre, och at hand derfor, efter gemene Certificationers Stil i lige Tilfald, maatte lade Rom til Nafnet, til det andet, at Anthoni Hacke sig aldrig med det Gods, som ei med hands Nafn och Merke hafver voret tegnet och dog i hands Nafn fremskicked, sig hafver befattet, och derfor ei dertil at svare kunde forbindis, ei heller hands fri Gods formedelst andre indlagde u fry Vare forbrydis, Anthoni Hacke och derforuden sig erbiuder at vilde med corperlig Ed, hvor och naar det skal vere, be-

¹⁾ S. T. Nr. 210.

krefter, det indskibede Garkaaber at hafve veret hans propre Gods och paa hands Risico allene at vere gaaen ofver Søen. Saa erakte vi underdanigst, forberørte for Anthoni Hacke allegerte rationes saa viktige at vere, at de billigen dend imod hannem udstedde Admiralitæts Domb svecker, och gjør Fordringen paa hands Godsis Restitution (hvorom Staden Lübek saa meget mere bevegeligen for hannem i Underdanighed anholder, som fast ald hands Formue och Velfert derudi bestaar) i sig sielf equitable och retmessig. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 9. Decembr. a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.
C. Gabell mp.

16. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Dec., rettet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje »de utilbørlige Procedurer og Attentater fra vor Købstad Hamburg, da vi eragter os for vore Efterkommere ingenlunde at kunne forsvare, at vi saadant længer skulde taale, og vore jura tilstedes saaledes at svækkes og ganske ophæves«. Det drejede sig især om Overgreb fra Hamburgs Side overfor Schauenburger Hof, der tilhørte Kongen og Hertugen af Gottorp, og om hvilke Hertugen flere Gange²⁾ (26. Okt., 12. og 23. Nov.) havde tilskrevet Kongen. Betænkning (Nr. 18) samme Dag. Jvfr. 10. Febr. og 24. Febr. 1662.

18. *Betænkning af S. K. 16. Dec. 1661.*

Orig. og Konc. begge med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 25 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, vi skulde gifve voris underdanigste Betenkende, hvorledis Borgermester och Raads udi Ed. kongl. May. Stad Hamborrig utilbørlige Procedurer och Attentater (formedelst de udi seniste Krigstid til Ed. kongl. May. Præjuditz hafver forrykt Grentserne och Skieldet imellom Ed. kongl. May. Herskab Pinnenberg och dennem, saaochsaa ilde ladet tractere Handverksfolkene udaf Altenah, som af deris Arbed til Hamborrig

¹⁾ S. T. Nr. 740 b.

²⁾ Breve fra Hertug Christian Albrecht. (R. A.).

hafde indført, och derforuden Ed. kongl. May. och Hertugens af Slesvig-Holstein-Gottorff Durchl. uden nogens Modsigelse retmessig tilkommende Jurisdiction uforsvarligen violeret) udi Ed. kongl. May. Riger, Lande och Provintser bekvemmeligen kunde ressenderis, helst efterdi høibemelte Hertugens af Gottorf Dhl. formener, ingen anden Middel derimod at skulde kunde treffis, end at Ed. kongl. May. och Hertugens jura ved Repressalier søgtis at blifve mainteneret, indtil for tilføiet Skade och Uret tilbørlig och nøiaktig Satisfaction skede. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och hafver vi med tilbørlig Flid ofverveiet Ed. kongl. May. och merhøibemelte Hertugens Raads, doctoris Theodori Nicolai, Klagemaal imod Hamburgerne, in puncto violati juris palatii, udi dend Ed. kongl. May. och Hertugens Dhl. tilkommende Schowenborger Hof udi Hamborrig, hvorpaa Ed. kongl. May. med synderlig naadigst Moderation Hamburgerne saadant hafver remonstreret, mens de derimod gandske ugrundet och uhøflig hafver understaaed sig at vilde defendere, at de icke hafde at erkiende nogen andens end deris egen Jurisdiction udi bemelte Schowenborger Hoff och dets tilhørige Boliger, saasom liggendis inden deris territorio och Ringmurer, hvorudofver voris allerunderdanigste Mening er, at eftersom Ed. kongl. May. saavel som Hands førstl. Dhl. af Holstein-Gottorf och dets høiloffige antecessores uden ringeste Contradiction udi nogen Maader jus palatii til samme Schowenborgiske Hof och Exemptionen udaf Stadens Jurisdiction altid hafd och indtil denne Turbation udi rolig Posses nyt hafver, da icke at vere forsvarlig for Posteritaten, at saadant høit jus och regale udaf Hamburgerne upaaanket skulde turberis, meget mindre supprimeris eller ophefvis, och saasom vi underdanigst formener, Ed. kongl. May. ingenlunde at vere inclineret, sig med Hamburgerne derudofver udi nogen Dispute at inklade, eller saadan Sag til Cammer Retten til Spier at lade komme, saa finder vi intet raadeligere, end at Ed. kongl. May. for samme juris palatii Violation och andre ofvenbemelte Procedurer sin Revange imod Hamburgerne ved Arrester och Repressalier saalenge kunde søge, indtil nøiaktig Satisfaction af dennem blef erlanget, och erakte vi til dis kraftigere Udiverksættelse af saadant høit fornøden, at Ed. kongl. May. sig om Hertugens af Gottorf Dhl., som med Ed. kongl. May. interesseredis, Cooperation noksommeligen forsikrede, dog, dersom imod Forhaabende Hands f. Dhl. icke nøiaktig Assistance derudi vilde gjøre, Ed. kongl. May. dog alligevel sin Ret prosequerede, och omenskiønt Hamburgernis

Fauter ere saa store och ulidelige, at de neppeligen med nogen Dilation kunde tolereris, saa formener vi dog underdanigst, at først imod Foraaret med bemelte Arrester och Repressalier bekvemmeligen och med dis bedre Eftertryk kunde begyndis, fordi Hamborgernis Skibe, hvorpaa de beste Arrester och Repressalier kand søgis, nu och indtil imod Foraaret ere och blifver udi Hafnene, och da ochsaa paa Øxene, naar de uddrifvis, god Prys kunde giøris. Ellers tyckis os endochsaa underdanigst, at saadanne Arrester och Repressalier best udi Ed. kongl. May. Arfve Riger Dannemark och Norge, som och udi Førstendømmet Slesvig, allene kunde faaretagis, och icke udi Holstein, paa deta) Hamborgerne icke derved skulde tage Aarsag sig til det keiserlige Hof eller til Spier derom at besverge och beklage, hvilket omsider vyløftige Undskyldninger vilde foraarsage. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 16. Decembr. anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Chrestian G. z. Rantzou. P. Reetz. Iffuer Krabe Tagszen.

Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

a) Konc. tilf. opr.: Omslagene til Kiel derved icke skulde troubleris och

19. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 1. Dec., rettet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Dette fik Ordre til at drøfte et Missive²⁾ fra Generalstaterne af 15. Okt., hvori man efter Kongens tidligere Løfte ønskede Ophævelse af Saltkompagniet. S. K. krævede iflg. Kongebrevets Ordre en Erklæring fra Saltkompagniet (Nr. 19) af 17. Dec. S. K.'s Betænkning (Nr. 20) af 19. Dec. udtalte sig for Kompagniets Bevarelse. Alligevel blev dette 8. Febr. 1662 ophævet³⁾, fordi det ikke havde opfyldt sine Forpligtelser, og Salttolden blev sat til 1 Rd. Tønden. Dette Resultat skyldes formodentlig den nederlandske Gesandt, der 26. Nov. siger, at han har faaet Ordre til at gaa til København og arbejde paa Kompagniets Ophævelse⁴⁾.

19. *Memorial fra Saltkompagniet 17. Dec. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne Første, allernadigste Herr och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernadigst os hafver ladet tilskicke

¹⁾ S. T. Nr. 738—39. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Tr. Forordn. 1643—70, Bl. Eeee. ⁴⁾ Becker I, 442.

di General Herrn Statter udi Holland derris Missive, datteret dend 15. October a. 1661, at vi os derpaa underdanigst skulde resolvere, af Indhold och Begierring, at det oprettede Salt Compagnie efter Eders kongl. May. Bref och Tilsagn, de dato dend 6. Junii a. 1657, naadigst igien matte worde afskaffet, saa och efter dend 5te Articels Indhold udi Tractaterne imellom Eders kongl. [May.] och di Herrn Statter a. 1645 uden lenger Forhal maatte worde forholdet, da sadan Eders kongl. May. nadigste Ville udi ald Underdanighed at efterkomme, saa hafver vi underdanigst di Herrn Statters Missive efterset, och falder vorris ringe Mening derom:

1) At os underdanigst siunes, di Herrn Statters Begierring maa hafve en synderlig Mening och vit Henseende, Eders kongl. May. och des Undersatter icke til ringe Skade udi Commertien och Søefarten, hvilket vi underdanigst deraf schluter, at siden di fik Frihed udi dend Bremsebroiske Tractat, som a. 1645 blef opretted (och di sig paaberaber), at de icke skulde gifve mer Told end som Indvannerne her i Riget, da er Søefarten her i Landet saaledis aftagen, at der er nu icke mer end tvende Koffardie monterede Skibe i gandske Danmark, som kand giøre Eders kongl. May. Tienniste udi Krigs Tid, hvoraf ded ene Salt Compagnie och det andet det islandiske Compagnie tilhører, der tilforn i forrige Krigs Tid a. 1645 var mer end 16 vel monterede Borger Skibe, som var under Eders kongl. May. heiloflig Ihukommelse sallig Her Faders Flode och gjorde Vern imod Rigens Fiender, foruden mange andere Koffardei Skibe och Farretøi, som dend Tid her var och nu gandske faa er.

2) Tvifler vi icke derpaa, dennem jo at verre kommen for Ørne, at Salt Compagnie (som icke stod $1\frac{1}{2}$ Aar af dennem uanfectedet), icke allene udi sidst forleden Krigs Tid hafde tvende monterede Skibe hver paa 36 Støcker i Eders kongl. May. Tienneste til Veie bragt, saa och tvende dislige Skibe haft i Bygning, som kostet Compagniet ofver halftresindstiuge tusinde Rixdaller, mens desforuden och underdanigst til Eders kongl. May. udi Penge och Proviant forstragt af Compagniens Middel oc ved Directeurer derris Credit ofver siuf och halftredsindstiuge tusinde Rixdaller, hvoraf endnu en stoer Del er ubetalt, och vi for des Arsager Skyld udenlands i Gield er, hvorfor os siunes derris Tanker sig derhen strecke, at saafrembt Compagniet skulde blifve staendis, da skulde det med Tiden och ved Guds Vel-signelse icke allene blifve ved dend spanske Salt Handeling, mens och negocere paa Africa, America, Streddet och ander Vesterlande, savel

som di svenske, hvilke icke allene hafver tredufve vel monderede Compagnie Skibe foruden mangan Koffardie Skibe, saa och mange vel erfarrene søefaren Folk, bade af høie Officerer savel som gemene Bodsmend, hvormed di derris Herre och Konning gjorde saa større Tienniste i sidste Krigs Tid, som den svenske Krones egen Flode gjorde, och vider kand giøre Tienste udi Krigs Tid, hvilket siunes, di formenner, at det med Tiden i lige stor Flor ved Commertien och Søefarten her kunde til Veie bringes, Eders kongl. Ma. och des Undersatter til Bade och dennem udi derris Commertier til Skade, hvorfor os siunes, dette icke at verre en udaf di ringeste Aarsager, hvorfor di Compagniet vil hafve afskaffet.

3) Beraber di Herrn Statter sig paa Eders kongl. May. nadigste Bref och Tilsagen, som formelder, at Compagniet til dend første Januari a. 1658 skulde blifve afskaffet, saa siunes os underdanigst, Eders kongl. May., deris Ville och Begiering derudi fast at verre efterkommet, i ded Eders kongl. May. a. 1658 dend 4. Maii nadigst hafver ladet paabyde, at Salt Compagniet savel som andere 1 Rix. til Told af hver Tønde Salt, di indfører, skulde gifve, hvorudofver Eders kongl. May. icke allene hafver mist di Skibe, som Compagniet var pligtig Eders kongl. May. efter Octroyens Formelning at forskaffe, mens och derved forhinderet Compagniet sin Handeling, at det icke saledis kunde fortsettis, som ellers kunde hafve sked, om Octroyen var blefven uturberet, som vi dog allerunderdanigst forhaber at forblifve.

4) Och eftersom udi Eders kongl. May. Bref (til di Herren Statter om Compagniens Afskaffelse) formeldis, at Eders kongl. May. formoder, at dend Afgang, som Eders kongl. May. paa Skiber herved tilføies, af di Herrn Statter blifver restitueret, at det merkelig kunde kiendis, saa er ei at paatvifle, di Herrn Statter dennem joe vel formoder, at Eders kongl. May. saadan Restitution først vilde hafve, eller ochsaa at vide, hvorudi dend bestaer, och uedmugeligt skal di Herrn Statter sig presentere til samme Restitutions Fornoielse saa høi en Tol, af hvis Salt di indfører, at indga, som Eders kongl. May. nadigst begierrer, om ded end var 18 Rix. eller mer af Lesten, saa siunes os underdanigst, at Eders kongl. May. derved icke nogen Restitution for Skibens Afgang bekommer, mens mer kand regnis for en utollige Byrde, som Eders kongl. May. Undersatter derved skulde paalegis, eftersom dend Tol, som mer blifver paabuden, icke af de Hollender udgifves, mens af Undersat-

terne, som Saltet skal kiøbe, saa Eders kongl. May. i Steden for Skibe och søefaren Folk dageligen med Supplicationer skulde besverges, at sadan høi Tol igien maa vorde afskaffet.

5) At di Herrn Statter beraber dennem paa dend fembte Articlel udi dend oprettede pacta (!) a. 1645, saa formoder vi allerunderdanigst, icke noget derudi skal findes, som kand forhindre, at Eders kongl. May. icke maa gifve sine Undersatter her i Riget Friheder til at oprette Compagnier, som kand komme Eders kongl. May. Riger och Undersatter til Gaufn och Gode. Saa hafver ochsaa udi dette Compagnie efter Eders kongl. May. nadigste Octroyes Formelding it Aar efter des Oprettelse verred enhver fri for at matte indkomme, bade indlendske och udlendske, som ochsaa derudi in-tresserer.

6) Och eftersom vi Eders kongl. May. underdanigst i ald Endfoldighed vorris ringe Mening hermed hafver demonstreret, och vorris Tanker sig derhend strecker, at det di Herrn Statter icke er at giøre om dend ringe Proffit, di af Salt Handeling her i Riget kunde hafve, mens siunes mer derris Hendseend at vere, hvorledis di Søefarten fra disse Lande til deris Lande kunde hen bringe, hvilket snart kand ske, saafrembt dennem derris Begiering bevilliges, eftersom her i Landet findes fast ingen formuende Kiøbmend, ei heller døgtige Defension eller ander Koffardei Skibe, saa och gandske faa erfarene søefaren Folk, for hvilke berørte Arsager vi underdanigst formoder (saa och efterdi Eders kongl. May. fleste Lande er gandske omfløet, at man icke kand komme fra it til ded andet Land, med minder vi hafver Skibe och Fartøig, och Eders kongl. May. for des Skyld saavel en Flade til Søes som en Armade til Lands behøfver), at dennem derfor udi derris Begiering ei noget maa tillades, som kand verre Octroyen til Prejuditie eller ander Eders kongl. May. fattige Undersatter udi Commertien och Søefarten til Skade, mens at Eders kongl. May. nadigste udgangen Octroye i alle Mader ved Macht bliver, hvorpaa vi paa samptlige Participanters Veigne formoder udi ald Underdanighed Eder kongl. May. gode och nadigste Resolution, och vil hermed Eders kongl. May. sampt vorris allernadigste Dronning och gandske kongelig Hus under dend allerhøiestes Beskermelse, som Eders kongl. May. ved en lykkelige Regering leng vilde erholde, befallet hafve. Vi er och forblifver Eders kongl. May. hørsambligste och tro Undersaatter, Directeurene for Salt Compagnie.

Kiøbenhaufn adii 17. Decembr. a. 1661.

20. *Betænkning af S. K. 19. Dec. 1661.*

Orig. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 26 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os en til Ed. kongl. May. afgangne Missive fraa de Herrer General Stater, dateret Hag dend 15. Octobr. i nerverende Aar, med naadigste Befaling, vi skulde, hvis udi samme Missive om Saltcompagniens Afskaffelse begieris, och Saltcompagniet derimod kunde hafve at frembføre, fliteligen ofverveie och voris underdanigste Betenkende derom gifve; da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och hafver vi bemelte de H. Staters Missive samt andre Saltcompagniet angaaende Acter och Compagniens fremblagde Forklaring tilbørligen ofverhørt och betrachtet, befindendis, at Ed. kongl. May. anno 1657 dend 6. Junii skrifteligen hafver resolveret sig paa et af en hollandske Gesandte Conrad von Beuningen ofvergifvne Memorial at vilde paa de H. Staters instendig Anmodning lade cessere Saltcompagniet och naadigst befale Tolderne udi Ed. May. Riger och Lande Æqualitaten udi Saldtolden at observere, mens at Ed. kongl. May. sig derimod forsaae, at de H. Stater Maalningen och Taxeringen af de hollandske Skibe, som seiglede paa Norge, efter Pacterne udi Lester skulde tilstede och befordre, saa ochsaa Afgangen paa Skibene, som ellers Saltcompagniet var obligered til Ed. kongl. May. Tieniste udi Nødfal at forskaffe, ved andre Middel igien erstatte. — Anno 1658 dend 12. Maii hafver Ed. kongl. May, der af bemelte hollandske Ambassadeur om Salttoldens Æqualität videre Instance giordis, gifvet til Resolution, at Ed. May. allerede indtil videre Forordning sine naadigste Befalninger til Tolderne derom hafde ladet udgaa, paa hvilke Ed. kongl. May. Resolutioner, saa ochsaa forrige Pacters imellom Ed. May. och de H. Stater deris Indhold, at deris och deris Undersaatters Skibe icke skulde gifve høiere Told udi Ed. May. Kongeriger och Lande end Ed. May. egne Undersaatters, de H. Stater nu udi forbemelte deris Missive prætenderer, at Saltcompagniet, som er privilegeret at ekon gifve af Lesten $1\frac{1}{2}$ Rixdaler udi Steden, at Holländerne och andre skal gifve af Lesten 18 Rixdaler, fuldkommen maatte vorde afskaffet.

Directeurene af Saltcompagniet andrager derimod atskillige Motiver udi deris fremblagde Erklerings Skrift, at det nemmelig icke var Holländerne saa meget at gjøre om Salttolden, eller ochsaa om Pro-

fiten, de kunde hafve af Salthandelen, mens mere at forhindre Trafiquernis Flor och Tiltagelse udi Ed. May. Riger och Lande, hvilket de deraf demonstrerer, at efter dend Tid, som Holländerne ved dend Bremsebroiske Accord anno 1645 fik Frihed at icke gifve hoiere Told udi Ed. May. Riger och Lande end Ed. kongl. May. egne Undersaatter, da hafde Søefarten af Ed. May. Undersaatter saaledis aftagen, at udi Steden, som tilforne var 16 velmonterede Borger-skibe, som udi forrige Krigstid gjorde Tieniste under Ed. May. høiloffig Ihukommelsis Herr Faders Flode, nu udi seniste Krig ekon hafde voret tvende Skibe, som til Krigstieniste hafde voret duelige. Derforuden fører Directeurerne underdanigst til Gemyt, at Saltcompagniet hafver faarestrakt Ed. kongl. May. udi seniste Krigstid et ansenligt udi Penge och Proviand, hvorføre Directeurene endnu stod udi Vitløftighed paa fremmede Steder, formener ochsaa, at Ed. kongl. May. icke saavyt hafde obligered sig til de H. Stater at icke maatte privilegere et Compagnie udi Ed. May. egne Riger och Lande, undskylder derhos, at de formedelst nestforgangne besverlige Krigstider och dend paa Holländernis Begiering saa høit paabudne Salttold icke hafde kundet komme til at bringe de udlofvede Skibe til Veie, beder derfor underdanigst, at de maatte blifve ved deris Privilegier, saa vilde de ochsaa udi alle Maader igien fyllistgiøre, hvis de sig udi Underdanighed hafde tilforpliktet. — Efter saadan Beskaffenhed tyckis os underdanigst, at efterdi Ed. kongl. May. Promesse at afskaffe Saltcompagniet och at anordne Æqualitåten udi Salttolden hafver voret conditioneret med tvende ofvenbemelte contrapostulatis af de H. Gen. Stater, och Ed. kongl. May. bereds anno 1658 hafver udi Verk stillet sin Promesse om Salttoldens Æqualitåten, idet Ed. May. sine naadigste Ordres derom til Tolderne hafver ladet udgaa, mens de H. Stater derimod hverken hafver giord Fyllist udi et eller andet, som af dennem igien formodedis, Ed. kongl. May. da icke formedelst bemelte Resolutioner at vere obligered Saltcompagniet at afskaffe, førend de H. Stater derimod præsterer, hvad Ed. kongl. May. af dennem hafver reqvired. Hvføre dersom noget Temperament udi denne Sag kunde treffis, saa at Saltcompagniet i nogen Maade kunde blifve ved Makt, helst efterdi Trafiquen och Skibsfarten i Ed. kongl. May. Riger och Lande merkeligen derved blifver befordrit och conserverit, och i Serdelished denne Ed. May. Residentz Stad derved udi Næring vil tiltage, da siunis os udi ald Underdanighed det ei uraadeligt at vere, henstillendis dog alting [til] Ed. kongl. May. egen

naadigste Disposition och Behag, efterdi de Herrer Stater General om oftbemelte Saltcompagniens Afskaffelse allerede Løfte, uanset vilkorlig, er giort. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 19. Decembr. anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Christian G. z. Rantzaw. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tagszen.

Hans Svane. Theodorus Lente mp. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

1662.

9. Jan. Møde. Korfitz Ulfeldts Revers¹⁾, som han havde udstedt til Kongen mod at blive løsladt af Fængslet paa Bornholm, blev oplæst i S. K. og i alle Maader befunden nøjagtig²⁾.

27. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau, dat. 5. Dec. 1661, hvorved Kongen ønskede S. K.'s Betænkning om en Supplik af Haldens Fuldmægtige af 15. Nov. 1661 (Nr. 21). Betænkningen (Nr. 22) fraraadede paa de fleste Punkter at bevilge Suppliken. Sagen genoptoges først 20. Febr. 1665.

21. *Supplik af Haldens Fuldmægtige 15. Nov. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste, høigbaarne Første och Herre, Frederik dend tredje, Danmarkis, Norgis, Vendis och Gottis Konning, Hertug udi Slesvig, Holstein, Stormaren och Dytmersken, Grefve udi Oldenborig och Delmenhorst, allernaadigste Herre och Konge.

Eders kongl. Ma. foraarsagis vi underskrefne som udskickede Befuldmegtige af Haldens Indbyggere udi Norge underdanigste at andrage deris och voris samptlige stoere Skade udi disse Krigstider och fornemlig i den seniste, da vi icke allene formedelst Baahus Lens Ofrantvordelse til den svenske Crone er blefven met langt støre och jefnligere Guarnisonner betyngit, men ochsaa med Armeerne,

¹⁾ Slg. Danske Mag. 4. R. IV, 257—73, og Birket Smith: Leonora Christina Ulfeldts Historie II, 80—96. ²⁾ P. I Bl. 29. ³⁾ S. T. Nr. 744.

hvis Marche er falden ind udi Vigen och Sverrig frem och tilbage, saa vi alle (som tilstedde er blefven och maatte lide unt och got met Krigsfolkit och udstaait største Fare) saare liden eller ingen Roelighed hafr nøt udi voris Næring och Bierring til fattige Kvinders och Børns nødtørftig Underhold och der til met først udi tvende Attaquer af Genneral Stage lid stoer Skade. Den første skede in anno 1658 d. 16. Septembris och den anden sterkist in anno 1659 d. 4. Februari, da Hr. Gen. Lieut. velbr. Jørgen Bielche sielf til Stædits och det hele Rigets Defension paa den Tid hoes os blef udi den blotte Sted, hvor paa faa Steder udi en Hast var giort Brøstver af Gran- och Fyrbar met Snevand mengd, som tilfrøts, och manitine-rede Posterne met it ringe Antal Folk met sampt Indvaannerne imod Fiendens stoere Magt och hafde snart dubbelt saa mange dødssiuge Soldater som friske, hvilket vi alt underd. forhaaber at vere Eders ko. Ma. noksom bevist, saavel som hvad er passerit i den seneste Attaque och Beleiring, som Genneral Feld Marskalk Laurids Kagg och Genneral Lieut. Stache met deris Armeer begyndte fra d. 12. Januari 1660 och holte til d. 23. Februarii, os fattige Indvaannere til største Ruin paa Saugebrug, Gaarde och Eigendomb, som af Fien-derne ganske blef afbrent, ofr halfandet hundrede tusinde Deler och en stoer Mengde af Saugetømmer, som vi udi langsommelige Tid ei kand forvinde eller oprette uden nest Guds Eders kongl. May. stoere Naade och Clementz, hvortil vi ydmygeligste indflyer met underd. Begiering, at disse efterskrefne Poster udi naadigste Consideration maa tagis och vorde os Eders ko. Ma. troe Underdanere consenterit, formoedeligen til Eders ko. Ma. Tienniste och Rigets Defention, at eftersom af gammel Tid udi nogle hundrede Aar efter andet befindis, at sedes belli altid hafr verit paa och nest omkring Halden, hvor den norske Magt er staaen til Rigets Defention, och Erfarenhed hafr gifvet, hvor høit det hafr verit fornøden, at den Sted hafr verit bebyggit och af Indbyggerne provianterit til deris Næring Fortsettelse formedelst Militiens Conservation och Landets Defention, eftersom ingen Magatsinner hafr verit opret udi Fredstid och derfor i uformodelige Feigde Tid hafr mand maat samblit Proviant fra atskillige Steder udi Landet met stoer Bekostning, saavel som och met di fat-tige Bønders Besvering, som deris Land Skyld och Tiende først hafr maat frembføre at yde, och derfra hiem igien, siden til och fra Mølle, och for det andet, naar det var bagit i Brød, maatte føre det lang Vei igien til Magatsin Husene, hvorudofr at Soldatesken ei kundet

hafve altid haft den nødtorftig Underholdning, och derfor vi ofte hafve maat spisset Guarnisonen paa nogle Ugers Tid och ellers af Medønk hafr maat dagligen gifvet fattige, svage och siuge Soldater Mad, Dricke och Penge efter Formufven, til met ochsaa maat gifve nogle hundrede Tylter Saugeømmer til Stædit at for pallisadere, hvoraf lettelig kand dømmis, at hvis vi eller voris Forældre kand hafve erverbit, er icke allene blefven i disse Krigstider consumerit, mens och har bragt os alle i stoer Gield.

1) Och efterdi forbem. Halden ligger ochsaa beleiligt for at trecke Næringen fra di svenske Grentser, hvor vi och alt voris Saugeømmer maa kiøbe til voris Brug, och gifvis af os for hver Tylt Tømmer til di svenske 1 Rixdr. i Told, hvorifra vi och bekommer, hvis nødvendig Vare for Smaalennerne och Vesterlennen af Slachtefæ och Korn som til voris største Undsetning er ført fra Vigen och Sverig udi forrige Tider och endeligen behøvis, paa hvad Maade och Manner det kand ved nogen Pratique imod svenske Forbud blifve udført, helst ochsaa for Sædkorn Skyld i Misvext Aaringer, ti dansk Korn eller andet er ei saa tienligt som det af Vigen til Sæd.

2) Da paa det at Stædit kand blifve vel bebyggit och Indvaanerne komme sig fore udi Næring och Bierring, udi Handel och Kiøbmandskab, saa den norske Magt dis bedre kand subsistere der paa Grentserne, defensive och offensive til Rigts Defention och Fien- dens daglig Afbrek, saa formoder vi allerunderd., at Eders kongl. Ma. af synderlige Gunst och Naade privilegerer samme Stæd met slige Privelegier, som andre nye Kiøbsteder och Stabelsteder naad. forundis, eftersom vel mueligt vore Husse icke blif staaendis paa den Sted, de nu er, mens mueligen nærmere under Fæstningen och lengere fra Siøen, hvilket vil falde os vel saa besverligt som de nye funderit Kiøbsteder. Och efterdi vi icke kand hafve nogen synderlig Handling i Norrige, men bestaaer mest voris Trafique af Sverig och Bahuslen, at de svenske motte tilladis fri Handel paa Halden uden Told med deris Slagtefæ och anden Vare, som føris af bem. Sverig och Baahuslen, men hvad som føris lenger ind udi Landet, skulle de gifve Told udaf. Saa och hvor vit udi Landet Haldens Borgere och Indvaanere maa handle och kiøbslaa met Indbyggerne. — Hvis videre Naade och Miskundhed Eders kongl. May. vil bevise voris Kierkis och Byes Bygning och Vedligeholdelse och til des Betiente, settis udi Eders kongl. May. egen høie Naade, eftersom Indvaannerne ei vel mere skal kunde afstedkomme end som

bygge deris egne Vaaninger, och naadigste bevilge nogle Gaarder til Byens Fæ och Kveg. saavel som motte bevilgis tvende Markeder om Aarit, den ene for Ste. Pauli Dag, d. 21., 22. och d. 23. Januarii, den anden otte Dage for Ste. Michaeli, den 23., 24. och 25. Septembris, som da best kunde holdis ved for. Halden.

3) Och eftersom dette Stæd Haldens Næring bestaaer i det ringe Saugebrug, saa søgis underd. Eders kongl. Ma. naadigste Forordning, at ingen maa hafve noget Saugebrug ved for. Halden uden de, som hafr verit och udstaait den meste Tynge och Besvering udi denne sidste Krigstid paa Halden, och de nu der residerende. Och ei heller nogen at bruge til sin Handels Fortsettelse flere end som 3 Flomb Sauger eller 2 Aargang Sauger i det medste, paa det at icke en Del af de brugende, som der ei tilforen hafr boed paa Halden eller udstaait Tynge med os i denne besverlige Tid, skulle hafve 6 eller 7 Sauger och dermed trecke den største Profidt fra di andre, der er boesiddendis och hafr udstaait denne stoere Besvering i forleden Krigstid, som hid indtil sked er ved Kiøb och Sael, os andre til Forprang for den stoere Mengde udaf Tømmer och Deler, de bruger ved deris Sauger.

Hvad videre kand vere eller geraade til Menighedens Gavn och Beste ved goed Polleties Stiftelse, henstiller vi underd. til Eders kongl. May. naadigste Betenkende udi fast Forhaabning, at dette voris underdanigst Ansøgning vorder naad. och vel optagit til en ønskelige Effect for Eders ko. Ma. høie Respect och evig Berømmelse, udi Betrachtning ochsaa, at ved Festningen Frederiksten saavel som ved Byens Forfremmelse da kand Militien conserveris och Riget defenderis med ringere Bekaastning och mindre Folkits Spilde i Feigdetid, ofver hvilket det hele Lands Almue sig hafr høigt beklagit. Slig Eders kongl. May. stoere Naade vil Gud den almechtig rigeligen belønne, och alle Eders kongl. May. troe Undersaatter der udi Rigit vide at berømme med os, som ere føde Eders kongl. May. allerunderdanigste och troepligtigste Tienere. Dat. Kiøbenhafn den 15. November anno 1661.

Peder Olleszen Normand egh. Mattiasz Biørn mp.

22. Betænkning af S. K. 27. Jan. 1662.

Verificeret Kopi i N. R. A. (Norske Indlæg 10. April 1665). Referat i P. I Bl. 29f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os en til

Ed. May. underdanigst afgangen Supplication udaf Haldens Indbyggere udi Norge med naadigste Befaling, vi skulde gifve voris underdanigste Betenkende, hvad dennem paa samme deris Supplication af Ed. kongl. May. naadigst kunde indvilliges, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at benefnede Haldens Indbyggere bevegelsen beklager sig at hafve fremb for andre udstaaed udi seniste Kriegstider meget haarde Besveringer och Pressurer och derfor underdanigst beder, de af Ed. kongl. May. maatte benaadis med nogle sær Privilegier och Friheder, hvorved de igien kunde komme paa Fode och udi bedre Condition och Tilstand settis. For det første begierer de at privilegeris med Kiøb- og Stabelstads Rettighed, dernest, at de svenske maatte tilladis fri Handel paa Halden med deris Slagtefæ och anden Vare uden Told, mens hvad videre udi Landet af de svenske skulde indføris, det at maatte fortoldis, frembdelis holder de an om noget til deris Kirkes och Byes Bygning och Vedligeholdelse, om nogle Gaarder til Byens Fæ och Kvæg, saa ochsaa at maatte holde tvende Markeder om Aaret, dend ene om St. Pauli och dend anden om St. Michaelis Tider, derforuden, at om Saugebrugen, hvorudi deris meste Næring nu bestaar, heretter maatte giøris saadan naadigst Forordning, at de, som iblant dennem udi seniste Kriegstid hafde udstaed den meste Tyng og Besvering och udi Halden nu er boendis, maatte allene der ved Steden hafve Saugbrug, och ingen maatte tilstedis mere end 3 Flombsauger eller och 2 Aargangsauger at bruge. Saasom nu Ed. kongl. May. paa Kriegscollegii underdanigste Recommendation allernaadigst hafver resolvered sig at oprette Friederichsstad til en Stabelstad udi Norge, saa finder vi icke raadeligt, at Halden ochsaa med Stabelstads Rettighed kunde benaadis, fordi imellem Frederiksstad och Halden ekon ere 4 Mile, och Halden ellers skulde vere Frederiksstad til merkelig Hinderung udi sin Tiltagelse. Dend begierte Toldfrihed paa de svenske Vare kunde ei heller uden Ed. kongl. May. Afbrek dennem concederis, mens ellers tyckis os underdanigst, at Ed. kongl. May. til Benaading for ustandene Besveringer jus civitatis och nundinarum samt Collecter til deris Kirkes Bygning saa ochsaa dend Forordning om Saugebrug efter deris underdanigste Begiering naadigst kunde bevillige, dog Frederiksstad eller andre Interessenter udi Saugbrug uden Præjudits paa deris Grunde. Den 27. Januarii anno 1662.

Samme Dag blev iflg. Kongebrev¹⁾ af 25. Jan., stilet til Grev Rantzau, behandlet en Klage fra den svenske Gesandt. Klagen²⁾ gik ud paa, at Tolderen i Assens atter havde taget Told af de Pakker, som den svenske Post førte gennem Danmark fra Hamburg. Gesandten paastod, at dette ikke havde været brugeligt før og ønskede derfor at faa at vide, om det skete ifølge Kongens Vilje. Kongen havde Mistanke om, at de svenske maaske vilde gøre Gengæld mod de Varer, som den norske Post førte gennem Sverige til Danmark, og ønskede derfor nøje overvejet, om Tolden i Assens skulde vedvare eller afskaffes.

S. K. vedtog at søge Oplysning hos Tolderne i Assens og Helsingør om, hvorledes man tidligere og nu forholdt sig med denne Told³⁾. Jvfr. 13. Marts.

10. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 2. Febr., stilet til Grev Rantzau, for at overveje Hertug Christian Albrechts Svar paa Kongens Skrivelse om, hvad han vilde bestemme sig til overfor Hamburgerne (jvfr. 16. Dec. 1661).

Hertugens Svar fandtes ikke kategorisk nok, men det syntes, at han havde fattet andre Tanker og ikke endnu vilde beslutte sig til Arrester og Repressalier overfor Hamburgerne. S. K. vedtog, at en af Kongens Ministre i Holsten skulde faa i Kommission at rejse til Hertugen og erfare hans endelige Mening og Beslutning⁵⁾. Sagen overdroges til Dr. Conrad Hesse (jvfr. 24. Febr.).

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev⁶⁾ af 5. Febr., stilet til Grev Rantzau, foranlediget ved en Supplik fra Magistraten i Nakskov af 13. Jan. (Nr. 23), hvilke Privilegier der skulde gives denne By, for at den kunde komme paa Fode igen, og særlig, om den kunde faa Stabelstads Ret.

S. K. vedtog først at forhøre sig hos Kongen, om Fæstningen sammesteds skulde opretholdes eller ikke, da Kongen næppe vilde give nogen By Stabelret, med mindre den var eller blev befæstet⁷⁾. — En udateret Seddel⁸⁾ fra Frants Rasch meddeler: » — — hafver jeg ved sidste Conferentz Hands høigr. Ex-

1) S. T. Nr. 29.

2) Slg. Becker I, 260, 274.

3) P. I Bl. 30.

4) S. T. Nr. 37.

5) P. I Bl. 30.

6) S. T. Nr. 51.

7) P. I Bl. 30 f.

8) I S. K.'s Arkiv.

cell. derom erindert, som sagde mig, at Hands kongl. May. saadant endnu en Tid lang vilde tage udi naadigst Betenkende, och at Rigens Secreterer det til Svar paa Supplicationen kunde skrive«. — Nakskov fik dog ikke Stabelretten; derimod opnaaede Byen 19. Marts det Privilegium¹⁾, at alle Sager, som faldt for Bytinget, maatte paadømmes af Borgmestre og Raad uden Appel til andre end Højesteret.

23. Supplik fra Magistraten i Nakskov 13. Jan. 1662.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høgbaarne Fürste, allernaadigste Herre och Koning.

Dend stoere Nød och Trang, Armod och Elendighed, som dette arme Borgerskab formedelst dend høgskadelig och forderfvelig Krig och endnu, siden Freden er sluttet, daglig store Indquartering, som hid indtil och endnu continuerer, med anden stoer Besvering, som Guarnissonen hersamesteds medfører, nøder och tvinger os endnu til at søge Ed. kon. May. med denne voris ringe och allerunderdanigste Supplication, som nogle Ganger tilforn sked er. Och efterdi Byen snart med alle bliver øde, formedelst en stoer Del af Borgerskabet (som blef øfrig fra dend harde Beleigring och smitsom Sprinkel Siuge, som siden paa fulde) hafver for Armod Skyld maat begive dem paa andre Steder derris Nærring at søge, nogle til Kiøbenhafn och andre Steder i Siælland, Fyen, Langeland, Jylland och Holstein, ja end och til Ørene (!) her under Landene, och ellers under Lenene sig paa Bønder Gaarde hafver boesat, hvorofver Byen snart med alle bliver slet øde, med mindre Eders kongl. May. af høi kongl. Mildhed och Naade vil komme os med dette fattige Borgerskab til Hielp med slig Privilegier, hvorved Borgerskabet igien kunde tiltage och i Handel och Traficque forbedris. Da eftersom, allernaadigste Herre och Koning, vi fattige Undersaater i denne ringe Bye billigen och sandferdigen maa sige och beklage, at dette ringe Borgerskab hafver i denne Krig udstaaed store (!) Tynge och Besverring, (sær med dend haarde Beleigring, sær med uhørlig stor Indquartering och sær med mangfoldige større Contributioner) end som nogen Bye efter Storlighed i ded gandske Kongerige, Eders May. Hofvedstad ei hermed ment. Hvorfore vi och allerunderdanigst

¹⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 37 ff.

beder och begierer, at Eders kon. May. vilde af høie kongelig Mildhed och Naade naadigst meddelle os slig Frihed och Privilegie, som Nyeborg Bye naadigst meddelt er. Slig Eders kongl. May. naad. Hielp och Velgierning vil vi bede, Gud i Himelen igien skal belønne. Allerunderdanigst formodende, Eders kongl. May. denne voris allerund. Supplication udi Naade optager och os fatige Folk nogen naadigst Svar meddeler. Hvilket Gud allermæchtigste Eders kongl. Ma. sampt ded gandske kongelige Hus rigelig igien vil ihukomme. Dat. Nakskouf den 13. Januarii 1662.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere och Arfve Undersaatte.

Borgemestere och Raad paa eigne och meninge Borgerskabs Veigne.

11. Febr. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau om i S. K. at lade behandle en Memorial af 20. Sept. 1661 og to andre Dokumenter fra Niels Krabbe, hvori han beklagede sig over forskellige Forurettelser fra den danske Regerings Side. Memorialen²⁾ var indleveret og stærkt anbefalet af den svenske Gesandt Duvall. Jvfr. 13. Marts.

17. Febr. afsluttedes Forhandlingerne om det islandske Kompagnis Besværinger mod Jonas Trellund (jvfr. 29. April og 2. Dec. 1661), som havde strakt sig gennem flere Møder. Københavns Skipperlav havde 31. Jan. (Nr. 24), de 32 Mænd 4. Febr. (Nr. 25) klaget til Magistraten over Trellund og ansøgt om dens Medvirkning til Ophævelse af hans Oktrojer. Magistraten indsendte disse Klager til Kongen og ledsagede dem med en kraftig Anbefaling (Nr. 26). Betænkningen (Nr. 27) anbefalede, at baade Kompagniet og Trellunds Privilegier skulde ophæves, og et nyt Kompagni oprettes i Stedet. Kompagniet ophævedes dernæst 7. Marts³⁾, et nyt oprettedes 31. Juli⁴⁾, hvori bl. a. Hans Pedersen Bladt og Jonas Trellund var Deltagere.

¹⁾ S. T. Nr. 63. ²⁾ Slg. Becker I, 261 ff.

³⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Eeee III. Kbh. Dipl. III, 554 f.

⁴⁾ Tr.: Kbh. Dipl. III, 561 ff.

24. *Supplik fra Skipperlavet i København 31. Jan. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høiærede Hr. Præsident, velvise Borgm. og Raad.

For Eders V. V. hafver samptlige Skipper Lauget och alle søefarende Folk her udi Staden paa det ydmygeligste at andrage och klageligen tilkiende gifve, hvorledis Søefarten her udi voris egen Lande och Steder (formedelst fremmede Skippere uden Riget med deris Befragtning af vore egne Kiøbmend, baade paa Island, Øster- och Vester Søen och andre Steder) os fratagis, voris Redere til merkelig stor Skade och andre fattige søefarende Folk til Ruin och Forderfvelse. Och eptersom (Gud bedred disver) udi disse ulykelige Krigstider er fra dette Rige bortkommen en stor Del af voris Lande, nemlig Skaane, Halland och Blegind, saa och en Del af Norge, som vi fattige Folk i førige Tider och hafver haft voris Seilats paa, os til Nøtte och Fordel, men eftersom samme Lande til fremmed Herskab er henkommen, blifver os des Fart forment formedelst stor Told och anden Besvering, hvilket er os icke ringe, men stor Skade. Och icke det alleniste, mens nu kommer Jonas Trelund fra Amsterdam och andre flere, som slet agter os at fratage den ringe Fart, vi endnu tilbage hafver paa Hans kongl. May. Land, nemlig Island, och i saa Maader slet agter os i Grunde at forderfve och til intet giøre.

Hvorfor falder til Eders V. V. voris ydmyge Bøn och Begiering, slig voris Nød och Trang allerunderdaanigst for Hans kongl. May. motte blifve andraget och grundeligen tilkiende gifvet, hvad Skade och Forderfvelse icke allene denne Bye, men det gandske Konge Rige och hele Gemene deraf kand lide, saa frambt Udlendiske samme Land skal niude, och denne Byes Indbyggere derfra drifvis. Hvilket vi allerunderdaanigst formoder, at Hans k. M. icke lader det fra denne Bye och Sted udi fremmede Hender henkomme, mens langt mere af kongelige Naade os forfremmer, Commersien bedre paa Foede at kunde komme, och icke tillader for^{ne} Trelund med hans Anhengere os med deris Fart paa Hans May. egen Lande at skulle forderfve, anseendis voris store lidende Skade, vi udi sidste Feide Tid haft hafver, i det en stor Del af voris Skibe och Skuder ere os af Fienden borttagen, och hvis Fartøi igien er beholden, hafver tient i Krigens Tid och giort Kongl. May. Tienniste och liden Fragt derfor bekommet, saavelsom och udstaaen stor Trivali af Inquartering, Vagt at holde och anden Besværing mere, som Gud, ja och moxen den

gandske Verden, vel bekient er, i den Sted disse fremmede Hans May. och Riget ingen Tienniste bevist hafver.

Denne voris retmessige Angifvende formoder vi, at Eders V. V. for Hans kongl. May. allerunderdaanigst andrager, och derpaa følgende gode Svar och Befordring forventendis ere. Kiøbenhafn den 31. Januarii anno 1662.

E. V. V. ydmygeste och pletskyldig (!) Tiener altid.

Paa Lavens Vegne:

Thoerr Anderszen.

Hansz Bastiann.

Matz Matzen.

Olluff Henrichszen.

Suend Marthensen.

Jørgen Knudsen Brun.

Ja[c]ob Mørk.

Hans Pedersen Oldenborrig.

Børre (?)

25. Supplik fra de 32 Mænd 4. Febr. 1662.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høierrede Herr President samt velvisse Borgemestere och Raad, om dennem siunis icke raadeligt at verre efterfølgende Hans kongl. May. at andrage.

Eftersom fornemmis, at Handellen her udi Byen dagligen aftager, hvorofver Borgerskabit merkeligen forringes, som mesten alle sig beklager, hvorforre vi underskrefne efter voris Æd och Plicht paa sambtlige Borgerskabs Veigne Eders V. V. det at erindre, som Eders Høi- och V. V. dog uden vorris Erindring vel er bekient, hvorledis Commerciem er svecket, och derfor nødig, ved hvad Middel best kunde paatenkis och opsettis, saa och underdanigst Forslag giøris, hvorved denne Hans kongl. Mayts. Residents Stad kunde tiltage och Handellen formeris, plechtvilligen begieris af Eders H. V. V. paa adskillige forneme Borgerskabs Veigne, at dennem maa tillades at faa Parter udi det Islands och Ferrøske Compagnie, doch med saadan Condition, at I goede Mend vilde bemøede eder hos Hans kongl. May., at fremde Handel paa Island maatte afskaffis, saa at Compagniet kunde nyede dets forrige Privileigier, ellers begierer die ecke derudi at participere, och at det maatte considereris, saa fremt forne Compagnie imoed al Forhaabning skulde separeris eller komme fraa Kiøbenhafven, vilde ufeilbar følge denne goede Byes Ruin och inden faa Aar gandske forderfvis, udi Betrachtende, at det icke aleniste angar dennem, som der udi partissiperer, medens endoch Skibe saavel som nogle hunderet søefaren Folk her ved Byen hol-

dis, item des Kiøbmend, som med Tiden blifver forneme Borgere, och nogle hunderit Arbeidsfolk och Handverksfolk deraf lefver, som alle udi Nødsfal kand hielpe at bere Byrden. Vie er forsekret paa, naar det vorris naadige Herr och Konning blifver demonstererit, at Hans kongl. May. icke dette Compagnie allenne tillader, medens end- och naadigst privilegerer alle monterede Skibe, som endten dette Compagnie tilhører eller andere Borgerskab her udi Byen kand til Veie bringe, som och, naar fornøden giøris, bør plichtig vere at tienne Hans kongl. May., jaa ei allenne med Skifvene, medens endoch Borgerskabit med Lif och ald deris Middel, nar die er af Formufve, at tienne Hans kongl. May., som die er plichtig och gierne laader sig dertil finde. Eders H. V. V. Gud trolig befallet. Hafnia den 4. Febr. a. 1662.

De 32 Mend paa samptlige Borgerskabet och Byens Veigne.

Fr. Thurszen. Hans Pederszen Klein. Hans Therckelszen.

Christen Jenszen Beck. Lauridtz Pederszøn Heszelerich.

Neellsz Auchsen. Casper Groten. Jørgen Hansen Raff.

Johan Bøefke. Steffen von Eszen. Detmer Bøefke.

Cordt Hinrich Mercken. Johan Lehn. Rasmus Hansen Munch.

Moritz Frik. S. Trønde egh. Mattz Rasmuszen.

Peder Juell Rasmuszen. Mauritz v. d. Tiid. Seueren Pederszen.

Paul Førster. Augustinus Otte. Johan Stichman.

Claus Vebo. Peder Riber.

26. *Supplik fra Københavns Magistrat 12. Febr. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormectigste, høibaarne Konning, allernaadigste Herre.

Eders kongel. May. hafve vi paa det allerunderdanigste at andrage, at de 32 Borgere paa Borgerskabens Vegne, saa och Skipperlaugit paa menige siøfarende Folk deris Vegne her i Staden, hafve til os ofverlefverit deris skriflig Indleg och Begiering om en Del, som de formene, Commerciens och Siøfarten her i Staden kand vere til Gaufn och til des Afbrek at afverge, och begiered, at vi saadant for Eders kongl. May. underdanigst vilde andrage och om naadigst goed Svar anholde, saa som samme deris ofverlefverede Skrifter i sig sielf videre indholder. Da efterdi vi ei anderledis forstaa, end samme deris Begiering om Commerciens och Siøfartens Befordring och des Afbrek och Skade at afverge jo er Eders kongl. May. och denne Stad til største Gaufn, saa ofverlefverer vi nu herhos allerunderdanigst til Eders kongl. May. samme deris skriftlige

Ansøgning och Begiering, derhos allerunderdanigst bedendis, at Eders kongl. May. allernaadigst vilde behage denne underdanigste Begiering udi Naade at ofverveie och allernaadigst befordre, at alt, hvis Commerciën, Handel och Siøfarten her til Staden kand vere til Gode, maa forfremmis, och alt, hvis den kand vere til Skade och Afbrek, maa afskaffis och forhindris. Och eftersom at den islandske Handel af Eders kongl. Mayts. Her Fader, glorwürdigste Ihukommelse, fra de Hamburger til denne Stad er hidbragt, Staden, Commerciën och Siøfarten til stoer Forfremmelse, och nu fornemmis, at i samme Handel sker stoer Indpas formedelst Jonas Trellund af Amsterdam och hans Tilhengeris, mueligt efter vrang Beretning, Aar 1660 bekomne Privilegier, saa er voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at efterdi bemelte Trellunds bekomne Privilegier strecke sig til Eders kongl. Mayts. och denne Byes største Skade och Afbrek udi Næring, Commerce och Siøfart, saa at en Fiende snart icke kunde optenke it hinderlistigere och treskere Greb Eders May. och Staden Skade med at tilføie end dette, som denne Trellund och hans Tilhengere i saa Maader giort hafver, at Eders kongl. May. derfor, som nu siden samme Privilegiers Dato er Gud ske Lof blefven en souverain Konning och Herre, af kongel. Mact och Myndighed allernaadigst vilde behage samme Trellunds bekomne Frihed aldels at afskaffe och til intet giøre, saa at al Handel, som paa Island och deromkring udi en eller anden Maader kand drifvis, den her af Staden af Eders kongel. Mayts. egne Undersaatter maa ske, och ei af nogen fremmede. Och efterdi at saadant er Eders kongl. May. och denne Stad til største Gaufn, saa forhaabe vi paa det allerunderdanigste, at det och med første naadigst behagis udi Verk at settis. Paa forbemelte voris sampt de 32 Borgeris paa samptlige Borger-skabens Vegne, saa och Skipper Laugits underdanigste Begieringer, ere vi Eders kongl. Mayts. naadigste gode Svar forhaabendis. Eders kongl. May. med Eders Mayts. elskelige Gemal, voris allernaadigste Dronning, Hans kongl. Høihed, voris naadigste Arfve Prints, och de andre Eders kongl. Mayts. kongel. Børn udi den gode Guds Beskermelse troligen befallit. Kiøbenhafn den 12. Februarii anno 1662.

Eders kongel. Mayts. allerunderdanigste tro Tienere.

Præsident, Borgemestere och Raadmend sammesteds.

Hans Nansen. Christoffer Hansen. Peder Pederszen mp.

Peder Pedersszen. Jacop Anderszen. Claues Rauffn mp.

Henrich Jacobs. Wilhelm Fuirenn egh.

27. *Betænkning af S. K. 17. Febr. 1662.*

Konc. 1 og 2, begge med Frants Raschs Haand, 1 med Rettelser af Peter Reetz, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.^I Bl. 31 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication, som Præsidenten, Borgermester och Raad udi denne Ed. kongl. May. a) Residents Stad Kiøbenhavn Ed. May. underdanigst hafver indleferret, hvorudi de sig beklager, at formedelst de Friheder, som Jonas Trellund anno 1660 hafver forhvervet paa Island at negociere, Siøfarten och Handeln her i Staden skulde lide stor och merkelig Hinder och Skade, och derfor underdanigst beder, Ed. kongl. May. vilde naadigst lade sig behage samme Friheder, som muelig ved vrang Beretning skulde vere erlanget, denne Stad til Beste som ochsaa Ed. kongl. May. eget Interesse til Befordring af souverain kongelig Makt och Myndighed aldellis at afskaffe och til intet at giøre. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och saasom vi paa Ed. kongl. May. forrige naadigste Befalning af dend 22. Octobr. udi nest forgangen Aar udi atskillige Conferencer hafver med tilbørlig Flid ofverveiet det islandske Compagnies Besve-
ringer imod bemelte Jonas Trellund, och hvad hand derimod til sin Undskyldning faarebragd hafver b), saa befinder vi efter alle Om-
stenders Beskaffenhed intet raadeligere, end at Ed. kongl. May. naadigst vilde lade sig befalde c) det hidintil privilegerte islandske Compagnie efter deds egen dertil gifne Anledning at afskaffe, hvor-
ved, saasom dend nu paa Island brugelig Handel och Seilads aldellis vil komme til at cessere, saa bør och Jonas Trellunds Octroyer, som deraf dependerer och med alldor stor hands egen Fordel och Ed. kongl. May. Indkomstis Præjudice er obtineret, saavelsom hvis Pri-
villegier nogen andre af Ed. May. Undersaatter kand hafve erlanget, tillige med at vere ophevet. Hvorimod Ed. kongl. May. naadigst kunde oprette et nyt islandsk Compagnie, udi hvilket d) vi høieligen nyttigt erakte, at ingen blifver tilsted at participere uden de e), som udi Ed. kongl. May. Riger och Lande ere boesiddendis, dog at Di-
rectionen och Udredningen her fraa Staden sker, paa det Commer-
cien och Siøfarten til denne Stad, udi hvis Velstand Ed. kongl. May. saa høi Interesse hafver, kunde saaledis befordis och forbedris. Jo-
nas Trellund kunde tilbyudis sig udi samme ny islandske Compagnie med at begifve f). Hvis hand imod saadan Tilbud icke skulde vilde

tage, saa kunde hannem, for hvis rede Penge, som hand paa sine Octroyer befindis prænumereret at hafve och ei allerede derefter nyt Skel for, billig Satisfaction gifves. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 17. Febr. anno 1662.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

- a) Konc. tilf. opr.: fri Rigs och
- b) Konc. tilf. opr.: hvorom Ed. kongl. May. allerede mundelig udi Underdanighed af en och anden iblant os er blefven refereret.
- c) Konc. har herefter opr.: at afskaffe ded gandske hidindtil privilegerede islandske Compagnie och dermed tillige ochsaa, hvad concessioner paa Island Jonas Trellund hafver forhvervet, udi Synderlighed af dend Aarsag och Fundament, at samme Jonas Trellunds Octroyer ere acquirered subreptitie och uden nøiaktig Information, och omenkiønt af Jonas Trellund allegeris titulus onerosus, saa er dog imellem hands onus och lucrum aldels ingen Proportion. Kunde saaledis hands Bevillinger icke hafve deris Validität, fordi de ex contradictoriis befantis at vere icke alleniste det islandske Compagnie, mens ochsaa denne Stad och per consequens Ed. kongl. May. eget Interesse til Præjuditz. [Hvorimod . . .]
- d) Konc. har opr.: expresse blef conditioneret
- e) Konc. har opr.: som her udi Staden vilde vere boesiddendis och herfraa giøre deris Udredning
- f) Konc. har opr.: Hvis ike, saa kunde hannem for de aatte hundrede Rixdaler, som hand paa sine Octroyer befindis prænumereret at hafve och ei allerede derefter nyt Skel for, billig Satisfaction gifves.

24. Febr. Møde. Man overvejede det Rekreditiv¹⁾, som Hertug Christian Albrecht af Gottorp havde givet Dr. Conrad Hesse, der var sendt til ham for at erfare hans Holdning i Sagen mod Hamburgerne (jvfr. 10. Febr.). Hertugen havde heri bl. a. erklæret, at han paa Grund af sin forestaaende Rejse til Nederlandene endnu ikke kunde tage nogen endelig Beslutning, men at han havde givet sine efterladte Regeringsraader i Kommission at behandle Sagen videre.

S. K. vedtog, at Grev Rantzau skulde skrive til de nævnte Regeringsraader og erfare, hvor vid en Instrux og Fuldmagt Hertugen havde givet dem i denne Sag²⁾.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev³⁾ af 6. Dec. 1661, stilet til Grev Rantzau, to Suppliker fra Magistraten og de 32 Mænd i København. Disse ønskede, for det første, at i de Privilegier, som Kongen vilde give de andre Stabelstæder i Riget,

¹⁾ Slg. Brev fra Hertugen til Kongen 19. Febr. (Breve fra Hertug Christian Albrecht i R. A.).

²⁾ P. I Bl. 32. ³⁾ S. T. Nr. 745. Tr.: Kbh. Dipl. VI, 370.

maatte det blive udtrykkelig nævnet, at de, som fra nogen By paa Sjælland eller andet Steds i Riget vilde fare med deres Varer paa København, forhandle dem der og sammesteds tilhandle sig, hvad de behøvede, skulde frit og uforment i alle Maader kunne gøre det, for at ikke Københavns Privilegier skulde lide Skade ved de andre Stabelstæders. For det andet, at Formyndere, som havde haft deres Myndlingers Penge og Formue staaende i Huse og Ejendomme udenfor Nørre- og Vesterport, ikke skulde være forpligtede til at svare deres Myndlinger til den Skade, som var lidt ved, at disse Huse ved sidste Belejring var bleven nedbrændte paa Kongens egen Befaling.

S. K. vedtog: 1) I omtalte Stabelstæders Privilegier kunde vedkommende Klavsul godt indsættes i den Form, at det maatte staa enhver frit for at føre til København de Varer, som her mest kunde være nødvendige, saasom Korn, Brændsel eller lignende. — 2) Naar det befandtes, at Formynderne ikke vare in culpa eller Aarsag til den Skade, der var sket deres Myndlinger, og de ellers havde forholdt sig dermed efter forrige kongelige Forordninger, saa kunde de heller ikke svare dertil, og i saadanne Tilfælde kunde man ikke fordrø mere af dem end tilbørlig Flid og Omhu for deres Myndlinger¹⁾.

3. Marts. Møde, hvor man iflg. Kongebrev²⁾ af 5. Dec. 1661, stilet til Grev Rantzau, behandlede en Supplik fra Magistraten i Ribe af 20. Nov. 1661 (Nr. 28), hvori den ansøgte om, at Byen maatte blive Stabelstad eller i al Fald faa Ind- og Udskibningsret til og fra fremmede Steder ved Vestersøen. Betænkningen (Nr. 29) stillede sig velvilligt hertil.

28. *Supplik fra Magistraten i Ribe 20. Nov. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stoermechtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Arfve Konning.

Efter som mange Borgere och Kiøbmænd udi Ribe ere udi den sidste der grasserende smitsom Siugdøm bortdøde, och en Paart af dennem, som ere blefne tilbage, drager af Byen och begifver sig

¹⁾ P I Bl. 32 f. ²⁾ S. T. Nr. 744.

paa Landet at boe, fordi at der nu ingen sønderlig Næring, Handel eller Vandel er, och en Paart ere tilsinds ochsaa at begifve sig paa andre Steder, saa frembt Byen ingen Hielp kand erlange, hvorudofver dens Ødelegelse er at formode, mens dersom Eders kongl. May. naadigst ville laade sig behage at declarere Ribe for en Stapel Stad ved Vester Søen udi Jydt-Land och dend med Previlegierne at forsiune, daa skulle dend vel tiltage baade paa Kiøbmænd och Handel och komme udi bedre esse och Tilstand igien, end dend tilforne hafver veret, och komme Eders kongl. May. och Arfve Riget i Lengden til stoer Gafn. Dog dersom dend icke til en Stapel Stad maa udnæfnis, da er til Eders kongl. May. voris underdanigste Bøn, Eders kongl. May. ville naadigst bevilge och tillade Riber By och dens Indbygger Ind- och Udskibning til och fra fremede Steder udi Vester Søen, efterdi dend fremb for andre Kiøbsteder udi Jydt-Land hafver veret der til af Eders kongl. Mayts. Forfædre, høiloffigst Ihukomelse, naadigst privilegeret, hvilke Privilegier Eders kongl. May. ochsaa naadigst confirmeret hafver, thi uden Byens total Ruin kand dend icke hente hendis Nødtørft fra Frederiks Ode eller andre Steder ved Øster Søen. Herpaa ere vi Eders kongl. Mayts. naadigst Svar allerunderdanigst formodendes. Vi findis stedse och altid Eders kongl. Mayts. underdanigste tro Arfve Undersatter, bedendis for Eders kongl. Mayts. Fred och lyksalligt Regimente och det gandske kongelige Husis Velferd. Ribe dend 20. 9bris a. 1661.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste tro Arfve Undersatter. Borgemestere och Raad samesteds.

29. *Betænkning af S. K. 3. Marts 1662.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 33 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Borgemester och Raads udi Ribe deris underdanigste Supplication, hvorudi de bevegelsen til Gemyt fører, at for dend ringe Næring, som der udi Byen nu skal vere, en Part udaf Byen drager och sig paa Landet at boe begifver, en Part til Sinds ere derfra til andre Steder at henflytte, saa udi Lengden Byens Ødeleggelse skulde vere at befrykte, dersom Ed. kongl. May. dend icke enten med Stabel Stads Rettighed vilde benaade eller ochsaa naadigst forunde, at dend sine forrige af Ed.

May. self confirmerede Privilegier med Ind- og Udskibning til och fraa fremmede Steder ved Vester Søen frembdelis maatte nyde, helst efterdi uden Byens total Ruin dends Nødtorft fraa Frederiks Odde eller andre Steder ved Øster Søen icke skulde kunde hentis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening, at dersom Ed. kongl. May. mueligt, fordi Ribe icke skal vere bekvem til at fortificeris, icke vilde oprette dend til en Stabel Stad ved Vester Søen, Ed. May. da, om at faarekomme saadan gammel och af saa mange Ed. May. hølloflige Antecessorer och Ed. May. self naadigst privilegerede Byes Forderf och Ødelegelse, vel kunde naadigst lade Byen beholde dend begierte Ind- och Udskibning til och fraa fremmede Steder ved Vester Søen, indtil Ed. kongl. May. sig videre naadigst vilde resolve, om Byen ochsaa med Stabls Stads Rettighed skulde benaadis. Den 3. Martii a. 1662.

Samme Dag Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, hvori han fik Befaling om i S. K. at lade behandle en Supplik¹⁾ fra Bergens Fuldmægtige, Lavrids Olufsen Sand og Hans Zierling, dat. 24. Febr., hvori de ansøger om, at Forordningen²⁾ af 8. Febr. om Told af 1 Rdr. pr. Tønde Salt ikke maa gælde i Bergen, da Salt er saa nødvendigt for Fiskeriet.

Til samme Dag er der følgende Randnote af Frants Rasch: NB. Hvis udi Collegio Status om de norgiske Kiøbsteders Deputeredis Solliciteringer, synderlig om deris Privilegiers Confirmation och Forbedring, ved atskillige Conferencer passeret er, findis udi det danske Cancellie, eftersom Hands Excell. Herr Cantzeler self for Materiens Vytløftigheds Skyld hafver ladet sig befalde derudofver at protocollere³⁾. — Jvfr. 25. Marts, 28. April og 9. Juli.

13. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 11. Marts, stilet til Grev Rantzau, hvor man behandlede en Memorial⁵⁾ af samme Dag fra den svenske Gesandt til Peter Reetz, der bl. a. drejede sig om Tolden af de Varer, der sendtes med den svenske Post (jvfr. 27. Jan.) og Niels Krabbes Klager (jvfr. 11. Febr.). Betænkning (Nr. 30) samme Dag. Svaret⁵⁾ til Gesandten af 4. April følger nøje Betænkningen.

¹⁾ S. T. Nr. 79. Suppliken som Indlæg. ²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Eeee.

³⁾ P. I Bl. 34. ⁴⁾ S. T. Nr. 96. ⁵⁾ Slg. Becker I, 283 ff.

30. *Betænkning af S. K. 13. Marts 1662.*

Orig. og Conc., den sidste med Frants Raschs Haand og Rettelser af Peter Reetz, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.^I Bl. 34 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som dend svenske Resident nyligen indleferet hafver, da er saadant af os underskrefne underdanigst epterkommet, och befunder vi samme Memorial bestaaendis udi femb efterfølgende Poster.

For det første vil Residenten fornemme, om icke de Soldater, som hører hiemb udi Hertugdømmet Bremen eller andre tyske under Hands May. af Sverrig sorterendis Provincier, bør at regnis under svensk national Folk och saaledis efter Ed. kongl. May. naadigste udgangne Ordre paa deris Sollicitation dimitteris.

For det andet, om icke de Sager eller Vare, som med de svenske Poster fraa Hamborg til Sverrig skickes och icke her udi Riget lossis, skulde vere toldfry, helst efterdi ved saadan Toldtegt gifves Occasion dend svenske Postvadsæk, som allerede skulde vere sked, at visitere.

For det tredie, om Eders kongl. May. naadigste Villie er, at for hver svensk Officerers Reisehestis Transport maa tagis 4 Rixd. til Told, som Obriste Aschenberg skal hafve maattet gifve. Hvis icke, om da icke Tolden, nemlig 124 Rixd., som samme Obriste for sine Heste hafver erlagd, hannem skulde restitueris.

For det fjerde gjør Residenten Ansøgning, at Herr Niels Krabbe maatte faae nøiaktig Svar och Satisfaction paa sit indgifne Memorial angaaende den Skade, som hannem af Rytteriet paa hans Daatters Gods Randerum her i Riget skal vere sked, paa det samme Gods herefter dermed maatte blifve forskaanet och ei høiere graveris end andet adelige Gods her i Riget, udi Consideration af dend Lighed, som udi saadant Fald udi Skaane observeris.

For det fembte recommenderer Residenten tvende Supplicanter, dend ene fraa Malmø imod Johan Johansen Dünnewald och dend anden fraa Marstrand imod dend curlandiske her boendis Factor Friderich Pøpping, som søger formedelst dend høieste Ret at komme til Endelighed udi deris Processer.

Paa hvilke benefnede Poster Eders kongl. May. naadigste Svar och Resolution af dend svenske Resident begieris.

Om dend første Post er voris underdanigste Mening *a*), at vi icke kand eracte dend tydske Nation i Respect til de svenske at kunde kaldis eller holdis for at vere national Folk. Dertil med saa er udtryckeligen i sidste kiøbenhafnske Freds Fordrags 22. Artikel forafskedit, at dend Dimission, som Krigsfolket paa enten af Siderne tilladis, inden tre Maaneder efter Ratificationens Dato skulde begieris, hvilken lenge siden expirerte terminus, dersom den til en ulimiteret Tid skulde extenderis, vilde det i høieste Maader svække och præjudicere Ed. kongl. May. Guarnisoner. Ti en Soldat, naar hand det i Sinde fæk, och hand af sin Tieniste blef kæd, skulde lettelig deraf tage Aarsag til at opsette sig imod sin Officerer och begære sit Forlof.

Om dend anden Post formener vi underdanigst, at eftersom det berettis, Ed. kongl. May. reisendis Undersaatter imellom Dannemark och Norge udi de svenske Toldsteder icke forskaanis, mens deris Skrin och Koffer visiteris, om de derudi nogen Kramvare hafver, som bør at fortoldis, da icke at vere ubilligt, at iligemaade de Kiøbmands Varer, som dend svenske Hamborger Post med sig fører, gifver tilbørlig Told paa Ed. kongl. May. Toldsteder, och hvis derudi nogen Defraudation kunde suspiceris, da samme Postes medførte Sager at visiteris. Dog kunde hands Brefsæk vel derfor forskaanes, med mindre der er merkelig Præsumption, at i bem. Brevsæk hemmeligen skulde vere forborgten Jubeler och deslige. Dog kunde de Packer af Vare (om det Ed. kongl. May. saaledis behagede), som fantis god Besked for til Deris Mts. Mts. egen Brug i Sverrig expresse at vere forskrefven, for benæfnede Tolds Erleggelse vere fri.

At for de svenske Officerers Reisehestis Transport, hvorom udi dend tredie Post meldis, tagis for hver Hest 4 Rixd. til Told, helst naar [de] udi saadan Mangfoldighed som af Obriste Aschenbergis ofverføreris, siunes ei heller ubillig, fordi icke præsumeris, at saa mange Heste for en reisendis Mand behøfves.

Om dend fierde Post er voris underdanigste Betenkende, at naarsomhelst Herr Niels Krabbe sine desideria paa tilbørlig Maaner hoes Ed. kongl. May. søgte *b*), saa kunde Ed. kongl. May. lade forordne Commissarier, som Sagen i Forhør kunde tage, saa at dend efter dets befundne Beskaffenhed ved Lou och Ret kunde siden termineris.

Dend fembte Post belangendis, da naar det Ed. kongl. May. naadigst behager bemelte Supplicanter at forunde, at deris Sager for dend høieste Ret med forderligste maa blifve udført och til Ende bragd,

saa sker deris underdanigste Ansøgning dermed nøiactigen Fyllist.
Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 13. Martii anno 1662.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Christian G. z. Rantzow. Hansz Schack. Hannibal egh.
P. Reetz. Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen.
Peter Bülche mp. C. Gabell mp. H. Mathesius mp.

- a) Konc. har opr.: at eftersom det sidste Fredsfordrag imellom Ed, kongl. May. och Cron Sverrig udi dend 22. Articul indeholder, at hvis udaf dend ene Potentats Folk, som udi dend andens Krigstieniste sig befant, om de det begærte, skulde løsgifvis och dimitteris, dog at saadant skulde ske inden 3 Maaneders Tid a die ratificationis, hvilken terminus alt lenge siden er expireret, Eders kongl. May. och derforuden for nogen Tid siden paa samme svenske Residentis Ansøgning hafver gifvet naadigst Ordre, at hvis svensk national Folk udi Ed. kongl. May. Krigstieniste var, icke skulde forholdis, om de deris Afsked begierede, hvilket ochsaa er efterkommet, och nu atter igien om saadant anmodis, da finder vi icke raadeligt, at slikt saa ofte blifver indvilligit, ti det ellers udi Ed. kongl. May. Krigs Estat skulde foraarsage stor Desordre och Confusion, saa at, naar som en eller anden af saadanne Folk udi ringeste Maa-der blef disgouteret, saa skulde de strax under Prætext at vere national svenske søge deris Afskeden och andre med sig opvikle, hvilket omsider kunde merkeligen blote Ed. kongl. May. Festninger och ellers en och anden Ulempe med sig føre. Dog kunde vel, naarsomhelst nogen Reduction igien faaretogis, Cron Sverrig derudi videre gratificeris, och da af deris national Folk fremb for andre blifve løsgifven och dimitteret.
- b) Konc. tilf. opr.: och icke af hands privatis lod ligesom giøre et gravamen publicum, i det hand dennem ved den svenske Resident proponerer och urgerer.

17. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 4. Marts, stilet til Grev Rantzau, for at behandle en Betænkning²⁾ af Krigskollegiet af 20. Febr. om, hvem Ansvarret skulde paa- hvile for de Penge (72,620 Rdr.), som Kongen havde tabt ved Oberst Capellens og andre Officerers mislykkede Forsøg paa at hverve Tropper i Nederlandene 1657—58. Forsøget var mislykket dels ved Forbud fra Generalstaterne, dels ved Officerernes uheldige Optræden. Krigskollegiet mente, at Ansvarret maatte deles, og hertil sluttede sig S. K.'s Betænkning (Nr. 31).

31. *Betænkning af S. K. 17. Marts 1662.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 36 f.
Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os Krigs Collegii underdanigste Betenkende om Oberste Capellis Sag och der-

¹⁾ S. T. Nr. 82.

²⁾ Dette og flere andre Dokumenter i Sagen findes i S. K.'s Arkiv.

hos naadigst befalet, at efterdi en Del andre Officerer lige som samme Oberste af Ed. kongl. May. hafver nyt och udi Holland oppebaaret ansenlige Summer Penge til at verbe et Antaal Krigsfolk, och de dog sligt efter de med dennem giorte Capitulationer ei til behørig Effect bragd hafver, formedelst at efter deris Faaregifvende de Herren Stater General skal hafve forbødit deris Verbings Fortsettelse, saa ochsaa, at Folkene, som de allerede verfvat hafde, icke maatte udføris af Landet, vi da skulde gifve voris underdanigste Betenkning, hvilket billigst eller for Ed. kongl. May. nytteligst eraktes kunde, at nemmelig Erstatningen for den Skade, som Ed. kongl. May. derved tilføiet er, hos de Herrer Gen. Stater eller hos Officererne, som Verbingen sig paataget hafver, eller och en Del hos dend ene Part och en Del hos den anden søgtis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet a), och er voris underdanigste Mening, at hvis Folk benefnede Oberste Capelle saavel som de andre Officerer ved Ed. May. Residentis udi Holland eller hands constituerede Fuldmektigis eller ochsaa Ed. May. residerende Commissarii udi Amsterdam deris attestatis kand bevise udi deres Verbing at hafve bragd til Veie, saadant Officererne kunde got giøris udi de Summer Penge, de til deris Verbing hafver bekommet, dog at dennem decourteredis paa hver Mand saa meget, som billig kunde vere, for Gever och Transporten udaf Folkene, som de efter deris Capitulationer icke hafver præsteret. Och hafde Ed. kongl. May. billigt saadant, som Officererne i saa Maade got giøres, hos de H. Gen. Stater at prætere, fordi deris Forbud alleniste hafver voret Aarsag, at Folkene icke ere ofverbragd til Ed. May. Tieniste. Hvad de øfrige Penge anlangede, fik Officererne dertil billig at svare och kunde deris Regres hos de H. Stater General igien søge. Dend 17. Martii anno 1662.

a) Overstr.: och kommer voris underdanigste Meninger med Krigs Collegii derudi aldels ofverens.

19. Marts. Kongebrev ¹⁾, stilet til Grev Rantzau. Kongen udtaler, at han er kommen i Erfaring om den store Urigtighed, som begaas i Danmark med Mønten, saa at alle Rigsdaler udføres af Riget, og anden Mønt, som ikke er saa god, indføres i Stedet. Han ønsker derfor, at S. K. skal overveje, paa hvad Maade man bedst kan forholde sig med Mønten, saa at alt kan gaa ordentlig til dermed, den ene saavel som den anden Slags

¹⁾ S. T. Nr. 107.

god Mønt blive gangbar, og al »Underslæb« af andre Penge forhindres. Jvfr. 16. Nov. 1663.

20. Marts. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, som faar Befaling om i S. K. at lade behandle en Supplik og nogle Memorialer fra Indbyggerne i Bragernæs og Strømsø, hvori der begæres Privilegier for de nævnte Byer.

Samme Dag Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, som faar Befaling om i S. K. at lade behandle nogle Suppliker fra Magistraten i Bergen²⁾ og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem.

Samme Dag enslydende Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau angaaende en Supplik fra Magistraten og Borgerskabet i Trondhjem.

24. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 3. Marts, stilet til Grev Rantzau, hvorved et Projekt⁴⁾ fra Generalfiskal Søren Kornerup af 24. Okt. 1661 om Fiskalretten tilstilledes S. K. til Betænkning.

S. K. overgav Projektet til først at behandles af Lovkommisærerne, hvorefter S. K. atter kunde afgive Betænkning⁵⁾. 5. April udgik Kongebrev⁶⁾ til Lovkommisærerne desangaaende.

25. Marts. Kongebrev⁷⁾, stilet til Grev Rantzau, om at lade S. K. behandle nogle Suppliker fra Magistraten i Christiania paa egne og Byens Vegne og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem.

Samme Dag Kongebrev⁸⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. behandle et Andragende⁹⁾ fra de norske Købstæders Deputerede af 8. Aug. 1661 og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem. Jvfr. 28. April og 9. Juli.

Samme Dag udgik lignende Breve¹⁰⁾ til Grev Rantzau angaaende Andragender fra Tønsberg og Skien.

¹⁾ S. T. Nr. 108—10.

²⁾ En lang Række Klager fra disse over de Kontorske findes i S. K.'s Arkiv, saaledes 6. Dec. 1661 fra Magistraten og 21. Febr. 1662 fra Raadmand Christen Hansen, til hvem der 22. Okt. 1661 (N. T. Nr. 92) var udgaaet Missive om at komme til København.

³⁾ S. T. Nr. 80.

⁴⁾ Tr.: Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 585 ff.

⁵⁾ P. I Bl. 37. Jvfr. Secher og Støchel I, 4.

⁶⁾ Tr.: Secher og Støchel I, 55. ⁷⁾ S. T. Nr. 123.

⁸⁾ S. T. Nr. 124. Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 43 f.

⁹⁾ Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 30 ff. ¹⁰⁾ S. T. Nr. 124.

27. Marts. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, hvori Befalingen til S. K. (af 20. Marts) om at behandle Supplikerne fra Bergen udvides til, at S. K. skal stævne Bergens Fuldmægtige, Lavrids Olufsen Sand og Hans Zierling, for sig og forhøre dem, naar Behandlingen sker. Dagen før havde de nævnte Fuldmægtige rettet den Bøn²⁾ til Kongen, at han vilde betænke deres store Møje og befale »de høje Herrer, Retten sidder«, at foretage deres Anliggender, for at de ikke skulde komme hjem med uforrettet Sag. — Kongebrevet frugtede dog næppe, jvfr. 14. Juli.

7. April. Kongebrev³⁾, stilet til Grev Rantzau, om at lade behandle i S. K. en Supplik fra Christianssand. Jvfr. 17. April.

15. April. Lignende Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau om Stavanger.

17. April. Kongebrev⁴⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. behandle, hvad Christianssands Fuldmægtige har andraget Kongen om.

21. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 15. April, stilet til Grev Rantzau, for at behandle en Supplik fra Magistraten i Odense. Betænkning (Nr. 32), der væsentlig fra-raader at bevilge Ansøgningen.

32. *Betænkning af S. K. 21. April 1662.*

Kopi i P. I Bl. 37 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalit, at Collegium Status skulle gifve sit underdanigste Betenkende om, hvis Borge-mester och Raad udi Ottense paa deris underdanigste Supplication af Ed. k. M. naadigst kunde indvilgis, da er saadant af os under-skrefne underdanigst efterkommit, och befinder vi samme Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis:

1) Suppliceris paa menige Ottense Byes Vegne, at eftersom den ved forleden Feide i saa stor Armod er geraaden, at den udi

¹⁾ S. T. Nr. 128.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ S. T. Nr. 138.

⁴⁾ S. T. Nr. 161.

⁵⁾ S. T. Nr. 157.

denne dyre Tid icke kand bringe til Veie Consumptionen, saa och-saa den maanetlig Contribution paa 435 Rixd. til Rytterne, da saadanne Udgifter saaledis at motte forlindris, at Byen nogenlunde kunde vedblifve.

2) At efterdi ved Nyborrigs Stabelstads Privilegium alt Ind- och Udskibning til och fra fremmede Steder Ottense Bye er betagen, der dog Nyborrig icke endnu skal hafve i Forraad, hvormed Provin-cien kunde forsiunis, da E. k. M. Ottense Bye naadigst vilde for-unde sin forig privilegered Ind- och Udskibning, indtil Nyborrig bekommer udi Forraad, hvis E. M. naadigste Bref den tilholder.

3) At fraa Ottense Byting och Raadstue icke motte appelleris til Landstinget, mens immediate til den høieste Ret efter samme Byes forrige Privilegier.

4) Holdis der an paa Ottense Vognmends Laugs Vegne, at eftersom der skal være opkommen Uordninger imellom Nyborrigs och Corsørs Vognmend, saa at de imod forige rictige Foreninger imel-lem Vognmendene udi Landet betager Ottense Vognmend deris til-børlig Fragt, da Ed. kongl. May. naadigst vilde forordne at motte udvelgis nogle visse Mend af upartiske Steder, som Vognmendene igien til forrige gode Foreninger kunde bringe, paa det en den anden sin tilbørlig Næring icke skulle forhindre.

Om den første Post er voris underdanigste Mening, at hvad Consumptionen angaar, da kunde for Conseqventz Skyld med Ottense ingen særdelis Forandring derudi giøris. Udi den maanetlige Con-tribution til Rytterne hafde Ottense efter Proportion den samme Lindring at formode som andre E. k. M. Stæder, naarsomhelst Re-ductionen af Militien var forregangen.

Om den anden formener vi underdanigst, at efterdi Nyborrig allerede hafver bekommit sine Stabel-Privilegier, da fik den ochsaa derved at mainteneris. Och kunde Ottense Bye til Beste vel saa-dan Moderation giøris, at de, som udi Ottense vilde bruge nogen Handel, deris Factorer och Pakhuse udi Nyborrig motte hafve, paa det saaledis Nyborrigs Bye disbedre kunde tiltage, och Ottense der-imod ochsaa udi god Stand erholdis.

Den tredie Post anlangendis kunde E. k. M. for dis bedre Rig-tigheds Skyld udi Processer vel giøre den naadigste Forordning, at alle och enhver, saa vel Bønder som andre, som med Ottense Borger nogen Sag hafver, skulle dennem søge for deris Verneting, som er Byetinget och Raadstuen der sammesteds, och at fra samme Raad-

stue icke skulle motte appelleris til Landstinget, mens immediate til den høieste Ret allene. Dog fik alligevel en Borger til Ottense, som noget Landgots kunde hafve udi Posses eller Forpactning, svare; saavit samme Landgods angaar, til det Ting, under hvis Jurisdiction Landgodset ligger, for udi saadan Fald considereris hand icke som Borger, mens som en Landsatte.

Den forreslagne Underhandling om at reducere Vognmendene til deris forrige Sædvan och Forening eller och til anden god Forligelse, saa den ene icke ofver den anden sig hafde at besverge, eracte vi gafnligt och billigt, af Ed. kongl. May. vel kunde naadigst bevilgis och befallis.

21. April—30. Juni. Tabt Betænkning¹⁾ om Hannibal Sehested.

27. April. Kongebrev²⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved der tilsendes denne en Supplik fra Friederich v. Buchwald. Kongen havde erfaret af de deputerede og Ministre, der havde forhandlet med ham, at han begærede videre Henstand med Processen. S. K. skulde derfor næste Dag drøfte, om det var raadeligt at give ham en saadan, og om det ikke var nødvendigt at sikre sig hans Person, især da det blev fortalt, at han vilde begive sig bort, hvad enten der gaves ham Henstand eller ikke. — Buchwald var stævnet til at møde 4. Maj for at give Oplysning om sin Optræden i Krigen 1657, men flygtede forinden³⁾.

28. April. Kongebrev⁴⁾, stilet til Grev Rantzau. Kongen minder S. K. om, at han allerede før flere Gange (jvfr. især 25. Marts) har ønsket dets Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde bevilges de norske Købstæder efter deres Suppliker. Han ønsker nu, at S. K. hurtigst muligt skal tage disse Suppliker for sig og gøre dem færdige. Hvis nogen af Forsamlingen med lovligt Forfald skulde udeblive, skulde dog de tilstedeværende vedblive med Forhandlingerne. Jvfr. 9. Juli.

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger Nr. 19. Nr. 18 er Bet. af 21. April (tr. som Nr. 32), Nr. 20 Bet. af 30. Juni (tr. som Nr. 33). — Forud for Nr. 19 anføres en Betænkning, der nøje falder sammen med den af 21. April, kun at der som 4de Punkt staar Assens Vognmænd i Steden for Odense. Det drejer sig vel kun om en Skrivefejl.

²⁾ S. T. Nr. 179.

³⁾ Slg. Meidell, Fra Enevældens Dæmring, 173 ff.

⁴⁾ S. T. Nr. 180.

3. Maj. Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved S. K. fik Befaling om at gennemgaa og indsende Betænkning om den af Lovkommissionen 1661, 12. Dec., affattede Extrakt²⁾ om Søgelse og Exekution af Gæld.

29. Maj. Kongebrev³⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved der tilstilledes S. K. Memorialer³⁾ fra Friedrich Pøpping, Hertugen af Kurlands Faktor, der bl. a. handler om Tilstaaelse af de i Mødet 25. Okt. 1661 nævnte Privilegier. — Disse indrømmes dog først 30. Okt. 1663 (Tilladelse⁴⁾ til Sejlads paa Island), 14. Maj og 12. Juli 1664 (Ordre⁵⁾ til at være Hærtugens Folk behjælpelig paa Flekkerø, hvor hans Skibe maa ligge, og paa Island).

30. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁶⁾ af samme Dag, stilet til S. K., for at forhandle om, hvilken Stilling Danmark skulde indtage, om det kom til Krig mellem England og Nederlandene. Kongens Ønske gik nærmest i Retning af at forholde sig neutral, »i Consideration af den ubekvemme og vanskelige Tilstand, som sidst forleden Krig har sat vore Lande og Riger i, og som vi ellers kunde bruge til en billig Undskyldning for at engagere os i saa Maade«. S. K.'s Betænkning (Nr. 33) gik i samme Retning.

33. Betænkning af S. K. 30. Juni 1662.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaad. Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mays. naad. Befaling, dater[it] Kiøbenhafns Slot den 30. hujus, er os til Hende kommen i sin Mening lydende, at vi efter foregaaende flittig Deliberation och Betrachtning skulde tilstille Eders kongl. May. til videre naad. Resolution voris underd. Mening och Betenkende, hvad vi raadeligst eragter, om det efter den merkelig Apparentz, dertil er, kam til en Ruptur imellem

¹⁾ S. T. Nr. 190. Tr.: Secher og Støchel I, 55.

²⁾ Tr.: Secher og Støchel I, 46 ff.

³⁾ S. T. Nr. 215. Memorialerne som Indlæg. ⁴⁾ N. R. Nr. 129.

⁵⁾ N. T. Nr. 53 og 70.

⁶⁾ S. T. Nr. 275. I Konc. henstillede Kongen opr. som det raadeligste, at han optraadte som Mægler ved sin udsendte Gesandt, en Tanke, der genfindes i Betænkningen. — Kongen udtalte, at Spørgsmaalet var ham og hans Arvehus i højeste Grad magtpaaliggende.

Kongen i Engeland och de Herrer Stater General, til hvilke begge Parter Eders kongl. May. sig ved defensive Alliantzer hafver forbundet, enten Eders kongl. May. da skulde tage Partie hos, hvilken af Delene mest Subsidie Penge vilde offerere, eller och i Consideration af Eders kongl. Mays. Rigers och Landes nerverende Tilstand sidde stille, helst dersom begge Parter der med vilde vere tilfreds. Da til samme Eders kongl. Mays. naad. Befaling med underdanig och troplichtig Lydighed at efterkomme er herom voris allerunderd. Mening, at vi intet nytteligere for Eders kongl. May. och dessen kongelig Arfvehusis høie Interesse i dette Tilfald kunde betenke, end at Eders kongl. May. vilde sig lade behage sin kongelig Ombue derhen at vende, at den entstandene Tvistighed imellem tvende saa fornemme och mechtige Eders kongl. Mays. Venner och Allierte maatte først forsøgis ved Eders kongl. Mays. Underhandling och Mediation at vorde bilagt och componerit, och saafremt sligt imod Forhaabning icke stod til at bringe til Veie, at da Eders kongl. May. formedelst tilbørlige Motiver vilde lade ved sin allerede udskickede Gesanter paa beste Maader søge begge Parternis Consens til at sidde stille och som en neutral Potentat sig forholde. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 30. Junii a. 1662.

Vi forblifve Eders kongl. Mays. allerunderd. och troplichtigste Tienere.
 P. Reetz. Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.
 C. Gabell mp.

30. Juni 1662—24. Aug. 1663. Tabt Betænkning¹⁾ om Privilegier for Christianssand.

9. Juli afsluttede S. K. efter flere Møder sine Forhandlinger om de norske Købstæders desideria²⁾ (jvfr. 20., 25. og 27. Marts, 7., 15., 17. og 28. April). Resultatet er sikkert den vedføjede Betænkning (Nr. 34). **30. Juli** udstedtes Privilegier³⁾, baade for samtlige norske Købstæder og for de enkelte (Christiania, Bergen, Trondhjem, Stavanger, Tønsberg, Skien, Frederiksstad og Christianssand), for Brager næs dog først **30. Aug.**⁴⁾

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger, Nr. 21. Nr. 20 er Bet. af 30. Juni 1662 (tr. som Nr. 33), Nr. 22 Bet. af 24. Aug. 1663 (tr. som Nr. 48).

²⁾ P. I Bl. 39. ³⁾ Tr.: Fogtmanns Rescripter I, 83—98.

⁴⁾ Tr.: Fogtmanns Rescr. I, 101 f.

34. *Betænkning af S. K. 9. Juli 1662.*

Konc. i N. R. A., Svaret med Peter Reetz' Haand. Delvis tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 44—48. Datoen ses af P. 1

[S. K.'s Bemærkninger.]

Extract af alle Kiøbstedernis underd. Forslag och Begieringer udi Norge.

[A.]

Dette dependerer af dend naadigst Anordning, som H. k. Mt. enten hafver giort eller her efter lader sig behage at giørre om Militien.

A.

At for Rigeds Sickerhed Skyld siunes vel Militien nogenlunde altid at burde vedligeholdis, och at derfor i Freds Tid blef anordnet visse Regimenter af saadan Størke, som Landet kunde taale, och [af] visse deputerede landkyndige och qualificerede Personer af militæriske och adelig saavel som geistlige och borgerlig Stand giøris Ofverslag efter allernøieste och vedblifvende Capitulation med Officerer och Gemene, hvad aarlig eller maanetlig til deris Underholding fornøden kunde verre. Och at samme Tynge icke skulle ligge paa Kiøbstederne allene, at alle de, som boe i Riget, af hvad Stand de ere, motte til samme Milities Underholding contribuere af deris Middel och Formue samt Næring och Brug, som de enten pro officio eiler i andre Maader hafver, foruden den ordinarie paa-buden Skat och Udgift, och derimod verre forskaaned for al Indquartering och Service, saa at Soldatesken self skulle tere for deris aarlig eller maanetlig Penge, hvor de best kunde befiende sig accomoderet och derhos forblifve under beste Disciplin och Justitz.

1.

Om denne underdanigst Begæring, som her i Almindelighed indføres, er i Særlighed meldet ved enhver Byes i det Fald begærte Privilegier oc derhøes voris underdanigst Betenkende føiet.

1.

At enhver Kiøbsted maa nyde sine Priviligier, dermed at afskaffe Had och Trette, som den ene Kiøbsted hidintil har ført mod den anden. Och ingen, af hvad Stand de vere kunde, at tilstedis nogen Handling eller Forhandling i Landet, Hafnerne eller ofver Søen uden allene de privilegerede Borgere och dennem, som Borgeskab loulig har vundet, dog ingen at verre forment med Borgeskabet at interessere, naar Kongen och Byen deraf faar deris Rettighed, hvilke dog endelig skulle residere i Kiøbstederne under deris Boeslod[s], Borgeskabs och Handlings Forbrydelse, efterdi Kiøbstederne icke kand opkomme, saalenge Strandene tolereris at bebøggis. Och endog alle Hafnerne icke vel kand afskaffis for deris beleilige Commoditet Skyld, saa var det dog got, at de Hafner, som ligger nær Kiøbstederne, och hvis Last och Vare nogenlunde var til Kiøbstederne at føre, gandske blef ubeseiglet och ubeboet, och ingen sig der nedsette, mens enhver at rette sig efter Norgis Loug K. B. 23. Cap.

2.

At de Handværks Folk, som icke nødvendig behøfvis paa Landet, oc som Christiani 3tii Reces om formelder oc forklarer, fløtter til Kiøbstederne, er billigt.

2.

At alle Handwerker saavel som Kroehus paa Landet och hos alfar Veie, hvormed Næringen Kiøbstederne betagis, motte afskaffis, saa de skulle tiltenkt verre end-

Hvad Kroehuse paa Landit an-
gaar, som ligger nogit vit fra
Kiøbstæderne, oc dend reisende
Mand[s] Nødvendighed behøfver,
synis ei at kunde afskaffis.

hver med sit Handverk at fløtte
til Kiøbstæderne och forholde sig
efter fornøden och billig Skraa,
som dem kunde meddelis.

[3.]

At Trælast Handelen blev hoes
Borgerskabit allene, eractis for
Kiøbstædernes Tiltagelse fornøden
oc megit nyttig, hvorimod dend
Anordning kunde giørris, at in-
gen for vit fra Kiøbstæderne i
Landit boende blev tvungen at
føre sin Last did, mens Borger-
skabit paa de Stæder Lasten ved
deris Factorer at lade kiøbe oc
Eiermændene saa billig Værd der-
for gifve, saa ingen i ringeste
Maade derofver at klage kunde
hafve Føie, oc at Kiøbstæderne
dertilmed de paa Landit boende
med alle fornøden Vare saaledis
providerede, at dennem for billig
Betaling intet til deris Ophold^a)
oc anden fornøden Udgifter, saa
vit de for deris Lastis Sal kunde
bringe til Veie, feilede.

3.

At Bøndernis Lastebred og
Kiøb med fremmede er en alminde-
lig Landsens Forderf och Kiøb-
stæderne til stor Skade, først fordi
fremmede er Bondens Vilkor be-
kent och gifver ham som it sat
Market for hans Arbed icke, som
det er vert, men som de self af
Naade vil, hvorefter Borgerne maa
gaa eller lade Lasten ligge til
Forraadnelse. Bonden er och saa
sindet, at de snare skal selge til
fremmede for half Verd end unde
de indlendiske en Skillings For-
tjeneste, hvorofver Skoufvene i
stor Mengde udhuggis, efterdi
Bonden saa lidet bekommer, at
det inted kand forsla enten til
hans Skattis Betaling eller Lef-
neds Ophold. Hvorfor begieris,
at Bønderne samt alle andre i
Handling uprivilerede, af hvad
Stand de ere, motte tilholdis de-
ris Last och andre Vare til Borge-
skabet allene at selge, och de
pligtig at verre at gifve dem
Fyllist, som Ret kand verre, end-
och efterhaanden at forhøie, som
de Tid efter anden den til de
fremmedis Forhandling kunde op-
drifve.

[4.]

Eractis underdanigst, at de i denne oc efterfølgende 5., 6. oc 7de Post forfattede Begæringer strecker sig til det gemene Landsens Beste, mens paa det en visse oc gaufnlig Anordning efter enhver Steds oc Stands Leilighed, som høieligen i dette Værk ret at indrette fornøden er, kunde giørris, da er voris allerunderdanigste Mening, raadsomt oc fornøden at verre, at H. k. Mt. vilde lade sig befalde sin kongelig Befaling til Statholderen at lade udgaa, at hand tillige med andre, som Landsens Leilighed oc denne Sags Beskaffenhed best eractis at forstaa, skulde herom opsette deris underdanigste Forslag oc Betenkende til H. k. Mt. naadigste videre Resolution.

4.

At den store Mengde af Boer och Last er stor Aarsag til Lastens ringe Pris, Skoufvene och af slig Mengdis Hugst och Brug meget formindskis, och Boerne och Lasten Aar efter andet forringis och aftager; Bønderne och derofver deris Tid forsømmer med Jordens Dørkning och andet, som for dem mere profitlig kunde verre. At derfor blef giort Anordning, at slig Mengde af Last icke blef huggen och brugt, mens Bønderne allene at tilladis udi deris egen eller omliggende Leie Skoufve at bruge saadan Qvantitet, som Skofvene uden Forhuggelse af god och døgtig Last kunde taale, och den saa god och fuldkommen at hugge och udvirke, som det sig burde.

5.

At inted Saug Tømmer af Fyr eller Gran maate huggis ringere end 7 Bord Stok paa sin behørig och førig befalede Lengde, foruden Øiet romb 12 Fod langt, och inted Bord skaaren ringere end half anden Tomb tyk, och det ofver det hele Land under en Tyckelse; disligeste al Maaledelers Kiøb at motte afskaffis, och i des Sted it visse Tal, en half eller hel Tylt paa Hundredet, i Steden for Vrag at gifvis paa alle Steder i Landet.

6.

At Bielkebrug icke udi saa stor Mengde motte huggis, som hidintil er sked, eftersom det udi Lengden siunes Saugerne til Skade.

7.

At ingen upriviligered i Landet boende nogen videre Tømmerkiøb eller Saugbrug motte virke och bruge, end hand self med sine egne Heste och daglige Gaardsfolk i hans egen eller Leie Skofve kunde bringe til Veie; hvis videre hand hafde, sønderlig Saugbrug, det med andris som priviligeredis Tømmer Kiøb [!] for billig Rettighed och Betaling at ofverlade, som derfor til Kongen och Byen kunde giøre, hvis denem burde.

8.

Eractis billigt, at hvis som til Markid at føris er destinerit, icke indføris i particuliere Personers Huse, mens paa Torfvit til enhveris fri Kiøb i Almindelighed.

8.

At der motte giøris Forbud under høieste Straf, at ingen understaar sig de Vare, som Landet gifver, andensteds end paa Torfved i Kiøbstederne at selge, eftersom Landslougen och Privilegierne det samme tilholder, men dog ved stor Misbrug hidintil ei er achtet.

9.

Siunis billigt, at disse søefarne Folk, naar de ei bruger borgerlig Næring eller Borgerskabit deri nogen Indpas giør, maa hafve

9.

At alle, som vil bruge Søefart øster- eller vesterpaa, saa som Skippere, Styremend, Baadsmend eller Tømmermend, motte tilhol-

dend Frihed at boe paa Landit, hvor dennem lyster.

dis at residere i Kiøbstederne, med mindre de paa Landet sidder for fulde eller halfve Gaarde, eftersom ved dennem uden Byen stor Næring fradragis Kiøbstederne.

10.

Dette eracte vi underdanigst i største Billighed at bestaa, dog at ingen forbydis dend gangbare Mynt i Betaling at gifve, uden det egentlig angaar H. k. Mts. Toldis Erleggelse, i hvilket Tilfald Toldforordningen bør at observeris.

10.

At alle fremmede Kiøbmænd, som sig i Landet Aaret igienem opholder och deris Vare i Smaapluk udpranger, motte tilholdis efter forrige udgangne kongl. Forordninger icke lengre der at forblifve end Skibene, med hvilke de til Landet kommer, och imidlertid deris Vare icke at selge uden Kiøbmands Vis och i Støcke Tal.

Disligeste, at ingen Skipper motte betale sin Lading með ingen anden Vare end med Rix Mønt, helst efterdi Kongl. Mait. Told med Rix Mønt skal betalís; item ingen Sutlere at føre til Landet, som igien udfører, hvis Penge Skipperne deris Lading for indkiøber, hvorved Landet for Penge blottis, och Kongens Told ofte besnellis.

11.

Er i sig self billigt oc H. k. Mt. nytteligt.

11.

At alle monopolia motte afskaffis, och ingen nogen særdelis Frihed at gifves paa indførende eller udførende Vare, som Kiøbstederne kand verre til Præjuditz, saa och ingen at vere forskaanet for borgerlig Skat och Tynge,

som i Kiøbstederne boer och borgerlig Næring bruger.

12.

Synis billigt, at dend, Husene eier oc ei deri boer, betaler dend Contribution *b*), som paa Gaarden oc Husene egentlig er lagt, oc at dend, deri boer oc Gaarden leiet hafver, contribuierer efter sin Næring. Hvad angaar Begæringen om de øde Platser, da siunis os underdanigst, at dend i Billighed bestaar.

12.

At uden Byes Mend, som hafver Gaarde eller Huse i Byen, motte hielpe at drage borgerlig Tønge, och alle, som øde Pladser hafver, at verre tiltenkt dennem at opbinge eller afhende til dennem, som dem bebiugge ville, inden sex Aar, eller och at verre forfalden Kongen och Byen til lige Dele, dog ument de Byer, som nyligen af Ildebrand er beskadiget, och neste Naboe eller Kongens Embedsmand for bilig Betaling først at tilbiudis.

13.

At Byfougden eller anden beskicket Øfrighed taler paa, hvis som begaais imod ulovlig [*!*] Handel oc Privilegier, saa at enhver for sin tilbørlig Dommere søgis, eractis billigt; mens eftersom Kiøbstæderne efter kongelig meddelte Benaading paa ulige Maade participerer i de forfaldne Bøder, da indstillis til H. k. Mts. naadigste Behag, hvis derom her underdanigst begæris.

13.

At Kongens Byefouget eller anden Øfrigheds troe och vederheftige Personer motte paatale, hvis uloulig Handling med Kiøb och Sal mod Byens Privilegier begickis, och ved Loug och Dom udføris, samt alle Bøder Kongen och Byen at verre hiemfalden.

14.

At Landet motte forskaanis for Told af de Vare, som føris fra Danmark, saa och imellem Landene sønden och norden, och i Landet forbrugis, særdelis an-

seende Norlandene, som fra de andre Steder maa bespises for deris egen Maugerhed Skyld.

15.

Denne Punct angaar icke eigentlig Privilegierne, oc er, saa vit Tolden angaar, allerede en Afhandling giort i sidste Tractat imellem begge Cronerne.

15.

At Hans kongl. Mai. ved sine ministros i Engeland ville det lade udvirke, at det motte forblifve ved den Anordning i Engeland er giort, at ingen Skibe uden deris eget Lands Laster maa føre, och derfor ingen uden norske och engelske at motte føre nogen Steds i Engeland nogen Last af de Vare, som Norge gifver. Item at Kongl. Mait. Undersaater i Danmark och Norge motte nyde den samme Toldfrihed i Engeland, som de engelske nyder i Danmark och Norge.

16.

Herom er allerede ny Anordning giort.

16.

At Forpachtningen paa Saugskatten i Norge i Steden for Tiende Dele motte afskaffis, och Saugerne derimod engang for alle af uvillige Mænd settis och taxeris for en aarlig och continuerlig Afgift, och enhver Byes Øfrighed samme Afgift at oppeberge och Hans Mai. at lade tilstille.

17.

Dependerer af H. k. Mts. naadigste Anordning.

17.

At der motte ske Forlindring paa Salt Tolden, som er saare besverlig for de fattige, som sig med Fiskeri ernarer.

18.

Synis icke utienligt, at it Opsat af de i Kiøbmandskab mest erfarne oc kyndige blef giort til H. k. Mts. naadigste videre Resolution.

19.

Vi kunde i Underdanighed icke andet eracte, end at Retten ved hid indtil beskickedede Under- oc Ofverdommere jo saa vel er bestilt, at H. k. Mts. Undersaatter dermed kand i alle Maader verre tilfreds.

20.

21.

At dend norske Lov blef observerit saa som hid indtil, synis os raadeligst, indtil saa lenge H. k. Mt. for sær Aarsager Skyld kunde naadigst for got anse nogen videre Forandring deri at giørre.

18.

At der udi Riget motte oprettis et Commerce Collegium.

19.

Item en Hofret, for hvilken enhver betimelig sin Ret kunde søge, som med Hiembtings Domme icke fant sig benøiet.

20.

At en Stadsret saa vel for Øfrigheden som Undersaaterne i Kiøbstederne var meget nøttig, at den derfor motte i Verk stillis och af forfarne och landkyndige forfattis, och at hvis Vold och Slagsmaal i Kiøbstederne af uden Bye boendis begickis, der motte rättis for.

21.

At hvis Giæld, Bonden giør i Kiøbstederne, motte sammesteds af Laugmanden samt Borgem. och Raad dømmis efter Norske Loug, at hvad med Kiøbsted Ret giøris, skal med Kiøbsted Ret søgis. Disligeste, hvis Giæld alle andre uden Byes boende sig forplichter i Kiøbstedden at betale och ei i rette Tid det efterkommer, at motte arrestøris [!] med

hans Gods efter Birkeretten, indtil hand retter for sig.

22.

Os siunis underdanigst ei utienligt at verre, at H. k. Mt. vilde naadigst anbefale sin Statholder, Cantz[ler] oc Laugmændene i Norge deris underdanigste Erklæring til H. k. Mts. naadigste videre Resolution at gifve, hvorledis dette best i Norge kunde i Værk stillis.

22.

At alle Under- och Ofverdommere alvorligen motte tilholdis i de for dennem indstefnte Sager under en ansenlig Mulct och Straf inden en vis Tid efter Sagens Beskaffenhed endelig at dømme och paakiende.

23.

Herom berettis allerede Anordning at verre giort epter sidst udgangne Skattebrefvis Formel- ding.

23.

At enhver Øfrighed och Dommere motte tilleggis noget for deris Møie och Besvering til Erstatning mod deris Nærings For- sømmelse eller i andre Maader frem for andre privilegeris.

24.

Eftersom Parterne herved en Instantz betagis, oc Laugmænds Dommen temmelig god Opliusning i Sagerne for dend høieste Ret gifver, synis os underdanigst dend hid indtil brugelig Maade at procedere i dette Fald gaufnligst at verre.

24.

At Borgemester och Raad motte forsvare deris Domme, saavit Byen vedkommer, for ingen anden Ofverdommere end for den høieste Ret, saa och at Laugmændene med dennem at dømme i alle Ære och Lifs Sager.

25.

Parternis Proces blifver herved forlengit, i det de faar en Instantz merre end tilforn, med mindre Byfogdens Domme for Laugmanden, saa som paa de fleste Stæder her i Danmark for Landsdommer sker, skulde indstæfnis.

25.

At Byfogden med sex Mend først maate dømme i alle inden Byes smaa Sager saasom i Danmark.

26.

Synis billigt, paa det Proces-serne desto snarere kunde komme til Ende, oc er saaledis her i Danmark brugeligt.

27.

Dependerer af H. k. Mts. naadigste Anordning.

28.

Vedkommer icke Privilegier, mens dependerer af H. k. Mt. naadigste Behag.

29.

Om Skydsfærd er allerede i Norge Anordning giort.

30.

Naar alle Borgere efter Kiøbstædernes begærte Friheder flytter til Byerne, hafver dette sin Rigtighed.

26.

At Borgemesters och Raads Domme inden to Aar efter Af-sigt for deris Ofverdommere i det seneste motte indstefnis, imedens Sagen er i frisk Ihukommelse, ellers at blifve ved Magt och upaatalt.

27.

At Borgemester och Raad self motte udvelge collegas, naar nogen døer, och dennem forrestille Hans k. Mai., som de døgtig befiender at motte blifve forordnet i de bortdødis Sted.

28.

At hvis andre Steder blifver med noget benaadiget for den store Byrde och Indkvartering, som i Krigens Tid er udstanden, da och Kiøbstederne i Norge at blifve i samme Benaadinger lod-tagen.

29.

At Kiøbstederne her efter motte forskaanis for Skødsferd ligesom udi Danmark.

30.

At uden Byes Borgerskabs Arfve Skifter ved Kongl. Mait. Byefouget, Byeskrifver och forordnede Middel motte forrettis, efterdi Borgemester och Raad skal svare for alle umøndige. Item at slige Borgere i lefvende

Lifve, som bevilgis at boe uden Byen, motte svare och tiltalis for Borgem. och Raad.

31.

Saa lenge dend icke er revoceret, er billigt oc enhvers Skyldighed gemes, som paa H. k. Mts. Vegne har at befale, der ofver at holde.

32.

Vi kunde underdanigst icke eracte dette H. k. Mt. utienligt at verre, dersom det H. k. Mt. saaledis maatte behage.

33.

Dersom Tractater med fremmede Stater af H. k. Mt. Tolden angaaende sluttet icke kunde udtydys her imod at stride, synis denne Begæring for H. k. Mt. oc Undersaatterne ei unyttelig at verre.

34.

Hvad dend første Post i denne Punct angaar, er derom som om

31.

At der motte holdis ofver den Forordning, som Fridericus secundus a. 1558c) d. 27. Dec. om Betlere och Staadere hafver ladet udgaa.

32.

At Landsens egen Indfødde, som hafver fult Krigen och i den gjort sig qualificeret, motte frem for andre efter deris Meriter befordris och forfremmis, hvilket Hans Mai. och Riget och skulle komme til bedre Gafn efter det Ordsproek, at de soeren sviger førend de baaren. Item at Norgis Rigis Indfødde af got Folk motte forfremmis til officia och honores lige ved Adelen, eftersom de dertil fik gjort sig capabel.

33.

At de Skibe, som til Orloug bøgges, motte imod visse Tieneste i Krigs Tid efter enhvers Bekvemhed och Støkers Tal paa Ind- och Udførsel frem for andre Skibe privilegeris.

34.

Saavel som andre i Landet brugende Skibrom frem for fremmede

forrige voris underdanigste Møning. Hvad sig dend anden sig belanger, som om Skibsredskab oc Materialier melder, da eractis underdanigst megit gaufnligt, at Skibsfarten kunde i disse Riger oc Lande nogenlunde beneficis, saaledis som det H. k. Mt. self best maatte behage.

at motte forlindres paa Tolden, om ei anderledis formedelst pacta, som med andre Nationer ere oprettede, da udi des Maalning, hvilket self lad eller befragted altid var dem profitabel och tilskyndede mange dennem formedelst saadan Tolds Mildhed frem for andre at befragte. Hvis Seigel, Redskab sampt andet til Skibs Brug och Biugning nødig er, at motte forskaanis for indgaaende Told.

35.

Herom skal sær Forordning verre udgangen, hvorofver billigen bør stricte at holdis.

35.

At de Skouffinder, som sig i Landet indsnige och opholde, Skofvene udhugge, Fiske Vand udfisker, Dyrene udskyde, motte afskaffis.

36.

Dependerer af H. k. Mts. egen naadigste Disposition.

36.

At udi Norge motte stiftis och anrettis et academia, som kunde ske Hans Mai. uden stor Bekostning och var Riget til stor Gavn.

37.

Eftersom Borgerskabit baade i Særdelighed saa vel som oc i Almindelighed nu begærer foruden deris forrige ny Privilegier, forblifver det best ved, hvis H. k. Mt. naadigst deraf lader sig behage at samtycke.

37.

At de motte bekomme de samme Privilegier och Friheder, som Undersaaterne i Danmark er med benaadiget.

- a) overstreget: saa oc til deris Skatter oc Contributioner.
- b) overstreget: Grundleie eller anden Rettighed.
- c) o: 1587.

14. Juli. Indtrængende Memorial (Nr. 35) fra Bergens Fuldmægtige til S. K. om at fremskynde Behandlingen af deres Anliggender. Dette synes lige saa lidt at have frugtet som en tidligere Henvendelse¹⁾ af 29. Maj (jvfr. 20. og 27. Marts).

35. *Memorial fra Bergens Fuldmægtige til S. K. 14. Juli 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høiæddele, høiærværdige och høivise Herrer, kongl. Mayts. Raad.

Eftersom vi underskr. paa Bergen Byes Veigne efter Kongl. May. naadigste Befalning hafver indlagt for eders Høivisheder Borgemester och Raads samt menige Borgerskabs Besveringsposter ofver de Contorskis Handel och tiltagen Befrachtning paa Holland och Spanien, som er Borgerskabets Næring megit til Forhindring och Skade, saa er voris allerunderdanigste Begiering til eders H. V., at derpaa motte bekommis nogen Resolution tillige med hvis andet, som vi paa Byens Vegne hafver forebragt och proponerit, och besønderlig, at de fremmedis och andre under Cronen boende did ankommende Liggedage motte forlengis, føren de med de Contorske maatte handle, saavel som at de Contorskis tiltagen Befrachtning paa Spannen efter Salt och til Holland efter hollandske Varer, som de paa Contorit op- legger och udselger Aaret igiennem til hvem det er begierendis, ligesaa frit som andre Borgere, dennem naadigsten matte forbiugdis, och icke andre Varer der paa Steden til Norfarernis Undsetning at maa lade indføre, end hvis udi deris egen Lande och Steder falder efter derpaa gamble Privilegier [!], som for eder, I goede Herrer, er anvist. De andre Poster sletter sig self, naar de nu paa ny maa tilholdis och befalis at rette sig efter, hvis kongelige Brevve och Anordninger derpaa tilforn er udgangen, som er, at de icke maa handle med Bergenhus Lens Indbyggere, Præster, Fogeder och andre, icke opholde nogen løsse och uprivilegerede Karle paa Contorit eller under Contorets Frihed at anmasse sig nogen fremmede Skibe, som icke under Contorits Frihed er inkluderit. Herpaa ville vi nu paa det underdanigste forvente nogen endelig Forafskiedning til det fattige Borgerskabs Beste och enhvers fuldkommen Efterretning med och underdanigste Bøn och Forhaabning, at I goede Herrer for Guds Skyld ville tilhielppe och befordre, at vi fattige Mend, som hafver været fra voris Hus och Næring siden forgangen Jul och hafver lang

¹⁾ I S. K.'s Arkiv.

Vei hiemb, icke lenger, nu den beste Tid och høieste Sommer er mesten forløben, herofver skal blifve opholden, hvilket Gud vil belønne, och vi med største hørsom Tiennistvillighed altid vil erkiende. Actum Kiøbenhafn den 14. Julii 1662.

Eders Høivisheders underdane och allerydmygeligste Tienere.

Paa Bergen Byes Veigne.

Christen Hansszen mp. Laurids Sand.

Udskrift: Eddele och velbaarne, høilærde, erværdige och høivise Herrer och kongelige Raad udi Stats Collegio, voris høigunstige Patroner, paa det allertiennistvilligste tilskrefven.

6. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 1. Juli, stilet til S. K., for at behandle et Forslag af 28. Juni fra Landkommissær Nicolaus Poulsen om de norske Købstæders Tilstand. Forslaget falder for de første otte Punkter sammen med »De norske Committeredes Erklæring om Norges Indkomst og Vilkaar 1662«²⁾, § 9. Betænkning (Nr. 36) samme Dag³⁾, hvor der jævnlig henvises til Betænkningen af 9. Juli. Jvfr. Statholderens Forslag (under 4.—10. Jan. 1665).

36. Betænkning af S. K. 6. Sept. 1662.

Orig i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigste Befalling til Eders Mayts. Stats Collegium (anlangende Nicolai Pofvelsens underdanigste Forslag och Udkast, hvorledis Kiøbstedernis gravamina i Norge til Commerciernis Befordring formentis at kunde afhielpis), afgangen er, hvorudi naad. befallis, at bem. Collegium sit underdanigst Betenkende skulle gifve, da er sligt til Eders ko. Mayts. naad. videre Resolution i ald Underdanighed af os underskrefne tilstedeverende efterkommit, som følger.

¹⁾ S. T. Nr. 279.

²⁾ Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 312—32.

³⁾ Efter dette Møde var der en længere Standsning i S. K.'s Virksomhed. 14. Okt. (Becker I, 311) melder den svenske Gesandt: »Collegium Status ligger och fast nedre, och komma dhe heelt sällan der uthiøop meehra«.

1.

Om Ladesteder och Hafnerne i Trundhiembs Len er voris underdanigste Betenkende til videre Hans ko. Mayts. naadigste Resolution sat ved dend 10de Punct i de Privilegier, som Trundhiembs Bye begierer, at alle Slags Vare til Byen føris, Korn och Salt undtagen, som Borgerskabet sielf er plichtig at forsiune Søelenene med, eragtis billigt. Hvad Romsdallens Toldsteds Afskaffelse angaar formedelst Skoufvenes Udhuggelse der sammesteds, da eragtis underdanigst gafnligt at vere, at Statholderen fik H. ko. Ma. naad. Befalling, herom tilbørligen at inquirere och sin underdanigst Erklæring gifve, hvad H. ko. May. Gafn och Interesse kunde i dette Tilfald vere mist gemes.

2.

Eragtis billigt och til Hans ko. May. Interassis Conservation sambt Byens Opkombst fornøden.

1.

Ald Trællast af Deller inden Augdenes i vort Ambt Trundhiemb herefter skal føris och floedes til Trundhiembs Bye, der allene och ingen anden Steds at fortiendis, toldis och indskibes, och alle andre Hafne eller Ladesteder inden forbemelte Augdenes hermed verre forbudet och gandske afskaffit. Och uden for Augdenes at føris enten til Lille Foesens Ladsted eller Trundhiembs Toldsted, och ingen anden Ladeplads der i Lenit at tilstedis, sambt alle fede Vare at føris af ald Lenit til Byen efter Loven och Privilegierne och Toldrulen, sambt ald fremmed Indførsel, vere sig Kramgoeds, Specerie, Salt eller Korn Vare, at ske til Byen och ingen anden Steds, undtagen hvis Korn och Salt Borgerskabet med deris egne eller Frachte Skibe sielf indfører, som de ere plichtig at forsiune Søelenene med. Mens Romsdals Ladsted formedelst Skoufvenes gandske Udhuggelse at afskaffis, och ellers ingen anden Indførsel uden allene rede Penge at købe Last for der at ske.

2.

Udi Bergenhus Ambt ville vi ingen mere Toldsted end Bergen allene tillade, och Sundhors Ladsted sammesteds for Underslef Skyld i fede Varis Udførsel gand-

ske hafve afskaffet, och ald Trælast med alle andre Vare, der i Ambtet falder, at føris til Byen, och ellers ingen anden Ladsted eller Toldsted foruden Bergen allene der i Lenit efterdags tilstedes.

3.

Herom er voris underd. Mening ligesom ved nest foregaaende Post.

3.

Stafvanger Byes Toldsted at forblifve, mens Ryfølke og Sognedals Ladesteder aldellis vere forbudet och hermed afskaffit, och ald Trælast sambt fede Vare, som i Stafvanger Ambt falder, at føris til Byen, der och ingen anden Steds at forhandlis och fortoldis, som det sig bør.

4.

At fæde Vare i Kiøbstederne, enhver i sin tilbørlig District, blifver ført, och fremmede deris Vare til Byerne fører, saavel som och Trælasten af dennem for intet andet end rede Penge paa de tilladte Toldsteder kiøbes, eragtis gafnligt. Hvad Toldstederne i sig sielf angaar, da efterdi Meningerne om deris Afskaffelse ere imellem Commissarien Nicolaus Pofvelsen och Toldforvalteren Daniel Knopff stridig, eragtis paa Hans ko. Ma. naad. Behaug gafnligt, at Statholderen i Norge fik Befalling herom at inquirere och sig underd. erklere, hyad i dete Fald kunde eragtis H. ko. May. och Landet til Beste nyttigst at vere.

4.

Udi Augdesidens Ampter at vere allene Christiansands Hofvit Toldsted for Byen, och alle fede Vare, der i Ambterne falder, at føris til Byen med ald Trælast paa trei Mile nær Byen paa begge Sidder, men Mandal, Arendal och Østerrisør at forblifve til Ladeste[de]r for Trælasten alene uden ald Indførsel andet end rede Penge at kiøbe Last for efter forige Forordning. Men ald fremmed Indførsel, inted undtagen, at ske til Byen allene, och Fleckefiords Toldsted i Lister Ambt som uforøden at afskaffis.

5.

Om denne Post hafver vi hørt Commiss. Nicolaus Pofvelsen, de interesserede fra Kiøbstederne hidskickede deris Fuldmegtige och Toldforvalteren Daniel Knopff, och kunde deraf i Underdanighed ei andet slutte end, hvis i denne Post foregifvis, H. k. Ma. och Landet gafnligt er, naar obser-veris maa, at Borgerskabet skulle enten i Brevigen hente dend der faldne Last eller och betalle Bonden, i Særdelighed, dersom hand Lasten fra Brevig til Porsgrunden skal opføre, saa hand intet hafde at klage, thi ellers kunde sligt uden Bondens Skade och Ruin icke ske.

6.

Denne Post er iligemaader, Toldstederne i Særdelighed angaaende, i ofvenskr. Personers Nerverelse debatterit och billig och nyttelig til H. k. M. och Undersaatternis Tieniste af os underd. befunden. Hvad her om fede Vare och Handel med rede Penge meldis, det kommer iligemaader ofverens med voris underd. Betenkende ved Borgerskabets begierte Friheder tegnit.

5.

Udi Bradsberg Ambt at vere Langesunds Toldsted ved Porsgrunden, hvor och Toldboeden er och ald Ind- och Udførsel til och fra Skeen Bye angifvis, vissiteris och fortoldis, at ald Last sambt fede Vare fra Byen och Brevig did flodes och indlades udi Toldstedet och ingen anden Steds, och alle indgaaende samt alle fede Vare der i Ambtet at foris til Byen och der forhandlis. Och Kragerøe at forblifve som en Ladeplads under Langesunds Toldsted allene for Trælast uden ald Indførsel andet end rede Penge.

6.

Udi Tønsberg och Brunlaug Ambter at vere Tønsberg Toldsted for Byen, hvor ald Indførsel af fremmede Vare, ingen undtagen, sambt alle fede Vare der af Ambterne med ald Trælast skal ske, undtagen dend Trælast, som nermere hafver til Laurvigs Ladsted, Skeen eller Tønsberg Byes Privilegier [!], och af hvert Steds Borgerskab forhandlis, och Laurvig allene vere som it Ladsted under Tønsberg Toldsted uden ald Indførsel andet end rede Penge och Trælast til Udførsel. Disligeste Holmestrand at forblifve it Ladsted allene for Trælast, som falder i Sanden Sogn och

udenfor Strømmen och icke kand føris til Tønsberg Ladsted, dog uden ald fede Varis Udførsel eller anden Indførsel end rede Penge at kiøbe Last for.

7.

Om denne Puncts Indhold, Toldste[de]r, Ladesteder, fæde Vare och Handel med rede Penge anl., er efter forne Personners flittig Forhør voris underd. Mening som om forige, saa och, at hvis her i Særdelighed meldes, hvor Varene, som kommer ofver de svenske Grentzer, skal henfæris, och om Markids Anordning, er H. k. Ma. och des Undersaatter nytteligt.

7.

Udi Aggershus och underligendis Ampter at vere efterskrefne Toldsteder och Ladepladser, saa som Drammen at vere it Ladsted, hvor ingen anden Vare end Korn och ædende Vare sambt rede Penge skal indfæris under Varens Forlis, ihvo de och tilhør, och alle andre indførende Kramvare, Vin och Specerie med alle fede Vare af Landet at føris til Christianiæ (!), sambt ald Trælast inden for Guldholmen langs Folloug och Hurums Land at føris och flodes til Sands Ladested vid Drøibak, mens ald Last ifra Moss at føris och flodes med Strømmen til Sogn, som och it Ladsted (!) uden ald Indførsel andet end rede Penge at kiøbe Last for, och alle fæde Vare inden for Guldholmen at føris til Christiania efter Byens Privelegier med ald Trælast, som falder inden for Drøibak. Mellem Soen och Friderichstad ingen Ladested eller Plaz verre, men Krogstads, Elling Kilens och Gresvigs Ladesteder afskafis och ald Trælast derimellem at føris til enten Steder. Men alle fæde Vare och fremmit Indførsel at verre til Friderichstad och der

i Elfven at lades och ingen anden Steds. Och Halden alenne forblifve it Ladested uden ald Indførsel andet end rede Penge samt Koren och ædende Vare, saavit enhver til egen Fornødenhed och Saugkost (uden Kiøbmanskab eller Forprang der under at drifve) behøfver, och Sponevigs Ladested samt Skiebjerg Kilens Toldsted at afskafis och forbydes. Item at ingen svenske Vare ofver Grentsen kommende maa anden Steds henførís end til Friderichstad och Christiania, mens for svensk Slagt eller Creatur it almindeligt frit Markind at maa holdes vid Sandesund aarligen om Michaeli Tider, hvortil vor Stadtholder der i Riget hafver at denunciere (!) en visse Dag, eftersom det for de fremmede saavelsom vore egne kand erachtes best och beleiligst.

8.

Hvad sig denne Post angaar, da referere vi os til voris underd. Betenkende, tegnit vid den 4., 5., 6. och 7de Post i Kiøbstedernis almindelig Supplication.

8.

Ydermere ville vi efter vore kiere Undersaaters egen underd. Begiering naad. hafve forordnit, at udi Aggershus och underliggende Amter samt i Tønsberg, Brunlog och Bratsberg Ampter alenne paa forberørte Toldsteder och Ladeplatser skal handles med Bord, Spirer, Sperer och Skottebielker samt Juffers och deslige Sort af Bielker, item Hiultømmer och Brendeved, dog Hiultømmer, som i Tønsberg Len

falder och dem med egne Skibe alenne bevilgit at udføris, undtagen. Och ald anden huggen och skaaren Last, saavit at udføris er tillat, at forhandlis och brugis i Augdesidens Ampter paa de Ladesteder, før er sagt, och ellers icke, och sammesteds ei tillades nogen Bielker at huggis under 9, 10 och 11 Tomme i Toppen och 25 Fod i Lengden med en haandsbred Bark paa hver Kant. Men udi Stafvanger, Bergenhus och Trundhiembs Ambter at handle med Bord och Skottelest herefter som før paa de nu naad. forordnede Told- och Ladsteder, som før sagt.

9.

Hvad sig de Puncter i denne Post befattid belanger, da naar considereris maa, hvis vi underd. hafver antegnit vid adskillige Kiøbstedernis begerte Friheder, da formeldes de alle i voris underdanigste Betenkindeder sammesteds, den sidste undtagen, som handler om, at ingen Bunde maa hugge eller virke i Skoven videre, end hand med egen Heste och Gaardsfolk kand afstedkomme. Och saasom Forprang dervid siunis at kunde forekommis, Næringen ochsaa iblant Bønderne desto bedre och ligeligere delis, erachte vi underd. des Observantz nytelig at verre.

9.

Ellers ville vi hermed och naad. och alvorligst hafve budet och forbudet, at ingen Bunde maa handle med anden Bunde videre end til hans egen Nødtørft af hans egen ret fangene Aul och icke videre nogen til Forprang eller Forkiøb imod Loven, ei heller Bunde at handle med fremmede och ei Giest med Giest imod Loven och Kiøbsteds Privilegier, ei heller nogen Bunde at hugge i Skoven eller virke mere, end hand med hans egne Gaardsfolk och Heste kand afstedkomme, megit mindre andre upriviligerede.

10.

Alt dete eractis i ald Underdanighed at strecke sig til H. k. Mts. och Indbyggerns Beste. Hvad Vect och Maal angaar, i Særdelighed saa efterdi Nordske Lov derom udtryckeligen formelder, da naar derofver holdes, och Landet sig derefter intil videre naadigste Anordning retter, hafver det dermed sin Richtighed.

10.

Och paa det Bunden ochsaa derimod kunde niude billig Skiel och Betalling af Borgerne for sin Vare, och at hand dermed ei heller vorder forlegen, naar hand med dem til Byen kommer, da ville vi naadigst, at vor Statholder som Befallingsmand ofver Aggershus och underliggendes Ambter, desligeste alle andre vore Befallingsmend i Hofvid Ampterne hver for sig i egen Person med nogle de beste af vore Betiente i Byen saavelsom paa Landet med samt nogle af Borgerskabet och nogle de forstandigste Bønder paa Landet i hver Fougderie, hvor Ladsteden er, aarligen til tvende visse och for begge Dele beleilige och fornøden Tider skulle sette och giøre en visse tilbørlige Taxt och Kiøb mellem Borger och Bunden samt mellem Borgere och fremmede paa alle Landsens Vare, ingen undtagen, och Borgerskabet foreleggis visse Tid at kiøbe med Bunden, efter at hand til Byen kommer, och ellers handles dem imellom, hvor megit Bunden for hans Goets af Kiøbsted Manden skal betallis i Penge til hans Skaters och Retigheds Afleg, och icke alt udi Vare etc. Och hvis Kiøbsted Manden icke inden forelagde Tid handler med Bunden, da Bunden vere frit for Varene til fremmede self at selge och afhende. Och med Vecht och

Maal ofver alt maa holdes lige vid Siellands Alne Vect och Maal efter Loven, saavit Tolden och Kiøbmandskab angaar, alting under ansenlig Vide och Straf, som der imod giør. Hafvendes i Acht, at vore Undersaater af de fremmede och de fremmede af denem igien bekommer billig Værd och Fornøielse for deris Vare, saa at alting gaar ret och lidelig til.

11.

At Markitsplatser ofver alt blef forordnit, erachtis gafnligt, saa och at ald Landprangeri, som dend ene Borgere dend anden til Svæckelse i sin Næring kunde foruden de bestemte Tider søge at drifve, derved forhindris.

11.

Och paa det Bunden och Borgere dis bedre kand handle med hverandre, och dend enne bekommer sin Nødtørfst af den anden for billig och christelig Værd, da ville vi och naadigst, at vor Stadt-holder med hver af de andre vore Befalingsmænd i Hofvid Ampterne tilligge med Byens Øfrighed och andre vore Landkyndige vid forige Postes Forretning anordne visse och for Bunden fornødne och beleilige Markins Platser och Tider, saasom Vaaer och Høst for alle och enhver, som nogit at forhandle hafve, hid och did i Ampterne, udi och mellem Kiøbstederne, hvor Bunden til Kiøbsted Manden best kand selge och forvexle hans Vare imod Salt och Sæde Korn eller anden Fornødenhed efter Aarsens Tid och Leilighed, och ingen Borgere ofver de Tider at fare med Kramgoets eller andet i Landet, hverken i det Ampt, hand boer, ei heller uden

for, under Varenis Forlis och anden billig Straf.

12.

Herom er voris underdanigste Mening ved atskillige Poster i Kiøbstedernis begærte Privilegier tegnit, sig derhen streckende, at Bunden icke vel kand foreleggis sine Vare til Kiøbstederne at føre paa dend bestemte Torfvedag, mens at det enhver blifver tillat de andre Dage i Uggen efter deris Beleilighed dennem ded (!) at føie, dog icke i particulere Huse, mens paa Torfvit at selge.

13.

Om hvis i denne Post indeholdes, er voris underd. Betenkende vid Byernis sær begierte Frihed der antegnit, eftersom Artiklerne och Puncterne dertil haver gifvet Anledning. Hvad angaar Tiden, hvilken her foreskrifvis de, som Borgerskabs Frihed udenbyes bruger, til Byerne at flyte, er voris allerunderdanigste Betenkende, ei uraadeligt at verre, at der nogen Moderation blef brugt, saa at de Personner, som uden største Skaade och Ubeleilighed icke saa snart kunde til Byen flytte, blef gifven nogen rummere Tid, eftersom de med de interesserede Kiøbsteder best derom kunde accordere.

12.

Vi ville och naadigst, at bemelte vor Statholder och Hofvit Amptmend med Byens Øfrighed i hver Kiøbsted och andre vore Betiente ut supra skulle anordne it frit Axeltoft en eller tou Dage om Uggen, och ingen Bunde imidlertid at føre noget til Byen at selge och afhende uden alenne paa de forordnede Dage och anviste Steder under Varenis Forlis, daglig ferske Fisk undtagen.

13.

For alting ville vi och hermed hafve alle udenbyes boende deris Handel och Kiøbmandskab imod Loven och Byernis Privilegier gandske forbudet och opsagt under Forlis af alt, hvis Kiøbmands Vare de eiendes ere, samt strengeligen befallit vor Statholder, Befallingsmend samt Borgemestere och Raad i Kiøbstederne etc., at de efter vore seniste Skattebrefvis Formelding tilholder alle och enhver, ingen undtagen, som enten under it Skin af Borgerskab eller voris særdelis Tilladelse och ellers nogen Kiøbmandskab uden Byens Brug a) eller her efter brugendes vorder, straxen och endeligen inden førstkommende Nytaarsdag at fare och fløtte til Byen, der at handle och vandle som Bor-

gere och det uden ald Undskylding och Forevending, i hvad Maader det och vere kand, desligeste at ske och forholdis med alle Handverker paa Landet boende, saavit Loven ei tillader, sambt Skipper och Styrmand, som øst och vest farer och sig ellers paa Landet imidlertid opholder.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 6. Septembr. a. 1662.

Eders kongl. Mts. allerunderdanigste och tropligtigste Tienere.

P. Reetz. Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.
C. Gabell mp.

a) En anden Afskrift har: udenbyes brugt

1663.

5. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 30. Dec. 1662, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at de sluttede Lav i København foraarsager adskillige Inconvenientser og Misbrug imod deres Indstiftelses rette Intention, saa at ikke alene enhver, som kan hændes at behøve deres Forretning, incommode-res derved, men ogsaa de, som tilbørlig forstaar og har lært noget Haandværk, ved ubillige Vilkaar hindres i at ernære sig deraf og betjene andre dermed for Billighed. S. K. faar derfor Ordre til at tilstille Kongen en Betænkning om, hvorledes saadanne Misbrug bedst kunde forekommes.

S. K. vedtog at gennemgaa alle Lavsskraaer og forandre deri, hvad der kunde foraarsage saadan Misbrug og Uorden, og i øvrigt indføre Bestemmelser, der kunde tjene til bedre Orden²⁾. Jvfr. 12. Jan.

12. Jan. Møde (jvfr. 5. Jan.). Man gennemgik Skraaen for Københavns Snedkerlav og tilføjede de nødvendige Ændrin-

¹⁾ S. T. Nr. 496.

²⁾ P. I Bl. 40.

ger (Nr. 37). Da Lavsskraaerne var meget vidtløftige, og S. K. ønskede, at de skulde renskrives med bred Margen til Tilføjelse af Ændringerne, førend der foretoges videre i Sagen, vedtog man foreløbig at opsætte Drøftelsen af Skraaerne¹⁾. Jvfr. 18. Jan. 1664.

37. Betænkning af S. K. 12. Jan. 1663.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Affattet som Bemærkninger til de enkelte Poster i Snedkernes Lavsskraa af 5. April 1653 (tr.: Kbhs. Dipl. III, 413 ff.). Datoen fremgaar af P.¹

1. Om Oldermænden.

Os synis underdanigst, at denne Punct saaledis kand forblive.

2. Om Hossiddere.

Ligesaa.

3. Om almindelig Laugsmøde.

Eractis i ald Underdanighed, at ingen Sammenkomst er nyttig tiere, end sligt af E. kongl. Mt. eller oc Byens Øfrighed formedelst forefaldende oc fornøden Forretning eller anden Aarsag blifver paabødit.

4. Om Mødernis skickelig Forhold.

Naar nogen Forsamling efter dend Maade, som i nestforegaaende Post er meldet, sker, da befinde vi underdanigst nytteligt at verre, at hvis denne Artikel om Uskickelighed at forekomme melder, blifver observert; dog at dend Post om ei at udføre, hvis inden lugte Laugs Dørre talis, blifver som ufornøden udelukt.

5. Om Læredrenge Antagelse.

Denne Artikel formenis udi Billighed at bestaa, naar derhoes observeris, at Læredrenge icke besværgis med at gifve høiere end en Rixort for at lade sig indskrifve, oc at Mesteren, om hand Læredrenge nogen Ulempe eller Uret tilføier, derfor efter Lands Loven oc Forseelsens Befindelse bør at stande til Rette.

6. Læredrenge maa ei forvises uden Domb.

Denne Artikel eractis billig.

¹⁾ P. I Bl. 40.

7. Naar nogen Læredreng hafver udtient.

Naar i denne Artikel udi Act tagis, først at en vis oc lidelig Betaling for Lærebref settis, dernest at en, som udlært hafver, icke forbindis tre Aars Tid at reise, førend hand her i Byen hos andre Mestere maa tiene, eracte vi underdanigst det øfrige at kunde forblifve.

8. Svenne maa ei forføre Lærredrenge.

Naar dend, som Forseelsen begaar, efter kongl. Forordning straffis, synis os underdanigst, dermed Afsonning nok at verre giort [Slutningen »och derforuden gifve . . . Kiendelse« betegnes som udeladt].

9. Svend eller Dreng maa intet arbeide paa sin egen Haand.

Os synis underdanigst billigt, at Svenne oc Dreng, som hoes Mestere tiener, formenis under Straf nogit egit Arbeide at antage, mens at Straffen efter Øfrighedens Kiendelse udgifvis.

10. Om ørkeløse Dage.

Os synis, denne Artikel saa vel for de, som nogit Arbeide antage, som de, Arbeidet behøfve oc forfærdige, lader nyttelig at verre. [Slutningen »hand skal — arbeide« ændres til: straffis udaf Byens Øfrighed, som vedbør, naar hand derfor bevisligen anklagit vorder].

11. Ingen Svend maa verre af sin Mesters Hus om Natten.

Vi formene underdanigst, at denne Artikel saaledis kand forblifve.

12. Om Svene Kroe.

Ligesaa.

13. Om Svenne Løn.

Ligesaa.

14. Om nogen tager en andens Svend paa Arbeid.

Naar i Steden for dend Straf, som i denne Artikel formeldis, settis, at Mester oc Svend efter Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse skal straffis, synis os underdanigst, at dend kand forblifve [Slutningen »hand skal bøde . . . Slettedaler« betegnes som udeladt].

15. Om nogen foragter sin Mesters Kost.

Os synis underdanigst, at denne oc deslige Klagemaals Artikler kunde i en indførnis med dend annexerte clausula, at dend derefter faldende Straf skulle ske efter Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse.

16. Om Svennenis Lade.

Denne Artikel eracte vi underdanigst i Billighed at bestaa.

17. Om Snediker och Svenne, som sig her vil nedersette.

Naar et lideligt Quantum settis, hvor megit enhver Svend i alt foruden med videre at besværgis, ihvad det oc verre kand, skal gifve, naar hand antagis i Laugit, som paa H. k. Mts. naadigste Behag eractis at kunde verre ti Rixdr., da synis os underdanigst, at denne Artikel kand saaledis, som dend her fattit er, forblifve. [Slutningen »strafis — articuler« ændres til: forholdis, som tilforn om Straf er meldit.].

18. Om dem, som icke ere Borgere och arbeide.

Naar Straffen til Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse henstillis, eracte vi underdanigst denne Artikel at kunde i det øfrige forblifve.

19. Hvem Lauget skal tienne.

Os synis underdanigst, at denne Post udi Billighed bestaar.

20. Om nogen sider Oldermandens Stefning ofverhørig. Ligesaa.

21. Om nogen tager fortinget Arbeid fra hans Lausbroder.

Os synis underdanigst, at denne Artikel saa som Misbrug med sig førende bør at udeluckis, oc en anden i dets Sted indsettis i denne Mening, at dersom nogen Mester nogit Arbeid antager oc enten findis forsømmelig det efter indgangne Accord oc Løfte at forfærdige eller ocsaa icke er god for sit fortingede oc antagne Arbeide forsvarlige at fuldkomme, det da skal stande dend, som Arbeidet lader giørre, frit for en anden Mester til dets Forfærdigelse at bruge, oc dend, det antagit oc ei, som før er meldit, fuldendit, at hafve tabt, hvis hand paa det begynte Arbeide kand hafve fortient, eller ochsaa at straffis efter Byens Øfrigheds Kiendelse a).

22. At ingen maa arbeide mere end sielf fierde.

Denne Artikel synis unødig.

23. Om Enker.

At en Enke nyder dend Frihed Embedet at bruge efter denne

Artikels Formelding, synis billigt, mens icke gaufnligt, at hvis, om de sig med Enker eller Mesteris Døtre gifter, indføres, bliver observert, helst efterdi enhver, som dyctig befindis, kand efter voris forrige underdanigste Betenkende for en hel maadelig Bekostning komme i Laugit.

24. Om Lig at følge.

Os synis underdanigst denne Artikel saaledis at kunde forblifve, helst efterdi det billigt oc christeligt er, at dend ene dend anden udi Ligs Begengelse betiener.

25. Om halstarig, som icke vil lade sig strafve.

Denne Artikel eractis unødig at verre, oc i dets Sted at kunde indføres, at det Snedkerlaugit ei skal verre tillat, under Straf som vedbør, nogen anden Vilkor eller Forening deris Arbeid oc Laug angaaende under sig selv at oprette, end som i disse Artikler meldit ere, oc hvis sligt skede, det da foruden dend tilbørlig paafølgende Straf at verre af aldelis ingen Værd eller Kraft, oc Oldermænden under tilbørlig Straf at verre forbunden, naar hand saadant fornemmer, paa tilbørlige Stæder at tilkiendegifve.

- a) Overstr.: eller oc, om hand efter dend med hannem giorte Accord hafver forsømt Arbeidet at begynde, efter Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse derfor at straffis.

16. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Kongen udtaler heri, at det indbyrdes Slægtskab og Svogerskab mellem Indbyggerne i hans Lande og de nylig til Sverige afstaaede Provinser 'bevirker, at umyndige faar Arv begge Steder. Da der let kan opstaa Stridigheder om Forvaltningen af en saadan Arv, ønsker Kongen S. K.'s Betænkning om, hvorledes Værgemaalet bedst skal ordnes. Betænkningen (Nr. 38) gik ud paa, at der skulde indsættes Formyndere i det Land, hvis fødte Undersaatter de umyndige var. Ganske modsat meddeler en indlagt Seddel²⁾: »De meste vota gik derhen, at Formyndere kunde best constitueris paa de Steder, under hvis Jurisdiction de, som Arfvet efterlader, hafver sidst voret boesiddendis, omenskiønt paa andre Steder kunde vere nermere

1) S. T. Nr. 38.

2) I S. K.'s Arkiv.

Slekt, hvilke ellers efter Loven Formynderskabet tilkom, mens at tilforne om Samtøcke paa dend svenske Side ved Hans kongl. May. Resident udi Sverrig blef negotieret, førend Hands May. noget vist der udi statuerede«.

38. *Betænkning af S. K. 16. Febr. 1663.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 41.

Allernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom E. k. Mts. naadigste Missive, dat. Kiøbenhafns Slot dend 28. Jan. sidst forleden, er os underskrefne til Hende kommen i sin Mening lydende, at E. k. Mt. vi voris underdanigste Betenkende forstendige skulle, enten det nytteligere skulde verre, at dend, som efter Loven ret Værge er, forestod oc forvaltede Værgemaalit ofver dend Arf, som en umyndig siden sidst imellem E. kongl. Mt. oc Crone Sverrig sluttede Fred kunde under begge Herskaber tilfalde, eller oc, at tvende Formyndere, enhver under sit Herskab, blef i slig Tilfelde sat oc tillat. Da til E. k. Mts. naadigste Befaling i ald Underdanighed at efterkomme er herom til E. k. Mts. naadigste videre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende, at vi nytteligst eracte, saa vel for den umyndigis Beste som for at forekomme adskillig Tvistighed imellem begge Croners Undersaatter, at en Værge dend under begge Herskaber faldende Arf administrerede. Men saa som det ofte oc lettelig kand hende sig, at en umyndig er fød Undersatte under det ene Herskab, oc dend, som formedelst Slect oc Byrd kunde efter Loven eractis at verre samme umyndigis rette Værge, boer oc er en ædsoren Undersaatte under det andit Herskab, synis os i ald Underdanighed billigst oc gauf[n]ligst at verre, at som it almindeligt Fundament i alle slig Tilfelde observert blef, at under hvilket Herskab dend umyndige vaar ret fød Undersaatte, samme umyndige oc der sammesteds blef Formyndere forordnet a), som efter enhver Steds oc Herskabs Statuter oc Love dends (!) gandske Formue oc paa begge Sider tilfaldende Arf kunde administrere.

- a) Konc. har herefter opr.: Skulde dend svenske Regering (hvis Consens i denne Sag requireris) imod Forhaabning icke hermed verre tilfreds, mens staa paa at hafve tvende Værger, enhver under sit Herskab, da eracte vi allerunderdanigst fornøden oc billigt at verre, at dend umyndig[es] Indkomst oc Udgift blef efter Formuens Proportion, som sig under ithver Herskab kunde befinde, samme umyndige til Gavn oc Beste ligelig delet oc dispenseret.

16. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 15. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvori Kongen ønskede S. K.'s Udtalelse, om han for at formindske sin Pengemangel kunde tage de Indtægter tilbage, som var anviste hans Kreditorer, og give dem Jordegods i Stedet. Betænkningen (Nr. 39) tilraadede at følge denne Udvej. 21. Marts udgik der Kongebrev²⁾ til Skatkammeret om at sørge for, at der — med visse Undtagelser — fra denne Dag ikke udbetaltes noget til Kreditorerne af de dem anviste Indtægter, men at alt forbeholdtes Kongen.

39. Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P.¹ Bl. 42 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, at efterdi Ed. May. saa stor Mangel af rede Penge udi sine Indkomster befunder, at der fattis de Middeler, hvorved Ed. May. Hof och Søe-Stat samt alt, hvis deraf dependerer, och Ed. May. kongelig Regiering uomgiengelig behøfver, skulde underholdis med, och det fornemmelig for dend Aarsag Skyld, at de Middeler, som dertil brugis skulde, ere i Betaling assignerede til atskillige, som Ed. May. til sin Riges fornøden Udgift Forstrekning giort hafver, om da icke raadeligt och fornøden af os eraktedis, at Ed. kongl. May. self brugte och sig nyttig gjorde dend rede Penges Indkombst, som andre i saa Maade assignered er, och dennem derimod gaf Jordegods igien i Betaling for en vis Pris med Condition, at deds Indløsning Eders kongl. May. blef forbeholden. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at efterdi Ed. kongl. May. saadanne til andre assignerede rede Penge for bemelte Udgifters Skyld høinødvendig self behøfver, och vi icke kunde vide, hvorledis de, som ellers udi samme Penge assignered ere, deris Satisfaction kunde erlange, end at de med Jordegods (!) igien blefve compenserede, da Ed. kongl. May. dennem udi Steden for deris assignerede Forderinger Jordegods udi Be-

¹⁾ S. T. Nr. 98 b. Her er Kongebrevet dog dateret 16. Marts, medens Originalen i S. K.'s Arkiv har 15. Marts.

²⁾ Rentek. Exp. Nr. 659.

taling kunde gifve, dog at derhos vel blef considererit, hvem Eders kongl. May. enten rede Penge eller andre Lefverandtzer faarestrakt hafver, med andre dertil hørendis Omstendigheder, paa det enhver, eftersom natura debiti saadant erfordrer, udi samme Jordegods kunde naae sin skiellig och billig Fornøielse. Och eftersom vi ochsaa høit fornøden erakter, at a) Ed. May. sig expresse reserverede jus relutionis ved samme Gods, alligevel ingen lettelig skulde torde understaae sig noget Jordegods b) udi Betalning at annamme, uden saa var, at hand kunde hafve nogen Forsikring, at hand det samme saa lenge maatte nyde, indtil hand derudaf nogenledis kunde naae sit Contentement, som hand ellers udaf Betalning ved rengen c) Penge kunde hafve, saa ochsaa, at ingen skulde vere bemektiget hannem derfraa at trenge, uden naar Ed. kongl. May. self eller deds kongl. Successorer saadant igien vilde indløse, da formener vi allerunderdanigst, at udi Skiøderne, som enhver derpaa skulde gifvis, en vis Tid, nemmelig paa tie Aar, expresse blef nefned, udi hvilken Tid hand samme Gods uden nogens Igienfordring kunde hafve at nyde, enochsaa paa det Godset disimidlertid kunde bringis udi dis bedre Stand, och at hannem ellers Aar och Dag tilforne kunde anmeldis, naarsomhelst Ed. kongl. May. efter saadanne tie Aars Forløb sit Gods igien aktede at indløse; derforuden at hannem skulde blifve got giort, hvis hand til Godsens Nødvendighed och Gafn anvendet hafver, hvorimod hand ochsaa skulde vere holden at refundere Ed. May., hvis Godset disimidlertid formedelst hands Forsømmelse och Aarsag Skyld kunde vere deterioreret d). 16. Martii a. 63.

- a) Konc. har opr.: saadant Jordegods udi sin Tid til Eders kongl. May. Crone igien blef indløst.
- b) Konc. tilf. opr.: som mestendels endnu ligger øde och ubebygget.
- c) P. I: rede
- d) Konc. tilf. opr.: uden saa var, at saadant ved casus fortuitus var sked.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 16. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., Spørgsmaalet om, hvorledes Højesterets Domme i Gældssager kunde blive efterkommet bedre end nu. Betænkning (Nr. 40) samme Dag. Forordning²⁾ udgik i Overensstemmelse dermed 13. Juni.

¹⁾ S. T. Nr 97—98 a.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Rrrr II.

40. Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.

Renskrift i S. K.'s Arkiv. Referat i P.^I Bl. 43.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, ved hvad Middel de, som synderlig udi Gield Sager dend høieste Rettis Dom icke goedvilligen efterkomme vilde, dertil kunde tilholdis, indtil at de nye Love udkommer, hvor udi Executionen udi slig Tilfelde skulde blifve exprimered, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at de, ofver hvilke dend høiste Rettis Dom allerede er gangen, och dend samme ike hafver vildet efterkomme, dennem kunde Eders May. efter allerunderdanigst Ansøgning ved sin strenge Befalning til Stedens Øfrighed, under hvilken saadanne sig opholder, lade constringere, at de inden tre Ugers Forløb a die insinuationis mandati regii skulde efterkomme, hvis de ved dend høieste Ret tildømt er; hvis icke, da enten at tilstedis Immission udi deris Goeds eller ochsaa Arrest paa deris Personer efter enhvers Sententzis Indhold, hvilken clausula ochsaa herefter udi dend høieste Rettis Domme kunde exprimeris, indtil Eders kongl. May. nogen almindelig Forordning derom vilde lade publicere. Af Raadstuen for Kiøbenhavnus Slot den 16. Martii a. 1663.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 15. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag af Poul Klingenberg om Paalæg af en Søskat. Betænkningen (Nr. 41) fraraadede dette.

41. Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P.^I Bl. 44.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde examinere och ofverveie et Memorial, som Ed. kongl. May. Admiralitæts Raad och General Postforvalter Povel Klingenberg om en almindelig Søeskattis Paaleggelse udi Ed. May. Arfveriger Dannemark och Norge til Flodens och Søe Statens Redressering och Vedligeholdelse hafver forfattet, om de derudi gjorde Projecter

¹⁾ S. T. Nr. 96.

kunde eraktis at vere practicables, hvis icke, da paa andre Middel och Forslage at vere betenkt, som til saadan Fornødenhed udi Verk settis kunde. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at nerverende Ed. kongl. May. Undersaatters forarmede och ruinerede Tilstand icke vel kunde taale dennem saa snart nogen ny Slags Contributioner at paalegge, och efterdi der skal vere en god ansenlig Qvantitæt udaf Korn udi Forraad, som ved Ed. May. nyligste til Flodens Reparering och Conservation medhensete Paaleg er bragd til Veie, tilmed ochsaa, om Ed. May. allernaadigst vilde behage efter voris allerunderdanigst gifne Betenkende udaf de rede Penge, som ellers til andre hafver veret assignered, ochsaa til Flodens Fornødenhed at anvende, da erakter vi allerunderdanigst, at saadanne Middele icke lidet skulde kunde tilstreke Ed. kongl. May. nerverende Flode dermed at reparere och vedlige at holde. Mens kunde dog alligevel samme Klingenbergis Projecter tagis udi Consideration, udi en och anden Maade adjousteris, och naar Tiderne nogenlunde blef forbedret, och Eders kongl. May. sin Flode efterhaanden vilde hafve styrked och formeret, giøris til Nytte. 16. Martii a. 63.

23. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 16. Febr., stilet til S. K., for at overveje et Forslag fra Preben von Ahnen, Stiftsbefalingsmand i Nordlandene, om Privilegium paa Hvalfangst. Betænkning (Nr. 42). I Overensstemmelse dermed udstedtes Privilegium²⁾ for ham 22. Maj.

42. *Betænkning af S. K. 23. Marts 1663.*

2 Renskrifter i N. R. A. Konc. i S. K.'s Arkiv med Frants Raschs og Peter Reetz' Haand. Kopi i P. I Bl. 45 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigst Betenkende om it Memorial, som Eders kongl. May. Befalingsmand udi Nordlandene, Preben von Ahnen, allerunderdanigst indlefferit hafver, Hvalfiskeriets Brug under samme Nordlande och Findmarken angaaendes, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening om hver Post udi samme Memorial, som efterfølger.

¹⁾ S. T. Nr. 59. ²⁾ N. R. Nr. 45—46.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

1. Naar Hvalfisk Fanget i sig self tilstedis, saa kand denne Punctt saasom høifornøden til dets Fortsettelse billigen bevilges.

2. Os siunis underdanigst billigst och best at verre, at det Eders kongl. Mayts. Undersatter och Indvoner i Trundhiemb och Bergen først blev tilbødet i dette Compagnie at indtræde; dersom ingen eller icke saa mange, som Behof giordes, der befandtis, da andere høistbemelte Eders kongl. May. Undersatter; hvis imod Forhaabning icke fornøden Participanter af bem. Eders kongl. Mayts. egne Undersatter skulle findes, da kunde sær underdanigst Ansøgning hoes Eders kongl. May. giøris om fremmede och udlendiske dertil at bruge.

3. Eftersom stor Omkostning til dette Verks Indrettelse vil giøris, erachtes underdanigst, at Toldfriheden, dog først paa tre Aars Tid, blev bevilget.

4. Naar ingen indlendiske Skibe er at bekomme, hvormed Trannen kunde udskibes, da siunis os underdanigst billigt och fornøden at verre, at tillat blev udlendiske dertil at bruge, dog saafrembt at Compagniet tiltog och ved Hvalfisk Fanget prospererede, de sig da

Posterne af forne Preben von Ahnens Memorial.

1. Hvor det faldt beleiligst, at bygge Huse och hvad fornøden er til Spek Kaageriet och Folkenes Behof.

2. At jeg maatte søge til Participanter i Dannemark och Norge, hvem jeg vilde, och om jeg icke kunde faa dennem, da at tage udlendiske.

3. Paa siuf Aars Tid at vere toldfri, om Fangsten var icke sønderlig profitabel i Begyndelsen, mens blev dend løckelig, da efter tre Aars Forløb at gifve Told som af anden Tran.

4. At udskibe Trannen med indlendiske och udlendiske Skibe, lige som beleiligst faldt, och icke vere forbunden at seigle til Trundhiemb eller Bergen.

obligerede self Skibe at lade bygge eller kiøbe. — Hvad angaar, at dette Compagnies Participanter icke skulle verre forbunden at føre Trannen til Trundhiemb eller Bergen, da saasom alle Commerciers Befordring och Velstand der udi bestaar, at de icke tvinges eller for meget besverges, eragte vi underdanigst tienligt och billigt at verre, at Hvalfisk Compagniet icke forbindes, saa lenge dend Toldfrihed bevilges, til at føre Trannen til Trundhiemb och Bergen, med mindre de self vil, dog at dennem under dieris Privilegiers Fortabelse eller anden vilkorlig Straf forbydes nogen anden Vare under dend Prætext med deris Skibe at udføre, hvorved Eders kongl. May. sin Told kunde besviges eller forbenefnete Byer i dieris Friheder ske Forkort. — Naar dend Tid er expirerit, udi hvilken det behager Eders kongl. May. bem. Compagnie Toldfriheden at forunde, kand efter Eders kongl. Mayt. naadigste Behag fornøden Anordning giøris, paa hvad Steder och hvorledes Tolden af Trannen skal erlegges och gifves.

5. Efterdi dette Hvalfiske Fang er baade Fare och Omkostning undergifven, siunis os billigt for at animere dennem, som det agter at indrette, at icke mere herefter, end tilforne sked er, Tiende deraf blef gifvet.

5. Det Fiskeri icke at betønge med nogen Tiendes Udgift, efterdi det saaledis for andre altid haver verit fri.

6. At Indbyggerne i Nordlandene skulle befries for det Arbeide och dend Føringskab, som enhver Eders kongl. May. och sin Hosbond skyldig er, formedelst hand sit Brød och Underhold ved Hvalfisk Fanget søger, erachte vi icke i Billighed at bestaa, mens at fremmede Nationer, som i Landet indhentis til Hvalfisk Fanget at for[t]sette, bliver for ald forbem. Arbeide och Føringskab fri, saa lenge de sig icke i Landet nedersette och Gaarde antage, befinde vi underdanigst billigt at verre.

7. Vi erachte underdanigst, at denne Punkt kand bevilges, saa vit dend icke strider mod det grøndlendiske Compagnies Privilegier.

8. Efterdi Eders May. hidindtil, af hvis denne Pungt ommelder, ingen Nøtte befindes at hafve haft, siunis billigt och nøtteligt, at dend Hvalfisk Fangits Participanter blef imod billig Told tillat.

9. Eftersom det privilegii Tid, som herpaa gifvet er, icke endnu er expirerit, dependerer det af Eders kongl. Mayts. naadigste Behag, om Eders May., naar dend Tid kommer, denne underdanigste

6. At vi maatte leige Folk i Nordlandten til samme Brugs Fortsettelse, hvemb dertil Lyst hafver, och de imedlertid for Førenskab och anden Arbeide til geistlige eller verslige verre fri. Det Brugs Betiente af fremmede Nationer, som vi dertil forarsages at hente i Landet, indtil Landsens egne Undersatter kunde vorde lert och undervist, maatte i lige Maader for Skydsfærd, Arbeide och Skat forskaanis.

7. Dersom vi loed och fiske under Grün- eller Grønland och ville lade kaage Specket ved voris Brug i Nordlandten, at det och maatte tillades, lige som med det, der under Landet kunde fanges, findes och til Veie bringes.

8. Hval Sperma mig och minne Participanter at maatte tillades allenne at kiøbe, saavit under [Nord]landten och Findmarken falder, och deraf at gifve en lidelig Told, eftersom deraf tilforne inted er gifven, saa vit mig er bevist.

9. Naar Admiral de Rytters Privilegier er forbi paa Rougen och Lefver Kiøb, at det da naadigst mig och minne Participanter igien maatte forundes, efterdi jeg underdanigst først derpaa

Begiering vil Preben v. Ahnen, som derpaa først hafver haft Privilegie och bragd Handelen i Brug, naadigst samtycke, hvorved Eders kongl. May. intet afgaar, mens des Indkomst langt mere ved Toldens Erleggelse formeris, hvilken Preben v. Ahnen kunde forpachtes eller saa høit settis, som nogen anden derfor ville byde och gifve.

hafde erlanget naadigst privilegia och kommet samme Handel i Brug. Jeg erbiuder underdanigsten som tilforne deraf at gifve Kongl. May. Told lige ved anden salted Fisk, i dend Sted det gaar nu fri ud.

Jeg formoder allerunderdanigst, naar samme Handel kommer udi Brugt, at det baade skal gafne Kongl. May. och Landsens Indbyggere, vil derfor herpaa forvente naadigst Befordring.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 23. Martii a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdännigste Tienner.

28. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 31. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle en udateret Memorial fra Fattiginspektionen i København (Nr. 43). — Kongen havde ved Forordning²⁾ af 24. Okt. 1662 tilstaaet de fattige i København de Penge, som maatte indkomme ved Salget af Præstegaardsbygningerne til Præsterne, men et Kongebrev³⁾ til Lensmændene og Lensforvalterne af 13. Nov. 1662 havde erklæret, at de Præstegaarde, som hørte ind under en Patronatsret til Kirken, ikke skulde drages med ind under den derved nødvendige Taxation. Fattiginspektionen ansøgte da om, at denne Indskrænkning maatte blive hævet.

S. K. gennemgik adskillige kongelige Skøder, hvorved Kongerne havde afhændet Patronatsretten. Det viste sig af disse, at Præstegaardenes Herligheder var indbefattede i Patronatsretten. Herefter mente nogle af Kollegiet, at Præstegaardene ikke godt kunde taxeres eller sælges paa ovennævnte Maade uden Skade for Kirkeejerne, andre derimod, at Præstegaardenes Herligheder ikke kunde udstrækkes til at indbefatte Bygningerne. Der skete herom mundlig Beretning til Kongen⁴⁾. — 19. Jan. 1664 bestemte en Forordning⁵⁾, at de Kirkeejere, som kunde

¹⁾ S. T. Nr. 128. ²⁾ S. R. Nr. 185. ³⁾ S. T. Nr. 442.

⁴⁾ P. I Bl. 48. ⁵⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Vvvv.

bevise, at de havde betalt Præstegaardsbygningerne, skulde faa deres udlagte Penge udbetalt af Fattiginspektionen i København.

43. *Memorial fra Fattiginspektionen i København 1663 (?)*.

Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 46 f.

Allernaadigste Herre och Konge.

Eftersom Eders kongl. Ma. ved denne Regierings Forandring iblant andre den geistlig Stand naadigst forunte Privilegier hafver bevilget och tillat, at Præsterne paa Landit ofver alt Eders kongl. Ma. Rige Danmark den Præstegaards Biugning, enhver iboer, sig och sine Arfvinger efter foregaaende Taxering maatte tilforhandle, och Eders kongl. Ma. for ofver femb Maaneder siden de fattige her i Byen naadigst hafver afstandit och ofverdragit hvis Penge, som bem. Præstegaarders Biugnings Betalning kunde indbringe, hafve vi verit underdaanigst begierende, at det maatte behage Eders kongl. Ma. Amptmændene och Amptforvalterne naadigst at lade anbefale at gjøre den Andordning, at alle under enhvers Ampt underliggende Præstegaarder louligen maatte vorde taxerit etc. Hvorpaa vi och Eders kongl. Ma. naadigst skriftlig Befalning til enhver Lens Amptmand och Amptsforvalter bekommit hafver, dog imod Formoding med den Restriction, at de Præstegaarde, som hører til nogen jus patronatus, skal exciperis, hvilked vi underdaanigst formene at geraade de fattige til icke ringe Skade, med mindre det E. kongl. Ma. skulle behage den Skade, dennem i saa Maader kunde tilfois, i andre Maader at erstatte.

Ellers Præstegaardene angaaende da underdaanigst eragtis først, at hvis de Præstegaarde skulle eximeris fra for^{ne} Taxering, hvor nogen til Kirken jus patronatus kand hafve, siunis med det samme af Geistligheden naadigst meddelte Privilegier at vorde casset den fierde, siufvende och ellefte Artikel, hvilket icke at vere E. kongl. Ma. naadigste Intention de underdaanigst ville formoede. For det andit tilholder Kirke Ordinantzen fol. 69, 1, at enhver Sogne Præst skal beholde sin Præstegaard med ald sin Rettighed och rette Tilleggelse, som der af Arilds Tid tilliggit hafver, och hvis der med Uræt forkommit er uden Domb och Ræt, det skal komme dertil igien med Rette, hvilke Ord, ligesom de ere uden ald Limitation, saa betage de dennem, hvilke jus patronatus hafve, al Rettighed til Præstegaardene och deris Biugning. For det tredie formeldis udi Christ. Qvarti, hoiloffig Ihukommelsis, Reces pag. 22, at Geistlig-

heders Forseelser, som icke strækker sig til deris Afsettelse af Kaldit, maa til en Capital beskickis Enkerne til Hjelp, hvoraf lettelig er at slutte, at dersom (!) patronus templi icke med store Rettighed kand tilegne sig Præstegaardens fundum, eller hvis derpaa biugis, end mulctam hos Præsten. For det fierde, naarsomhelst udi Recessen, Kirke-Ordinantzen och Riber Artikler talis om jure patronatus til nogen Kirke, gaais Præstegaarden och des tilhørig stedse stiltiendis forbi, i den Sted at udi Kirke Ordinantzen, som tilforn er anmeldt, Præstegaarden med ald dens rette Tilliggelse Præsten som en Del af hans Løn assigneris. For det fembte, hvis patronus templi den samme Rettighed hafver til Præstegaarden som til Kirken, maa hand sig den tillige med jure patronatus til Kirken hafve tilforhandlit, hvilked enhver Patron, som saadan Rettighed sig vil tilegne, bør nøiacteligen at bevisse.

Efter slig Beskafvenhed formoder vi udi ald Underdaanighed, at E. kongl. Ma. Amptmænd och Amptforvaltere naadigst tilholdis endochsaa de Præstegaarders Biugning at lade taxere, hvor til Kirken jus patronatus monne være. Och dersom da nogle jura patronatus skulle findis, hvor tillige med Kirken Præstegaarden ved sær Vederlaug under samme Patronat skulle vere kommen, hvilked vi underdaanigst formoede at vere aldelis ingen eller gandske faa, at det da maatte behage E. kongl. Ma. enten Patronen samme for Præstegaarden udlagde Penge at refundere eller ochsaa de fattige, for hvis Skade de her skulle lide, Vederlaug i andre Maader gifve.

E. kongl. May. underdaanigste Tienere.

Hans Svane. Hans Nansen. Christoffer Hansen.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 6. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en udateret Memorial²⁾ om at forpagte Tolden af Tobak og Tobakspiber, en Memorial²⁾ af 10. Febr. fra 6 Borgere i København, 1 i Køge og 1 i Næstved om at forpagte Tolden paa Leer og Skæreknive, en Memorial²⁾ af 2. Marts fra 21 Borgere i København om, at Tolden paa Tobak og Tobakspiber ikke maatte sættes højere i Danmark end i Norge, samt en Memorial²⁾ af 5. Marts fra en Borger i Aarhus om at maatte forpagte Tobakstolden sammesteds og ene at maatte forhandle Tobak i Skilling-

¹⁾ S. T. Nr. 84. ²⁾ Findes i S. K.'s Arkiv.

tal. Votering (Nr. 44). Betænkningen (Nr. 45) tilraadede at lade undersøge, hvor meget Tolden af Tobak kunde beløbe sig til.

44. *Votering i S. K. 28. April 1663.*

Konc. i S. K.'s Arkiv.

F. S. a): Zu sehen, was es zuvohr getragen, der Zoll verpachtet, wen Sicheln und Sensen könnten hier gemacht werden.

C. R. b): Noget Nyttighed. Muscow, Bären, Florendtz, tager en vis Vare och forpachter det allene. Kunde forpachtes til visse. 1) Dobbelt Told, 2) gode Vare, 3) for mindre Pris. Undersatter udi Nering (?), Manufactur i Landet och Kongen sit Interesse.

R. A. B. c): Var got, at Manufacturerer blef bragd i Landet.

S. v. A. d): 2 Dinge. Zu wissen, wie grosse Summa sie offeriren, und gute Wahren. Resolution ausgesetzt, bis Überschlag gemacht. Wegen Sicheln und Sensen, wie viel, und ob der gemeine Man nicht dadurch graviret, und von billig Preis, attendendum Ihr. May. Interesse und des Lands Besten.

Arch. e): Forskaffe Tol af Tobak, Hollenderne skulle støde sig paa, imod Tractaterne.

C. L. f): Monopolia in allen diesen nicht zulässig, jedoch begnadigen bisweilen Potentaten. 1) Förmlicher vorgebracht, 2) mehr Circumstantien davon zu wissen, 3) nach dem Memorial gantz nicht zu rathen. Quoad Sicheln und Sensen (!).

P. H. N. g): 2 Poster, om Toldens Forpachtnig, 2) om monopolia. Om Tolden man kunde accordere om Forpachtnig, mens quoad monopolia Hands May. fornemste Interesse bestaar udi Hands May. Undersaatters Velferd, miste deres Næring, mens enhver at handle, saa vel som de kunde, och gifve noget vist for Tolden, andre Handelen at gifve Told til dend, som det har forpacted.

R. Gab. h): 2 Posten, qvoad Verpachtung und monopolia, die wol die Tractaten uns zulassen. 2) auff Sensen zugelassen und Zoll des höher gesetzt.

a) Feldherr Schack. b) Canceler Reetz. c) Rigs Admiral Bielcke. d) Statthalter v. Ahlefeld. e) Archiepiscopus. f) Cantzler Lente. g) Præsident Hans Nansen. h) Rentmeister Gabel.

45. *Betænkning af S. K. 28. April 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P.¹ Bl. 48.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle Memorialier, som en Del af Ed. kongl. May. Undersaatter hafver ladet underdanigst overleverere anlangendis at forpakte Tolden udaf Tobak och Tobakspiber, som blifver indført udi dette Ed. May. Arfve Rige Dannemark, saa ochsaa, at dennem maatte tilstedis et eget Compagnie med Tobak och Piber her i Riget allene at handle, disligeste, at Ed. kongl. May. naadigst igien vilde privilegere en Part Borgere her udi Staden saavel som udi Kiøge och Nsted at forhandle allene alle Leher och Skierrekknive, som skulde brugis her udi Sieland och paa Møen, saa ochsaa, at de self her udi Landet maatte lade forarbejde slige Instrumenter, och at Tolden derpaa dennem maatte forpaktis. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi icke uraadeligt, at til at faarekomme Undersef udi Toldens Erloggelse Tolden paa ald sligt blef forpacted, och at derfor udi Eders kongl. May. Skattekammer blef igiennemset, hvor meget Tolden af slige Varer sig aarligen hafver ohngefehr kundet bedrage, paa det at, naar med dennem om Toldens Forpaktning contraheris skulde, Ed. kongl. May. Intraders Interesse derved tilbørligen kunde udi Akt tagis. At ellers benefnede Instrumenter her udi Riget blef forarbejdet, saadant erakte vi meget gafnlig formedelst en och anden Nytte, som Landet ved deslige Manufacturer kunde hafve, de begierte monopolia anlangendis. 28. Aprilis.

1. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 25. April, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved der tilsendtes dette nogle Betænkninger²⁾ fra Lovkommisærerne. S. K. skulde udtale sig om, hvorvidt deri fandtes noget, der stred mod Arveregeringen, og om de Punkter, hvori Lovkommisærerne var uenige. Betænkning (Nr. 46) om, i hvilket af Debtors Gods man med størst Billighed kunde tilstede Kreditor Udlæg. Jvfr. 30. Marts og 9. Juli 1664.

¹⁾ S. T. Nr. 157. Tr.: Secher og Støchel I, 169.

²⁾ Jvfr. Secher og Støchel I, 56—169.

46. *Betænkning af S. K. 1. Juni 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand og Rettelser af Peter Reetz og Kopi fra 18. Aarh. i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 49. Tr.: Secher og Støchel I, 169 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om atskillige stridige qvæstionibus juris, om hvilke Commissarierne, som Ed. kongl. May. til Lovernis Revision allernaadigst forordnet hafver, icke hafver kundet ofverens komme, da hafver vi underskrefne først derudaf ofverveiet følgende Materie, nemmelig udi hvis af Debitorens Gods och Formue creditori med beste Billighed Indførsel kunde tilstedis. Och er derom voris allerunderdanigste Mening, at, saa lenge gode tienlige Løsøre, got Kiøbsted- eller Jordegods, som Creditoren med Billighed kunde vere fornøiet med, var at bekomme, hvilket saaledis skulde taxeris oc udleggis, at Creditoren for Capitalen, paa-løbende Rente oc anvent billig Omkostning kand verre skadesløs efter Brevvenis Formelding, da Adelens Hofvetgaarde och nest tilliggende Gods, saa ochsaa Borger- och Bonde-Boepel kunde forskaanis, dog at Creditoren self maatte nafngifve, hvis andet Gods hand til Udleg begierer, och icke, at Debitor maatte henvise hannem, hvorudi hand vilde, ei heller, at Ridemendene Creditoren andensteds imod sin Villie och Samtøcke maatte indføre. Oc a) skulde debitori tillat verre sligt udlagde Gods inden 6 Ugger, efter at Udlegged sked er, at indløse; hvis icke, da det Creditoren til Eiendom at følge. Skulde udi Debitorens Boe eller Jordegods icke saa megit findis, som Creditoren kunde naae sin skellig oc billig Betaling, som før er meldit, da til dets Fyllistgiørrelse Udleg oc Indførsel at ske udi Hofvidgaard oc med nest tilliggende Gods saa vel som Borger- oc Bondeboepel. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 1. Junii anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

- a) Herfra og ud har Konc. opr.: Och dersom endda sligt udlagd Gods eller Løsøre inden vis bestemmed Tid icke saa høit kunde selgis, at Creditoren derved kunde blifve skadisløs, da hannem saa meget prævia æstimatione at maatte anvyses och til Betaling gifves, at hand derudaf kunde hafve sin tilbørlig Rente, nemmelig 6 pro cento. Skulde udi Debitorens Boe i saa Maade icke saa meget findis, som Creditoren kunde naae sin skiellig och billig Betaling ved, da Ridemendene hannem udi Hofvitgaard, Borger- och Bondeboepel at maatte indføre.

29. Juni. Kongebrev ¹⁾, stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., om at behandle en Betænkning²⁾ af 22. Juni fra Direktør Absalon Beyer om Fortsættelsen af Handelen med Frankrig (særlig fra de norske Købstæder), samt Klager²⁾ fra Magistraterne i Slagelse (18. Juni) og Skelskør (24. Juni, Nr. 47), hvori de besværer sig over Korsør. Om den sidste Sag skulde S. K. forhøre vedkommende Personer selv og gøre Indstilling om, hvorledes begge Parter bedst kunde vedblive uden Skade for Privilegierne.

47. *Supplik fra Magistraten i Skelskør 24. Juni 1663.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Arfve Koning.

Hans kongl. May. efter vores fattige Borgeris udi Skielskiør deris ofverlefferede skriftlig Klage allerunderdanigst andrages dend høie Forurettelse, voris arme Bye Skielskiør af de Korsøhers Øfrighed, Indvoner och der ligende Guarnissons Under Officerer och Soldatter tilføies.

1) Efter ad vores ringe Borgers Korn och andre Vare ere for Byen skibbede, Tolden rigtig efter Ordinandzen erlagt, efter paafulte rigtig Told Sedel fra Hans kongl. Mayts. Tolder, som efter Hans Mayts. naadigste Bestallungs Bref Told Vesenet der er anbetroed, med Magt udi deris Udseiling paa vores Byes Red af de Korsørske Indvonner och Guarnisons Soldatter angribes och did føres, der tribulerids och paa ny maa fortolle, saa de Tolden dobbelt hafver maat udlagt, som med Toldsedellerne er at bevise, ved slig Ophold deris Market hindret, Kornet blefven vormt och der ofver uforhandlet, med stor Bekostning til Lybek oplagt och i den Formoding, di naagen rede Penge til Hans kongl. Mayts. Contrebuttion och andre Udgifter skulle hiemb bragt, icke en Skielling erlanget, Byens fattige Indbøgere til høieste Ruin, hvilket (!) beraaber sig paa, General[toldforvalter] Lange-mach ved egen gifven Ordere har foraarsaget. — 2) Vorres smaae Skudder och Farretøi, som med nogle ringe Vare fra Tyskland afhent paa Byens Red er ankommen, kast Anker, faren udi Land och sig efter Told Ordinandzen for Tolderen ville angifve, imideler i

¹⁾ S. T. Nr. 260.

²⁾ I S. K.'s Arkiv.

lige Maader af Korsørs Garnisjons [!] och Indbygere bortført til Korsøer och nogle Vare paa sex Uggers Tid opholdt och derforre rede Penge tilsagt, och efter saa lang Tid maatte vores stackels Borgere samme Vare til merkelige Skade igien annamme, saa de icke ere sufficient omligende Steder behøvende Vare at skaffe, langt mindre et Steds Vare at afhandele och betalle. Hans kongl. Mayts. dennem naad. forunte Previliegier ere de ei mechtige at fyllestgiøre. At ligevel voris fattige Bye och Slagelse med slig Magt allenne særlig angriber, dog hos os af Oldtid kongl. Toldsted veret, och andre forneme privilegerede Steder i Danmark, som langt bedre kunde i Verk sette deris naadigste forunte Friheder, saa lenge Hans kongl. May. naad. behager lader andre Steder niude deris Previliegier lige som tilforne. Derforre allerunderdanigst til Hans kongl. May. indflyer, at os saavel som andre privilegerede Steder naadigste voris Seillads och Frihed uforment maatte naadigst bevilges, saa lenge Hans kongl. May. naadigst behager, och [indtil] di Korsørske deris naadigste Previliegier kand efterkomme, til Eders kongl. Mayts. maanetlig Contributioner och voris fattige Kvinders och smaae Børns timmelig Velfertes och andre Udgifters Befordring, efterdi de Korsørske, som formelt, icke ere mechtige at skaffe omligende Steder behøvende Vare, langt mindre vores til Veie bringende Vare at afkiøbe och betalle. Her paa underdanigste ervarter it naadigst och milt Svar. Gud allermægtigste Hans kongl. May. derforre belønne, under hvis trygge Varetegt Hans kongl. May. med Hindes dronningl. May. och det gandske kongl. Arfve Hus troeligen befallet. Arctum (!) Skielskiør d. 24. Junii 1663.

Hans kongl. Mayts. troeskyldigste och pligtigste Arfve Under-saatter.

Paa Skielskiøre Byes Vegne Borgemester och Raad.

16. Juli. Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, om i S. K. at lade behandle et Forslag af 7. April fra Hans Carstensen, Sorenskriver i Akershus Amt. Forslaget gik ud paa, at han skulde være Skifteforvalter for hele Norge. Jvfr. 14. Marts 1664.

24. Aug. Møde, hvor S. K. behandlede de Forslag, som Gesandterne fra Lübeck og Bremen, der var ankomne til København i Juli²⁾, havde stillet overfor de kongelige Kommis-

¹⁾ S. T. Nr. 285—286.

²⁾ Jvfr. Becker II, 8.

særer, Iver Krabbe, Ove Bjelke, Hans Nansen og Henrik Müller, til hvem der 1. Aug. var udgaaet Kongebrev¹⁾ om at forhandle med Gesandterne angaaende Fornylse af de Kontorskes Privilegier i Bergen (jvfr. 25. Okt.—26. Nov. 1661). Kommissionen forhandlede 6. Aug. med Gesandterne og modtog 8. Aug. to Raadmænd fra Bergen, Iver Christensen og Peder Hansen, der søgte at hindre Privilegiernes Fornylse. 11. Aug. gjorde Kommissionen Indberetning til Kongen²⁾; den stod paa det Standpunkt, at Stæderne ingen Ret havde til Privilegierne. S. K., til hvilket der formodentlig er udgaaet mundlig Ordre, foreslog (Nr. 48) foreløbig at lade Lübeck og Bremen faa deres Privilegier fornyede paa 10—20 Aar. 4. Sept. udgik Kongebrev³⁾ til Kommissionen om, at Kongen af Naade vilde give de nævnte Byer Privilegium paa 10 Aar. Disse Privilegier udstedtes da med betydelige Indskrænkninger, for Lübeck 23. Sept.⁴⁾, for Bremen 19. Okt.⁴⁾. Jvfr. 8.—10. Marts 1664.

48. *Betænkning af S. K. 24. Aug. 1663.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, den sidste med Rettelser af Peter Reetz, samt en Kopi, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 49 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde examinere och ofverveie, hvis de lybekske och bremiske her nu verendis Afgesante disse Dage for Eders kongl. Mait. til Conferentz med dennem deputerede Commissarier proponeret hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och hafver vi med tilbørlig Flid considereret deris gjorde Propositioner paa Contoret til Bergens Vegne samt ochsaa tvende Raadmænd udaf Bergen, som nu for andre Aarsager och deris egne Forretningers Skyld sig her befinder, deris imod Contoret Commissarierne ofvergifne Remonstrationer. Af hvilke Acters Igiennemseelse samt ochsaa, hvis tilforne for nogen Tid siden udi Collegio Status om samme Materie er blefven konsulteret, saavel som andre Omstendigheder mere vi udi Underdanighed hafver befundet nødvendig at ofverveie, for det første, om fornøden var, at Contoret til

¹⁾ S. T. Nr. 322.

²⁾ Disse Dokumenter findes i S. K.'s Arkiv.

³⁾ S. T. Nr. 402.

⁴⁾ N. R. Nr. 97 og 109.

Bergen continuerede eller icke, for det andet, hvor mange af Ansee-Stederne Ed. kongl. May. fremdelis med Contorets Rettighed kunde benaade, for det tredie, hvor lenge och med hvis andre Conditioner saadan Benaading kunde ske.

Om det første, nemlig om Contoret til Bergen endnu videre fornøden er eller icke, er voris allerunderdanigste Mening, at efterdi Nordlandene af Eders kongl. May. egne Undersaatter uden bemelte Contor icke kunde forsiunis, tilmed ochsaa udi Feide Tid Contoret, som bestaar udaf fremmede, Ansee-Stedernis Factorer och Betiente, och saaledis fremb for Ed. kongl. May. Undersaatter hafde Frihed udi Nordlandene saavel som udi Fredstid at handle och saaledis Nordlenderne forsiune, da befinder vi ingenlunde raadeligt, at Contoret endnu blef afskaffet. Hvad sig belanger, hvor mange och hvilke udaf Ansee-Stederne Ed. kongl. May. saadan contoriske Trafique videre kunde forunde, da uanset ofvenbemelte Kiøbsteders Afgesante icke alleniste udi deris egen, mens ochsaa udi samptlige Ansee-Stedernis Nafn paa Contorets Vegne ere blefven hidskickede, mens derimod ekon de lybske, bremiske och hamborgiske, saa ochsaa ekon en eller tov Rostocker, hafver vürklig deris Stufve ved Contoret, formener vi underdanigst, at Lybek och Bremen allene dermed efter nervørende Tiders Tilstand føieligst kunde gratificeris, indtil Hamborgernis Sager udi sin Tid kunde blifve afsonede efter dend Anledning, som et Ed. kongl. May. Herr Faders, Christiani Qvarti heiloffig Ihukommelse, hands aabne Bref, dat. Kiøbenhafn den 30. May 1642, dertil gifver. De tvende Rostocker kunde vel ellers ochsaa per conniventiam der tolereris a). Tiden anlangendis, hvor lenge Ed. kongl. May. de lybske och bremiske dermed kunde beneficere, siunis os underdanigst at kunde settis paa 10 eller 20 Aar, och kunde Ed. kongl. May. sine ofvenbemelte tilforordnede Commissarier saaledis naadigst instruere, at naar de hos de fraa Lybek och Bremen hidskickede Afgesante ved videre Conference hafde formommet, om deris Principaler med disse generale Forslage kunde vere betient, de da videre om de andre Conditioner, saavyt Ed. kongl. May. och dessen Undersaatter upræjudicerlig kunde vere, hafde at tractero. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 24. Aug. anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Christian G. z. Rantzow. Hansz Schack. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Offue Bielcke.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Overstr. i Konc.: och kunde Eders May. sig faarebeholde, at naar nogen af de andre Ansee-Städer derom frembdelis Ed. kongl. May. tilbørligen vilde anmode, Ed. May. sig da paa deris Ansøgning naadigst kunde resolvare.

16. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 9. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette fik Befaling til at udtale sig om en Memorial²⁾ af 3. Nov. fra C. S. v. Reichel, Minister hos Hertug Christian Adolf af Sønderborg, hvori denne bad om moratorium paa tre Aar overfor sine Kreditorer. S. K.'s Betænkning (Nr. 49) fra-raadede dette, men tilraadede at nedsætte en Kommission til at forhandle med Kreditorerne. En saadan Kommission, bestaaende af Friderich v. Ahlefeld, Vicekansler Johan Helm, Cai v. Ahlefeld og Dr. Conrad Hesse, nedsattes 15. Febr. 1664³⁾.

49. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.*

Orig. og Konc. (med Rettelser af Frants Rasch) i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 51 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb et Memorial, som Hertug Christian Adolphs til Schlesvig Holstein Sønderborrig hverendis Minister Eders kongl. May. underdanigst indleferet hafver anlangendis, at Eders kongl. May. høigbemelte Hertug et indultum moratorium paa trei Aars Tid imod en Del Hans førstl. Naadis adelige Creditorer naadig vilde forlene, paa det Hertugens underhafvendis Lengods icke derofver skulde dismembreris, och Hans førstl. Naade sampt det gandske førstlige sønderborgiske Hus formedelst deris Deputaters uomgiengelig Forringering och Sveckelse udi yderste Ruin settis. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening deromb, at uanset vi noksom befinder samme førstlige Husis største Uleiglighed, dersom bemelte Creditorer efter rigorem juris med Hertugen skulde forfare, saa kand vi dog ingenlunde erachte raadelig, at Eders kongl. May. Hertugen med det begierte indulto moratorio gratificerer, fordi Eders kongl. May. Hans førstlige Naadis Creditorer

¹⁾ S. T. Nr. 510. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Inländ. Registr. 1664, 81. Jvfr. F. v. Krogh, Beiträge zur Gesch. des Hauses Holstein-Sonderburg, 36 ff.

allerede tilforne til tvende Aars Respit disponeret hafver. Tilmød saa hafver Hertugen sig udi mange sine Obligationer Landsretten udi Holstein submitterit, saasom ocsaa en stor Del af hans pantsatte Gods er adelige Gods och saaledis samme Landsret undergifven, och hafver Eders kongl. May. ocsaa en stor Part af sanme Obligationer self ratificeret, foruden andre høigvichtige Aarsager och Betenkninger. Mens paa det alligevel Eders kongl. May. kunde contestere Hertugen ald naadig Benevolentz, da siunis os underdanigst, at Eders kongl. May. til Hertugens Faveur vel kunde forordne nogle Commissarier, som hafde god Autorität och Anseelse hos Hertugens Creditorer, med Befalning, at de med bevæglige Motiver skulde søge at disponere samme Creditorer, at de endnu en Tid lang vilde anse Hans førstlige Naadis Leiglihed och derved forrekomme hans och det gandske førstlige sønderborgiske som Eders kongl. Mayts. saa nær anforvante Husis endelig Ruin och Forderfvelse. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack.	P. Reetz.	Iffuer Krabbe	Tageszen.
Friederich v. Ahlefeldt.	Offue Bjelcke.	Hans Svane.	
Hans Nansen.	Peter Bülche mp.	C. Gabell mp.	

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 2. Okt., stilet til Grev Rantzau, en Supplik fra Magistraten og en Del af de »24 Mænd« i København, dat. 1. Okt. (Nr. 50). Der blev heri andraget om, at Stabelprivilegierne maatte træde i Kraft, og at Forpagtningen af Tolden over hele Sjælland, hvis en saadan skulde finde Sted, ikke maatte overlades til fremmede. S. K.'s Betænkning (Nr. 51) anbefalede i det hele Andragendet.

50. *Supplik fra Københavns Magistrat og en Del af de 32 Mænd 1. Okt. 1663.*

Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 456.

Stormegtigste, høigbaarne Første, allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst blant andre store Privilegier hafver anordnet denne Stad til en Stabel Stad, hvilked

¹⁾ S. T. Nr. 456. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 390.

dog hidintil ei er i Brug ført, mens de fremmede, som Aar ud och ind ligge i Stederne, handle nesten efter egen Villie til deris store Fordel och denne Menigheds Skade, derefter de bortreigse och lade Indbyggerne sidde under Besvering, derimod denne gode Stads handlende Borgerskab ere skarp Inquisition udi Toldn undrgifne, saa erachtis, Commerciën her paa Stedet derofver meged graveris, besverlig giøris, och Handelen efterhand mere af- end tiltager, hvilket end ydermere vil blifve at befrychte, hvis, efter Sagn som spargeris, Tolden ofver ald Sælland til nogen fremmede skulle vorde forpachted. Saa efterdi ufeilbar erachtis, ved saadan Tolds Arrende ei at søgis Eders kongl. Mayts. Gavn och Fordel dermed at befordre, meden deris egen store privat Nøtte och dem af Eders kongl. Mas. fattige Undersatters Sved och ringe Midle at berige, saa och, at de disse Stæders Commercerende och Søefarten kunde bringe under deris Contribution, menige Landsens Indbyggere til største Handels, Nærings och Formufvis Sveckelse och Præjuditz, ja formodelig Eders kongl. Ma. self til stor Skade paa samme Tolds Intrade, eftersom vel utviflachtig saadan Tolds aarlig Afgift at skulle søgis at anslaa is och modereris efter neste forledne Aars Tolds Indtegt, i hvilken efter ustandne besverlige Krigs Tider Handlingen och dessen Indkomster ickon hafve vered ringe, meden nu herefter flux bedre at blifve nest guddommelig Hielp och Eders Ms. naadigst Befordring kand formodis.

Saadan Tolds Forpachtning endoch sig lader anse at ville henstrecke til høibem. Eders kongl. Mats. naadigste goede Intent til dette Stæds Stabels Opretning och i Brug Førelse enten aldellis at hindre och til inted giøre eller merkelig Ophold och Afbrek at tilføie, saa at neppelig saadan Eders Ms. naadigste goede Mening och Villie nogen Tid skulle kunde naae sin Effect, meged mindre til nogen Perfection udføris. Saasom ellers denne Stads Kiøbmend och Handlende nogenledis ere betenkte paa, hvorledis med samme Stabels Indrettelse med ald Indskibnings Opleggelse her paa Stædet fra nest kommende 11. Marti och ald Udskibning til den 11. Septembr. derefter kunde ske Begyndelse och med Eders ko. Ma. naadig Hielp i Verk stillis och fortsettis, saa at och da derved ald des Told her erleggis och des Undersleuf och store Bekostning paa de smaae Steders mange Told Betiente sparis och forekommis kunde.

Efter forberørte Beskaffenhed och efterdi underd. erachtis saa-

dan Tolds Henpachtning och Ofverdragelse til fremmede at vil henstrecke Eders k. M. self saavel som det gandske Lands handterende Indbyggere och i Særdelighed denne Stads commercerende Menighed med des privilegerede Stabel Handlings Indrettelse til største Skade, Præjuditz, Hinder och Afbrek, tilforaarsagis derfor vi paa egne och menige Borgerskabs Vegne Eders ko. Ma. hermed paa det allerunderdanigst at søege och allerflittigst begiere, Eders kongl. M. sig dog allernaadigst ville lade behage, forbem. Tolds Forpachtning at motte tagis udi naadigst Consideration och derudi saaledis naadigst dispenseris, at icke Indvaanerne och Eders Ms. fattige troe Undersatter undr fremmedis Contribution eller Direction skulle hengifvis, eller i saa Maade deris ringe Handel, Brug och Næring dem ei skulle betyngis af fremmede eller de; hvilke ei hafve draged eller mueligt hafve i Sinde at ville bære och udstaae noged af Landse[n]s Byrde och Besveringr, saasom Eders Mts. fattige Undersatter forledne Krigs Tider och endnu daglig af yderst Æfne och troefast och skyldig Affection godvilligen drage och udstaae.

Forhaabende derfor allerunderd., Eders k. M. udi forskrefne inted vordr tilstødende, uden hvis til Eders M. fattige Undersatters Velstands Forfremmelse sickerlig kand befindis at lende, saavel som hvis til denne Stads Stabel Handlings i Verk Stillelse och Fortsettelse kand geraade til Befordring. Til den Ænde Eders ko. Ma. sig naadigst ville lade behage at meddele Eders Ms. naadigst Patent och Advarsel saavel til Landsens Indvaanere som udlendiske fremmede, at de kunde vide deris Leilighed at rette derefter, at ald Indskibning och Opleg fra fremmede Steder ei maa ske anden Steds her i Landet end til Stabelstederne efter forn. 11. Marti, meden Udskibningen at vere de smaa Stedr frit indtil den 11. Sept. 1664, at saaledis derved de smaa Steder med deris Nødtørft herfra at forsiufnis fra forn. 11. Marti kunde betienis, och dem dog vere frit fore deris egne Vare och dette Aars Landsens Afgrøde at udføre och forhandle til fremmede til forn. 11. Sept., hvorved da formodis, ei allene denne Stads Stabel Handling at erlange sin Begyndelse, Brug och fuldkomne foresatte Maal, meden at endoch Eders k. Mats. Told Interesse merkeligen derved skulle kunde tagis i Observantz och forbedris. Saadan Eders k. Mats. høie kongl. och faderlige Naade, Hielp och Forsorg herudi vi med inderlige Velønske och største underd. Troskyldighed ville ihukomme. Gud den allermegtigste lade sig Eders ko. Ma. med desen kongl. gandske Hus udi Naade til it

langvarigt och lyksaligt Regimente trolig vered [!], befaled. Kiøbenhafn den 1. Octobr. 1663.

Eders kongl. Mat. troeskyldig underd. Undersaatter och Tienere.

Christoffer Hansen. Peder Pederszen mp. Niels Hanszen.

Peder Pederszen. Jacop Anderszen. Bartholomæus Pedersen.

Henrich Jacobs. Hans Peterszen Klein. Hans Thierkilszen.

Neellsz Auchszzen. Casper Groten. Jørgen Hansen Raff egh.

Peder Jacobszon Flenszborg. Alberdt Itzen.

Steffen von Eszen. Rasmus Hanszen Munch. Hinrich Mercken.

Johan Bøefke. Detmer Bøefke. Mads Raszmuszen.

Moritz Frieke. Leonhardt Klavman. Strange Trøner.

Paul Førster. Jan Michelszen. Maurits v. d. Tiid.

Euert Funch. Jacob von Fyhren. Augustinus Otte.

Peder Riber. Claus Væbo.

51. Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.

Orig. og Konc. (med Rettelser af Peter Reetz) i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 52 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Borgemestere och Raad saavel som nogle af de 32 Mend udi denne Eders Mayts. kongelige Residents Stad allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Supplication udi tvende underdanigste petitis bestaaendis.

Først begierer de underdanigst, at Eders kongl. May. naadigst ville behage til de indlendiske saavel som udlendiskis Efterretning at lade forderligst udgaae en kongelig Forordning, hvorved Stabelrettigheden, med hvilken Eders kongl. May. samme Stad naadigst beneficieret hafver, kunde tilbørligen settis udi Verk och Effect, nemmelig at efter dend 11. Martii udi nest tilkommendis 1664 Aar ingen Indskibning eller Opleg motte ske fraa fremmede Steder her ind udi Sieland end til de tvende Stabelstæder her udi Landet, och at ei heller efter dend 11. Septembr. udi samme 1664 Aar motte udskibes noget fraa de andre Steder her udi Landet, som Stabelrettighed ei hafver, paa det saaledis Stabelstederne udi rette Tide kunde forsiunis och siden Landet igien sin Nødtørft founere och forskaffe. Omb

hvilket Stadens desiderio voris underdanigste Mening er, at eftersom Eders May. allerede Stabel Privilegierne allernaadigst gifvet hafver, da Eders kongl. May. Executionen af samme Privilegier efter egen naadigste Behag videre at kunde anordne. — For det andet begieris underdanigst udi Supplicationen, at dend formodelige Forpachtning udaf Tolden her udi Siælland motte saaledis udi naadigste Consideration tagis, at icke fremmede Forpachtere derved kunde fange Leiglihed Kiøbenhafns traficqverendis Indbyggere ofver Tilbør at besverge eller tribulere a). Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at efterdie Forpachtere ere pligtige Tolden efter Eders kongl. Mayts. Told Ordinantz, som enten nu er eller herefter udgaar, at oppeberge, och omb de nogen derimod foruretter, at stande enhver paaklagende derfor tilbørligen til Rette, da dersom sig nogen præsenterer, som Tolden vil forpacte och derfor høiere gifve, end bemelte Told hidindtil befindis at hafve indbragt, saa och for dend Summa Penge, som de i saa Maader udloffver, stille tilbørlig Forsikring och Caution, erachte vi i ald Underdanighed slig Forpachtning Eders kongl. Mayts. Gavn och Interesse i alle Maader gemes at vere, helst efterdie ingen derved forurettis och Eders kongl. Mayts. Intrader formeris, icke alleniste ved det, Forpachterne høire gifver, end Tolden sig hidindtil hafver bedragit, mens endoch ved dend Summa Penge, som derved sparis udi hvis Toldere och Toldbetiente nu til Løn bekommer. — Hvad angaar dend Besvering och Tribulatz, som Supplicanterne formene Kiøbenhafns traficquerende Indbyggere ved fremmede Forpachtere at vilde foraarsagis, da uanset vi icke ser, at fremmede mere end indlendske kunde efter forberørte Aarsager nogen forurette eller tribulere, icke des mindre, efterdie bemelte Indbyggere heller skulle se, at enten de self eller andre af Indvaanerne samme Forpachtning motte niude, end at dend fremmede blef forunt och anbetroet, henstillis til Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste Disposition, omb Eders kongl. May. Kiøbenhafns och andre Landsens Indbyggere slig Tolds Forpachtning (saafremt Eders kongl. May. dertil resolverer sig) fremb for nogen fremmede vil betroe och forunde, naar de sig til lige de samme Vilkor och ligesaa høi Forpachtning som fremmede ville forplichte och derfor stille nøiagtig Forsikring och Caution. Och kunde Eders kongl. May., saafremt Eders May. til Forpachtningen naadigst resolverer, lade publicere saadant ofver alt udi Riget, paa det Indvaanerne, som om saadan Forpachtning ville contrahere, sig inden en vis bestemmed Tid deromb underdanigst

kunde lade anmelde. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. anno 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herfra har Konc. opr. en helt anden Slutning, der dog ikke i Realiteten afviger fra Orig.

Samme Dag behandlede Spørgsmaalet om, hvorledes Mangelen paa Rigsdalere kunde blive hævet (jvfr. Kongebrevet af 19. Marts 1662). Betænkningen (Nr. 52) anbefalede en Møntreduktion. — 19. Nov. kom Forbud¹⁾ mod Udførsel af Guld og Sølv.

52. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1662.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K's Arkiv. Referat i P. I Bl. 54 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis herefter kunde faarekommis, at Mangelen paa Rixdaler udi Ed. kongl. May. Arfve Riger och Lande nogenledis efterhaanden blef erstattet, och derimod anden Slags Mynt saavel indenlands som hos Naboerne kunde hafve sin tilbørlig Gienge, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at Ed. kongl. May. kunde giøre dend naadigste Anordning hos Mynterne udi Ed. kongl. May. Arfve Riger och Lande, at herefter icke skulde slagis anden Mynt end Rixdaler, halfve Rixdaler, Rixorte och ellers anden smaa Mynt. Och efterdi de slette Dalere, to Mark och Markstücker, som udi disse seniste Aaringer ere slagen udi Ed. May. Kongeriger och Førstendomb, befindis at vere af noget mindre Valeur, end de burde, och Naboerne dem derfor icke for fulde vil annamme, saa de derudofver blifver her i Riget, och Rixdalerne derimod udføris, da formener vi underdanigst, at de kunde afsettis saa meget, som de udi sig ere ringere, hvilket befindes at vere paa en Daler ved ohngefehr fire danske Skilling, och de andre tvo Mark och Mark Stücker à l'advenant efter slig Proportion, hvor-

¹⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Zzzz II.

ved formodis, at de ofver ald hos Naboerne vel skulde annammis och saaledis sin tilbørlig Genge bekomme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Nov. anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.
Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 14. Sept., stilet til Grev Rantzau, en Supplik fra Herman Jæger. Denne havde 25. Nov. 1660 faaet Privilegium²⁾ paa at oprette et Sæbesyderi i København eller Christianshavn, 3. Juli 1661²⁾, 18. Juni 1662²⁾ og 25. Marts 1663²⁾ faaet yderligere Privilegier og ansøgte nu om Tilladelse til at forhandle med Bønderne om Saaning af Planter, hvoraf der senere kunde udvindes Olie, og Privilegium herpaa. Betænkningen (Nr. 53) anbefalede delvis hans Andragende, dog var der nogen Uenighed i Kollegiet.

53. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.*

Orig. og Konc., den sidste med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv.
Kopi i P. I Bl. 55 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication af Herman Jæger, hvilken Eders kongl. May. for nogen Tid siden med sære Privilegier til Sæfvesyderie benaadet hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst epterkommet, och befinder vi samme Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis. Først, at efterdie hand skal vere kommen udi Erfaring, at Staden Ambsterdamb skal misunde hannemb samme Handtering och derforre vil sette saa høi Told paa Olien, som til slig Verk udføris, saa hand det icke uden største Skade kand fortsette, da vilde Eders kongl. May. allernaadigst behage hannemb at forunde, at hand maatte accordere med en Part Underdaner udi Eders kongl. Mayts. Arfve Riger och Lande, saasom de best med hinanden derom kunde forligis, at de vilde saae for hannemb slig Saad, hvorudaf Olien siden kand giøris, och at Eders May. til saadan Ende vilde forlene han-

¹⁾ S. T. Nr. 416.

²⁾ Se Kbhs. Dipl. III, 506, 535, 560, 579—82.

nemb sit naadigste Mandat til Eders Mayts. Ampt- eller Befalingsmend, at de hannemb derudi ingen Hindring eller Forfang skulde giøre, mens mere vere hannemb dertil behiøpelig och beforderlig. Omb hvilken hans Begiering voris allerunderdanigste Mening er, at eptersom hand til sin Handtering Eders Mayts. naadigste Privilegium erlanget hafver, da hand ocsaa til dets Befordring med samme hans underdanigste petito uden nogen Præjuditz videre kunde benaadis, naar hand ellers deromb kunde accordere med Bonden, med Jorddrotens Consens och Minde.

For det andet begierer hand underdanigst, at udi Betrachtning af dend store Eventyr och Uvished udi samme Handtering hand och hands Arfvinger och Interesserede udi saadan Saad maatte privilegeris udi 25 Aar allene samme Saad at lade saae, och derforuden hans allerede bekommene naadigste Privilegium ocsaa paa lige saa lang Tid, nemblig paa 25 Aar, at motte extenderis, omb hvilken hans desiderio voris underdanigste Meninger ere differente. Ti uanset voris fleste Vota gaar derhen, at hand uden videre kongelig Benaading dog alligevel icke paa saa lang Tid, som hand begierer, saadant nyttig Verk icke uden stor Skade kunde fortsætte, saa formener dog nogle af os, at det vilde gierade Eders kongl. Mayts. Undersaater til største Ufrihed och Hinder udi deris Næring, omb dennemb skulde forbiudis udi saa mangfoldige Aars Tid at giøre sig deris Jord saa nøttig, som de kunde *a*), derforuden at Manufacturerne mere derved blef forhindret end befordret och Eders kongl. Mayts. Told Intrader forringert. Hvorfore vi, som af samme Mening er, derforre holder, at hand sig vel kunde lade nøie med de Privilegier, hand allerede bekommet hafver, naar hand endnu derforuden bekommer dend Benaading, hvoromb udi ofvenbenefnde første Post af hans Supplication underdanigst er blefven meldet. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.
Friederich von Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a*) Konc. har herefter opr.: tilmed fornemmis ochsaa atskillige Klagter af Undersaatterne, at hands Sefve hverken er saa god, som de ellers ere vant at bekomme, och de derforuden maa betale hannem Tønden en Rixdaler dyrere end andre.

23. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Ansøgning²⁾ af 11. Nov. fra Slagterlavet, hvori der søges om, at Lavsskraaens Betingelser for Optagelse i Lavet maa blive nøje overholdt. Betænkningen (Nr. 54) fraraadede at bevilge Ansøgningen.

54. *Betænkning af S. K. 23. Nov. 1663.*

Orig. og Konc., den sidste med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv.
Kopi i P.^I Bl. 56 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Slachterlauget her udi Staden for Eders kongl. May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Supplication derudi bestaaendis, at efterdie nogle, som hafver haft Trette med samme Slachterlaug, ved dend seniste høigeste Ret er blefven tilkient at skulde annammes udi samme Laug, saa søger Slachterlauget underdanigst, at de icke skulde vere forpflichtet den-nemb udi Lauget at annamme, førend de hafde efterkommet deris gamble Laug Skraaes Article, nemmelig at frembviser deris Lærebrefve, och at de self saavel som deris Hustruer icke skulde hafve beganget noget utilbørligt. Hvilket Slagterlaugets Begiering vi gandske urimelig befinder, ti foruden at samme Begiering løber imod dend høieste Rettis Domb, saa siunis os de bemelte Conditioner, som de reqvirerer, icke at vere saa vigtige eller verdige, at de skulde komme udi nogen Consideration. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 23. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefelt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

26. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 13. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K.,

¹⁾ S. T. Nr. 531. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 393.

²⁾ S. T. Nr. 519. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 392.

³⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

for at drøfte Ansøgninger¹⁾ af 9. Nov. fra Garver- og Skomagerlavene i København, der ønskede Forbud paa Udførsel af raa Oxehuder. Betænkningen (Nr. 55) fraraadede at bevilge Ansøgningen.

55. *Betænkning af S. K. 26. Nov. 1663.*

Orig. og Konc. 1 (med Frants Raschs Haand) og 2 i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 57 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende ombtvende Supplicationer, som Skomager- och Garfver-Laugene udi denne Eders kongl. Mayts. Residents Stad allerunderdanigst hafver ladet forredrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme deris Supplicationer derudi bestaaendis, at efterdie raa Ox- og Koehuder udi saa stor Mengde af Landet udføris, at samme Handverker til deris Handterings Fortsettelse nødis med stor Besvering och Ombkostning saadant fraa fremmede Steder igien at forskaffe, och hvis endnu udi Landet kand vere til Kiøbs, saa dyr for dennemb anslagis och holdis, at de det uden deris største Skade ei kand betale, saa supplicerer de allerunderdanigst, Eders kongl. May. vilde bevise dennemb dend Naade och forbyde ald Udførsel paa bemelte raa Ox- och Koehuder udaf Eders kongl. Maits. Arfve Kongeriger. Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom slig Forbud ville gierade til Eders kongl. Mayts. merkelige Afbrek udi sine Told Intrader, da kunde vi icke gaunfligt erachte, at forbenefnte Skomager och Garfvere dermed blefve gratificerede, med mindre noget Middel derimod kunde forreslagis til saadan Skadis Erstatning a). Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 26. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.
Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herefter følger i Konc. 1 og 2: och kunde derforuden settis en vis Taxt baade paa raa Huder och Handverkernis Arbejde (som nu meget dyrere end tilforne maa betalis), saa baade Kiøbmanden och Handverkerne saavelsom andre got Folk, som deris Arbejde behøfver, derved kunde blifve holden och skadisløs.

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

30. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af **24. Sept.**, stilet til Grev Rantzau, hvorved denne fik Befaling til i S. K. at lade behandle et Andragende²⁾ af **2. Sept.** fra Borgerskabet i Aarhus, indsendt **8. Sept.**²⁾ ved Magistraten, i hvilket der begæres forskellige Privilegier for Byen. S. K.'s Betænkning (Nr. 56) fraraadede i alt væsentligt at bevilge Ansøgningen, men tilraadede dog et Forbud mod, at Haandværksfolk og løse Købsvende drev Landhandel mod Byens Privilegier. Et saadant Forbud³⁾ udstedtes **6. Okt. 1664**, dog først efter ny Ansøgning³⁾ af **12. Sept. 1664**.

56. Betænkning af S. K. 30. Nov. 1663.

Konc. og Kopi i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 58.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb Aarhus Byes allerunderdanigste Forslaug til sin Handels och Nærings Beste och Tiltagelse, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Byes Forslag udi adskillige Poster bestaaendis, hvilke dennem efter voris allerunderdannigste Mening uden Stabel Stedernis store Præjuditz icke vel kunde tilstedis. Ellers formener vi underdannigst, at Eders kongl. May. samme Bye vel videre kunde naadigst forunde saadanne Privilegier som andre Kiøbsteder udi Dannemark, der Stabelrettighed ei hafver, med alfvorlig Forbud, at ingen enten Handverksfolk eller løsse Kiøbsvenne paa Landet och dislige imod Recessens Indhold samme Bye udi sin Handel och Næring nogen Skade eller Indpas skulde tilføige. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend **30. Novembr. anno 1663**.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tiennere.

21.—28. Dec. Møde **21. Dec.**, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af **17. Dec.**, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved der tilsendtes dette et Andragende⁵⁾ af **23. Nov.** fra Tolderen i Christiania, Friedrich Bremer, der begærede Privilegium

¹⁾ S. T. Nr. 449. ²⁾ I S. K.'s Arkiv.

³⁾ J. R. Nr. 103 og Indlæg til samme. ⁴⁾ S. T. Nr. 570.

⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

paa at oprette Krudtmøller i Norge. Betænkningen af 28. Dec. (Nr. 57) tilraadede at give Privilegiet og lægge den tredobbelte Told paa Indførsel af Krudt. I Overensstemmelse hermed udstedtes Privilegiet¹⁾ og et Kongebrev¹⁾ om Forhøjelse af Krudttolden 22. Jan. 1664.

57. Betænkning af S. K. 28. Dec. 1663.

Orig. og Konc. 1 og 2 (i Konc. 1 har Frants Rasch skrevet Indledningen og Peter Reetz Svaret, Konc. 2 har Datoen 21. Dec.) i N. R. A. (Norske Indlæg 22. Jan. 1664). Kopi i P. I Bl. 58 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb et Memorial, som Eders kongl. Mayts. Tolder udi Christiania, Fridrich Brehmer, for Eders May. allerunderdanigst hafver ladet andrage anlangendes at anrette Krud Møller udi Norrige och hvis deraf kand dependere, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befunder vi samme Memorial bestaaendes, først udi nogle Privilegier, som hand til dets udi Verk Settelse allerunderdanigst de-sidererer. for det andet udi nogle Poster, som hand sig derimod er-byder allerunderdanigst at præstere. Hans begierendis Privilegier ere efterfølgende, hvoromb vi ved hver Post voris allerunderdanigste Betenkende in margine hosføiet hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Me-
ning om samme Privilegier.

Privilegierne, som Friderich
Brehmer allerunderd. begierer.

1.

Efterdie det er vitterligt, Svof-
vel i Mengde hos Sølf- och Kob-
berverkene i Norge at findes, da
dersom sligt bem. Bergverker i
Ertzen at vinde eller i andre
Maader icke præjudicerer, eragte
vi underdanigst, at denne Post
vel kand tilladis.

1.

Weiln sich nicht fern von dem
Silberberge ein starcker Schwef-
felganch befindet, auch man bey
den andern Bergwercken selbst
viel Schwefel im Rauch aufgehen
läszet, weilen man keine Abneh-
mer hatt, dasz allergnädigst mir
und meinen Participanten verstat-

¹⁾ N. R. Nr. 7—8.

2.

Naar Salpeteren grafvis i rette Tide, och Pladserne, som opgrafvis, igien paa Supplicanten och hans Participanters egen Bekostning blifver tilbørligen fylt, saa at i det øfrige ingen efter Supplicantens egen Erbydelse derved Skade tilføies, kand sligt efter voris underdanigste Betenkende vel tilstedis saavel som hannemb frit vere lige ved andre Undersaatter Salpeter och Svofvel fraa fremmede Stæder at indføre imod tilbørlig Tolds Erleggelse, naar hand tilforn sin beste och yderste Flid hafver anvent bem. Materialier i Norge til Veie at bringe.

3.

Naar Fridrich Brehmer tilladis Krud at giøre, erachtis billigt och nødvendigt, at hannem oc-saa tilstedis saa mange Møller at bygge, som hand self eragter til sit Verkis Fortsettelse at behøfve, med saa Skiel, at det icke sker nogen paa deris Møller och Grund

tet werde denselben zu brechen undt endtweder daselbst zu refinieren oder den rohen Schwefel dahin zu führen, allwo er ohne Ihr. kö. Ma. undt dero Unterthanen Schaden kan refiniret werden.

2.

Dasz allergnädigst mir undt meinen Participanten vergönnet werde der Bawren Viehstelle wie auch ander zum Salpeter tuchtiges Erdreich aufzugraben, jedoch ohne einiges Menschen Schaden, bisz ich durch Anrichtung einiger Schöffereyen selbst den Salpeter zu Wege bringe, da dan durch die anlägende Scheffereye der Stadt Christiania auch zimblicher Nutzen kan zuwachsen. Solte aber wieder Verhoffen der Salpeter undt Schwefel von anderen Orthen mit beszeren Profit können erkaufft werden, dasz sodann allergnäd. mir vergönnet werde gegen Erlegung des Zolles denselben einzuführen, dieses nützliche Werck desto beszer fortzusetzen.

3.

Das ich 2, 3 oder mehr Pulver Mühlen Suden- oder Nordengefelds an Orth undt Stelle, da vorhin keine Mühlen gewäsen, anlagen und solche Plätze grundfrey genieszen möge, so lange dasz königl. Privilegium hierüber währet.

til Præjuditz, och at de Møller, som i saa Maader vorder bygget, til ingen anden Brug anvendis end til Krud at giøre. Hvad dend Grundfrihed angaar, som begieris, da siunis os underd., at sligt til denne høignøttige Manufactur at facilitere vel kunde tilladis, saa lenge det Eders kongl. May. naadigst behager det begierte Privilegium Fridrich Brehmer och hans Participanter at forunde, dog at hvor bem. Møller paa nogen andens Eigendom och Grund byggis, som Eders ko. Ma. icke self tilhører, det da sker med Jorddrottens Minde.

4.

At Fridrich Brehmer och hands Medparticipanter tilladis Krud i Norge allene at giøre, siunis billigt, efterdie sligt er Fundamentet til det begierte Privilegium, mens at dennem skulde tilstedis for den sedvanlige Told Krud i Norge at indføre, indtil deris Krudverk kommer i sin fuldstendig esse, och Tolden derimod for fremmede treidubbelt forhøies, strider imod de med andre Potentater och Stater oprettede pacta a). Dog synis os underdanigst Verkit til sin gafnlige Fremgang ved efterfølgende Forslag (hvilket i allerstørste Underdanighed til Eders ko. Ma. egen naad. Dijudication henstillis) at kunde befordris, 1) dersom det Eders

4.

Dasz Niemanden nach Dato dieses privilegii im Königreich Norwegen verstattet werde Pulver zu machen undt zu Waszer oder Landt ohn Erlegung des dreydobbelten Zolles einzuführen unter Confiscation, davon $\frac{1}{3}$ Theil zu dem Armen, $\frac{1}{3}$ Theil mir undt $\frac{1}{3}$ Theil denselben, der es angibt, verfallen sein soll, auch über dähm derjånige, er sey Bürger oder Bawr, der Pulver machet oder ohn Erlegung des obengedachten Zollesz einführet, dasz derselbige 100 Rthlr. an Ihre königl. May. büßen soll, hergegenn aber such ich allerunterthänigst die Gnade zu genieszen, dasz wasz Pulver ich (bisz mein Pulvermachen volstendig wirdt) von frembden Örteren

kongl. May. naad. behage motte ald Kruds Indførsel med treidubbelt Told at forhøie, och det saa snart Privilegierne af Eders ko. Ma. udgifvet vorder; 2) at Fridrich Brehmer med sine Participanter forplichtede sig sexten hundrede Centener got Krud i Norge paa tvende Aars Tid fra Privilegiernes Dato at regne at indføre, nemmelig hver Aar otte hundrede Centener, de første otte hundrede Centener inden nestkommendis Michaelis anno 1664, och dennem til de Stæder, som hannem ved Generalitetet udi Norige anviset vorder, at lade forskaffe; 3) at dend treidubbelt Told af bem. Krud paa de Stæder, hvor det indførtis, blef af denemb erlagt, och at Eders kongl. Ma. imod richtig Quitantz paa samme erlagte Told vilde naad. tilstede, at de privilegerte af dend Toldkiste, som Fridrich Brehmer self hafver i Forvaltning, motte ved sær Ordre och Tilladelse faa Vederleg for de toe Dele af ofvenbem. Told och i saa Maader nyde de sexten hundrede Centener Kruds Indførsel for dend nuværende Told.

5.

Efterdi Kongl. Ma. hafver i sine Lande och Riger allerede ved udgangene Told Ordinantzer giort fornøden Anordning om Underslef i Tolds Erleggelse at forrekomme,

verschreiben undt einführen lasze, gegen Erlegung des jetzig gewöhnlichen Zollsz einführen möge, gestaldt ich undt meine Participanten, bisz unszer Pulvermachen volständig wirdt, so viel allerhandt Sorten des Pulversz von frembden Örteren ohn einiges Unterthanenn fügliche Klage verschaffen wollen, als im gantzen Königreich kann consumiret werden.

5.

Damit aber aller Unterschleif verhüttet und auch (wan ich im Anfang, ehe die Pulvermühlen in ihr Weszen und Volständigkeit gebracht werden, zum Behuef Ih.

dependerer det af Eders kongl. Ma. egen naadigste Betenkende, om noget videre derudi forandris skal, och vedkommer icke egentlig dette begierte Privilegium.

k. Ma. Festungen und sonst zum Verkauf Pulver anders woher solte einführen laszen) aller Argwohn von mihr im Verzollen meines einführenden Pulvers abgewendt werde, wie auch von andern, die Pulver einführen undt verschreiben, dasz Ih. kö. Ma. Zolverwaltern, Zöllnern undt Zolbedienten durch ein strenges Mandat anbefohlenn werde, dasz kein Schipfer im Königreich Norwägen ohne eidtliche Certification hinführ in einigen Hafem ihre einführende Wahren angeben sollen, wie solches in andern Ländern ublich ist, wodurch zugleich I. kö. Ma. Zoll auf ein märckliches jährlich vermehret undt vielem Unterschleif im Zolwäsen vorgebeuget wirdt, sonderlich wan alle Schipffer gehalten werden für Ih. kö. Ma. Zöllnern zu schwehren, dasz ihre certificationes richtig und alles angegeben, wasz sie im Schiff eingenommen undt noch haben. Solte aber sich befinden, dasz einer unrichtig certificiret oder angegeben undt falsch geschworen hette, soll er zu I. kö. Ma. 300 Rthr. verbrochen haben.

6.

At i dette privilegio skulde indførís, nogen tilforpligtet at vere lidet eller meget Krud af Fridrich Brehmer och hans Med-participanten at kiøbe, siunis hverken nødigt eller billigt, langt

6.

Weil dasz nordsche Low die Vögde dahin hält, dasz sie die Bawren im gantzenn Königreich jährlich ein oder 2 Mahl müstern sollen, welches sie Vaabenting nennen, auf welchen ein jeglicher

mindre, at hannemb eller de nogen saadan Inspection skulde tilstedis, som denne Punct ommelder. Mens eragtis til Verkits Fortsettelse och begierte Privilegiens Erlangelse ofverflødig nok at vere, at ingen anden end benefnte Brehmer och hans Participanter tilladis Krud at giøre, och at dets Told derhos forhøiget blifver, hvoraf det følger, at hvem Krud vil och skal hafve, icke uden Skade af nogen anden end dennem, eller hvem de tilstede vil, det kand kiøbe.

Bawer mit Gewehr, Krauth und Loth musz versehen sein, das demnach durch ein königl. Placat allergnäd. anbefohlen werde, dasz ein jeder, der einen vollen oder halben Hof besizet, jährlich nur ein Schalpfund der geringsten, aber ein halb oder $\frac{1}{4}$ Pfund von mir und meinen Participanten kaufen und alle Zeit im Vorrath haben sollen, also undt dergestaldt, dasz wan mir und meinen Participanten beliebet Süden- oder Nordenfielsz die Bawrenn zu visitiren und dasz nöthige Pulver bey ihnen nicht befinden, dieszelbige alsz dan zuerst mit 1 Rthlr., und wan sie mehr solten betroffen werden, mit geduppelter Straffe anzusehen, dadurch werden die Bawern in steter Bereitschaft gehalten, und haben Ih. kö. Ma. im Fall der Noth, welchen Gott im Gnaden abwende, sich ihrer Unterthanen desto beszer zu bedienen, zu welchen Ende wier auff allen Hafen undt im (!) allen Kaufsteten durch unsere Gevolmechtige allerhand Sorten des Pulvers im Vorrath stets haben und verschaffen wollenn.

7. b)

Eftersom Fridrich Brehmer beretter til dette Verkis tilbørlig Fortsettelse at behøfve ved hundrede Personer, siunis os undersdannigst, at naar en richtig, forsvarelig och underskrefven Rolle

7.

Dasz ich undt meine Participanten, auch die Leute, so am Schwefel- oder Salpeterwerck oder an den Pulvermühlen arbeiten oder sonst etwasz zu bestellenn haben, gleich wie alle Bergleute zu

paa saa mange Personer blef gifvet, som hand til Verket bruger, och icke ofvergaar samme Tal, de da lige ved andre Bergfolk kunde frigifvis for alle oneribus och Paaleg, enten de ere indlendiske eller udlendiske, saa lenge de icke enten anden Næring bruger eller Gaarde antager.

8. c)

Naar Fridrich Brehmer och hands Medparticipanten leverer de i denne Post indførte Vare af dend Godhed, som de bør at vere, och for dend Pris, som det i Holland, til Hamborg, Lybek eller paa andre fremmede Steder kand kjøbis, eragte vi icke ugafnligt, at dennem dend begierte Liferantz blef forunt. Saa eraktis ochsaa billigt, at dennem vis Betaling for, hvis de leverer, gifvis, mens af hvad Middeler Betalingen skal ske, dependerer af Eders kongl. Mayts. egen naadigste videre Ordre til Skat Cammeret.

9. d)

Dersom det Eders May. saa naad. behager, erachte vi underdanigst, at dette Privilegium kunde forundes paa tiufge Aars Tid.

Fried- und Kriegszeiten von allenn oneribus, Auflagen und Beschwerden, wie sie Nahmen haben, befreiet sein mögen, dadurch werden wir desto ehr die Leute ins Landt ziehen.

8.

Dasz keinem vergönnet werde einige Liferantz von Pulver, Schwefel oder Salpeter zu thunn entweder an Ihr. kö. Ma. Festung oder Militz alsz allein mir unndt meinen Participanten, so lange die kö. privilegia wahren, und dasz mir dagegen im Zollkaszen zu Christiania und Drammen oder auch in der jårlichen Contribution ohnwiederruffliche beständige Assignation allergnädigst gegeben werde, darausz ich meine Zahlung suchen könne.

9.

Dasz Ihr. kö. Ma. allergnäd. Privilegium hierüber auf 30 Jahr sich erstrecken unndt nicht allein auf mich oder meine Participanten, sondern auch, wan Gott unsz gebieten solte, auff unsere Weiber und Kinder sich erstrecken möge.

Posterne, med hvilke Friderich Brehmer saadanne Privilegier sig allerunderd. erbiuder at recognoscere, ere efterfølgende.

1.

Dagegenn obligire undt verbinde ich mich allerunterthänigst bey Brechung des Schwefels undt Grabenn des Salpeters keinen einigen Mennschenn von Ihr. kö. Ma. Unterthanenn zu beschwehrenn, sondern dafern ich ihre Dienste bedarff, gebührende Zahlung dafür zu leisten, also das vielen armen Leuten dadurch soll geholffen werden.

2.

Dasz ich vonn itzo an Ih. kö. Ma. Festung undt Unterthanen in Norwegen mit nothwendigem Pulver gegen gewisse ohnwiederruffliche Assignation der Bezahlung will ausz andren Örtern versehen undt versorgenn, bisz ich die Pulvermühlen in ihren Gang gebracht, welches durch Gottes Beistand innerhalb 1 oder aufs längste 2 Jahren geschehen soll.

3.

Dasz ich gut, probhaltendes Pulver durch Gottes Segen verfertigen und Ihr. kö. Ma. wie auch dero Unterthanen daszelbige in solchen Preisz anschlagen und verkauffenn will, alsz es in Hollandt, Lübeck undt Hamburgk oder anderszwo kan gekaufft werden.

4.

Wan durch Gottes Segen mehr Pulver solte gemacht werden, alsz dasz Königreich Norwegen consumiren kan, erbiude ich mich allerunterthänigst daszelbige zuerst Ih. kö. Ma. in dero Reich Dennemark zu Kauf zu præsentiren, ehe ichs an frembde verkauffe; wasz aber an frembden solte verkaufft werden, davon erbiude ich mich den gebührenden Zoll zu bezahlen.

5.

Das auch Ihr. königl. May. von dieszem hochnützlichen Werck ihren Gebuhr undt schuldigen Profit haben mögen, also erbiude ich mich allerunterthänigst Ihre kö. Ma. von allen Sorten desz Pulvers, so gemacht kan werdenn, den Zehenden zu geben, welches mehr importieren wirdt, alsz jemahls der Zoll von eingeführten Pulver kan eingetragen

haben, alleine dasz ich für solchen Zehenden die erste fünff Jahre verschonnet möge sein von Dato anzurechnen, da die Pulvermühlen in ihr vollstendiges esse kommenn.

Disse Puncter, hvorudi Supplicanten erbiuder sig adskilligt at præstere imod de Privilegier, hannem och hans Participanter forundis, erachte vi til Eders ko. Ma. Nøtte och Gafn sig at strecke, dog at Tienden, som begieris Frihed paa i femb Aar fraa dend Tid at regne, til hvilken Verket bør fuldkommen indrettet at vere, motte, om det Eders kongl. Ma. saa naadigst behager, forundis paa trei Aars Tid. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 28. Decembris anno 1663.

Eders kongelig Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Konc. 1 har opr. Resten af Paragraffen i en anden Form, bl. a. uden Forpligtelse til at indføre de 1600 Centner. Dette er overstreget og i Stedet er tilføjet: skal talis med Brehmer om det øfrige.
- b) Konc. 1 har opr.: Ved dend 7de Punct skal efterses oc indførís, hvis i Preben von Ahns privilegio i lige Tilfald har (!) erlangit.
- c) Konc. 1 har opr.: Hvad Livrantzen af de i denne Post indførte Vare angaar saavel som oc Betalingen derfor, da dependerer sligt allene af E. k. Mts. egen naadigste Resolution.
- d) Konc. 1 har opr.: Hvor mange Aars Tid E. k. M. vil forunde, henstillis i lige Maade til E. k. Mts. egen naadigste Vilie.

28. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 19. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial¹⁾ af 28. Okt. fra kgl. Kammertjener Jacob Petersen om Privilegier for Reberbanen i København. Kongen ønskede særlig Udtalelse om, hvorvidt hans Toldrettighed vilde forbedres, dersom Forslaget blev iværksat. En Betænkning (Nr. 58) blev udfærdiget, men ikke overgivet til Kongen.

¹⁾ S. T. Nr. 530. Memorialen findes som Indlæg, men dettes Indhold falder ikke ganske sammen med det, der gengives i S. K.'s Betænkning.

58. *Forslag til Betænkning af S. K. 28. Dec. 1663.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 65 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdannigste Betenkende omb nogle Poster, som for Eders kongl. May. underdanigst er blefven andraget, Reberbanen her udi Staden angaaende, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, som følger.

Collegii Status Betenkende deromb.

Posterne om Reberbanen.

1.

Denne begierte Forsikring kunde icke vel gifvis, eftersom Hands kongl. May. efter Tidernis Tilstand letteligen kunde bekomme Aarsage och Anledning sig samme Plads udi andre Maader til Nøtte at giøre.

2.

Denne Post at vilde beroe udi de contraherendis egen Vilkor och Sambtøcke.

3.

Denne tredie saavelsomb fierde och femte Post at stride imod det nye islandske Compagnies saavelsom Jonas Trellunds allerede erlangende Privilegier och ickun at intendere monopolium paa slige Varer, som hverken Hands kongl. May. eller sine Undersaater var nøttelig, mens mere høig præjudicerlig och skadelig.

1.

Begieris Forsikring, at Reberbanen med dis tilliggende Plads och Bygning, saavit som ei skal forandris, nu motte demonstreris och frembvisis til Efterretning.

2.

At motte concederis och tilladis nødvendig Forandring udi Husene, saa och Manufactur Verket, som udi samme Huse kand anrettis, at lade forferdige, dog paa voris egen Bekostning.

3.

At ingen anden Reberbane tilstedis udi Kiøbenhavn videre, end som nu er udi Brug, ei heller udi Christianshavn eller derved, som forne Reberbane, Seigelmagerie och Ankersmidde præjudicerlig kand vere.

4.

Liner och alt andet Redskab, som giøris fornøden til Island, intet undertagen, at slaais och kiøbis paa denne Reberbane uden Underslef.

5.

Hvis Jern, Hesteskoe och alt andet, som huggis och giøris til Islands Brug, skal forarbeides och forferdigis udi bemelte Reberbanens Smidde.

6.

Denne siette och siufvende Post vilde gierade til Hands kongl. Mayts. Told Intraders merkelige Afbrek och Forklenring.

6.

Hvis Hamp, Hør, Tiere, Jern, Stenkul, Potaske och Brendevad, som kand behøvis och forbrugis udi Reberbanen och Smidden, deraf at gifvis udi Told en half pro cento.

7.

Och naar det udi forne Reberbane och Smidde er forferdiget och gjort udi Arbeid och igien uden Riget udskibes, en half pro cento.

8.

Omb denne ottende Post var Collegii Mening lige dend samme, som tilforne er meldet om dend tredie, fierde och fembte Post.

8.

Eptersom ingen Ankersmid er her udi Staden, da at giøris udi Reberbanens Smidde nye Ankere och gamble sammesteds forbedris och ingen andre Smidde det at tilstedis.

9.

Omb denne niende saavelsom efterfølgende tionde och ellufte

9.

Hvis fremmet slaget Tongverk och andet Redskab, lidet eller

Post var Collegii Betenkende, at dersom slige Varers Manufacturer vare allerede her udi Gienge, da kunde det vere nøtteligt til samme Manufacturers Befordring, at hvis derudaf fra fremmede Steder indførtis, skulle gifve it ansenligt mere udi Told, end hidintil sket er, mens eftersom sligt her endnu icke er udi Verk, da vilde saadan Toldens Forhøigelse forarsage baade dyr Kiøb saavel som ocsaa Mangel paa slige Varer, naar de giordes fornøden. Ellers formenede Collegium, at denne Materie paa Hands ko. Ma. Skatte Cammer videre kunde examineris och ofverveigis.

a) Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot d. 28. Decembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

a) Dette er overstr., og der er tilføjet: Om denne Materie hafver Collegium Status ingen skriftelig Relation ofvergifven.

stort, saavel och Kappelgarn, som indføris, skal gifve udi Told af hver Skippund sex Rixdaler fire Mark danske.

10.

Iligemaade af et Skippund Anker, som indføris, femb Rigsdaller.

11.

Saavel och af hver Rulle Seieldug, som indføris, at gifvis Told tou Rigsdaller, dog icke førend det her føris udi Brug.

1664.

4.—7. Jan. Møder iflg. Kongebreve¹⁾ af 15. og 21. Dec. 1663, stiledede til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle flere Suppliker²⁾ fra Magistraten i Nyborg. Denne ønskede 1) Exemption fra Landstinget, 2) Tilsyn med Nyborg Kirkes Indtægt og Udgift, og at Kirken maatte nyde Hoveriet af

¹⁾ S. T. Nr. 569 og 582.

²⁾ Origg. i S. K.'s Arkiv, af 12. og 13. Dec. 1663.

sine Gaarde, 3) at der af ind- og udskibede Varer maatte bevilges Accise, som skulde anvendes til Løn for Magistraten og Reparation af Skibsbroen og Raadhuset. S. K.'s Betænkning (Nr. 59) af 4. Jan. stillede sig velvilligt hertil, dog saaledes, at den foreslaaede Accise blev nedsat. 13. og 15. Jan. udgik Kongebreve¹⁾, der indrømmede det, der var ansøgt om, i Overensstemmelse med Betænkningen.

59. Betænkning af S. K. 4. Jan. 1664.

Orig. i Indlæg til F. R. Nr. 5. Konc. med Rettelser af Frants Rasch og Peter Reetz i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 67 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle Eders kongl. May. paa Nyborrig Byes Veigne allerunderdanigst faaredragne desiderii, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och begierer samme Bye for det første for adskillige store Besverligheders Skyld samt Hindring udi deris Handtering och Næring at motte eximeris fraa Landstinget, saa at fraa Borgemestere och Raads Domb der sammesteds immediate motte appelleris til dend høigeste Ræt. Hvoromb voris allerunderdannigste Mening er, at eftersom Eders kongl. May. samme Bye for sin bekvemme Situation och Festningens Skyld med Stabelrettighed hafver benaadet, och Eders Mayts. egen Interesse derudi verserer, at dend samme udi alle muelige Maader til sin Handels och Nærings Tiltagelse bliver favoriseret, tilmed vi ocsaa udi saadan deris Begiering aldellis intet til Eders Mayts. Præjuditz befunder, da kunde dennemb saadan Exemption fraa Landstinget paa lige Maader, som Odense Bye dend erlanget hafver, ocsaa naadigst concederes.

For det andet begierer de allerunderdannigst, at Borgemestere och Raad sammesteds motte nest anden sedvaanlig Kirkis Rettighed hafve Opsicht och Direction ofver Kirkens Indtegt och Udgift, saa ocsaa, at Kirken maatte niude Houfningen af dends tillagde Gaarde. Hvoromb voris allerunderdanigste Mening er, at paa det dis richtigere med Kirkens Indtegt och Udgift maatte dispenseris, da var det nøtte ligt och gafnligt, at saadan Opsicht och Direction dennemb tillige-

¹⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 186 ff.

med Eders kongl. Mayts. Stiktskrifver, eller hvem Eders May. dertil naadigst vilde forordne, blef tilstedet. Houfningen eller Tiennisten udaf Kirkens tillagde Gaarde anlangendis formener vi underdannigst, at eftersom berettis, at Kirken saadant udi forrige Tider skal hafve nøt, mens af Hr. Mogens Kaas som Lensmand er giort disputerlig, da paa Eders kongl. Mayts. Skatte Cammer deromb videre kunde efterses, och hvis der intet deromb fantis, da var det Kirken en stor Hielp, enddog ickon sex eller siuf Gaarde dertil ligger, omb Eders kongl. May. dend fremdelis med slig Houfning vilde benaade.

For det tredie søgis underdannigst, at efterdie Nyborrigs Skibs Broe saavel som Raadhus meget ere ruinerit, och de gierne til de trafiquerendis Beste samme Skibs Broe lengere udi Søen vilde udbygge, derforuden Borgemester och Raad slet intet for deris Bestilling hafver at niude, da Eders kongl. May. naadigst vilde forordne, at de motte oppeberge udaf alle ind- och udskibendis Varer fraa fremmede af en Sletdaller en dansk Skilling och af Indbyggerne en half Skilling Accise, hvoraf de tvende Parter skulde anvendis til Borgemestere och Raads Underhold och dend resterendis tredie Part til bemelte Raadhusets och Skibbroens Fornødenhed. Heromb er voris allerunderdanigste Menning, at ligesaa nødigt och nøtteligt det er, at Skibs Broen forbedris och Raadhuset repareris, saa billigt er det ocsaa, at Borgemestere och Raad faar noget til Underhold for deris Bestillinger, mens dend begierde Accise siunis os alt for høi och saaledis til Commerciernis Hindring och Sveckelse. Tilmed løber ocsaa imod Pacterne med adskillige fremmede Potentater och Estats, at fremmede skulde gifve mere udi Accise end Indbyggere. Hvorforre vi allerunderdannigst formener, at dennem naadigst kunde tilstedis at oppeberge af hver Slettedallers Verd, som ind- eller udskibes, en half Skilling Accise af Indbyggere saavel som fremmede, och derforuden af hver fremmed Vogn med tvende Heste, som enten fremb eller tilbage ofverføris, fire danske Skilling, saavel som ochsaa af hver ledig Hest, Hoppe, Oxe eller Koe, som ind- eller udskibes, toe Skilling danske *a*), af hvilket siden Helften til Borgemester och Raads Underhaald och dend anden Halfvepart til Skibbroens och Raadhusets Fornødenhed kunde anvendis.

Hvorimod vi underdanigst eragte billigt, at Nyborrig Bye giører sin største Flid, det snariste muegligt er, Pakhuse at anrette och andet at præstere, som dend naadigst forunte Stabelrettighed den-

nemb tilforbinder. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 4. Januarii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herefter har Konc. opr.: dog at saadan Broeenge ekon en Steds betaltis, nemlig de, som hafver gifvet samme Broeenge til Nyborg, icke skulde vere holden dennem til Corsør at gifve, och vice versa.

Samme Dag [7. Jan. ?] blev der forelæst et Forslag af Absalon Beyer om Commerciernes Fortsættelse (jvfr. 29. Juni 1663).

S. K. vedtog, at Overvejelsen heraf for vigtige Aarsagers Skyld kunde opsættes indtil Hannibal Sehesteds Hjemkomst¹⁾. Jvfr. 15. og 29. April 1667.

11. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 5. Juli 1663, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial²⁾ fra Magistraten i Helsingør af 30. Juni s. A. Denne udviklede, at det ofte hændtes, at adelige og Officerer af forskellige Nationer, som ankom med Skib paa Reden, bragte deres Gods i Land, indtil de kunde fortsætte Rejsen, og nævnede særlig den svenske Officer Johan Forbus' Tjener, der ankom med en Kuffert 25. Nov. 1662 og bragte denne op i sit Logi, hvorfor den blev bragt til Toldboden og opbrudt. Magistraten mente, at Tjenerens Optræden stred mod Toldordinansens³⁾ § 7 og »Underretning for den trafiquerende«³⁾ § 1, og ønskede at faa at vide, om de nævnte Artikler gjaldt privates Rejsegods eller alene Købmandsvarer. Kongen ønskede derfor en almindelig Udtalelse af S. K. om, hvilken Anordning der kunde træffes. S. K.'s Betænkning (Nr. 60) indskrænkede sig dog til det nævnte Tilfælde og henstillede, at Forbus' Tjener fik sin Kuffert tilbage. Kongebrev⁴⁾ derom udgik til Helsingørs Magistrat 2. Marts.

¹⁾ P. 1 Bl. 69. ²⁾ S. T. Nr. 268. Memorialen som Indlæg.

³⁾ Af 1. Sept. 1655. Tr.: Forordn. 1643—70, k III og I.

⁴⁾ S. T. Nr. 86—87.

60. *Betænkning af S. K. 11. Jan. 1664.*Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 69 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befaleet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis med reigsendis Folk igiennemb Helsingør, i Sønderlighed med svenske Passagerer, omb derris Kuffertis eller Skrines Aabning och Visitering kunde forholdis, heldst efterdie for nogen Tid siden en svensk Officerer, Johan Forbussis, Betiente hafde uangifvet der sammesteds ladet opføre en Kuffert udi sit Logiment, hvilket siden vitløftig Trette hafver foraarsaget, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdannigste Mening derom, at eftersom erfaris, at Eders kongl. Mayts. igiennemb Skaane reigsendis Undersaatter ei for slig Besvær och Visitering forskaannis, da icke ubilligt at vere, at svenske Undersaatter deslige udi Helsingør var undergifven. Mens hvad ellers bemelte Forbussis Betientis Sag angaar, da formener vi underdanigst, at efterdie samme Betiente som en fremmed muligt icke hafver vist omb Eders Mayts. naadigste Forordning, at en reigsendis der skulde angifve och lade visitere, hvis Kufferter och Skrine hand med sig fører, tilmed hand ocsaa straxt, efter hand derom er blefven anmodet, sig godvillig saadan Visitation hafver undergifven och derforre sin Koffert til Toldboden ladet bringe, ei heller nogen Krambware hos hannemb er blefven befunden, mens ickun et Medaille udaf Kongen af Sverige och andet til sin egen Brug, da vel raadeligt at vere, at hannemb, ald Vitløftighed och Gravering derudofver at forrebygge, samme hans Kuffert med indehafde Sager dog uden nogen Conseqventz blef restitueret. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 11. Januarii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

P. Reetz.

18. Jan.—16. Febr. Møder. I det første begyndte Kronprinsen at overvære Forhandlingerne i S. K. I dette Møde genoptoges Forhandlingen om Reform af Lavene (jvfr. 5. og 12. Jan. 1663). og dermed fortsatte man 25. Jan., 8. Febr., 15. Febr. For- og Eftermiddag og 16. Febr.¹). Jvfr. 23. Okt.

¹) P. 1 Bl. 70.

29. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾, af 26. Febr., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette faar Befaling til at udtale sig om to Suppliker²⁾ fra Indbyggerne i Frederiksodde, dat. 21. Febr. (om Kirkebygning og Skolebetjentens Underholdning) og 23. Febr. Betænkning (Nr. 61), som gennemgaaende stillede sig velvilligt, men ønskede, at tre Punkter af Supplikerne skulde overgives til en særlig Kommission. Dette skete ved Kongebrev³⁾ til Henrik Müller, Poul Klingenberg og Simon de Petkum 1. Marts. En Del af Byens Begæringer tilstodes den dernæst i Overensstemmelse med S. K.'s Betænkning ved Kongebrev⁴⁾ af 22. April. Samme Dag udgik Kongebrev⁴⁾ om, at Byen herefter skulde kaldes Fredericia.

61. *Betænkning af S. K. 29. Febr. 1664.*

Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 35. Kopi i P. I Bl. 71 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdännigste Betenkende omb nogle Poster, som Friderichsoddis Indvaanere allerunderdännigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdännigst efterkommet, och hafver vi vorris allerunderdännigste Mening derom ved hver Post in margine hosføiet, som følger.

Voris allerunderdännigste. Betenkende deromb.

Friderichsoddis Indvaaneris allerunderdännigste Begieringer.

1.

Omb denne første saavel som efterfølgende anden och fierte Post er vorris allerunderdännigste Mening, at Eders kongl. May. allernaadigst kunde befale nogle udi Commercier vel erfarne Commissarier derom allerunderd. at deliberere och Eders kongl. May.

1.

Først er det høiligen fornøden, Friderichsodde motte niude deris Privilegier udesputerlig och umisunt at bruge efter dend Maade, som vorris allernaadigste Konning dennemb forunt och naadigst gifven hafver, nemblig at hvis Vare som nogen anden Sted fraa kunde

¹⁾ S. T. Nr. 68. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ³⁾ S. T. Nr. 83.

⁴⁾ J. R. Nr. 34—35.

deris allerunderdanigste Betenkende derom at gifve.

kiøbe af en edsoeren Borger udi Fridrichsodde, naar det paa henhørigte Steder ankommer, der for Told kunde vere forskaanit, anseende det efter Privilegierne gaar toldfri ind och ud. Dersom det nu skal fortoldis, naar det med dend, som kiøft hafver, hiemkommer, saa maa dend Told ligesaa gierne erleggis i Fridrichsodde, och i saa Maader hafver vi ingen Toldprivilegier i dend Post, ti der udi Byen noget at forhandle udi de ringe otte Aar er gandske lidet, och intet at sette sin Velferd udi Bygning der paa Steddet for.

2.

Iligemaader er at forstaae om de Fridrichsodde Borgere, som med noget Gods fraa fremmede Steder paa andre Told Pladser ankommer och achter til Friderichsodde, at maa vere toldfri efter Privilegierne.

3.

At det Fridrichsodde uforment forblifver fri Markeder at besøge, erachtis billigt, och eftersom andre Kiøbsteder ingen Told af de Vare gifver, som de enten til eller fraa bemelte fri Markeder fører, naar det en Gang tilforn er i Indgaaende fortoldet, erachtis det och billigt, at Fridrichsodde, som med Toldfrihed udi Indgaaende af Eders kongl. Mai.

3.

At maa vere Friderichsodde Borgere och Indbyggere uforbøden at besøge fri Markeder udi Provincierne, saavelsom andre Steder at nyde deris Gods toldfri, naar det bevisis dennemb sielfver och ingen andens Penge eller Rissico at vere angifven och indkommen, saasom tilforne hafver verit.

naadigst privilegerit er, det samme och niuder, naar de beviser sig udi Fridrichsodde edsoeren Borgere och Indvaanere at vere.

4.

Iligemaader at vere uforbøden Borger eller Bonde udi Fyen, som gjør os nødtørftig Tilførsel, at kiøbe och selge med dennemb toldfri herefter som tilforne, hvilket os derudi nu, som aldrig tilforne hafver veret, gjør stor Forhindring af en Visiteur udi Middelfart, som ligger paa Strib och oppeberger Told, Bonden til stor Molest och Afskrek och Fridrichsodde allermest til stor Skade och Nachdel paa Borgerskabet, som der at bygge derformedelst er afskreckt, och anden ubødelig Skade, eftersom de saa nær ombliggende Kiøbsteder betager os ald Tilførsel af Landet, som dog paa Negden hos er ruinerit, saa vi deraf hafver gandske ingen Tilføring, fast icke et Les Ved eller andet.

5.

Eragtis nytteligt, at Frederiksodde ved dend Afgang, som i andre smaa ombliggende Kiøbsteder hender at faarefalde, kand tiltage och bebygget vorde.

5.

Eftersom stor Mangel paa Bygnings Tømmer sig udi Friderichsodde begifver, at det derforre maa vere tillat hvilken Borger, som hafver et Hus udi andre Kiøbsteder eller sig kunde tilforhandle, hvor ingen boer udi, och af de, som gierne vilde selge, eller oc-saa de, som fløtte til os, maa

tage deris Huse med, som ellers staar och forfalder, da var det en merkelig Gaufn for Byen och derofver meget med Biugning i en kort Tid skulde tiltage.

6.

Vi erachte underdanigst billigt, at alle de i Friederichsodde hiemhørende Skibe ligesaa vel fri bliver for Lastpenge, som de efter Privilegierne for Told af Varene frie ere, helst efterdie det dennemb naadigst gifne Privilegium icke Lastpenge exciperer, dog at hvis i denne Artikel meldis, forstaais omb dend Handel, som Friedrichsoddis egen Borgere och Indvaanere med bem. deris egne Skibe bruger, och icke, naar de samme Skibe til andre fremmede hender at frachte.

6.

At de Skibe, i Friederichsodde hiembhører, maa verre frie for Lastpenge, saavel deraf som af Guodset.

7.

Eftersom Friederichsodde hafver sine Torfvedage fri, saa at ingen dennem derudi er tillat at giøre Indpas, saa erachtis det och billigt, at de omliggende Kiøbsteder det samme lige ved alle andre i Landet niuder, saa at Fridrichsodde intet derimod at giøre tilladis.

7.

At Friederichsodde Borgere naadigst maa vere tillat at kiøbe paa ordinarie Torfvedage i ombliggende Kiøbsteder, hvis de kunde behøfve.

8.

Eftersom Fridrichsodde paa Færgefarten Privilegium allerede er meddelet, och Byfougden der sammesteds Eders kongl. Maits.

8.

Omb det naadigst motte behage voris allernaadigste Konge, at Fergefarten motte afskaffis ved Snoghøeg och Middelfart och komme

Benaading hafver bekommet derofver Directionen at niude, med udtrockelig Forbud, at ingen anden Ofverfart imod bemelte Privilegium maa tilstedis, erachtis billigt, at det derved forblifver och af dend, Benaadingen bekommit hafver, tilbørligen i Verk stillis.

9.

Erachtis nøttigt och høigfor-nøden.

10.

Efterdie denne Landeveigs Forfærdning meget kand facilitere Reigsen och Ofverfarten igiennemb Fridriksodde, erachtis Begieringen billig, dog at bemelte Landeveie af alle de Byer och Sogner, som ligge nest och bekvemmeligst, derved forordnet blefve dend at forferdige.

11.

Erachtis billigt, dog at Marquetenterne icke forbjundis alle æden-dis Vare til Soldatesqven ved ringe Vecht och Maade at selge, naar de samme Vare hoes ingen anden end Borgerskabet kiøbe, hvilke samme Vare bør for billig Pris och udaf tilbørlig Godhed fal at hafve.

til Friedrichsodde efter Privilegierne, och omb det motte forsiunis med en Fergemand, som det med Fartøi kand holde ved lige, at icke skulle komme Klage och Steddet derofver icke høre ilde.

9.

Och at Fergebroen hoes os maatte vorde ferdig giort saavel som paa Stribs Odde, anseende, at herforinden kand ingen losse eller lade.

10.

At Lensmanden paa Hints-gaff maatte faa Befalning en Landeveig til Odense paa en Mil imel-lomb Strib och Indsløf Kirke at afpalle lade, och Lenits Bønder at tilholdis dend at ferdig giøre, paa det dend reigsende uden Fortred och Ophold kunde afsted komme.

11.

Underdanigst begieris, at alle Marquetenter af Officerer eller andre ved Soldatesken maate afskaffis, som med Forkiøb och Høkerie giøre Borgerskabet stor Forhindring och Skade, och hvis de militariske behøfver, motte tilholdis at kiøbe af Borgerskabet, anseende at det er Soldatens

eget Gafn, at hand da intet til Ofverflød blifver betroet.

12.

Eftersom Eders kongl. May. allerede noget vist af alle Kirkerne i Danmark til Fridrichs-oddis Kirkis Biugning hafver bevilget, siunis icke, at bemelte Kirker efter deris nerverende Tilstand kunde taale dertil mere at gifve.

12.

Eftersom nogle Gange underdanigst er gjort Ansøgning om en Kirkebiugning och Klocker dertil, ville endnu underd. deromb erindre, voris allernaad. Herre och Konge for Guds Ære Skyld och Borgerškabets Opbyggelse dertil ville optenke nogen gode Middel, enten it Aars af dend halfve Indkombst af alle Kirker och Kongetiender i Danmark och Norge, som alle Stigtsskrifvere kunde tilholdis strax at betalle, eller i andre Maader, hvis voris egen ringe Middel dertil kunde contribuere, erbiuder vi allerunderdanigst at findis pligtskyldig, anseende Hans kongl. May. derforre hafver Betalning hos dend allerhøieste Gud at forvente.

13.

Eftersom Eders kongl. Mai. hafver benaadet Byen med anseelige Privilegier, siunis det billigt, at Menigheden efterhaanden, saasom Byen tiltager, self contribuere til at betale Prestens Residents.

13.

Iligemaader om Residentser til Presterne, Skoele- och Kirkers Betienter, och eftersom Sognepresten hafver sat en god Bygning af hans egen Bekostning paa Residents Pladsen, saa søger hand derforre ingen anden Betaling end at motte niude Pladsen til hans Huse for Eigendomb, och en anden Plads til Sogneprestens Residents igien maatte udvisis, anseende hand derfor dog intet videre niuder uden dend

Plads at bebygge saavelsom andre.

14.

Efterdie Byen icke endnu saaledis er forset med Magistrat, som til Retten saa fuldkommen at betiene nødvendig gjøris, at de der for Bytinget faldende Domme jo kunde til desto større Oplusing for dend højeste Ret behøve Landstings Censur och Sentents, erachte vi underdanigst, at denne Benaading best kunde gifvis, naar Staden, som før er meldit, af Eders kongl. Mai. med fuldkommen och qualificerit Øfrighed er forset.

15.

Eftersom Eders kongl. Mai. Byen icke alleniste med anelige Privilegier benaadet hafver, mens endochsaa til Hielp til it Raadhussis Biugning dend det samme som Nyborig bevilget, siunis os underdanigst, at Indbyggerne ved sliq Middel vel med Tiden kunde afstedkomme deris Raadhus self at bygge.

16.

Eftersom Eders kongl. Mai. hafver allerede ladet forfattet (!) en Dessein och Uddeling paa Byens

14.

Eftersom Hans kongl. Mai. naadigst hafver voris Bye icke alleniste alle de Privilegier, som nogen Kiøbsted i Danmark naadigst hafver, meddelt, mens særdelis disse, saa er vi underdanigst i dend Forhaabning at niude voris Bye Ret som Odense eller Ribe, at Byefogdens Domme staaer under Borgemester och Raad och derris alleniste at bestaa for dend højeste Ret.

15.

Allerunderdanigst begierende, Hans kongl. Mai. naadigst vilde lade sig behage med en Raadhus Biugning til Byens Høigfornødenhed Steddet naadigst at benaade, hvilket kunde med ringeste Bekostning forferdiges af Lensmanden paa Koldinghus, som dertil kunde lade bruge Tømmer af høigstbem. Ko. Maits. Skoufve, eftersom Biugningstømmer paa Negden ved Fridrichsodde fast enten lidet eller intet er at bekomme.

16.

Och dertil en Plads saavelsom et Torfve at motte anordnis udi det Kvarter, nemblig Kongens-

Pladser och Gader, och en Del af de Platser, som til dette Torf och Raadhus begierris, til andre er udvist, siunis os underdanigst, at derudi ei vel Forandring kand giørris.

gade, Dronningens och Smeddegaden sampt tilbehørig Tvergader, hvor got Folk kunde søge til med hvis de hafver at selge, anseende dend Plads, som til Torfvet er udvist, ligger disse Gader alt for langt och ubeleiglikt.

Hvis ellers til deris Kierkebiugning och Skole Betienternis Underholdning af dennemb allerunderdanigst begieris, nemmelig:

1.

At alle de, som ved Døden afgaar udi Danmark och Norrige, verre sig Adel, geistlig eller verdslig, i Kiøbstederne saavelsom paa Landet, maatte forreholdis af Sognepresten (som dennemb i derris Yderste betiennen) af christelskende Medlidenhed och for Guds Ærris Skyld af egen goede Villie noget ville gifve til en høigfornøden Kirkebiugning och Skoelle Betienter udi en Kiøbsted heri Riget.

2.

Iligemaader alle, som blifver copullerit eller kommer i Egteskabf af alle Stender udi Danmark och Norge, maatte gifve noget vist efter enhvers Quallität til saadan Guds Husis Bygning och Skoelle Betienter, hvilke enhver Sognepræst kunde oppeberge och til sin Biskop giørre Regenskab hver Provestmode, och Bispen dennemb igien, efterhaanden som de indkommer, lefvere til Borgemester och Raad udi Friedrichsodde, som skulde holde en Casse och til dets høifornøden Brug samle en Capital udi och forrestaae, som de ville svare til och for Gud i Himmelen hafve en god Sambvittighed.

Deromb er voris allerunderdanigste Mening, at efterdie omb samme Poster allerede tilforne er meldet, siunis os underd., at det derved kand forblifve, saavit Kirkens Biugning och Skolens Underhaald angaar. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 29. Februarii a. 1664.

Eders kongl. Maits. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Ifuer Krabbe Tageszen. V. F. Guldenlew. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

8. og 10. Marts. Møder, iflg. Kongebrev¹⁾ af 8. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvor der drøftedes en Memorial²⁾ af 5. Marts fra Staden Stralsunds Deputerede Johan Jägers og Johan Hønet. Disse, der havde opnaaet den svenske Gesandts Anbefaling³⁾, ønskede bl. a., at Stralsunds Privilegier maatte blive anderledes end Lübecks⁴⁾ (af 23. Sept. 1663). S. K.'s Betænkning (Nr. 62) gik dog i modsat Retning, og Privilegierne⁵⁾ udstedtes 6. April enslydende med de lybske.

62. *Betænkning af S. K. 8.—10. Marts 1664.*

Kopi i P. I Bl. 76 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaad. hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderd. Betenkende omb et Memorial, som de af Staden Straalsund hverendis Committerede indlefferet hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Memorial udi adskillige Poster bestaaendes, omb hvilke vi hoes enhver udisær voris allerunderd. Mening hosføiget hafver, som følger.

Voris allerunderd. Betenkende
deromb.

Extract udaf de Stralsundiskes
Memorial.

1.

Eftersom Eders kongl. Mai. i ingen Maadr enten ved nogen tilforn gifne Privilegiers Confirmation eller ved oprettede pacta er forbunden Hensestederne nogen Frihed i Cantorit til Bergen at gifve, hvorudofver och begge Stederne Lybek och Bremen enhver for sig dend dennem nylig forunte Frihed som en sær Bena-

1.

Wir erkennen zufferst die sonderbahre königl. Gnade, daemit Ihre königl. Mait. der Stadt Stralsundt anzusehenn gemeinet. Hettenn wohl gehoffet, esz würde dieselbe auf die mitbenandte pommerische Anseestädte sich zugleich extendiret, unndt weiln sie einige Absenndung anhero zu thunn nicht bemittelt seinn, un-

¹⁾ S. T. Nr. 99. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ³⁾ Jvfr. Becker II, 23.
⁴⁾ Jvfr. Mødet 24. Aug. 1663. ⁵⁾ N. R. Nr. 42.

ding hoes Eders kongl. Mai. hafver søgt och erholdet, siunes os underd., at naar Eders kongl. Mai. Staden Stralsund dend samme Naade vilde bevisse, dend da hafver allerstørste Aarsag derfor i Underdanighed at tacke och sig dermed at lade nøige.

serem inhabennder Commission für sie unterthänigst eingelegtem petito in königl. Gnaden deferiret seinn. Als aber aus der uns eröffnetenn gnädigstenn Resolution so viel erhellet, dasz ein solches diszmahl nicht zu erhaltenn, und sie von den Bärger commercio zu excludirenn so wohl der nordischenn Reiche Interesse als auch die hiebevordenn Herrn Abgesandtenn vonn Lübeck hingelegtenn Jahres ertheilete königl. Resolution nicht permittirenn will, so suchenn wir hiemit unterthänigst, dasz denenn vier Stätten, Stettin, Greifswaldt, Anchlamb und Golnow zugleich oder einer jedenn Stadt a part ebenn wie der Stadt Stralsundt die privilegia undt Freiheiten ann denn Bärger Conthor und sonstenn gegönnet, oder da wir hac vice für sie ein solches nicht obtinirenn kontenn, dennest, wann sie schriftlich undt unterthänig darüber ansuchen würdenn, inhalts angezogener königl. Resolution zu Ersparung der Kostenn einer jedenn gleiches beneficium concediret, wir in antecessum desfalls mit gnädigster königl. Versicherung und einem sondern Rescript mögenn versehenn werden, das wir ihnen zu exhibirenn haben.

2.

Efterdie de Stralsundiske giørerer underdanig Ansøgning omb

2.

So viele fürs ander die Stadt Stralsundt speciatim betrifft, be-

at niude Friheder i Eders kongl. Maits. Riger och Lande, da er-agte vi i allerstørste Billighed at bestaa, at bem. Stralsundiske sig forbinder at lade Eders kongl. Maits. Undersaater udi deris Stad och Jurisdiction fuldkommelige niude lige och reciproque Frihed.

findenn wir, dasz in dem Lüb-schenn privilegio ein undt anders begriffenn, so auf diese gute Stadt nicht so ebenn quadriren möchte, undt zwar in specie kann die be-regte Stadt Stralsundt sich ra-tione reciproci weiter nicht obli-girenn, denn so viele ihren der Stadt selbst eigene Zoll unndt Aufлагenn, worüber sie allein zu disponirenn vermag, betragen. Halten auch dafür, es werde hier-unter so viel weniger Difficultet sein, alsz die königl. Licenten undt der Stadt Pfundt-Cammer oder Zollen sich noch nicht so hoch alsz der Zollen zu Bergenn betraget, und dasz reciprocum auszerdehm dahinn ziele, dasz Ihr. königl. Mait. von Denne-marck Unterthanen vonn der Stadt nicht höher den ihr. eigene Bür-ger in denn Zollenn beleet wer-denn sollenn; dürfftenn also post verba »doch mit der Willkühr, dasz unseren Unterthanen ebenn daszelve auch von denn Stralsun-dischenn überall inn ihrer Juris-diction bewilliget und zugelaszenn sey« unvorgreifl. undt gantz un-maszgeblich nur diese wenig Wort zu inserirenn sein »so viel der Stadt Stralsundt eigene Zulagen undt Pfundt-Cammer betrifft«.

3.

Uanset de Stralsunder alligerer unødigt at vere, at omb de Glück-stadiske Privilegier skulle, i hvis

3.

Denn undt fürs dritte wirdt in denn Lübschen privilegio § 9 de-ren Glückstädischenn privilegiis

dennem kunde af Eders k. Ma. vorde forunt, ske nogen Melding, formedelst Glückstadt udaf Straalsund propter distantiam loci ingen Præjuditz kunde ske, icke desmindre, efterdie sligt i de Lyboks och Bremers af Eders kongl. Mai. naadigste gifne Friheder findes indført, och Stralsund lettelig under slig Forandrings Begiering dog motte søge eller herefter faa Occasion til at practisere noget, som kunde Glückstad præjudicertigt vere, omb det udelugt blef, siunes os underdanigst best at vere, at det indført blef for dennem saavel som for ofvenbem. Steder Lybek och Bremen, hvilke ligesaavel som de fraa Glückstad ere vit aflegne.

4.

Vi erachte underd. billigt at vere, at de Stralsundiske lige ved andre, som i Cantorit Privilegier forunt ere, angifver dend halfve Stube, de nu hafver, eller hvis mere de herefter der bekommer, med andet, som deraf dependerer, mens at de Privilegier skulle niude, omb end skjønt de ingen Stufve hafde, hvoraf vilde følge, at de icke efter Privilegiernis rette och fornemmeste Fundament kunde pro quota forsørge Nordlandene och hafve stedse et Magazin i Beredskab, kunde vi icke befinde i Billighed at bestaae.

Erwehnung gethann. Weirn aber denenn vonn der Stadt Strallsundt propter distantiam loci keinn Præjuditz wiederfahrenn kann, so stellenn wir zu gnädigster Ermäsziung, ob der Glückstädischen Privilegien zu erwehnen dieses Orthes nöthig seinn kann.

4.

Unndt als viertenns in dicto privilegio § eodem sub finem enthalten, das die Herschaftenn der Conthoreschenn Gesellen quotannis sampt denn offenen Stuben specificiret undt Burgermeister undt Radth ex certa addita causa exhibiret werdenn soll, die Stadt Stralsundt aber so wenig alsz eine andere pommerisch Annsee Stadt desz Orths einige offene Stubenn, auszer dasz Straalsundt eine halbe für wenig Jahrenn wieder angerichtet, jetziger Zeit halten, auch aus bedencklichen Ursachenn, wie gerne sie sonst

auch wolte, so bald etwa nicht dahin gelangenn könnte, so würde hochnöthig seynn, das die königl. Resolution von a. 1648 und 49 mit angeführt unnd die Sache dahin gerichtet würde, dasz obgleich die Stralesundischenn keine offene Stubenn hettenn, sie dennest dadurch dieser Privilegien nicht verlustig geachtet, sondernn einenn Weg wie denn andernn gleich als Conthorische angesehen undt gehalten werden sollenn.

5.

So viel die letzere clausulam § 11 antrift, darinn Ihr. königl. Mait. die ertheilete privilegia in futurum zu minuirenn, mutirenn oder zu ampliirenn sich gnädigst reserviret habenn, dabey wolten wir zwar unseres Orthes gar ohngerne etwas zu endern suchen. Als aber gleichwohl die Stadt Stralsundt mit denn andern Städten Lübeck undt Hamburgk in dispari conditione, unnd der Bremsebroische Vertrag tanquam pactum inter reges auf denn Odenseeischen secundum literam § 34, sich austrücklich bezieheth, und wir darunter Ihr. königl. Mait. zu Schweden unserm gnädigstenn Könige undt Herrnn leicht præjudiciren dürfftenn, so wollenn wir hoffen, Ihre königl. Mayt. hierunter in solchem Regard mit dieser gutenn Stadt ex speciali

ratione gnädigst dispensirenn werden, oder auch das ein solch Temperament hierunter gebraucht werden möge, das diese verba nicht otiosa angesehen und zu Verhütung alles besorglichenn præjudicii deszen Erwehnung geschehenn möge.

6.

Eftersom Eders kongl. Mai. i dette Fald tracterer de Stralsunder icke anderledes end sine egne Undersaater och alle andre sine Naboer och Allierte, saa siunes os underd., at de med Billighed derimod intet kand prætere.

6.

Was endlich hiebevör wegen des Zollen von einländischen Wahrenn mit gemeiner Silbermüntze zu bezahlen unterthänigst gesucht, solches wollen wir nochmalen in Unterthänigkeit erinnert und recommendiret habenn.

a) Om dend femte Post hafver Collegium Status got befundet at giøre Hands kongl. May. mundelig allerunderdanigst Relation.

a) Tilføjet med Frants Raschs Haand.

14. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 29. Febr., stilet til S. K., for at behandle et Forslag fra Sorenskriver Hans Carstensen (jvfr. 16. Juli 1663). S. K.'s Betænkning (Nr. 63) fraraadede Forslaget.

63. *Betænkning af S. K. 14. Marts 1664.*

Orig. i N. R. A. Kopi i P. I Bl. 79 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som en Suorenskrifver udi Norge ved Naufn Hans Carstensøn for Eders kongl. Mai. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommet, och befunder vi samme hans Supplication derudi bestaaendes, at hand giør underdanigst Forslaug, hvorledis Eders kongl. Mai. kunde lade

¹⁾ S. T. Nr. 72.

anordne udi Norige, at naar der udi Riget paa Skifterne efter en eller andens Død, dog Adelen undtagendis, fantis Udarfvinger, da Eders kongl. Mai. dend tiende Part udaf ald sligt Arfvegods, och ellers udaf andre Arfve, hvor der var efterlat Børn til Arfvinger, dend tiufvende Part at skulde tilfalde. Ofver hvilken Eders kongl. Maits. Andel udaf Arfvne hand underdanigst anholder at motte constitueris til General Arfveforvalter, enten udi det hele Rige eller ocsaa syndenfiels der sammesteds, och at hafve ofver alt, hvor hannem slig Direction betroedis, Underbetiente ved hver andet Fougderie under sig, som sligt kunde hafve udi Acht och hannemb Regenskabf derfor giøre, hvilke saavel som hand self udaf bem. Eders kongl. Maits. Anpart udi Arfvne kunde belønns och underholdis, med andet mere, som hand til des udi Verk Settelse angifver.

Omb dette hans Forslaug er voris allerunderdanigste Mening, at hand mere derved sit eget Nøtte end Eders kongl. Maits Interesse søger. Ti naar hand och Underbetienterne, hvilke vilde blifve mangfoldige, først fik deris Part, da skulde der svar lidet blifve til ofvers for Eders kongl. May. Saa vilde ocsaa saadant Verk megen Ulempe, Underslef och Underdanernis Quereler med sig føre, foruden at det siunis betenkelig, at et Menniske, som contributorer, medens hand lefver, och deriverer Contributionen tilligemed sin efterladendis Formue til sine Arfvinger, ocsaa efter sin Død nogen videre Contribution skulde vere undergifven. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Martii a. 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. V. F. Guldenlew.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 12. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Indlæg²⁾, dat. 30. Jan., fra den nylig afdøde Biskop i Aarhus, Hans Brochmand, hvori han søgte om forskellige Privilegier for Gejstligheden i hans Stifts Købstæder og beklagede sig bittert over den store Haan og Vanære, som Magistraten i Aarhus havde tilføjet ham, og over dens uberettigede Skatlægning af Gejstligheden.

¹⁾ S. T. Nr. 102.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

Tillige behandlede en Supplik¹⁾ af 5. Marts fra Gejstlighedens Deputerede. Betænkning (Nr. 64). I Overensstemmelse med den tilstodes der 5. April Gejstligheden i Jylland nogle Privilegier²⁾. og Kongebrev³⁾ udgik samme Dag til Erik Rosenkrantz, Christen Skeel Jørgensen, Hans Ruman og Niels Krag om at visitere Stiftets Kirker.

64. Betænkning af S. K. 14. Marts 1664.

Verificeret samtidig Kopi i Indlæg til J. R. Nr. 27. Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 80 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befallet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om en Supplication, som sl. M. Hans Brockmand, forige Superintendent udi Aarhus Stift, paa Geistlighedens Veigne der sammesteds for Eders kongl. May. allerunderd. hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerund. efterkommet, och befinder vi samme Supplication saavel som ochsaa en anden, som siden paa de samblige Geistliges Veigne udi Eders kongl. Mayts. Kiøbsteder i Jylland indleveret er, bestaaendis udi efterfølgende Poster, om hvilke vi voris allerunderd. Mening hosføiget hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom. Extract udaf bem. Supplicationer.

1.

Vi erachte billigt, saasom ochsaa hidindtil hafver veret brugeligt, at de, som er i nogen virkelig geistlig Bestilling, sampt deris efterladendis Enker, saa lenge de ingen borgelig Næring bruger, niuder deris Residents eller det Hus, som de i Stæden for deris Residents bruger, fri for ald Skat och Paaleg.

1.

Begieris allerunderd., at alle Residentser eller Huse, som ere i Steden for Residentser, som Eders Mayts. Geistlighed och geistlige Enker i Kiøbstederne besidder, maatte vere fri i Kiøbstederne saavel som paa Landsbyerne, hvilket Eders kongl. Mayts. sl. Her Fader af høiloffig Ihukommelse med da Danmarkis

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

²⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 26 ff.

³⁾ J. T. Nr. 35.

Rigis Raad hafver Geistligheden tilkient.

2.

Dette underd. petitum eragte vi i lige Maade udi ald Billighed at bestaae, och kunde det derfor Geistligheden uden nogen E. k. Ma. Interassis Præjuditz lætteligen bevilgis, paa det de af Byens Magistrat derudi icke skulle besvergis, dog at saadan Geistlighedens Skat motte komme Byens paalagde Contingent efter Matriculen til Hielp, och Taxten derpaa maate settis udaf Geistlige och Borgmestre och Raad tillige efter ald Billighed.

3.

Naar denne Post restringeris til Præsterne i Kiøbstederne, eragte vi i Underdanighed billigt, at de af den prestelig Rente, de niuder, och icke vedkommer dend Eigendomb, de i Stederne hafver, icke tiere eller anderledis gifver Skat end Presterne paa Landet.

4.

Om denne Post er voris allerunderd. Mening, at Eders kongl.

2.

At hvad Skat som fordris af Geistlighedens Huse och Jorde, som de ellers eiger i Kiøbstederne, at de nu som altid tilforne efter Matricul Taxt maate erlegge deris Anpart til deris Bisp, som det strax, saa snart hand derom af Skatte Cammeret Bref bekommer, det af de otte Kiøbsteder her i Stifed vil indfordre och Rigtighed derfor Skat Cammeret giøre til rette Tid och Termin.

3.

At hvad Skatten sig af Goeds och Formue anlanger, da forhaabe de underd., at naar Skat paalegis Presterne paa Landet, at de efter gammel Sedvanne dertil skatter och skylder, ti de hafver indted uden deris bare fattige Indkombst, och de flestis Løn her paa Stædet bestaar i Cannicke-Bønder, perpetuerede til deris Embeder, och Tiender, hvorudaf de skatter, och maa udlegge for dem, som ere øde, och hielpe de andre til Rette, om de skal nogenledis vere ved Magt.

4.

At eftersom Geistligheden her i Kiøbstederne forholdis deris

May. allernaadigst kunde forordne Commissarier af adelig, geistlig och borgerlig Stand, som dets egentlige Beskaffenhed kunde forfare och Eders kongl. May. derom allerunderd. referere, paa det siden dets bedre kunde tenkis paa Middel alt saadant at remedere.

Tiende efter Ordinantzen saavel som ochsaa deris Presteløn, saa det er vel den Kiøbsted, de eiger, Presten och Skolle Betiente, 1000 Dlr. (!), saavel som neppe i en Kiøbsted af otte i mit Stift er nogen Prest med Residents forset, tilmed Kirker och Skoller brøstfeldige, och paa mine skriftlige Erindringer derom vil aldrig verdige mig Svar, at Eders k. M. ville lade udgaa sit kongelige Bref til Eders Mts. Stift-Amptmand, at hand efter Ordinantzen sligt ved Retten maatte indtalle lade och Eders Mayts. strenge Befalling for dennem forkyndige, at de fattige Kirke och Skolle Betiente maatte nyde, det Gud och Eders May. hafver dennem tillagt, uden stor Trætte och Vitløftighed.

5.

Herom kunde efterseis paa E. k. Mts. Skat Cammer, och hvis saadanne Beneficier och Almisse befantis andre udi Betalling at vere gifven, da siunnis os billigt och christeligt, at udi dets Sted tilbørlig Vederlaug maa ske.

5.

Gifvis underd. til Kiende, at en stor Del af den Almisse, som Eders Mayts. Forfedre hafver lagt til Aarhus och Randers Hospitaler, saavel som 150 Rdr. aarligen, som fattige Skolebørn hafver niudet i Aarhus Skolle, ere andre i Betalling i Calløe Len udlagt, hvorudofver de arme fattige Folk och Skollebørn lider Hunger och Kummer. Da beder jeg paa det underd. for Guds Naadis och Barmhiertigheds Skyld, at det motte Stedden af kongl. Naade vederleggis.

6.

Vi formener underd., at samme ved dend 4. Post af os bemelte Commissarier ochsaa kunde beordris herom at forfare och Eders May. egentlig Relation udi Underdanighed at giøre.

6.

Herhoes gifvis Eders May. underd. til Kiende, at mange af Eders Mats. Kirker gandske forfalder, saa at sommesteds ere de gandske nedfalden, paa andre Stæder hafver de ingen Predikestoel, paa andre Stæder ingen Stolle, der Folkene skal staa i, de fleste Stæder fattis Messe Klæder och andet tilbehørig, at det derfor vilde befalde E. M., at derom maatte udgaae kongl. Befalling dens Beskaffenhed at erfarre, och de rige Kirker at hielpe paa de fattige, paa det at alting efter denne Krigs forstyrede Tilstand motte igien komme i goed Skik til dend allerhøieste Guds Ære och E. k. Mts. loffige och christelige Regierings evige Berømmelse.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Martii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. Tionner.

Hans Skach. Hannibal Seested. Petter Reetz.

Henrich Bielche. Iffuer Krabbe Tagesen.

Vlrich Friderich Gyldenløwe. Hans Suane. Hans Nanszen.

Petter Bülcke. Christoffer Gabel.

30. Marts. Møde, hvor man genoptog Behandlingen af de omstridte Punkter i Loven (jvfr. 1. Juni 1663). S. K. holdt derefter baade om disse og om andre Punkter, som Lovkommissionen havde affattet, og Peter Reetz efter Kongens mundlige Befaling indleveret til S. K., adskillige Møder, saaledes 2. April, da et Udkast til en Betænkning¹⁾ var færdigt, indtil 9. Juli, da Forhandlingerne sluttedes²⁾.

¹⁾ Konc. 2 til Bet. af 9. Juli.

²⁾ P. I Bl. 83 f. Tr.: Secher og Støchel I, 57.

4. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 23. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Supplik (Nr. 65) fra Magistraten i Nakskov, dat. 10. Febr., om at Skatterne maatte fordeles lige paa alle Indbyggere, og at ingen maatte flytte fra Byen paa Landet. S. K.'s Betænkning (Nr. 66) af 4. Juli (?) anbefalede det første, men erklærede det sidste for Forsøg paa at indføre Vornedskab. Kongebrev²⁾ i Overensstemmelse hermed udgik 18. Aug.

65. *Supplik fra Magistraten i Nakskov 10. Febr. 1664.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne, allernaadigste Arfve Koning och Hærrer.

Vi Eders kongl. Ma. fattige och høibetregnde Undersaatte forsaarsagis høinødvendig at besøge Eders ko. Ma. med denne voris ringe och allerunderdanigste Supplication, eftersom Eders ko. Ma. 1660 den 8. Sbr. hafver gifvit os til naadigste Svar paa voris underdanigste Supplication ved Paaskrift under Her Rigens Secreterers Haand, at der maate ske Ligning imellom Borgerskabit, at hvemb sig for sin Indkvartiering eller Contributioner udi Krigs Tid hafver undslagit och hafver Middel at betalle med, maatte sligt erlege til Byens høie Nødvendighed och større Giælds Aflegelse, som Byen och Borgerskabit udi Krigens Tid er geradit udi, hvilket di, som skyldig blifver, icke vil agte eller anse, førend vi frembviser Eders ko. Ma. egen Haand derpaa. Derforre allerunderdanigste begierendis, Eders ko. Ma. ville meddelle os Eders ko. Ma. naadigste Missive udi den Menning, som Borgemester och Raad i Nyekiøbing den 2. Aprilis 1661 blef meddelt. Ti ellers flytter Borgerskabit med alle af Byen, som af hoslagde Indleg paa Borgerskabs Opsigelse er at fornemme, at der nu paa otte Dags Tid saa mange dieris Borgerskab hafver opsagt, ei allenne af Handverksfolk, mens af di fornemmeste och best beholdne Borgerskab, enddog en Del deriblant udi Krigens Tid ei hafver skatted eller contribuert dit allerringeste enten til Eders ko. [May.] eller Fienden eller holt nogen Indkvartierring, mens siden Fredens Slutning indtagit dierris patrimonio ofver tiufge tusinde Daller af Verdie, mest udi goede adellige Haandskrifter, som di hafver arfvit her i Byen, mens nu di skulle skatte nogit til Eders ko.

¹⁾ S. T. Nr. 116.

²⁾ F. R. Nr. 46--47.

Ma. deraf och komme dierris fattige nødlidende Medborger til Hielp, er di strax ferdig at flytte, saa vi for slig Bortflytelse her fra Byen nu neppe hafver 700 Skillinger at skatte af efter Taxeringen, i den Sted vi udi Krigens Tid hafde 3110 Skillinger. Formoder derforre Eders ko. Ma. naadigste Svar paa denne voris høinødvendig och allerunderdanigste Supplication, at Byen och Fæstningen ei med alle skal blifve ødde til Eders ko. Ma. Skade. Slig Eders ko. Ma. større Velgierning och Forsorg vil Gud allermegtigste rigellig belønne, och vi med daglig Forbøn for Eders ko. Ma. och det gandske kongellig Hus efter høieste Skylighed stedse vil ihuekomme. Nakskouf den 10. Febr. 1664.

Eders kongl. Ma. allerunderdanigste Tienere och Arfve Under-saatter.

Borgemester och Raad paa egen och Borgerskabs Vegne.

66. Betænkning af S. K. 4. April el. Juli a) 1664.

Orig. i Indlæg til F. R. Nr. 46—47. Konc. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 84 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Borgemestere och Raad af Naskov paa meninge Byens Veigne for Eders kongl. Mai. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst epterkommet, och befinder vi samme deris Supplication bestaaendis udi tvende epterfølgende Poster. For det første begierer de, Eders kongl. Mai. vilde naadigst forordne, at hvo som udi Krigens Tid hafver haft Middel at betale, hvis til Indkvartering eller Contributioner dend Tid blef paalagd, och sig derfraa undslaget hafver, de nu udi Fredstid sligt skulde erlegge och deris Medborgere udi deris itzige Contributioner dermed til Hielp komme. For det andet klager de, at en Del udaf de mest formufvendis Indbyggere achter at fløtte udaf Byen paa Landet och andensteds, saa det derudofver skulde blifve de andre tilstedeblijfvendis Indbyggere altfor tungt och besverligt Byens paalagde Contingent udi Contributionen at erlegge.

Om det første er voris allerunderdanigste Mening, at hvis Naskov Bye i Krigens Tid udi Almindelighed hafver veret paalagt, sou til Brandskat, maanedlig Contribution och deslige, saadant billigt

udaf alle Indbiuggerne tillige, ingen undtagen, hafver burt at erleggis, och hvo som befandtis sig derfraa at hafve undslaget, dend nu billig sin Anpart til sine Medborgere burde at erstatte. — Omb det andet formener vi underdanigst, at ingen kand forbiudis at fløtte fraa Kiøbstedden paa Landet eller andensteds, naar hand ellers sin sedvaanlige Rettighed derforre erlegger, for ellers skulde deris Condition icke vere bedre end vordnede eller lifegne; tilmed hvemb som fløtter fraa Kiøbstedden paa Landet, hand contribuierer dog ligesaaavel af sin Eiendom, som hand blef boendis udi Byen. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 4. Julii anno 1664.

Eders kongl. Maits. allerunderd. Tienere.

Hannibal Sehe[sted]. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

- a) Konc. og P.¹ har 4. April, Orig. har nu 4. Juli, men der er tydelig nok foretaget en Rettelse.

Før 16. Juni maaske Møde om Otto Sperlings Sag¹⁾.

27. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 25. Maj, stilet til S. K., for at overveje en Supplik fra Peder Albertsen, Sognepræst i Trondhjem, om Oprettelse af Savværker m. m. Betænkningen (Nr. 67) stillede sig velvilligt hertil.

67. *Betænkning af S. K. 27. Juni 1664.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 85 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om en Supplication, som Hr. Peder Albrechtsen, Sogneprest udi Trundhiemb, for Ed. kongl. May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommit, och befunder vi samme hans Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis.

¹⁾ 16. Juni meddeler den svenske Gesandt: »Under min Upasselighed er det i Fortrolighed blevet mig fortalt, at man skal have debatteret i Consilio Status om at behandle Dr. Sperlings Sag ved den nærværende Herredag; da jeg imidlertid intet mærker dertil, maa jeg tro, at man har fattet en anden Resolution« (Becker II, 32). — Sperling var bleven fængslet i April.

²⁾ S. T. Nr. 219.

Først at efterdi hannem udaf Ampt Manden ofver Trundhiembs Ambt er bevilget at lade opsøge nogle Saugsteder i Romdals Fougderie och dennem udi Brug at føre, mens hand saadant Verk icke kunde med Nytte fortsætte formedelst Gen. Toldforvalteren nordensfields udi Norge hans Befaling, at udlendske Skippere, som did vilde segle, skulde først løbe paa Trundhiemb sig der at angifve och siden derfra til Ladesteden, och naar de vare ladde, da atter til Trundhiemb igien der at fortolde, saa de lige saa snart skulde kunde giøre deris gandske Reise fraa Ladestedet til Engeland eller Holland, end af deris Leie tvende Gange til Trundhiemb och tilbage igien, hvorudofver Skipperne for saadan deris Reises Senkelse med største Skade och Pericul saaledis skulde vere afskreket, och de paa slig Maner sig ei derpaa vilde lade befrachte, for hvilken Aarsag Skyld Supplicanten allerunderdanigst begierer, Eders kongl. May. vilde allernaadigst forløfve, at fremmede Skippere maatte foruden slig Omfart segle lige paa Romdal och sammesteds dieris indtagende Trællast fortolde, och dersom Ed. kongl. May. ike vilde forordne en egen Toldbetiente ved Ladestedet, da Tolderen udi Trundhiemb at maatte skicke sin Fuldmægtige om Sommeren, naar Handlingen med Trælasten hafver sin Gienge, til Ladestedet der Tolden at annamme och udi alle Maaeder tilbørlig Indseende at hafve, at dermed rigtig och uden nogen Svig och Underslef maatte tilgaa.

For det andet supplicerer hand underdanigst, at hand maatte tage til sig Participanter och med dennem icke allenneste de Saugsteder, som hannem allerede udaf Trundhiembs Amptmand ere bebreffved, udi Brug føre, mens ochsaa flere dertil bekvemme Steder udi bem. Romdal och Helgeland, som hand med dennem uden nogen Skade paa Ager, Eng eller Bergverker och deslige kunde lade opsøge.

For det tredie søger hand underdanigst, at til des bedere Fortsettelse udaf Seilatsen med slig Trællast Eders kongl. May. vilde allernaadigst bevilge de Skibe, som bem. Platser skulde vilde besegle, nogen Frihed och Skaansel paa trei Aars Tid, efter at Verket er kommen udi Brug, paa det at Platserne, som nu anses farlige och ubekiente, imedlertid kunde vorde udaf de fremmede Skippere erkyndiget.

Om alle disse Supplicantens allerunderdanigste desideris er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom slig Saugsteders Brug och Handling med Trællast kunde gerade til Eders kongl. Mayts. Intra ders Formerelse, baade ved Grundleie, Tiendebord-Skat, Told och

deslige Rettighed, saa ochsaa til almindelige Landsens Gafven och Beste udi Commerciernis Forbedring, Undersattemnis Nering och ellers udi adskillige andere Maader, derforuden ochsaa ike noget begieris, som enten dend norske Told Ordinantz eller de norske Kiøbsteders, anno 1662 allernaad. meddelte, Privilegier er imod, mens intet andet end det, som til Verkets Fortsettelse och Befordring nødvendig og uden nogen Præjuditz behøvis, da Eders kongl. May. hannem dermed vel at kunde beneficere och benaade. Ellers dend begierte Frihed och Skaansel belangende formener vi allerunderdanigst, at dersom de paa forbemelte Steder seglende Skibe udi trei Aars Tid for den halfve Told maatte forskaanis, saa kunde saadan Afgang paa Tolden ved des store Mengde af Skibe, som formedelst slig Frihed did skulde komme, letteligen igien ersettis och igien bringes, och falder dog ellers nu slet och aldelis ingen Told deraf.

Derforuden gjør hand ochsaa underdanigst Ansøgning, at dersom hand med sinne Participanter, som anvender deris Middel och Omkostning paa Saugbruget, kunde finde nogen Bergverk udi bemelte Steder, dennem ochsaa naad. maatte vere tillat saadant udi Brug at føre, hvilket vi iligemaade udi Underdanighed nyttigt och billigt erakter. 27. Junii a. 1664.

9. Juli afsluttede S. K. sine Forhandlinger om Lovkommissionens Punkter (jvfr. 30. Marts) og affattede en Betænkning (Nr. 68). Denne refererede sig til de to Procesforslag af 16. Febr. og 26. Marts 1663 med henholdsvis fem og fire Bilag¹). Om nogle Punkter, som Lovkommissionen var uenig om, kunde S. K. heller ikke komme til Enighed. De adelige Assessorer opsatte en særlig Betænkning (Nr. 69), medens S. K.'s Sekretær ikke fik tilstillet de andre Assessorers Relation²). Jvfr. 19. Juli.

68. *Betænkning af S. K. 9. Juli 1664.*

Kopi i P.¹ Bl. 87 ff. samt i S. K.'s Arkiv. Konk. 1 (Annotationes) med Peter Reetz' Haand, Konk. 2, dat. 2. April, væsentlig med Frants Raschs Haand, Konk. 3 med Rettelser af Frants Rasch og Peter Reetz, alle i S. K.'s Arkiv. Tr.: Secher og Støchel I, 249 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle

¹) P.¹ Bl. 87. Jvfr. Secher og Støchel I, 57 f.

²) P.¹ Bl. 92.

vichtige udaf Commissarierne til Lovernis Revision forfattede Poster, iblandt hvilke Poster ochsaa en Del findes, hvorom samme Commissarier hafver verit af differente Mening, da er saadant af os underkrefne allerunderdanigst efterkommit, och hafver vi fornøden erached efterfølgende derudofver at annotere, saasom for det første, om hvis num. 1 med sinne bilagde literis A. B. C. D. et E. forhandlis, som følger.

Num. 1 fol. 1, hvor der meldis om Rizens Ret*a*), hvorom vi voris underd. Mening hos num. 2 lit. H. opsat hafver.

Saa formeldis ochsaa samme fol. 1 om Gieste Ret, hvorom vi underdanigst formener, at dend efter Commissariernis derom allegerede Motiver och rationes sub litera A vel kunde afskaffis.

Udaf hvad Stands Personer Ridemendene skulde nomineris eller udvelgis, hafver vi saavel som Commissarierne ei kundet accordere eller ofverens komme, hvorfore vi ochsaa voris differente Meninger derom til Eders kongl. Mayts. allernaad. Dijudicatur opsat hafver.

Hvis fol. 2 § 3 meldes om, at Creditor maa nefne, hvad Løsøre eller Jordegøeds hand i Debitorens Boe begierer, item hvorledes det skal taxeris, saadant er allerede decideret ved Eders kongl. Mayts. for nogen Tid siden derom udgangene naadigste Forordning. Hvis sammesteds § 4 meldis *b*), derom hafver vi i lige Maade opsat voris differente Meninger.

Hvis fol. 3 meldes och sig paa lit. D. och E. refererer, derom hafver vi ei kundet bifalde Licentiat Peder Lassens serdellis Mening, mens befinder de andere Commissariers Mening langt bedere och raisonnabler.

Fol. 5 kunde udi Steden for: »Lensmendene« settis: »Befalingsmend«.

Fol. 6 § 9, hvor følgende Ord findes: »eller Sagen icke kand lide nogen Ophold eller Forhalling«, formenner vi underd., at saadanne Ord til certos casus kunde appliceris och i Texten til videre Klarhed specificeris.

Fol. 7 pag. 2 kunde til følgende Ord: »och Indmaning er anknydet«, adderis: »hvilken til det Landsting i dend Provincie, hvor Maningen er sket, skal forkyndes« *c*).

Fol. 9 kunde i Steden for de Ord, som med disse Tegen [] ere indlukt, settis: »saasom Goedsits Indkombst kand taalle och billigt och ret er«.

Eodem fol. kunde hos følgende Ord: »særdelis skulde de holsteinische Creditorer och derom advaris«, adderis: »ved Proclama, som paa tilbørlige Steder skal forkyndes«.

Hvis fol. 11 om Creditorernis Prioritæt meldes, derom siunis os underdanigst, at det ved Commissariernis Opsat vel kunde forblifve, dersom ickon Tieniste Folkis Løn maatte vere det første och saaledis settis fremb for ald anden Gield, hvor der icke var virkelig Underpandt. Derforuden saa hafver ochsaa Erke Biskopen ved samme Materie erinderit, at Preste Enkers Penge ochsaa maatte vere iblandt de prioriterede *d*).

For det andet hafver vi omb num. 2 med sinne bilagde literis F. G. H. et I. befundet nødvendig efterfølgende udi Underdanighed at erindre och annotere.

Saasom, at num. 2 fol. 1 Kongens Cantzeler regnis der iblandt Dommere *e*).

Eodem fol. pag. 2 kunde udi Steden for: »Lensmand« settis: »Befalingsmand«.

Fol. 5 meldis om Gieste Ret, hvilked vi unødigt befinder, dersom det ellers Eders kongl. May. naad behager Gieste Ret at afskaffe.

Fol. 9 § 7 udi Begyndelsen kunde adderis: »Bisper, item Prælater etc.«.

Fol. 10 § 2 kunde ad finem paragraphi adderis: »dog at dend paaskadende och begierende tilladis derfra til Høigeste Ret at appellere«.

Fol. 10 § 3 erachte vi nødvendig at erindre, om Geistlige, særdellis Hof Predikanten och andere deslige, skulde staa under Hofretten.

Fol. 11 Lin. 3 kunde udi Steden for disse Ord: »som med Borgemestere och Raads Betenkende ethvert Laug bevilgede ere«, settis: »som af Kongl. May. ethvert Laug enten bevilliget er eller herefter bevilliges«.

Fol. 13 § 2 kunde i Steden for de Ord: »det være sig da«, settis: »med mindre det er« etc.

Fol. 13 pag. 2 Lin. 7 i Steden for: »Sorenskrifver« kunde settis: »dend ædsorn Skrifver«.

Fol. 14 pag. 2 § 2, hvor der meldis om Mindereaaringer, kunde samme paragraphus udi følgende Maade forandris, nemblig: »Mindereaaringer, som ere under 15 Aar, tilstedes icke noget ædlig Vidne at giøre och aflegge«.

Fol. 15 § ult. kunde Eders kongl. May. naad. fornemme Commissariernis videre underdanigste Beretning om Kiøns Næfn och Lov

at gifve med 12 Mends Ed, hvortil de sig eadem pagina in margine udi Underdanighed erbiuder.

Fol. 19 meldis om uretferdige Dommere, hvorom voris allerunderdanigste Mening er, at eftersom den 9. Articuls formalia i Christiani tertii Reces der i Begyndelsen indførís, da kunde saadan paragraphus efter Eders kongl. Mayts. naadigste Behaug udi noget forandris och klarere settis.

Det, som fol. 20 pag. 2 meldis om dend høieste Ret at holde och hvis deraf dependerer, henstilles udi Underdanighed til Eders kongl. Mayts. videre naadigste Villie.

Ad fol. 22 et 23 siunis os underdanigst raadeligt at vere, at naar Sandemænd skulde sverge deris Æed, da saadant altid med dend Vilkor maatte ske, at de ei rettere derom kunde kiende, skjøne eller erachte.

Hvis fol. 24 omb Duellers Afskaffelse meldis, henstilles til Eders kongl. Mayts. egen videre naad. Consideration, eftersom hidindtil udi Lougene derom icke hafver verit tracteret, item cap. 10 om Tufveri och fol. 25 et 26 pag. 2: »om Vildt skydes.

Fol. 29 pag. 2 kunde i Steden for de Ord och Linnier, som med dette Teigen [] ere indelukte, settis: »de Kiøbsteder, som allerede ere privilegerede eller herefter privilegeret vorder, at deris Domme fra Landstinget skulde vere eximeret«.

Fol. 30 pag. 2 kunde hoes de Ord: »offentlig Auction« inse-
reris: »hvor Auction følgelig och bekvemmeligen ske kand«.

Hvis fol. 31 om den høiste Rettis och andere Dommis Execution meldes och sig paa lit. H. refererer, derom er voris allerunderdanigste Mening, at udi Steden for det, som lit. H. med parenthesi indluket befindes, kunde settis efterfølgende:

»Skulde och Execution giøris hoes Ombudsmand self, Landsdommer eller en Byes hele Øfrighed, da søgis Kongen om sær Befaling til dend eller de Personer, som Execution giøre skulde.

Ofver dend, som ingen visse Boepel hafver, giøris Execution ved dend Steds Øfrighed och dertil beskickedede Personer, hvor hand antræffis.

Paa samme Maaner och Maade, som om Høieste Rettis Domme er meldit, kand och Execution paa Hiemb- och Lands[tings]domme ske, saafrembt derfra icke, førend Executionen begyndes, for høiere Ret appelleris«.

Hvad Execution imod de halstarige, som vel kunde, mens icke vilde efterkomme bem. Hiemb- och Landstings Domme, angaar, da efterdi Commissarierne gifver self Anledning til en kortere Proces i slig Tilfald, end i forrige Riges Ret findes, erachte vi underdanigst nytteligt at vere, at bem. Commissariere af Eders kongl. May. blefve anbefalede samme Maade det allerkorteste, muligt er, at opsette til Eders Mayts. naad. videre Resolution, och Rigenes Rettes Nafn och langvarige Execution derimod aldellis afskaffis. Mens saasom nogle Artikler i bem. Ret findes saavel som Forfølgning til Laas, hvorved den Eiendomb, som til Laas er udfult, for ald videre Trætte och Paatale forsikris som om andet, hvis Brug herefter gaufnlig och fornøden kand vere, da formene vi underd. samme Artikler deraf at kunde af bem. Commissarier uddragis, til Eders kongl. Mayts. itzige souverain Arfve Regiering adapteris och i dend ny Lov paa de Steder, hvor enhver Materie henhører, insereris.

f) Hvis fol. 31 om Breffe Penge meldis, derom siunis os underdanigst, at de ere for ringe sat, særdellis for hvis her i Kiøbenhafn saavel af Byens och Raadstue Betiente som for Høieste Ret skal skrives och udferdiges, eftersom alting her er dyrere end paa andere Steder.

- a) Konc. 2 og Konc. 3 opr.: hvorom voris underdanigste Meuing er, at dersom dend herefter skulde continuere, da tilforne bemelte Commissarier udaf dend samme at kunde uddrage, hvis de befinder med Ed. kongl. May. itzige souveraine Regering ei offerens at komme.
- b) Konc. 2 og Konc. 3 opr.: er vel imod samme Ed. kongl. May. naadigste Forordning, mens stillis dog udi Ed. May. allernaadigste Consideration, om icke Adelen i Steden for de udi Forordningen determinerede 6 Uger deris udlagde Gods at indløse maatte tilstedis Aar och Dag deris udlagde Jordegods at indløse, och hvis saadant dismidlertid icke skede, da det Creditoren til fuldkommen Eiendom uden nogen Laugbud at følge.
- c) Konc. 1 tilf.: om det icke creditorum Reputation for megit graverer, da dog enhver Creditor, oc som med nogen vil contrahere oc handle, ved sin Vigilantz sligt for sit egit Beste bør at (!)
- d) Konc. 1 og Konc. 2 tilf.: Fol. 12 Lin 3, hvor der meldis »naar Godsit icke tilstrecker«, derom behøfvig Commissariernis Forklaring.
- e) Konc. 2 og Konc. 3 opr. tilf.: ei fornemmendis, qvo sensu saadant af Commissarierne er sked.
- f) Konc. 1 har opr.: Eftersom Hærriksfougder oc andre Dommere paa Landet epter nerværende Tidens Tilstand hafver mindre til Indkomst, end de pleie, oc maa hafve deris meste Ophold af Breffe- oc Dompenge, da kunde vel icke Prisen saa knap for dennem settis. Hvad de Domme angaar, som her i Kiøbenhafn udstedis, da efterdi alting her er dyrere end nogen anden Steds i Landit, kand dette Sted icke vel efter de andre reguleris, mens naar efter dend Anledning, forrige Forordninger gifver, intet ofver Behørighed oc det, som kunde billig Aarsag til Klagemaal gifve. synis os best, at der intet vist blef determinerit.

69. *Separaterklæring fra S. K.'s adelige Assessorer*
9. Juli 1664.

Kopi i P.¹ Bl. 92 f. Tr.: Secher og Støchel I, 256—57.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom de af Eders kongl. May. til Lougerne at revidere forordnede Commissarier ere i dend Punkt blandt andet af adskillige Meninger, omb begge Ridemendene skal vere af dennis Stand, udaf hvis Formue Udleg giøris, eller icke, da til Eders kongl. Mayts. naadigste videre Dijudication, hvortil alting i allerstørste Underdanighed henstilles, bifalde vi Hr. Niels Trolles och Otte Krag's Mening, som eragte, at naar Udleg af Adelsmand giøris, dend da maa forrettis ved tvende af hans Stand, hvortil os efterskrefne rationes fornemmeligen hafver beveget.

1) Fordi vi befinde, at sligt ingenlunde strider imod Eders kongl. Mayts. Souverainitet och Arfve Rettighed eller dend i ringeste Maader præjudicerer.

2) Fordi ingen nogen Uret derved kand vederfaris, ti de, Udleget forrettes ved, ihvad Stand de och ere af, ere plichtige at giøre det epter dend Loug, Eders kongl. May. gifver, och hvem, som paaskader och icke dermed nøiges, kand stefne det ind for dend høieste Ret.

3) Efterdi Adelstanden uden ringeste Imodsigelse gierne er tilfrids, at dend geistlig och borgerlig Stand niuder recipocum, nemblig, at naar Udleg i deris Formue giøris och søgis, det da sker ved tvende af deris Stand.

Och eftersom herforuden falder differente Meninger om dend Termin nemblig Aar och Dag, som Commissarierne samptlige i deris underdanigste Opsat formenner, Geldenern gifves och tilladis bør Jordegods igien at indløsse, da uanset en kortere Tid nemblig sex Ugger i en Eders kongl. Mayts. udgangene Forordning allerede dēterminerit er, icke des mindere, efterdi rede Penge her i Eders Mayts. Riger och Lande imod Jordegods at regne nu befindes at verre faa, och efter nerverende Tidens Tilstand ingen saadan Proportion imellem beggis Værd er, som tilforn hafver vaaret och hoes andere omliggende Naboer er, de fleste Debitorer, som nu mest af deris Creditorer engstis och søgis, ere och de, som eie Jordegods, da paa det Debitorerne formedelst Aar och Dags Dilation kunde nogenlunde conserveris, siunis os bem. Commissariers underdanigste

Mening baade tienlig och billig at vere, saafrembt det Eders kongl. May. ellers naadigst maa behage Terminen for bem. Debitorer saaledis, som før er meldit, at forandere och prolongere.

14. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 7. Juli, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje Taxten paa Hartkorn i Udlæg og Indførsel. Betænkning (Nr. 70) samme Dag. I Overensstemmelse med den udgik Forordning²⁾ 19. Juli.

70. *Betænkning af S. K. 14. Juli 1664.*

Konc. med Peter Reetz' Haand og Kopi fra 18. Aarh. i S. K.'s Arkiv.
Kopi i P¹ Bl. 93 ff.

Allernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom E. k. Mt. hafver naad. befalt, at Collegium Status skulde til videre E. Mts. naadigste Resolution sit underdanigste Betenkende gifve, for hvor høi Pris oc Taxt en Tønde Hartkorn udi Udleg oc Indførsel billigen bør at tagis her i Danmark, da er derom voris allerunderdanigste Betenkende, som følger.

Paa det Crediten i disse besværlige Tider desto bedre kand vedligeholdis, oc det, som lideligt er, saa vel paa Debitorens som Creditorens Side træffis, eracte vi det beste Middel at verre, at en Tønde Hartkorn i Danmark saa vel i Hofvidgaarde som i Bøndergods, hvor Godsit er vel besat, taxeris, naar Udleg eller Indførsel derudi sker, for 40 Rixdlr., oc en Tønde Hartkorn, hvor Godsit er øde oc ubesat, for 25 Rixdlr., dog at Gods i Mors oc Ty, hvor det altid tilforn hafver vaarit i ringere Pris end andensteds her i Danmark, det besatte Tønden 28 Rdlr. oc det øde oc ubesatte Tønden 17¹/₂ Rdlr. settis. Skulde oc nogen ved Udleg eller Indførsel bekomme en Hofvidgaar med besat Bøndergods dertil, som nogenlunde kunde drifve Aflen, formenis underdanigst billigt at verre, at en Tønde Hartkorn da derudi æstimeris for 45 Rixdlr. Førormerte Pris oc Taxt eracte vi ei at bør at forstaais om andit Jordegods end det, som udleggis oc ved Indførsel tagis, oc ingen derved at formenis i Kiøb, Sal eller andre Maader sit Jordegods saa som tilforn at taxere oc derom handle, saa som de vedkommende kand indbyrdis best forænis om. Herhøes synes os oc underdanigst, at det til fellis Æquitet imellem debitorem oc creditorem sig strecker, at debitori tillat vorder

¹⁾ S. T. Nr. 280.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Ccccc.

sit Jordegods, som efter hvis før er meldit ved Indførsel oc Udleg i Betaling annammit er, inden Aar oc Dag at indløse, dog saaledis at creditori got giørris dend bevislig fornøden oc nyttelig Melioration, som creditor imidlertid paa Godsit hafver giort. Oc som Formyndere ofver denne Taxt skulle lide Skade, dersom med deris Værgemaals Forvaltning skulde forholdis efter Recessens oc forrige derom udgangne Forordningers Rigueur, eracte vi underdanigst i største Billighed at bestaa, at en Myndling pligtig er at lade sig nøie med, hvis Jordegods en Formyndere foraarsagis efter for berørte Taxt i Betaling at tage, oc med dend Indkomst, som deraf bekommis, oc Formynderen icke skyldig sin Myndling til høiere eller videre at svare, naarsomhelst det icke bevisis formedelst Formynderens Forsømmelse at verre sked, at icke anden oc bedre Betaling er søgt oc tilveiebract. Dersom oc en Formyndere til sin Myndlings Forsikring tager Pant enten i Løsøre eller Jordegods, da dersom samme Pant af Formynderen er lovlig tagit oc for dend Pris, som i Landit menligen er giengse, eractis billigt, at Myndlingen med samme Pant lader sig nøie, oc Formynderen icke at verre forpligt sin Myndling rede Penge at skaffe, saafremt Formynderen tilbørlig Flid hoes debitorem anvent hafver om rede Penge at erlange, oc de icke hafver kundet bekommis. 14. Julii a. 1664.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev¹⁾ af 15. Juni, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en Memorial²⁾ fra Rostocks Fuldmægtige om Nedsættelse af Øltolden. Betænkning (Nr. 71), der anbefalede nærmere Forhandling med dem.

71. Betænkning af S. K. 14. Juli 1664.

Konc. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 95.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om it Memorial, som de her verendes Rostocker Byes Fuldmægtige for Eders May. i Underdanighed hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommit, och bestaar dieris Ansøgning derudi, at de ved atskillige Argumenter och Motiver begierer, Eders

1) S. T. Nr. 255. 2) I S. K.'s Arkiv.

kongl. May. vilde naadigst moderere Tolden paa Rostocker Øllet, som indføres. Hvorom voris underdanigste Mening er, at uanset vi icke befinder, hvad de til Compensation derfor igien kunde præstere, dog alligevel, efterdi de sig udi samme deris Motiver erbiuder saadant udi sin Tid ved underdanigst Inclination effective at erkiende, saa kunde paa Eders kongl. Mayts. naadigste Behag deris Ouverture och Erklering derom til Eders May. videre naadigste Resolution fornemmis. Af Raadstuppen for Kiøbenhavns Slot den 14. Julii a. 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

19. Juli. Møde, hvor Christoffer Gabel efter mundlig Befaling af Kongen tilbageleverede til S. K. dets Betænkning af 9. Juli om de vigtige Poster af Loven med de vedføjede Bilag, Nr. 1 og 2 samt lit. A—I, hvortil Betænkningen refererede sig. Peter Reetz tog omtalte Akter til sig til videre Expedition¹⁾. — 1. Okt. udgik Kongebreve²⁾, hvorved Lovkommissionen udvidedes med fire nye Medlemmer, Peter Reetz, Iver Krabbe, Hans Svane og Hans Nansen, og den ældre Lovkommission fik Ordre til efter S. K.'s Betænkning at føre Lovens Materier i Klasser.

23. eller 24. Okt.³⁾ Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 14. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje to Memorialer fra Magistraten i Korsør. I den første⁵⁾ (dat. 1. Marts) beklager denne sig over nogle ulovlige Lade- og Lossesteder, i den anden⁵⁾ (udat.) søger den om forskellige Begunstigelser. Betænkning (Nr. 72). I Overensstemmelse hermed tilstodes der ved Kongebrev⁶⁾ af 17. Nov. de ønskede Begunstigelser.

72. Betænkning af S. K. 23. Okt. 1664.

Orig. i Indlæg til S. R. Nr. 178. Kopi i P. I Bl. 96 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om,

¹⁾ P. I Bl. 95—96. Tr.: Secher og Støchel I, 58.

²⁾ S. T. Nr. 457—58. Tr.: Secher og Støchel I, 258 f.

³⁾ Datoen 23. Okt. findes i de originale Betænkninger af samme Dag om Korsør (Nr. 72) og Lavsvæsenet (Nr. 73), medens P. I har 24. Okt.

⁴⁾ S. T. Nr. 105. ⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁶⁾ S. R. Nr. 178.

hvis Borgemestere och Raad til Corsøer paa deris egen och menige Byes Veigne udi tvende deris indleverede Supplicationer allerunderdanigst anholder, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommit, och befunder vi deris første allerunderdanigste Supplication i Sønderlighed derudi bestaaendis, at efterdi dennem udi deris Handel och Vandel skal ske megen stor Indpas och Skade udaf adskillige fordächtige Losse- och Ladesteder omkring dennemb, som udaf Skib Holmb, liggendes en Mil Veigs fraa Slagelse Bye, saa ochsaa udaf Vaaszen och Gædehuset en half Mil fraa Skielskiør, udaf Biserups Haufn och Basnis Fiord imellomb Nestved och Skielskiør och udaf Karebeksminde halfanden Mil fra Nestved, da Eders kongl. May. vilde allernaadigst anordne, at saadanne Losse- och Ladesteder herefter icke mere skulde bruges. Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom samme Lose- och Lade-Steders Brug vilde gierade Corsøer til merkelig Afbrek udi sin Hantering, saa ochsaa til sin Stabelrettigheds Præjuditz och Sveckelse, da meget raadeligt at vere, at deris viderre Brug ved Eders kongl. Mayts. sær allernaadigste Forordning herefter blef ophevet och afskaffet.

Deris anden allerunderdanigste Supplication bestaar udi efterfølgende Poster, om hvilke vi voris allerunderdanigste Betenkende hoeføiget hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende deromb.

1.

Vi erachte billigt, at dennem ligesom Nyborig Bye blifver naadigst tilstedet Bropenge at oppeberge och at anvende.

Posterne udaf deris Supplication.

1.

Eftersom vi med stor Bekostning hafver lagt Fundament til en ny Skibbroe ved Byen ud til Dybet, och dend saavel som dend gamble Skibbroe endnu vil koste en stor Summa Penge at forferdige och vedligeholde, da begieris allerunderdanigst, Eders kongl. May. vilde bevilge naad. til Borgemester och Raad och Byen til samme Broers Reparation och Vedligeholdelse udaf hver Dallers Verdie, som ud- och ind-

skibes, af indenbyes Folk en Søsling och af udenbyes Folk en Skieling danske, som de hafver i Nyborig och andre Steder.

2.

Vi erachte vel billigt, at Borgemestere och Raad noget blef tillagt for deris Embede, mens slig deris Begiering dependerer allene af Eders kongl. Mayts. blotte kongl. Benaading. Ellers formener vi underdanigst, at hvis der udi Byen udi forbenefnete Broepenge samblis, saadant ochsaa ligesom udi Nyborig til Borgemester och Raads Underholding med kunde anvendis.

3.

Denne deris begierte Exemption fraa Landstinget kunde Eders kongl. May. dennemb saavel som andre Stabelsteder uden nogen Eders Mayts. Præjuditz naadigst bevilge.

4.

Om denne Post siunis os underdanigst, at de andre Kierkers

2.

Vilde Eders kongl. May. aller-naadigst betenke Borgemester och Raad der sammesteds med nogen ringe kongl. Naade for deris Besvering och Umag, at de maatte niude Landgildet af de faae Strøbønder udi Tornborg Sogn och gifve noget deraf efter Eders kongl. Mayts. goede och naadigste Villie, eftersom de hidindtil indtet hafver haft for deris Bestilling.

3.

Eftersom os af fremfarne Konger udi Dannemark sl. och høiloffig Ihukommelse naadigst er tillat, at Borgemester och Raad skulle dømme och kiende paa Byfogdens Domme, och deris Forretning igien at indstefnes for Kongen och dend høieste Ret, om nogen med deris Domb sig paaskaadende befantes, paa det Indvonerne kunde forskaanis for de besverlige Landstings Reigser och vederfares Ret uden vitløftige Reigser och Penge Spilde, da bedes underdanigst, Eders kongl. May. det vilde confermere och tillade.

4.

Corsør Kierke er meget brøstfeldig och ringe paa Biugning,

Tilstand neppeligen skulde kunde tilstede til Corsørs Kierkes Forbedring noget at contribuere, eftersom enhver for sin itzige Mangel och Brøstfeldighed, saa ochsaa andre Besveringers Skyld vel skal hafve sit self fornøden. Fik de derforre indtil bedere Tider dermed tilfreds at verre.

fast en med de mindste i Danmark paa Biugningen, och eftersom det er en Sted, som fremmede mest passerer, da beder vi underd., Eders kongl. May. vilde naadigst hafve det i Hukommelse, at dend ved Eders kongl. Mayts. Hielp med Tiden maatte bebyggis och forbedris, Gud til Ære, Eders kongl. May. til evig Berømmelse. Och eftersom Kierken hafver i Beholding ungefer henved 4000 Slettedr., som dog bestaar udi tilstaaende Gield och icke forslaar at tage nogen Biugning for med, mens det kunde dog verre nogen Hielp, vilde Eders kongl. May. naadigst bevilge noget dertil af andre Kierker udi Dannemark efter Eders kongl. Mayts. egen naad. Villie, saa kunde deraf blifve en Capital til at biuge och forbedere Kierken med.

5.

Herom er voris underdanigste Mening, at dersom Presten gierne vil beholde sin Residents, da Kierke Vergerne tilbørlig Indseende bør at hafve, at dend efter Fornødenhed blifver vedligeholdten, hvelked bekvemmeligst kunde ske, naarsomhelst Kierke Vergerne tillige med aatte Sogemend aarligen inqvirerer om Gaardens Brøstfeldighed och gjør derofver tilbørlig Taxering, hvilket siden udi Kierke Regenskabberne kunde indførís. Mens der-

5.

Kierken hafver en Gaard der i Byen, som er Prestens Residents, hvilken er meget gammel och brøstfeldig och koster Kierken en temmelig Penge aarligen at holde vedlige. Samme Gaard ligger beleilig ved Haufnen och paa Eders kongl. Mayts. Behaug kunde selgis Kierken til Beste och samme Penge settis paa Rente. Presten derimod kunde bevilges noget af Kierkens Indkomst aarligen for hans Residents, hvormed hand var vel tilfreds, och var baade

som Presten sin Residents skulde Kierken til Gavn och Presten afstaa, da hannem en anden til- til Mags.
børlig Gaard til sin vis Bopel
udaf Kierken igien at skulde for-
skaffis och vid Makt holdis.

Af Raadstuen for Kiøbenhavnfs Slot d. 23. Octobr. anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

Samme Dag afsluttede S. K. sine Forhandlinger om Lavene i København¹⁾ (jvfr. 18. Jan.—16. Febr.). S. K. afgav samme Dag en Betænkning (Nr. 73), der foreslog vigtige Reformer. 24. Dec. udgik Kongebrev²⁾ til Peter Reetz, Iver Krabbe, Hans Svane og Hans Nansen om at løse de Tvivlsspørgsmaal, der kunde opstaa ved Anvendelsen af Betænkningens Grundsætninger i det enkelte.

73. *Betænkning af S. K. 23. Okt. 1664.*

Orig., Conc. (med Rettelser af Peter Reetz og Frants Rasch) og to Kopier i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 99 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis allehaande Inconvenientier och Misbrug ved Laugene udi denne Eders Mayts. Residents Stad Kiøbenhavn kunde afskaffis, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst ofterkommit, och hafver vi til saadan Ende faaretaget och med ald Flid udi adskillige Conferentier examineret och ofverveiget alle och enhver Kiøbenhavnfs Laugs Skraaer och Artikler och derudaf befundet, at de samme til ald god Skik och Polities Befordring ere forfattede, foruden udi nogle efterfølgende Poster, som en Del Eders kongl. Mayts. itzige souveraine Arfve Regiering icke ere gemes, en Del til anden Abus och Inconvenientz kunde gifve Fundament och Anledning.

¹⁾ P. ¹ Bl. 99. ²⁾ S. T. Nr. 582.

Saasomb for det første, at udi Indgangen udaf ithver Laugs Artiklers kongelig Confirmation efter faarige Regieringers Maner blifver meldet, at Kongl. May. med Rigens Raads Raad och Sambtøcke et eller andet naad. hafver bevilget eller confirmerit, hvilket efter Eders Mayts. itzige souveraine Regiering bør at udeluckles och afskaffis.

For det andet hafver ithvert Laug hidindtil veret forunt sine visse almindelige Tilsammenkombster en, toe eller flere Gange om Aaret deris Nøttørft och Ærinder derudi med hinanden at ofverveige, hvorom vi udi Underdanighed formener icke uraadeligt at vere, at saadan deris almindelige Forsamlinger dennem ei tiere herefter blef tilstedet, end naar Eders kongl. May. saadant pro temporum exigentia enten self allernaadigst befalede eller ochsaa, naar Stadens Magistrat sligt til fornøden Forretning befant at behøvis a).

For det tredie hafver en Part deris Privilegier altfor meget inclineret til nogen separat Jurisdiction, saa de udi deris Lauge hafver haft for megen Licentz en eller anden deris Laugsforvante och Underhafvende Straf at paalegge, hvilket vi hafver befundet nødvendig nogenledes epter Beskaffenhed at limitere och til Stadens Magistrat at forvise.

For det fjerde befinder vi udi adskillige Handverks Laugs Artikler, at ingen Mester hidindtil hafver mottet antage noget Arbeide, som hoes en anden Mestere hafver veret fortinget, hvorved Handverkerne hafver haft Grund och Anledning at opholde en eller anden, som deris Arbeide behøfvde, saa lenge som de self hafver villet, hvilket vi derfor saaledes hafver befundet at kunde forandris, at dersom nogen Handverker icke gjorde det hoes hannem fortinget Arbeide til bestemmet Tid ferdig och saa got, som det burde at vere, da det dend, som Arbeidet behøfver, frit at vere en anden Mestere dertil at antage och bruge.

For det fembte hafver en Part ochsaa hafd slig Rettighed, at ingen maatte lade arbeide noget hoes en anden Mestere, førend hand med dend faarige Mestere fuldkommen Afregning giort hafde, hvilket vi ochsaa gandske ufornøden och unøttigt befinder.

For det siette hafver ochsaa nogle Handverker determineret et vis Antal paa Svenne, saa ingen maatte holde mere Svenne, end som udi deris Artikler er nefnet, hvilket vi gandske ufornøden befinder at meldis, mens enhver at vere frit saa mange Svenne at holde, som hand behøfver, eftersom de beste Mestere altid helst sø-

gis, och vilde andre hafve des mere Arbeide, da de sig ochsaa des mere fik at forbedere udi deris Handverk, hvilket kunde gifve efterhanden des bedere Arbeidere.

For det siuvvende hafver de ochsaa til visse Tider om Aaret sat en vis Taxt, hvor meget enhver Svend skulde endten hafve udi Støcke Arbeide eller ochsaa til Dage- og Ugeløn, saa ingen Mestere hafver mottet gifve en Svend mere end den anden, hvilked vi gandske ubilligt befinder, eftersom en Svend, som kand gjøre bedere Arbeide end en anden, icke bør at forbiudes, at hand dis mere Arbeidsløn bekommer, om hand det ellers kand erlange, mens det derfor Mesterne frit at stande, hvorledes de med Svennene, enhver efter sin Døchtighed, kunde accordere och ofverens komme.

For det aattende hafver en Part udi deris Skraaer icke veret tilstedet saa mange Boder, som de hafver kundet behøfve deris Varer eller giort Arbeide derudi tilfals at holde, hvilket vi erachter til Ufrihed udi deris Handteringer at gerade och derfor sligt udi deris Artikler vel at kunde udeluckis.

For det niende hafver vi ochsaa befundet alt for haarde Conditioner for dennemb, som sig udi Lauget hafver søgt at begifve, som med store och umaadelige Ombkostninger och deslige, hvorved Mesterne mangan en, som dog vel hafver veret døchtig och bekvem nok udi deris Laug at indtræde, efter deris egen Villie hidindtil hafver kundet tribulere och fra Lauget afholde, hvilket vi och efter Beskaffenhed hafver befundet raadeligt at modereris.

For det tiende hafver Badskerne udi Kiøbenhaufn et vist och sluttet Laug udaf 10 Mestere, hvilked dennem vel ochsaa videre kunde forundes, dog med saadan Condition, at hvis Eders kongl. May. enten sinne egne Hofbalberere eller andre udaf sær kongl. Naade med Laugsens Rettighed vilde privilegere, de da icke udi samme Antal behøfdes at vere med begrefven. Saa befinder vi ochsaa raadeligt, at Badskerne, førend de antages udi Embedet, tilforne af facultate medica her udi Kiøbenhaufn udi nogle af de eldste och beste Mesteris Nerverelse noget skarpere end hidindtil om deris Døchtighed blifver examineret, saavel som ochsaa, at Svennene, som vil tiene en Mesters Enke, tilforne af gandske Badsker Lauget dertil blifver approberet och døchtig befunden.

Ellers hafver vi vel ochsaa befundet et och andet udi Laugs Artiklerne at forandre, som er af ringe Importance, och som vi der-

fore icke hafver holdet saa vigtig, Eders kongl. May. dermed at besverge. Hvilket siden udi Expeditionen udaf de ny Laugs Privilegier kunde observeris och udi Acht tagis. Af Raadstuen for Kiøbenhaufns Slot d. 23. Octobr. anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

- a) Konc. tilf. opr.: Enddog nogle af os ere udi dend allerunderdanigste Mening, at slige deris Forsamlinger icke kunde hafve sønderlig Betenkende, eftersom alle Laugene sig icke nogen Tid udi Almindelighed tilhaabe sanker eller forsambles, mens ethvert Laug ickon hafver sin egen sær Forsamling til visse Tider for sig self, och skulde dennemb saadant forbiudis, da icke allene deris Laugs Ærinder derudofver at blifve forsømbt, mens de ochsaa derved kunde gierade udi Mistrøstning, ligesomb der var fattet nogen Diffidence imod dennemb.

28.—31. Okt. Møde 28. Okt., sammenkaldt ved Kongebreve¹⁾ af 1. og 5. Okt., stiledede til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at gennemgaa Universitetets Privilegier. Efter det første Kongebrev havde S. K. henvist Sagen til Hans Svane, der affattede nogle Punkter til nærmere Betænkning. Ved det andet Kongebrev fik S. K. Ordre til at behandle disse Punkter. Betænkning af 31. Okt. (Nr. 74).

74. *Betænkning af S. K. 31. Okt. 1664.*

Orig., Konc. (med P. Reetz's Haand) og Renskrift i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. 1 Bl. 102 ff. Tr.: Danske Mag. 5. R. III, 200 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. Mayts. Stats Collegium hafver bekommit tvende Eders kongl. Mats. naad. Befalinger, dend første anlangende Universitetet her sammesteds, dets fundationes, leges, constitutiones och statuta, saa och for denne Eders kongl. Mayts. absolute Arfve-Regiering samme Universitetet forunte Benaadinger och Privilegier at igiennemse til at observere, hvis vi underdanigst kunde eragte

¹⁾ S. T. Nr. 455 og 465. 1. Okt. udgik der Ordre til Universitetets Rektor og Professorer om at indsende deres Statuter og Privilegier til S. K.'s Behandling (tr.: Danske Mag. 5. R. III, 199 f.).

derudi at findis, som Eders kongl. Ma. itzige Arfve Regiering och Souverainitet ei kunde bekvemme och dermed ofverens komme, dend anden, at vi skulle foretage nogle visse capita, som Erke Biskopen derom til nermere Betenkende hafver opsat och derom efter forige Befaling voris underdanigste Relation til Eders ko. Mayts. naad. videre Resolution Eders ko. Ma. tilstille. Da hafve vi samme her nedenfor tegnede Poster med Flid igiennemset och hoes enhver voris allerunderdanigste Betenkende in margine føiet, saaledis som efterfølger.

Voris underdanigste Betenkende.

Erke Biskopens Opsat.

1. At udelucket vorder, hvis i Fundatzen staar om Pafvens och Rigens Raads Samtøcke. Fol. 156. 158. 159. 167.

1. Om de gamle Fundatzer, som ere giorte med Pafvens och Rigens Raads Samtøcke. 156. 158. 159. 167.

2. At professores aflegger deris Ed for Eders kongl. Ma. sielf.

2. Hvor professores skulle aflegge deris juramentum.

3. Eden giøris saasom af andre, der nogen Bestilling af Eders ko. May. ved denne Eders Mayts. absolute Arfve Regiering betrois, saaledis som Eders ko. May. naad. eragter och got befinder det med enhvers Embede komme ofverens.

3. Paa hvad Manier Eden skal afleggis. 121.

4. Formener underdanigst, at ingen kand tilkomme nye statuta at giøre uden Eders kongl. May. sielf, och naar noget forefalder, hvorudi enten Universitetet eller dend studerende Ungdom til Beste nye statuta kunde erachtis fornøden at vere, da Universitetet derom i Underdanighed hoes Eders ko. May. Ansøgning at giøre for at fornemme Eders ko. Mats. naad. videre Resolution derpaa.

4. Om professores sielf maa giøre statuta, hvilket dem tilladis. 82. 107. 131.

5. Efterdi udi Universitetets Fundatz om Capitlerne paa atskillige Maader sker Melding, i Særdelighed for dend Indkombstis Skyld, som Universitetet och professores deraf niuder, da dersom Eders kongl. May. Capittels Goedset efterhaanden eragter at secularisere, henstillis til Eders ko. May. naad. Villie, om Eders kongl. May. Universitetet i andre Maader noget Vederlag naad. ville forunde, ti uden slig Middel kunde professores, som dog meget ringe Løn hafver, icke subsistere.

6. Eractis underd. Inspectorers Titul bedre end conservatorum ved denne Eders May. souveraine Arfve Regiering sig at kunde skicke, och dependerer det af Eders kongl. Mayts. naad. Anordning, om Eders May. inspectores vil sette, och hvem det skal vere.

7. Henstillis til Eders ko. Ma. naad. Betenkende, om Eders kongl. May. vil herefter underholde de fire stipendiarios, hvorom Fundatzen melder.

8. At Universitetets Bønder skulle ved Adelens niude lige Frihed; dependerer af de Privilegier, som Eders kongl. May. Universitetet naadigst vil forunde.

9. Dend Frihed, som professores for deris Personer skulle

5. Om Capitlerne och hvis professores deraf efter Fundatzen skal nyde. Pag. 68. 69. 77. 78. 79.

6. Om Hans kongl. May. vil hafve conservatores academiae, hvilke skulle vere fire efter Fundatzen. 94. 104. 105. 161.

7. Om stipendio, som efter Fundatzen skal gifvis fire studiosis. 347.

8. Om Universitetets Bønders Frihed. 73.

9. Om professorum Frihed. 75.

niude, bestaar iligemaade i Eders kongl. Mayts. egen naad. Villie och Behag.

10. Hvad Naade Eders kongl. May. de udlevede Prester och Skolemestere vil forunde, kand icke dependere af andet end Eders ko. Mayts. egen naad. Disposition.

11. Hvis om Munke i Fundatzen meldis, kand udeluckis.

12. Vi befinde alle disse statuta om inted andet at melde end det, som studiosos til Guds Frycht, Skickelighed i Lefnet och Flittighed i deris Studeringer holder, uden alleniste it statutum, som decernerer, at en studiosus, som krenker en Møe, skal, efter at hand fiorten Dage hafver veret fengslig anholden, vere forpflichtet til at tage hinde til Echte, dersom hun vil. Mens dersom hun icke vil, da skal hand gifve hinde Medgift och vere fri. Gjør hand det anden Gang, da skal hand relegeris, efter at hand tilforn hafver vaarit fengslit. Hvilket udi ald Underdanighed til Eders ko. Ma. indstillis, om derom noget i Landsloven skal determineris, eller och om det skal forblifve ved det, som for andre Personer i lige Tilfald i samme Lov findis, och af Statuterne udeluckis.

10. Om de udlevede Prester och Skolemestere. 76.

11. Om Munkene. 80. 81.

12. Statuta in membrana descripta. 118.

13. Hvis om Messer i Fundatzen 13. De missis. 129. 128. 146.
nogensteds er indført, kand, ligesom
om Munkene meldit er, udeluckis.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 31. Octobris anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tiennere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

10. Nov. blev Frants Rasch af Hannibal Sehested stævnet op paa Skatkammeret, hvor der blev forhandlet i en Kommission, bestaaende af Hannibal Sehested, Peter Reetz, Christoffer Gabel og Hans Svane, til hvilke Kongebrev¹⁾ var udgaaet 22. Okt. om at kalde Jørgen Rosenkrantz, Hofmester over Sorø Akademi, for sig, da han vilde stille nogle Forslag om Afbetalingen af Akademiets Gæld og Stedets Forbedring og Tiltagelse. Sagen blev henvist til Hofmesterens videre Erklæring²⁾, og denne fremkom 23. Nov. med et Forslag³⁾ for Kommissionen. Jvfr. 11. Jan. 1665.

21. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 5. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle en Supplik⁵⁾ af 31. Juli fra Laurids Pedersen Alling, Rektor i Fredericia, der drejede sig om Forbedringer af Skolen. Suppliken var bleven henvist til Ærkebiskop Hans Svane og fra ham til Peder Kragelund, Biskop i Ribe, der afgav Betænkning⁵⁾ 14. Sept., hvorefter Rektoren 3. Okt. paany indleverede sin Supplik. S. K.'s Betænkning (Nr. 75). I Overensstemmelse med den udgik 13. Dec. aabent Brev⁶⁾ om visse Bevillinger for Fredericia Skole.

75. *Betænkning af S. K. 21. Nov. 1664.*

Orig. og Kopi i Indlæg til J. R. Nr. 123. Kopi i P I Bl. 105 ff. Conc. med Frants Raschs Haand af 14. Nov. (meget afvigende) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om

¹⁾ S. T. Nr. 494. Tr.: Ny Danske Mag. IV, 223. ²⁾ P I Bl. 104.

³⁾ Tr.: Ny Danske Mag. IV, 224 ff. ⁴⁾ S. T. Nr. 519.

⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁶⁾ J. R. Nr. 123.

rectoris udi Fridericia, M. Laurids Pedersen Allings, underdanigste Supplication til Eders kongl. May. samt Superintendentens over Riber Stift, Doctor Peder Kragelunds, Erklæring paa samme Supplication, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi, at Supplicanten gjør underdanigst Forslag, hvorledis Fridericia Skole kunde komme udi Opnem och Tiltagelse, nemmelig om Eders kongl. May. vilde naadigst lade nafngifve och specificere de trende Tiender udi Coldinghusis Ampt, som Eders May. anno 1656 naadigst hafver lagd til rectoris och Hørernis deris Underhold. Dernest, at Ed. kongl. May. naadigst vilde forordne, hvor mange Hørere der skulde vere ved Skolen. Saa ochsaa, at de 2 Rixdaler, som fraa 1656 dend 10. Julii af Ed. kongl. May. naadigst er anordnet at skulde oppebæris udaf hver Person, der blef ordineret udi Nørre Jydland, til Kirkens och Skolens Behof udi Fridericia, maatte opkrefvis och indsamlis och siden til deris destinerede Brug anvendis. Iligemaade, at de paa 2 Myle Fridericia nest omliggendis Sogner maatte leggis til Skolen, saa Disciplerne Degnerenten derudaf kunde oppebære och niude. Saa ochsaa, at udaf Fridericiæ Skole ligesom af Kiøbenhafns fire Personer, saa snart de var kommen til Academiet, maatte hafve deris fri Kost her i Communitätet. Derforuden at Skolen maatte nyde dend samme Taxt paa Lygpenge at opbære som Kiøbenhafns Skole, och at Eders kongl. May. naadigst vilde forordne, at efter trivial Skolers Frihed Bispens over Stiftet allene maatte hafve Inspection over Skolen. Om hvilke rectoris Forslag Bispens underdanigste Erklæring er, at eftersom ofvenbemelte Tiender icke endnu ere specificerede, ei heller vidis, hvøm dennem i Feste hafver, saa kunde hand dertil intet svare, mens viste dog vel, at Tienderne omkring Fridericia och i Coldinghus Ampt siden forleden Feidetid meget vare forringede. Hvor mange Hørere der skulde behøfvis til Skolen, formener Bispens endnu icke vel at kunde betenkis, førend Skolen kom til nogen bedre Perfection, och at Skolemesteren med en Hørere det noksom en Tid lang kunde faarestaa, indtil Disciplernis Tal med Tiden tilvoxede. Belangendis de forbemelte 2 Rixdaler af hver Prest udi Nørre Jydland, som siden 1656 den 10. Julii er blefven ordinerit at indsamle, holder Bispens for umuelig, efterdi det for indfaldene Krig icke blef i Verk stillet och intet deraf annis 1657, 58, 59 och 1660 indfordret, derforuden imidlertid mange af de ordinerede vare hendøde, nogle slet ruinerede och forarmede. Mens fraa anno 1661 erbiuder hand sig underda-

nigst, dersom Eders kongl. May. saa naadigst behager, sin yderste Flyd at anvende, at de kunde indsamles. Ellers formener Bispem, at det vilde falde mange fattige Personer, der blifver ordineret, alt for besverligt 2 Rixdaler at udgifve, om det derfor Ed. kongl. May. naadigst vilde befalde, at de med dend ene Rixdaler maatte forskaanis. Om Degnerenten udaf Sognerne, som Skolemesteren underdanigst begierer at maatte leggis til Disciplernis Underhold, er Biskopens Erklæring, at de af Arilds Tid hafver ligget til Colding och Veile Skole. Ellers formener hand underdanigst, at de Sogner udi Eldherret, som ere fire, och udi Holmands Herret, som ere fem, kunde vel leggis til Skolen udi Fridericia, saa Disciplerne der samme Steds kunde niude dend Pension deraf, som hidindtil hafver fult Colding och Veile Skole. Hvad Privilegie Ed. kongl. May. Disciplerne naadigst vilde forunde, som med Tiden kunde deponere fraa Fridericia Skole, naar de her til Universitædet ankommer, saa ochsaa, hvad Anordning der skulde giøris med Lygpenge saavel som med Skolens Inspection, saadant stiller Biskopen udi Underdanighed til Eders kongl. May. egen allernaadigste Disposition med underdanigste Erbiudelse, at dersom Ed. kongl. May. hannem slig Inspection naadigst vil anbefale, da det med tilbørlig Lydighed och Flid udi Underdanighed at efterkomme.

a) Om alle disse rectoris underdanigste Forslag sampt Biskopens ofver dennem udstedde Erklæring er voris allerunderdanigste Mening, at dersom det naadigst behagede Ed. kongl. May. self at deputere nogen ringe Middel til Skolens Gavn och fornøden Opkomst och Fremtarf i denne af Eders kongl. May. self funderte och Nafngifne By, da kunde derved den vanskelige och uvisse Maade, som af Supplicanten foreslagis, best forekommis. Hvis det icke Eders kongl. May. skulde behage, da eracte vi Biskopens i Ribe hans underdanigste Betenkende til samme Skoles Stiftelse best at kunde tiene, naar som helst de Tiender, som derudi meldis om, blefve ved Eders kongl. May. naadigste Befaling nafngifne oc til Skolens Brug lagde, oc samme Skole derforuden nød for Begravelse oc Lig det samme, som Vor Frue Skole her i Kiøbenhafn er forunt. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 21. Novembr. anno 1664.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hanniball Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. F. v. Ahlefelt mp. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

- a) Konc., hvis Indledning er meget mere kortfattet end Orig.'s, har følgende Slutning: Herom er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom høinødvendig eraktis, at Fridericia Stad, om dend skal komme udi nogen Flor och Opnem, da dend ochsaa med en god Skole til maatte forsiunis, saa dependerer alleniste af Ed. kongl. May. blote kongelige Naade, med hvis Ed. May. Skolen naadigst vilde beneficere baade til Skolebetienteris och fattige Disciplers Underhold, saa ochsaa de fire Personers fri Kost, naar de her kommer til Universitætet. Tallet paa Hørerne anlangendis kunde dend formeris, efter at Disciplernis Freqventz blef forøget. Endnu formener vi ellers nok at vere indtil videre, om foruden Skolemesteren tvende Hørere blef forordnet. Taxten paa Ligepegene, som begieris, befinder vi ingenlunde vere proportioneret, och kunde dend setis efterhaanden, ligesom Skolen vilde tiltage. Under hvis Inspection Skolen skulde vere, beroer iligemaade i Ed. kongl. May. egen naadigste Behag, om dend skulde vere under Bispens ofver Riber Stift allene eller under Provistens tilligemed Bispem. Dend 14. Novembr. anno 1664.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 8. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag²⁾ fra Magistraten i København af 2. Nov. om Gadernes Brolægning og Renholdelse. S. K.'s Betænkning (Nr. 76) anbefalede, at dette Forslag med et Par Ændringer blev lagt til Grund for en Forordning. En saadan³⁾ udgik i Overensstemmelse hermed 13. Dec.

76. *Betænkning af S. K. 21. Nov. 1664.*

Orig. og Kopi i Indlæg til S. R. Nr. 188. Konc. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et udi Copie herhos følgende Project och Forslag, som Præsident, Borgemester och Raad i denne Eders kongl. May. Residents Stad anlangendis Stadens Broelegning och Renholdelse for Eders May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme deris Forslag udi alle sine Poster vel forfattet och indrettet at vere, dersom ekon ved Broelegningen med blifver indført en vis Taxt, hvor meget Broeleggerne efter Arbeidet, som de iorretter, bør at hafve, saa ochsaa at ved Renholdelsen maatte meldis, at hvis urenligt udforis, det efter Eders kongl. May. Fabrique Mesteris Anvysning blif-

¹⁾ S. T. Nr. 520. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 404.

²⁾ Orig i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. III, 618 ff.

ver henlagd. Ellers erakter vi meget gafnlig och nøttigt, at Eders kongl. Mays. naadigste Forordning derom med forderligste maatte udgaae. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 21. Novembr. anno 1664.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hanniball Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. F. von Ahlefelt.

C. Gabell mp. Hans Svane. Hans Nansen.

P. Bülche mp.

1665.

2.—7. Jan. 2. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 31. Dec. 1664, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial fra Generalfiskalen i Norge, Søren Christensen Schmidt, om en Retssag i Gudbrandsdalen. Et Uddrag²⁾ af Memorialen blev gjort af Generalprokurøren Peder Scavenius 16. Dec. 1664, og formodentlig har han ogsaa afgivet den bevarede Betænkning²⁾ om Memorialens to første Punkter. Om Punkt 3 og 4 afgav S. K. 7. Jan. en Betænkning (Nr. 77). Paa Grundlag af disse Betænkninger udgik 21. Jan. Kongebrev³⁾ til Søren Christensen Schmidt.

77. *Betænkning af S. K. 7. Jan. 1665.*

Orig. og to Kopier i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, om billigt eller tienligt var, at udi en Sag imellem Mester Ifver Pedersen paa Froen i Aggerhus Ampt paa dend ene och tvende Fogder af Gulbrandsdalen paa dend anden Side de ved atskillige Dommere, saasom Sorenskrifvere, Laugmend, Commissarier och andre, derudi

¹⁾ S. T. Nr. 589.

²⁾ Findes i N. R. A.

³⁾ N. T. Nr. 4

afsagde Domme efter General Fiscalens Søfren Christensen Smids underdanigste Anledning blev forbigaaet och ophevet, bag paa bemelte Domme ydermere Vydnisbyrd udi Sagen ført och dend til andre upartiske Sorenskrifvere, Laugmend och Commissarier blev ofverdraget, eller ochsaa om samme Sag tilforne for Ed. kongl. May. Høieste Ret til videre Paakiendelse blev indstefnet. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at dersom General Fiscalen formener sig ved andre Vydnisbyrd, som ei tilforne ere udi forbenæfnte Sager førte, at kunde til Veie bringe videre Opliusning oc lovligen bevise, at nogit derudi er passerit, som strider imod Sandhed oc Sagens retmessig ordentlig Proces, saavel som oc de Dommere oc Commissarier, som derudi hafver kient oc Sagerne forhørt, partysk at hafve vaarit, eracte vi i ald Underdanighed General Fiscalen at kunde tilladis ny Vidnisbyrd lovligen at føre for tilbørlige oc upartiske Dommere, oc derefter de i Sagerne allerede ergangne Domme oc Commissioner af hannem til Sveckelse oc tilbørlig Paakiendelse lovligen for Høieste Ret at kunde indstefnis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 7. Januarii anno 1665.

Hannibal Sehe[sted]. P. Reetz. H. Bielcke.
 Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.
 P. Bülche mp.

3.—25. Jan. 3. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 2. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Foruden andre Sager (jvfr. 4.—10. og 18. Jan.) tilstilledes der S. K. en Supplik²⁾ af 6. Nov. 1664 fra Borgmester Chr. Nielsen af Fredericia om Fremme af Byens Interesser (jvfr. 29. Febr. 1664), med Betænkningen²⁾ derover af de kongelige Kommissærer Henrik Müller og Poul Klingenberg (dat. 20. Nov. s. A.), og et særligt Forslag²⁾ fra de nævnte Kommissærer, ligeledes af 20. Nov. s. A. Kongen udtalte, at selv om nogle af S. K.'s »Betjente« skulde være forhindrede ved andre Kommissioner, saa at de ikke kunde være til Stede ved disse Overvejelser, saa skulde dog de tilstedeværende behandle Sagerne.

¹⁾ S. T. Nr. 2. ²⁾ Findes i S. K.'s Arkiv.

S. K. forhandlede herom 3. Jan. For- og Eftermiddag¹⁾. Betænkning (Nr. 78) afgaves dog først 25. Jan. 6. Maj tilstoddes der i Overensstemmelse hermed det Privilegium²⁾, at der fra Magistraten ikke skulde appelleres til Landstinget, 31. Maj³⁾ en Række andre Begunstigelser.

78. *Betænkning af S. K. 25. Jan. 1665.*

Orig. og Renskrift i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve allerunderdanigste Betenkende om tvende Ed. May. ny begynte Stad Fridericia angaaende Memorialier, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening om det første Memorial, hvorum tilforne Ed. kongl. May. Rentemester Henrik Møller saavel som Admiraltäts Raad Povel Klingenberg som dertil af Ed. May. forordnede Commissarier deris underdanigste Betenkende gifvet hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

Posterne udaf Borgemesterris udi Fridericia Memorial.

1. Herom er voris allerunderdanigst Mening, at naar som helst saa megen Jord til Byen blef lagd och af Commissarier riktigen uddelt, at Magistraten sammesteds derudaf kunde hafve nogen maadelige Nytte oc Indkomst, saa ochsaa dend algemene Stad til Græsgang for sit Kvæg, saa eracte vi ufornden och for Borgerne icke gafnlig, at dennem videre Jord tilleggis, for den Lyst, de maaske skulde bekomme til Jordens Dyrkelse och Brug, skulle

1. Med den Jord, som til Byen er lagd, sker stoer Uskickelighed, och høilig var fornøden, at det kunde bringis udi goed Ordre. Begieris derfor allerunderdanigst, Hans ko. May. allernaadigst ville lade en expresse Befaling udgaae til visse Personer, som samme Jorder baade til Øfrigheden saavel som Borgerne der udi Byen kunde uddele, och paa hvad Manner samme Uddeling skulde ske ald Tvistighed och Klagemaal derved at forrekomme, dog at

¹⁾ P. I Bl. 108. ²⁾ J. R. Nr. 19, 25.

forhindre mange deris Handling och Kiøbmanskab udi tilbørlig Akt at hafve, hvilket vilde forarsage Staden dis senere och lang-sommere Opkomst oc Tiltagelse.

2. Dette beroer udi Eders kongl. May. egen naadigste Behag, hvorledis Ed. kongl. May. dermed saavel som andre slige militaeriske Materier vil hafve forholdet.

3. Eftersom Byfogden, hvilken Eders kongl. May. med Directionen ofver Fergestedet benaadet hafver, icke aldels forsvarligen skal forvalte, hvis hannem derudi er betroet, da siunis os underdanigst nøtteligt at vere, at Borgemester och Raad maatte autoriseris af Eders kongl. May. tilbørlig Inspection derofver at hafve och hannem at tilholde, at hand Fergestedit, som sig bør, med ald Tilbehør forsiuner och vedligeholder, paa det ingen skal hafve Aarsag sig videre derofver at beklage.

dend Jord, som til Øfrigheden der udi Byen skulle leggis, først och forud blef tagen och fraa Borgernis separerit.

2. Och eftersom stoer Uskickeheden och Disordre sker af Soldaterne der i Byen, i Synderlighed om Nattertide, med Røfveri, Tiufveri och anden Ofverlast, begieris paa det allerunderdanigste, Borgerskabit, som er omtrent 300, motte i tvende Compagnier fordelis och af Hans kongl. May. allernaadigst med Gever och Fane-saaledis forses, at de om Natten kunde holde Vagt, hvor fornøden giørris, saadan och andre Uskickeheder at forekomme.

3. Och eftersom Byfogden udi Fridericia efter Kongl. May. naadigst meddelte Bref er benaadet med Directionen ofver Fergestedit imellem Staden och Stribs Odde, at hand ernstlig och strengelig motte blifve anbefalet Fergestedit med saadant got oc bekvem Fartøi at forse, som dertil kand behøfvis, paa det af den reigsende Mand icke derofver skulle blifve klagit och de nød til at tage anden Vei ofver.

4. Och at det motte tilladis Fiskere och andre, som holder

Baader i Fridericia, der saavel som i Middelfart eller andre Stæder i Dannemark at ofverføre reigsende Folk fremb och tilbage imellum Staden och Strib, naar de derom blifver anmodit, hvorofver Staden med Fiskeri och goede Roers Karle megit skulle tiltage, och hœiligen giøris fornøden for den reigsende Mands Commoditet.

5. Vi formener underdanigst, at naar Øfrigheden icke befindis formedelst Forsømmelse eller i andre Maader at hafve veret Aarsag til umyndigis Skade, da de derfor ei heller at kunde svare eller tiltalis.

5. Och efterdi Øfrigheden saavel som Borgerskabit udi Fridericia derris Midler udi senaste uløckelige Krigs Tid af Fienden ved Ildebrand er lagt i Aske, ere de allerunderdanigst begierende, at hvis Børne Goets, Formynderskab eller anden Byens Geschefter, som til sludtet Fred kunde vere forfalden, hvorofver dennem nogen Trætte herefter kunde paaførri, itzige Øfrighed eller de, herefter komendis vorder, da derfor motte fri vere och utiltalt.

6. Den begierte Forskaansel kun[de] dennem vel naadigst paa nogle faae Aar concederis for Gield, som de tilforne hafver voret skyldig.

6. Fridericia skulle merkeligen tiltage, dersom fremmede, som ville employere derris Middeler der paa Stedet, paa nogle visse Aars Tid for derris Creditorer motte vere forskaanit, iligemaade de, som derris Midler allerede udi Bygning hafver anvent, udi samme Privilegier motte vere delachtig, da skulle det gifve en stoer Tilleb af Borgerskab, och derofver inden kort Tid Staden megit at tiltage.

7. Herved befinder vi indtet at erindre.

8. Dette siunis billigt och til Stadens dis snarere Opkomst nyteligt.

9. Dette beroer udi Ed. kongl. May. naadigste Behag.

7. At Hans kongl. May. aller-naadigst ville lade befale Broen och Haufnen for Fridericia det snariste, mueligt er, at forferdige, eftersom Stadens Opkombst och Tiltagelse mesten derudi bestaar.

8. Och eftersom Byerne omtrent Fridericia mesten ere forarmed och ruinerit, och derfor gandske lidet af Landet til Byen indförris kand, men Borgerskabit nød til Lefnits Midler och andet fraa Fyen at hente, hvorudi de af Tolderne baade udi Meddelfart, Strib och andensteds megit forhindris, idet de deraf tager Told, som er gandske imod Stadens naadigst meddelte Privilegier och hafver causerit stoer Alteration under Borgerskabit och forhindret mange i derris Dessein, som der hafver villet bygge och ere igien bortgaaen, at saadant ved Hans May. naadigst och skriftlig Befaling Tolderne og deris Betiente motte forbiudis.

9. Efter Hans Mayts. naadigste udgangne Missive anlangende Prindtzesindens Styr ere alle Husene udi Fridericia blefven vurderit, och befindis deraf at skal udgifvis 82 Rixdr. til hver Kvar- tal, saa endog det er en ringe Summa, desanimerer det Folk videre der i Byen at bygge for saadan Paaleg Skyld. Motte de for samme Prindsesindis Styr blifve

forskaanede eller och optenkes andre Middel, hvorved samme ringe Summa kunde findis, skulle det vere en stoer Beneficium for Staden och Befordring til goede Husis Opbyggelse.

10. Vi befinder herved indtet at erindre, uden at de tyske Prediken och anden Gudstieniste udi dend ene Kirke kunde forrettis ved en tysk Capellan, saa at Sogneprestene udi begge Kierkerne blefve danske.

10. Giordis och høilig fornøden, at den anden Plats, som i Byen er aflagd til at bygge en Kirke paa, motte indviis, eftersom Meningheden i Byen dageligen tiltager, och den Kirke Gaard, allerede er, opfyldis med Begravelser baade af Borgerne och Soldatesquen. Tilmed er dend anden Kirke Gaard mere bekvem och mit i Byen end den, nu brugis. Saa kunde och samme Steds opbiugis dend Kierke, hvortil Pengene ofver ald Landet indsamblis, och dend, som nu er, forbrugis til en tydisk Kierke.

11. Dette beroer udi Eders kongl. May. egen naadigste Behag.

11. Och dersom Staden skal tiltage och florere, ville det ske mest ved fremmede och Udledige, och uden Tvifvel motte findis nogle af anden Religion end dend, her i Landet er brugeligt, da giøris høilig fornøden derom at motte giøris nogen Anstalt, hvorledis de samme derudi kunde tienis, och dersom dennem ei udi Byen fri exercitium religionis kunde tilladis, at det da motte ske udenforre.

12. Dette befinder vi billigt at vere.

12. Et Vegerhus var och me-

git fornøden der i Staden at motte indrettis.

13. Dette Commissariernis Forslag saavel som ochsaa om efterfølgende 14. och 15. Post befinder vi ei ubilligt at vere.

13. Hvad uvisse Indkombst Hans ko. May. allernaadigst til Øfrigheden der i Byen efter Privilegierne hafver lagd, burde expliceris, hvad Andel en Borgemester eller en Raadmand derudi skal nyde.

14. At Hans kongl. Mayts. ministri ingen Supplicationer antager, hvorudi nogen Borger eller ind (!) Indbygger udi Fridericia nogen particular Privilegier søger, langt mindre Hans May. derudi at concedere, uden det tilforn Øfrigheden sammesteds er tilkiendegifven at vide, om det er Staden skadeligt eller icke.

15. Raadstuskrifveren hafver gandske lidet at lefve af och dog stoer Besvering undergifven med Skrifven udi Byens Forretninger. Ville Hans kongl. May. allernaadigst lade sig behage hannem med en ringe Ting til Underhold af Coldinghus Skrifverstue at be-naade, vederfaris hannem en stoer Naade.

Kiøbenhavn den 6. Novembr.
anno 1664.

Commissariernis Mening om samme Poster.

1. Belangende dasz Landt, so zu Fridericia soll gehören, davon sein unsere unvergreiffliche Gedancken, weilm der Orth da herumb

doch sehr geruinirt, dasz also alle die Ländereien, so auff eine halbe Meile an allen Ecken umb die Stadt gelegen, solten würcklich zu der Stadt geleet werden, undt wofern noch einige Bauren auf den so nahe gelegenen ruinirten Dörffern wohnen, dasz dieselben möchten verleet werden in andere desz Ampts Coldingen Dörffer, woselbst wüste Steden genugsam zu finden, und dasz solche Bauren mit etwasz weiniges ausz der Ambt Stuben müegen geholffen werden umb ihre geringe Gebewde zu flütten. Darnegst solten auff eine halbe Meile rundt umb Fridericia keine Heuszer oder Gebewde, wie die auch sein möchten, angeleet oder gedüldet werden auszerhalb zween Herbergier-Heuszer, wozu der Platz an bequemen Orten anzuweisen, in welchen frembde Leute, so nach geschlozener Pforten an die Stadt kommen, könnten einziehen, auch die von der Stadt, wan sie ausz spatzieren, alda Eintritt können haben.

Die Vertheilung des Landesz konte durch drey Commissarien, von Ihre kö. May. dazu zu ernennen, geschehen, wobey dan in Acht zu nehmen, dasz zu Anfang rundt umb die Stadt eine guth Stücke Landes zur algemeinen Weide für der Bürger und Soldaten Viehe auszgelegt werde, und dasz hinter oder weiter ausz von solchem Weide Lande dasz übrige zu Acker und Wieszen auszgelegt undt vertheilet werde, woselbst dan zuerst eine Coppel oder Wange abzutheilen für Bürgermeister undt Rathstuhl, welches nebenst etzlichen Wieszen zu derselbigen Dienste geleet würde. Darnegst könnte dasz übrige Land vertheilet werden nach den Hausz Stetten, bebawet oder unbebawet, so gantz Fridericia begreift, dieser Gestaltd, wan in allen Gaszen die Hausz Stetten einmahl remarquiret worden, so solte esz stets hin unverenderlich dabey bleiben, jedoch wann Einer gröser zu bauen gesinnet, so möchte er woll zwo solcher Stellen an sig (!) bringen, wan er nur alles an der Gaszen verbawet.

Auff solchen Hausz Stellen könnte nun die Vertheilung desz Ackers und Wieszen geschehen, dergestaldt dasz die grosze Heuser oder Hauszstellen zween Losz, die mittelste Hauszstellen nur ein Losz, die kleinen Heuser oder Hauszstellen aber, zu Handtwercks Volck, Fischer, Tagelöhner und dergleichen gewiedmet, gar kein Losz oder Acker bekommen. Solcher Acker solte von den Hauszstellen nimmer müegen vereuszert undt verkaufft werden, sondern stetshin da bleiben, möchte jedoch woll an andre verheuret werden.

Der Acker undt die Wieszen, welche den Stellen, so annoch unbebawet sein, anheimb fallen, darüber solten Burgemeister und Raht

sich bemühen solchen zu verheuren undt, wasz darvon eingehoben würde, beylegen zum Besten der noch unbehaweten Stellen, welches hinkünftig derselbe, so darauff bawen wirdt, noch über und nebenst den Acker solte zugewieszen haben.

2. Ihre kö. May. können wohl zulassen, dasz die Bürgerschaft und Einwohner in Fridericia in gewisse Compagnien undt Fahnen müege vertheilet werden, undt weilen 300 Bürger oder Hauszgesinde sich albereit befinden, mit Hoffnung, dasz von Zeit zu Zeit sich vermehren werden, so könnten itzo zu Anfang 3 Compagnien auffgerichtet werden, welchen Ihre königl. Mayt. die Fahnen könnten geben, dasz Gewehr aber müsten sie sich selber verschaffen. In Erwehlung der Capiteine ist billig dahin zu sehen, dasz solche Bürgere, so vorhin Kriegszchargen bedienet und auch sonsten von gueter Faem und Mittel sein, andern vorgezogen werden.

3. Die Fehre solte billig dergestaldt mit Fehren und Böhten versehen werden, damit bey allem Wetter undt Winde (Hauptsturme ausgenommen) man überkommen könnte, wozu, wan die Fehre bey Mittelfahrt solte niedergelegt werden, nötig sein wirdt, dasz an jeder Seiten eine Fehre undt ein oder zwo gute Ruhderbots, so auch in hollen Waszer überfahren können, gehalten werden. Vonn dem Fehre Lohn kan ein gewisser Taxten gesetzet undt angeschlagen werden, wo viel man soll geben, von eine Fehre, von ein Boht mit 4 Riemen, auch von ein Boht mit 2 Riemen, item von ein entzeln Persohn, auch von Wagen und Pferde.

Wan Fehre, Böhte und zugehörige Ruhder Leute verhanden sein, so solten andersz keine zu der Überfahrt genommen werden alsz die bestellte Fehr Leute; wofern aber solche nicht verhanden, sollen andere Fischere oder, wer will, die Überfahrt unbekümmert müegen verichten.

4. Dieses ist in vorigen Articul beantwortet.

5. Kegenwertige Præsident, Burgemeister und Raht in Fridericia können zwar nicht antworten, was vorher bey Zerstörung von Friederichs Ödde geschehen. Sie können aber, wasz Formundtschaften und dergleichen betrifft, anitzo Inquisition anstellen umb so müeglich für unmündige Weiszen dasz meiste, als sie können, in Versicherung zu bringen undt dazu antworten.

6. Gleich wie in Hollandt und andern Orten etzliche Stette zum asylum für Leute, so in ihrer Kauffmanschafft oder sonsten zu kurtze kommen, verordnet, also könnten Ihre kö. Ma. auch woll der Stadt Fridericia solche Freyheit allergnädigst geben, dasz solche, nemblich frembde Leute, frey dahin müegen kommen undt alda, so weiht der Stadt Gebiecht sich erstrecket, ungemolestirt vor ihren Creditoren leben undt wohnen sieben Jahr. Nach deren Verflieszung aber solten sie gehalten sein jedwedem Gleich und Recht zu thun, entweder nach dem Accord, so sie mittelerzeit mit ihren Creditoren werden treffen, oder wasz sie sonsten schuldig sein, bezahlen, undt damit solche Leute sicher nach Fridericia können hinkommen, so solten sie auff der Reise in Ihrer kö. May. Bohtmeszigkeit auff keinerley Weise angriffen oder molestirt werden, wan sie Burgemeister und Raht zu Fridericia Pass vorzuweisen haben.

7. Dasz der Haven von Fridericia mit dem ehisten möchte gemacht werden, wehre woll nohtwendig; immittelst könnte woll eine geringe Brücke, so gar weinig kan kosten, von Fewren Holtz dahin gemacht werden.

8. Belangende den Provinciall Zoll, deszwegen haben auff Ihre königl. Ma. allergnädigste vorige Commission wir bereits allerunterthänigst referirt, nemblich dasz die Stadt Fridericia billig davon solte verschonet werden.

9. Die Princessinnen Stewr, weiln solche nur so weinig betregt, so stellen wir Ihre königl. May. allerunterthänigst anheimb, ob Sie diesze neue Stadt allergnädigst damit wolten verschoenen, damit nicht möchte gesagt werden, dasz sie zuwiedern ihren Privilegien etwas hetten contribuiert oder wehren belastet worden.

10. Dasz der ander Kirchhof eingeweyet undt die Kirche dahin gebawet werde, können wir nicht andersz alsz zu der Stadt Bestes ansehen undt da beneben, dasz die gantze Statt in zween Kirchspiel möchte vertheilet werden, einesz dennisch undt die ander teusch, also dasz ein jedtweder Burger oder Einwohner, an wasz Ort undt Ende er in der Stadt wohnet, sich halten möchte zu welchen Kirchspiel ihm beliebt, jedoch dasz beede Kircken einerley Ceremonien gebrauchen undt dem Bischoff unterworffen sein.

11. Dieser Punct wirdt Ihr. königl. Ma. allerunterthänigst anheimb gestellet. An andern Orten ist Gewiszens Freyheit beliebt für allerhand Religion, so mit den Nahmen christlicher Religion genennet wirdt.

12. Dasz Wegerhausz konte von Burgemeister undt Raht eingerichtet und auff's Marckt gestellet werden, wohingegen dieselbe dasz Einkommen von den Wegerhausz billig zu geniezen haben.

13. Ihre kö. Ma. stellen wir allerunterthänigst anheimb, ob die Vertheilung desz Einkommens, so Burgemeister undt Raht zu Fridericia haben sollen, dergestalt geschehen könnte, dasz der Præsident 3 Theile, ein Burgemeister 2 Theile undt ein Rahts Herr 1 Theil davon bekommen, und nach diesen Taxts könnten auch die Landerien, so zum Rahtstuel geleet, auszgetheilet werden.

14. Wan Ihre königl. May. dieses allergnädigst also solte behagen, könnte esz der Stadt Fridericia nicht zum Schaden sein, undt wan ein Privilegium soll gegeben werden, so wird dasz selbe desto beszer gegründet sein, wan vorher der Stadt Bedencken darüber gehöret worden.

15. Der Stadt Secretarius solte billig besoldet werden ausz der Arbeit, so er verrichtet. Jedoch könnte ihm von denn Acker undt Wiesen auch ein Losz gegeben werden, einem Rahtsherren gleich.

Copenhagen den 20. 9bris anno 1664.

Det andet forbemelte Memorial hafver samme Commissarier efter Eders kongl. May. naadigste Befaling forfattet, och er voris underdanigste Betenkende ved hver Post derudaf, som efter følger.

Voris underdanigste Betenkende
derom.

Posterne udaf Commissariernis
Memorial.

1.

Dersom Eders kongl. May. naadigst approberer, hvis udi fore-

1.

Dasz die privilegia von der Stadt Fridericia ingesampt möchten ver-

gaaende oc efterfølgende Puncter om Fridericiæ Privilegier til videre Extension oc Forklaring er opsat och indleverit, saavel som oc Commissariernes underdanigste Betenkende, saa výt Tolden angaar, eracte vi underdanigst nyttelig, at bem. Privilegier vorder til Festningens oc Indvaanernis Flor oc Fremtarf trykt oc publicerit.

2.

Vi tiuffer icke, at dersom det behagede Eders kongl. May. Fridericiæ Privilegier at forlunge, først til tiufve Aar fraa dend første Termin at regne, oc derforuden gifve Byen nogen vilkørlig Forhaabning om videre Prolongation efter bemelte tiufve Aars Forløb, den jo derved formedelst dend Vilie oc Begærlighed, mange skulde faa deri at boe, skulde merkelige tiltage. Dersom oc Eders kongl. May. sig lader befalde Byen til en Stapel Stad at perpetuere, formene vi det i lige Maade nytteligt oc Eders May. Interesse i ingen Maader imod at vere.

3.

Vi finder denne Post icke ubillig, dersom det ellers Eders kongl. May. maa behage dertil sit naadigste Consens at gifve.

fazet werden und von neuen durch den Druck publicirt werden, welche dan in vielen Theilen durch vorgemeldte puncta können verbeszert, und wasz sonsten wegen desz Zolles im vorigen gesetzet, eigentlicher erkleret werden, damit nicht daszelbe dergestaldt, als vorhin geschehen, zu den grösesten Præjuditz Ewre kö. Ma. Zollintraden könne interpretirt werden.

2.

Dasz die Freyheit, so der Stadt auff 10 Jahre gegeben, bisz 30 Jahre möchte extendirt werden und die Handelsz- oder Stapel-Gerechtigkeit für immerwehrend.

3.

Dasz die Justits in der Stadt unter Bürgern und Fremdbden durch Præsident, Burgemeister undt Raht nach Landes Low und Recht solte administrirt werden, die Brüche,

so darauz fallen, $\frac{1}{3}$ vor Ew. königl. May., $\frac{1}{3}$ vor der Stadt und Magistraet, $\frac{1}{3}$ vor die Armen.

4.

Dette remitteris i ald Underdanighed til Ed. kongl. Mayts. eget naadigste Behag.

4.

Dasz die Wahle desz Præsidenten Ew. kö. May. alleine zukomme, wan aber ein Burgemeisters Stelle ledig, könnten von dem Præsidenten und Raht 2 Personen von den fornembsten, verständigsten und ehrliebenden Bürgern der Stadt, es sey frembden oder einheimischen, so der dänischen Sprache und Rechtensz meist kündig, Ew. königl. May. vorgeschlagen werden umb einen darauz zu erwehlen, und ein Rahts Herr könnte durch die meiste Stimmen von Præsident, Burgemeister und Raht erwehlet werden ohne Unterscheid, von wasz Nation oder Sprache derselben seind, jedoch dasz er in der Religion zu der unveränderten augspurgischen Confession sich bekenne und halte.

5.

Fridericia hafver tilforne erlangt Eders kongl. Mayts. naadigste Privilegium, at fraa Raadstu Domme der samme Stets skulde immediate och uden at søge Landsdinget til Høieste Ret appelleris. Den første Instantz i Retter Gange eracte vi føieligst oc best for Byefougden at kunde ske oc fraa hannem til Raadstuen at appel-

5.

Ob nicht an Staeth Stadt- oder Bytings ausz der Anzahl der Raths Herren 2 Gerichts Herren jährlich wechselweise zu bestellen alsz prima instantia, wovon alle Sachen an dem gesampten Magistrat können incitieret werden, und dasz den die appellationes von gemeldten Stads Magistraet nicht nach Landsting, sondern gerahde

leris, med mindre Ed. kongl. May. skulde self inclinere til at vilde gifve denne Bye nogen sær Rettergang, som icke andenstets i Landit er brugeligt.

6.

Efterdi dend fattige icke mindre end dend rige bør at befordris til at udføre sin Ret for den høieste oc sidste Instantz, oc det ofte befindis, at it Menniskes gandske Formue oc timelig Velstand bestaar i ringere Summa Penge end dend, Commissarierne formener udi Magistratens Domme oc Jurisdiction at kunde exciperis, eracte vi i ald Underdanighed, at fra deris Domme appelleris til Høieste Ret udi alle de Tilfelde, som andensteds i Landet tillat er efter den Lov, som nu er i Vigueur, indtil Ed. ko. May. nogen anden almindelig Forandring derudi kunde for got anse at giørre.

7.

Dersom Eders kongl. May. naadigst behagede at forunde Fridericæ denne Benaading, helst efterdi Byen self Præsten skal underholde, da skulde det uden Tiuffel contribuere til Indvaanernis desto større Fornøielse. Dog indstillis alting til Eders kongl. Mayt. egit naadigste videre Behag.

an desz (!) hohe Gerichte solten gehen.

6.

Wurde guht sein, dasz eine gewisse Summa gesezt würde, wo viel die Sache betreffen solte, davon Appellation zuzulaszen, etwan ein, zwo oder 300 Rthr. ohn Ehre und Lebens Sachen.

7.

Dasz jus patronatus über die Kircken, so in der Stadt werden gebawet, und Priestere, so hinkünftig daselbst sollen erwihlet werden, könten Ew. königl. May. an Præsident, Burgemeister und Raht der Stadt allergnädigst vergönnen, also dasz 12 der besten Kirchspiel Leute vocieren undt den Priester collationieren.

8.

Eractis nytteligt och billigt at vere.

9.

Dersom Bekostningen, paa hvis Indkombsten begæris, aftagis af den almindelig Byens Indkombst, eracte vi billigt, at til dend al-gemene Byens Nytte anvent blif-ver dend Profit oc Fordel, som deraf kand komme. Vil och Øfrigheden self det bekoste, da er det billigt, at de, som Bekost-ningen giørre, oc deris Arfvinger deraf nyder Indkombsten. Skulle oc icke Øfrigheden vilde, mens andre Byens Borgere oc Indvaa-nerne paa nogit, af hvis denne Indkombst begæris, at giørre Be-kostning, bestaar det efter voris underdanigste Formening i største Billighed, at enhver nyder for sig oc sine Arfvinger Indkombsten oc Proprieteten af det, hand self hafver bekostit, oc som dog strecker til det gemene Beste saavel i Fred som Feide Tid.

10.

Eftersom om denne Punct til-forn er efter Ed. kongl. Mayts. naadigste Befaling gifvet oc ind-

8.

Wan der Hafen einmahl ge-bawet, solte die Stadt dennselben vorth und vorth unterhalten und dahingegen ein gewisz Hafen Goldt von den ein- und auszfahrenden Schiffen (welches Ew. kö. May. allergnädigst anordnen werden) zu empfangen und zu erheben haben.

9.

Dasz die Stadt-Præsident, Bur-gemeister undt Raht auff den Wäl-len oder an andern bequemen Or-ten Windt Mühlen müegen bawen laszen zu algemeinen Gebrauch, und dasz die Intraden davon an den Rahtsstuel sollen gehören, wie auch vom Wegerhausze, Kraen und dergleichen.

10.

Auch solten sie müegen bawen ein Rathausz an einen bequemen Orte, woh müeglich in die Mitte

leveret Ed. May. Collegii Status underdanigst Betenkende, nemmelig at der allerede paa Eders kongl. Mayt. naadigste Befaling er forfattet en Dessen og Uddeling paa Stadens Platser och Gader, och en Del af de Platser, som til Raadhuset hafver voret begieret, til andris Boeplats er udvyst, hvorfore icke vel Forandring dermed at kunde giøris, da beroer det paa, hvis Ed. kongl. May. om samme Betenkende naadigst resolverer.

11.

At alle, som Borgerskab i Fridericia vil niude, giørre derris tilbørlig Ed, eracte vi fornøden och billigt, mens at enhver, som vilde i Fremtiden opsige sit Borgerskab, skulle verre fri for Siette och Tiende-Penge samt ald anden Udgift, som i slig Tilfelde kunde fordris af dennem, eracte vi hverken billigt eller gafnligt, oc ufornøden derom nogit i Privilegierne at melde, helst efterdi Øfrigheden, til hvis Skade det formedelst dend uvisse Indkombst skulde strecke, self indtet i deris Begæring derom melder.

12.

Herom er voris underd. Mening lige som om forrige Post.

der Stadt, woselbst sie ihre Versammlung können halten, zu welchen Gebewde Ew. kö. Ma. ein Antheil Holtz ihnen allergnädigst schencken können.

11.

Alle undt jede, so in Fridericia wollen wohnen und sich daselbst niederlaszen, solten sich Ew. königl. Ma. mit dem gewöhnlichen Bürger Eyde verbindtlich machen mit solchen Beding, wan sie ihre Bürgerschaft wiederumb auffsa-gen, dasz sie alszdan müegen wegz ziehen undt ihre Güeter ohne etwasz davon zu geben, abführen, jedoch dasz ein solcher vorher sich reversiere, dasz er wieder Ew. königl. May. noch dero Reiche und der Stadt Fridericia weder mit Worten oder Wercken, heimlich oder offentbahr, nichtesz handeln wolle.

12.

Wan absterbende Bürgere undt Einwohner in Fridericia Erben hinterlaszen, so auszerhalb Reichs an frembden Orten wohnen, solte

13.

Dersom Eders kongl. May. vilde efter Recessen tillade de, som Manufacturer forarbeider, Frihed Testamenter at giørre, kunde det strecke til Byen desto lettere at peuplere, mens ellers at gifve Borgerne i Fridericia nogit sær Privilegium med Testamenter oc Egteskabs Contracter at giørre, som ingen anden Person eller Stand i Eders kongl. Mayts. Kongeriger nyder, ser vi icke til nogen Eders Mayts. Nytte at kunde strecke, saafrembt det Ed. kongl. May. icke anderledis self naad. behager.

14.

Efterdi Byen Fridericia dog mange andre anselige Friheder af Eders kongl. May. nyder, oc Lands Loven om Confiscationer ingen Ubillighed medfører, synis os icke, at bem. By derimod nogit med Rette til sin Flor oc Opkomst kand prætere eller tilkomme.

15.

Vi formener underdanigst denne saavel som dend sidste Post udi

denselben die Erbschafft gantz folgen ohne Erlegung desz sechsten undt zehenden Pfennings oder sonsten etwasz.

13.

Dasz die Bürger undt Einwohner in Fridericia Testamente undt Ehepachten müegen machen undt auffrichten, und dasz solche im Höhesten Gerichte solten gültig sein, wan nur zur Zeit, dasz solche gemacht worden, bey Præsident, Burgemeister und Raht darüber Anzeige gethan und solches ins Protocoll annotirt worden.

14.

Dasz eines Burgern von Fridericia Güeter wegen keinerley Delicten solten confiscirt werden, ohne dasz er von Verrätherey wieder Ew. königl. May. und dero hohen königlichesz Erb Haus oder dasz er Ew. königl. Mayt. Einkunfften und Regalien Abbruch gethan undt verschmälet hette vorher überzeuget worden, welche Confiscation Ew. königl. May. anheimb fallen.

15.

Dasz der Gouverneur undt Commandant von Fridericia noch Ew.

Billighed at bestaa, dog saa vyt Marquetenter angaaer, at dennem efter voris derom tilforn gifne underdanigste Betenkende icke forbydis alle ædende Vare til Soldatesken ved ringe Vegt oc Maade at selge, naar de samme Vare hoes ingen anden end Borgerskabit kiøbe, hvilke Varer de bør for billig Pris oc udaf tilbørlig Godhed fal at hafve.

königl. Mayt. Ambtman sich in bürgerlichen Sachen undt Commerciën durch keinerley Prætexts, wie esz sein müege, solten einmischen, sondern die Handlung ihren freyen Lauf und Wandel laszen, absonderlich die Schiffe in Ein- undt Ausz-Siegelen nicht hindern oder auffhalten, viel weiniger, unter wasz Schein oder Titul esz sein möchte, einige Waren oder Güeter, so zu Waszer undt Lande ein- oder auszgeführt werden, ohne Bezahlung und ohne desz proprietarii Consens auszunehmen oder begehren.

16.

Keine Marquetenterey zu permittiren, sondern dasz die Nahrung bey den Bürgern bleibe, sonsten könnte woll zugelassen werden, welche Soldaten Handtwercker sein, dasz die für die Bürger müegen arbeiten.

Copenhagen den 20. Novembr.
anno 1664.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 25. Januarii anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke.

Hans Nansen. Peter Bülche mp.

4.—10. Jan. 4., 7., 9. og 10. Jan., sidste Dag baade For- og Eftermiddag¹⁾, behandlede iflg. Kongebrev²⁾ af 2. Jan. et stort Reformforslag for Norge af Ulrik Frederik Gyldenløve, dat. 22. Nov. 1664. S. K.'s Betænkning (Nr. 79) stillede sig ikke

¹⁾ P. I Bl. 108. ²⁾ S. T. Nr. 2.

særlig velvilligt, men den blev ikke overgivet til Kongen. Da man med det første ventede Gyldenløve til København, forlangte og modtog Hannibal Sehested indtil videre Ordre af Frants Rasch de originale Exemplarer af Betænkningen, Gyldenløves Memorial og vedføjede Bilag om Rytteriets Underhold i Norge¹⁾. Sagen hvilede derefter indtil 1666²⁾.

79. *Betænkning af S. K. 4.—10. Jan. 1665.*

Kopi og ufuldstændig Konc., sidste med Peter Reetz' Haand, i N. R. A. Delvis tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 334—50.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et Memorial, som Ed. May. Statholder udi Norge, Herr Ulrich Friederich Gùldenløve, til Eders kongl. May. allerunderdanigst nedskicket hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och hafver vi voris underdanigste Mening ved hver Post udaf samme Memorial saaledis opsat, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

Posterne udaf Herr Statholder Gùldenløvis Memorial.

I. Belangende Justitien.

1.

At dend høieste Rettis Holdelse i Norge enten ved Eders kongl. May. self, eller hvem Eders kongl. May. dertil agter at forordne, skulde afskaffis, oc Revision fra en Hof- eller Landret derfra herved til Dannemark stiftis oc tilladis, kand vi icke eracte at komme enten Eders kongl. Mayts. souveraine Regering til nogen

1.

Eftersom den høieste Rettis Administration her udi Norge hver 3 Aar falder Undersatterne fast skadeligt och besverligt; 1) udi det, at ved den lange Appellations Tid hver 3die Aar, naar Fred er, oc ellers saameget lengere, efter som Tiderne det da tillader, ofte en af Parterne ved dend andens Død, paakommende

¹⁾ Notits af Frants Rasch paa Kopien af Bet.

²⁾ Se Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 332 ff.

Nytte eller dets Undersaatter til Gavn, mens dersom det Eders kongl. May. maatte behage Høieste Rettis Administration udi Norge paa en bekvemmere Tid om Aarit for Indbyggerne at anordne oc tiere end hver tredie Aar, eftersom Ed. kongl. May. blef informeret och befant Sagerne at verre mange i Tal, oc at Stederne, hvor bem. Høieste Ret holdis, skulde blifve alternatim forvexlede udi Christiania, Bergen oc Trundhiemb, det eracter vi underdanigst nytteligt at verre.

Ild- oc Søe-Skade, Banqueroute eller deslige imidlertid mister sin Ret oc derofver begge geraader udi Leiervald oc Ruin etc.; 2) udi det, at den høieste Rettis Berømmelse sker til de Tider om Aarit, som det for Eders kongl. May. eller Raadet eractis best oc bekvemmeligst for Op- oc Nedreisen, icke uden stor Bekostning med Skibs Udrystning oc Provision fraa oc til Dannemark, men for Undersatterne den aller ubeleiligste Tid om Aarit, saasom i Landens oc Borgerskabets beste Høest oc Nærings Tid, sampt til uvisse oc iblant alt for korte Tider, at hvilken [o: hverken] Parterne eller de interesserede paa de vit affiggende Steder kunde fange lovlig Tid och Respit at stefne, som vel bekient. Om icke derfor høiest gavnlig, at en ordinarie Land- eller Hof-Ret en Gang hver Aar herefter, som altid før, fraa den gamble souveraine Regierings Tid oc indtil Eders kongl. Mayts. høiloff. Hr. Faders sal. Christiani 4ti umyndig Aar, skal verre sket, kunde holdis i Christiania af Stadtholderen, Cantzeln samt en eller to af de fornembste Hofvet Ambt Mænd med ligge saa mange af Borgerstands Personer, der ellers hafver Charge oc Pension heroppe sampt Lands Lov oc Sedvane er bekient, oc det om H. tre Kongers Tid eller Pauli Con-

version, som før værret, da gemenlig beste Vinter Førre er oc for Undersatterne bekvemmeligst uden Forsømmelse af derris Næring samt Eders kongl. May. uden nogen videre Expens eller Udgift, hverken paa Skib eller andet, som før sagt, ei heller paa dertil fornøden assessoris, eftersom enhver derforuden nyder Pension oc Gage heroppe for sin Tieniste lige saavel som Stadtholder oc Cantzeler, och hvis nogen af Parterne icke nøiedis med den Domb, de at søge Revision oc Appellation for Eders kongl. May. self i Dannemark och forinden deponere Sagens Importance heroppe samt Vederparternis Bekostning foruden noget visse til Eders kongl. May. eller de fattige, om hand taber Sagen, som anden Steds sker.

2.

Efterdi Ed. kongl. May. hafver for got befunden at lade Lovene her udi sit Rige Dannemark ved denne sin Regerings Forandring af dertil forordnede lovkyndige Personer revidere for at forbedris, klar giøris oc adapteris til Eders kongl. May. itzige absolute oc souveraine Arfve Regering, eracte vi nyttelig at verre, at de lovkyndigste Folk af alle Stands Personer vorder i alle Stifter oc Laugstole i Norge til det samme at giørre af Eders kongl. May. til videre Ed. kongl. Mays. naa-

2.

Om och icke fornøden, at af forbem. assessores formeris et Collegium udi Christiania, der ei allene de mange udgangene kongl. Commissioner oc Befalinger udi høiloffig Konning Christiani 4ti saavel som udi Eders kongl. Mayts. egen Regierrings Tid om den norske Lovs Forbedring oc en norsk Recessis Befatning efter disse Tidens Tilstand kunde forretage oc til Ende giøre, men och det Capittel om Kongens Arfve Ret, som ved Lovens sidste Forandring oc Trykt (!) anno 1604

digste Resolution forordnit, oc at derudi i Særdelighed i Act tagis, hvis i denne Punct om Ed. kongl. Mayts. Arfveret meldis.

3.

Vi eracte denne Post billig at verre, oc er General Fiscalen i Norge allerede femte Dags Stefning udi de Sager, hans Embede vedkommer at drifve, af Ed. kongl. May. ved it sær aaben Bref naadigst bevilgit.

tillige med en Del gafnlige Rettebøder skal vere udelat, insereris efter Eders kongl. Mayts. idtzige Regerings Ret oc Tidernis Beskaffenhed.

3.

Er oc for Eders kongl. Mayts. Rettigheds Indfordring oc Interesse vel fornøden, at fembte Stefne oc Ret, som Norgis Lov i Agger oc Eng samt Fiskeri, Skov oc anden deslige Sager tillader, maatte bevilligis Fiscalen udi gemene Sager saavel som Fougderne udi Restantzens Indfordring for Vitløftighed oc stor Bekaastning Skyld at bruge, eftersom Sagerne des snarere derved tager Ende, och Bekaastningen for enhver, saavel Ed. kongl. May. self, modereris, och at jus fiscale forderligst maatte tryckis oc publiceris til enhvers Efterretning.

II. Belangende Militien i Norge til Lands oc Defensionen til Vands.

1.

Efterdi Eders kongl. May. allerede hafver anbefalit sit Kriegs Collegium at deliberere oc sit underdanigste Betenkning at gifve om, hvad Platser i Norge fortificeris skulde, oc hvad Middel dertil skulde brugis, eracte vi Statholderen best at kunde faa Eders kongl. Mayt. Befaling, efter hvis Ed. kongl. May. deraf naadigst slutter oc approberer.

1.

Daa er høit fornøden, at Aggerhus Festning i Freds Tid saavit mueligt perfectioneris, desligeste Christiania Byes Fortification, hvilke begge meget ilde af Begyndelsen ere anlagd, oc bem. Bye derfaare ei nu capabel nogen Finde at resistere, foruden at naar de sig Byen bemechtiget, indtet Menniske paa Slottet kunde opducke, eftersom Finden kand

logere sig plat under Muren saavel under Faveur af Berget som under de imod Afridset alt for nær bygte Stenhuse fast ei ofver 20 Skrit derfraa, oc derfaare til Slottets Conservation høigt nødigt, at Byen nu i Freds Tid bringis i Defension, til hvilken Ende jeg oc alt underskedtlige Projecter ved General Quartier Mester Coucheron ladet giøre, som herhøes findis. Desligeste behøfver Trundhiemb oc Bergen ocsaa i alle Tilfald bedre Sickerhed, en samme-steds allerede fornemmes, om Eders kongl. May. derfaare naadigst vil lade sig behage at bevilge de Middel dertil, som jeg før underd. hafver foreslaget.

2.

Eders kongl. May. hafver allerede ladit giøre Forbud, at intet Tiende Kobber af Norge skulde udføris, saa at det, til hvad Brug Ed. kongl. May. naad. behager, kand anvendis, saavit Ed. kongl. [May.] icke allerede hafver ordinerit, at Kober Smeden Hindrik Ems til Ed. kongl. Mayts. Køkens oc Brøggersis Fornødenhed deraf skal hafve.

3.

Eftersom denne Punct angaar Militien, da dersom det matte behage Ed. kongl. May. enten at høre sit Krigs Collegii underdanigste Betenkende derom, eller oc

2.

Eftersom der skal findis stor Mangel af Støcker til Festnignis oc Armeens Forsiun, daa siunis gafnlig oc fornøden, at Eders kongl. May. naadigst bevilger, at dertil alt Tiende Kaaber saalenge maatte forblifve her i Riget at giøre Støcker af, saavit fornøden.

3.

Det er oc fornøden, at Officeerne indrømmis de Gaarder til virkelig Besiddelse oc Brug, dennem efter naad. Ordre er assignerit, imod Bøxels Igiengivelse

ved Felt Herrens oc Generalen af Norgis Hiemkombst deputere nogle af Krigs Collegio tillige med Stats Collegio om denne Materie at deliberere, saa at saavel de, som i Landets Vilkor oc Tilstand ere kyndige, som de Militien forstaar, dertil kunde brugis, da formene vi underdanigst, at Ed. May. til naadigst egen videre Resolution desto bedre om Sagens gandske Beskaffenhed kunde vorde informerit.

4. a)

Denne Punct dependerer af voris nest foregaaende underdanigst Betenkende, med mindre mand i Steden for de gevorbene Ryttere, som nu med Kvinder oc Børn ligge Bunden i Norge til stor Besværing, vil værbe oc i Tieniste tage Indfødde.

5.

Om denne femte saavel som efterfølgende 6. och 7. Post er vorris underdanigste Mening saaledis som om nest foregaaende tredie Post.

til Bonden, oc Bonden igien at accommoderis med første Gaard, ledig er eller blifver, oc hvor Officererne endnu ingen Kongens Gaarder faaet, at da af samme Ambts aarlig Uvisse maatte tages saameget at indløse saavit af det pantsatte eller bortsolte Gots, som dertil fornøden, paa det den enne saavel som den anden accommoderis.

4.

At saa mange af de gevorbene Ryttere oc andre, som icke vil accommodere sig med Arbeid til Bonden for hans Kost, mindre formaar self at bruge Gaard, naar Vandet til Vaaren aabnis, maatte strax licenteris, oc andre af Landfolket, helst Landens egen Sønner oc Drenger, i des Sted igien enrolleris.

5.

At en visse oc ombstændlig Forordning oc Reglement imellem Officerer, Rytter oc den gemene maatte expederis til begges Efterretning i alle Tilfald efter hoesfødte Concept.

6.

At med Soldaters Udskrifvelse maatte treffis nogen anden Form och Middel, hvorved den store Underslef oc Schackerie imellem

Officerer oc Bonden ved store Pengers Udgivelse, Bunden til Forarmelse oc Kongen endelig til Afgang i sin Rettighed, saavel som den store Afskye for Udskrifvelse, hvorofver saa mange drager af Landet, kunde forrekommis, som menis at ske, naar hver Sogns Annex eller Bøidelaug efter deris Gaarders visse Landskyld tilskrifves visse Knechte, som de iblant sieg self skulle udvelge oc præsentere, naar noget Compagnie eller Regiment skulle completeris och de samme igien efter visse Aars Tienniste oc derris Exercitiers Perfection vorder fri oc niuder Gaarder eller Officie under Compagniet fremb for andre.

7.

At de udskrefvene Landfolk maae befries for Vakthold och Arbeid udi Festning oc Garnison i Freds Tid, och dertil af Landfolket antages gevorbene Knechte, helst de som før veret med paa Tog, efterdi de kaaster Eders kongl. May. lige meget at underholde, oc Bonden ved hans Knechtis Udredning och Kleder, Mad och Penge samt Mistelse af hans Arbeide, naar hand den mest behøfvede, meget besvergis oc forarmes, foruden at et Compagnies Fracht oc Ofverførsel fraa de vit affiggende Lenne i Aar hafver kost Eders kongl. May. fast mere, end saa mange gevorbene Knechte

derfor paa Steden kunde faais. Jeg vil ei sige, om deris Arbeide nær saa meget kunde verre verdt, eller melde om dend Insolence ved Frem- oc Tilbage-Marche med Mad och Kleders Berøfvelse under Vegs sampt anden mere Underslef, Eders kongl. May. oc Undersaatterne til langt større Bekostning, Skade oc Forarmelse sker, end her specificeris eller nefnis kand, hvorimod Bonden gierne skal forstaae sig til noget vist at gifve aarlig derfor efter hans Formue. Foruden des er oc at considerere, det de Regimenter, som om Sommeren hafver giort stor Arbeide, ere om Vintren til Tieniste udychtig, om ellers noget fiendtlig skulle paa-komme, eftersom de ofver deris besverlig Arbeide hafver til en Del mere end 30 à 40 Mile fremb oc tilbage at marchere, hvorofver de self udmattis, deris Gever til en Del vorder uferdig oc derris Kleder forslit, som for demb ei saa strax er at reparere, oc derfaare endelig siunis fornøden at hafve gode gevorbene Knechte udi Garnison, hvorved Land Regimentene endoc, naar fornøden, med Under Officerer kunde forsiunis.

8.

Vi eracte nytteligt, at det maatte behage Ed. kongl. May. at lade afgaa en Commission til sin Stat-

8.

Och eftersom dette Riges Defension (nest Guds Hielp) ei allenne bestaar udi en vel discipli-

holder oc Cantzeler i Norge, helst efterdi Statholderen er nu paa sin Reise til Bergen oc Trundhiemb andre Ed. kongl. May. Befalinger at forrette, at de strax oc det snarest, mueligt er, skulde bearbeide oc deris underdanigste Betenkende til Ed. kongl. Mayts. naadigste Resolution gifve, hvorledis dette Forslag kunde best i Værk stillis.

nerit Militie til Lands, mens ochsaa behøfvig en bastant Flode til Vands, der i alle Tilfald kand holde Nord Søen ren, forsvare Landet fraa udvortis Macht til Vands oc conjungere sig med Eders kongl. Mayts. egen Flode, naar fornøden oc naadte befales, sampt holde Correspondencen oc Farten ved fornøden Tilførsel imellem Rigerne etc. vedlige, hvortil ei letteligen nogen anden oc bedre Middel eller Forslag skal kunde vides eller giøris, end hvis af Hans Excell. Hr. Rigens Skatmester in anno 47 findis giort oc vitløftigen deducerit sampt oc af høilofflig salig Ko. May. naadte ratificerit. Eractis derfaare helst fornøden, at sligt for Ed. kongl. May. oc Rigerne meget gafnlig Verk blifver Eders kongl. May. underdanigst recomenderit til nye Examen, Deliberation oc naadte Resolution, hvorvit samme Forslaug efter denne Tids Tilstand kunde værre mere practicabel til nogen bestandigere Anordning end før, at derom kunde gifves naadigst Commission sligt med Undersaatterne eller oc fremmede, som sig dertil ville bekvemme oc sig med derris Famiglie her udi Landet nedsette etc., at behandle oc stille i Verk etc. Ti om skiønt derimod fornemmelig vilde falde at sige, at Ed. kongl. Mayts. Leilighed nu ei tilsteder saa storre Friheder til Afgang i sine Tolde

oc aarlig Indkombst at bevilge, saa er derimod at svare: 1) at den Afgang vel ei skal beløbe sig saa høit, som Ed. kongl. May. ved Told Officierenis Lønning aarlig afgaar, hvilket derimod ved Toldenis Forpactning igien kunde sparis, hvorom heretter videre skal formeldis, oc saaledis være Eders kongl. May. uden nogen Afgang; 2) derforuden kand det ei heller regnis til Afgang, det som Ed. kongl. May. i saa Maader anvender paa sine Rigers oc egen Defension, oc mindst i dette Fald, hvor det ringe drager langt større af Undersaatternis Middeler til sig, som sligt et stort oc kostbar Verk at bringe udi esse vil udkrefve, oc Eders kongl. May. dog ellers af egenne Middeler forarsages at bekoste helst i Nødstid, naar dertil af fremmede med langt større Bekostning oc besverlige Conditioner skulle leies oc fractis Skibbe (endog iblant til ringe Tieniste), som de forledene Tider udvist; 3) endelig var det oc for dette fattige Land, som af ald Handel oc Vandel moxen er øde, en stor Befordring til Commerciens Forøggelse, som udi dette forberørte velmente Forslaug udførligen er deducirit oc demonstrerit, foruden at det ei allenne geraader Eders kongl. Mayts. Person til Glorie at hafve mange Skibbe, der fører Eders kongl. Mayts. Pavillon, oc

Riget til mere Sikkerhed oc sambt (nest Commerciens Augmentation och Opkombst, som sagd er) med Tiden befrier Eders ko. Ma. oc sinne Undersaatter fraa de Hollenders Udsuelse oc Pressurer oc endelig giøre Eders ko. Ma. for Venner oc Uvenner saa meget mere considerabel.

III. Belangende Indkumbsten.

1.

Vi befinde, at dend Commission, som Ed. kongl. May. til atskillige Stands Personer i Norge ofver det hele Rige hafver anno 1661 gifvit om Skatternis Paabud oc proportionerit Deling efter ithver Steds Beskaffenhed, vel er blefven begynt, mens icke bragt til sin tilbørlig Fuldkommenhed ofver alt, hvorføre vi underdanigst formene nyttelig oc fornøden at verre, at samme Commission ved Ed. kongl. Mayts. reitererede Befaling blef til en fuldkommen Ende giort oc indleverit til førstkommende St. Laurentzii Dag i det seniste, oc naar det var sked, at da de, efter hvis underdanigste Betenkende Ed. kongl. May. hafver naad. approberit at lade Skatterne forleden Aar oppebørge, med andre i dend Materie kundige blefve tillige med Skat Kammerit beordrede at efterse oc til Ed. kongl. Mayts. naadigste Resolution deris underdanigste Betenkende gifve, om

1.

At de mange Slags Bonde Skatter, som forvilder Almaen oc gaffner Fogden, maatte reduceris til en visse Skat och tvende beleilige Tider om Aarit at betallis, och enhver skatte oc skylde efter sin Brug er [ø: oc] Eiendomb som før oc icke efter den ulige Proportion, som dette sampt forleden Aars Skattebrefve meldet, oc hele Landet klager ofver, och den Erklaring af de nordske Deputerede, in anno 62 giort, om hvers Eiens oc Ambts ser Beskaaffenhed maatte hafves i Acht, och Skattebrefvene aarlig heroppe først conciperis oc til videre naadte Censure nedsendis.

2.

At med Kiøbstedes Skatten herafter i Freds Tid maatte ske nogen Moderation, och Skatten efter enhvers Handel och Vandel, som och af Toldbøggerne kand aarlig erfares etc., proportionaliter paa-

Skatterne efter dend Maade her-
 efter i Norge kunde faststillis
 eller icke. Imidlertid erachte vi
 nytteligt, at efterdi Tiden med
 Skatterne paa ny at paabyde er
 saa nær i Henderne, at forom-
 rørte Commission icke kand inden
 dend Tid til Ende komme, at
 Skatterne saaledis som forleden
 Aar paabødet oc oppebaarit vor-
 der, och at enhver, som dend at
 oppebærge af Ed. kongl. May.
 vorder befalit, indskicker en rig-
 tig Extract til førstkommende 1.
 May, hvad de formener, Skatterne
 det egentligste, mueligt er, sig
 kand bedrage.

leggis, oc med de andre, som
 ingen Trafik bruger, at forholdis,
 som in anno 1662 naadte forord-
 net var, saa at Skatten paabiudis
 efter Borgerskabs Efne oc For-
 mue, i Henseende af deris anden
 store Besvering, som de i forleden
 Krigs Tider saavel som endoc
 efter Freden med stor Inkvarte-
 ring oc Bekostning paa Rytteriet
 til mange 1000 Rdr. skal hafve
 villigen udstaaet, paa det de udi
 Freds Tied helst udi denne Tid
 kunde finde nogen Forlettelse til
 siden at formaae noget och verre
 des villigere i Feide Tied.

3.

At dend Commission til visse
 oc troverdige Personer om hver
 Gaards Ligning oc Leg efter Lo-
 ven til Lighed for enhver udi sin
 Skat oc Udgift efter førrige Erin-
 dring maatte komme til Expedi-
 tion, oc derhøes insereris, at de
 samme Personer tillige skulle
 ligne Læding oc Foering med an-
 det smaa Retsel samt tilskrifve
 enhver sin visse Tiende efter en-
 hvers Aufling, Landskyld oc Be-
 skaffenhed for Vished udi Eders
 kongl. Mayts. Indkumbst och Bon-
 dens Udgift, saasom andensteds,
 endoch her i Landet, sedvanlig
 oc brugeligt er.

4.

At Fougderierne med visse oc
 uvisse skulde Fougderne forpactis,

4.

Er och for Eders kongl. Mayts.
 Indkumbst storlig fornøden, at

eracte vi icke uden Inconveni-entzer vel practicable eller for Undersaatterne nytteligt, mens befinder til Ed. kongl. Mayt. Tieniste høit fornøden, at de, som Fougderierne af Ed. kongl. May. betrois, stiller derfor tilbørlig Caution, oc at om Fougderne icke tilbørligen med Indkomster at oppebørge oc indlevere omgaais, at de da af Fiscalen ved Lov oc Ret tiltalis, dog at Cautionen icke derved forkrenkis, mens bliver ved sit fulde Værd.

Fogderierne med des Indkumbst af vist och uvist forpactis til visse Personer, til visse Tider at betale, imod nøiachtig Caution under Ambt Mendenes Inspection samt Fiscalens, at Bonden ei videre besvergis, end Fogdens Forpactnings Bref indeholder, och Jordbogen, Skattebrefvit, Loven och Forordningen tillader. Ti derved kand 1) Eders kongl. May. hafve sin Indkumbst langt før och vissere betalt oc uden Afkortning, end som nu sker; 2) sparer Ed. kongl. May. derved de mange Fogders Løn, adskillige Reise-Regenskaber oc Fortærings Bekostning udi Kiøbenhafn foruden at talle om Regenskabernis Mislighed udi sig self samt de mange Afkortninger hid och died, som aarlig skader Eders kongl. May. mere, end mand vel kand troe; 3) at udi derris Revers maatte indførís, ingen Bøder eller Sagefald hverken udi smaa eller store Sager at opberge uden til Ting efter forregaaende Dom; 4) endelig forbedris derved Eders kongl. Mayts. aarlig Indkombst merkeligen, oc gafner Bonden meget, samt megen utroelig Afgang oc Underslef, som dauglig forrenemmes, forrekomes.

5.

Efterdi Toldis Forpactning med Nytte oc Fordel fast udi alle vel constituerede Riger oc Stater in

5.

Desligeste var oc for Eders kongl. Mayts. Indkombstes For-merelse hoigst gafnlig at forpacte

Europa practizeris, eracte vi icke unyttelig, at Toldene ocsaa udi Norge blefve forpactede, och dersom det maatte behage Eders kongl. May., at samme Forpactning sine egne Undersaatter i Stæderne oc andensteds, som befantis vederheftige oc vilde gifve saa megit som en fremmede, maatte under tilbørlig Caution tilbydis, formene vi underdanigst, at Eders kongl. May. derved sine Toldis Indkombst med desto større Sickerhed, mindre Underslef, saa oc med Undersaatternis Fornøielighed oc mindre Besværing, skulde bekomme.

Toldene til sufficiente Folk af Eders kongl. Mayts. egne Undersaatter. Ti derved kand Ed. ko. Ma. 1) verre sin Told uden Afgang i det ringeste efter 3 Aars Ofverslaug, om ei mere, til visse Tider oc Terminer forsikret; 2) kand Eders kongl. May. ochsaa efter 3 Aars Ofverslaug gjøre sieg dend aarlig Confiscation til visse Indkumbst lige med Tolden, som ellers ofver alt beløber sig til nogen 1000 Rdr. aarlig, hvoraf Eders kongl. Ma. ellers lidet eller indtet faaet; 3) sparrs derved dend større Løn oc de mange procento, som Told Officierne aarlig skal kaaste; 4) sparris derved de Afkortninger i Tolden for Reiser, Regnskabs Clarering oc allehaande andre extraordinaire Bekostninger, som Tolderne aarlig maa gjøre til och fraa saavel som i Kiøbenhavn; 5) derved och forrekommis allehaande Misligheder i Regnskaberne oc Indkumbsterne samt en och anden Told Officiernis Banqueroute, Eders kongl. May. til stor Skade oc Afgang, foruden at talle om dend større Underslef i Tolden ved hemmelig Collusion imellem Skipperne oc Kiøbmendene, jaa vel oc kandske ved Toldbetienter self, som disse Dagers Exempel her ved Steden endoc hafver bevist oc giort bekient, hvad passerit er, ihvor streng Forbud oc Tilsuun dermed och verrit, hvoraf er at slutte,

hvad paa di større Told-Steder oc helst paa Udhafner sker, Eders kongl. May. til største Besvigelse; 6) dersom Farten forminskis oc Tolden forringis, gaar det først paa Forpachtren; hvis de oc ved derris flittig Inspection eller Fartens Formering noget prospererer, blifver det hoes Undersaatterne, oc kand Forpachtningen Tid efter anden derefter lempis oc forhøiis, til hvilken Ende oc Borgerskabet skulle verre tilfreds med en visse Controleur paa Eders Mayts. Veigne at tilforordnis, om fornøden, hvorved mand idelig kunde vide, hvad der prospereredis eller ei, saa at Eders kongl. Mayts. Tolds Indkumbst herved ei allene merkelig blef formerit, men oc derom til visse Terminer forsikret, til at giøre altied visse Stat paa, som nu icke ske kand.

6.

Eftersom med Ed. kongl. Mayt. General Toldforvalter Daniel Knop efter hans egen underdanigst Ansøgning, oc formedelst hand bød en anselig Summa Penge mere for Tiende Lasten end andre efter giorte Ofverslag at vilde gifve, er blefven accorderit, at hand derfor en visse Afgift paa nogle visse Aars Tid skulde gifve, eracte vi nytteligt, at bem. Daniel Knop faaer Eders kongl. Mayts. Befaling at erklære sig uden Ophold, hvorledis hand dend med

6.

Dernest tyckis mig, at det vaar oc for Eders konnigl. May. gafnligt, at alt Trælast Tiende til Borgerskabet self blef forpachtet, oc skulle de muligt gierne fuldgjøre den Summa, som nu af andre derfor gifves, och efterhaanden mere, eftersom Tiderne oc Leiligheden det tillader, ald Disguste oc Klage af Undersaatterne oc fremmede at remediere oc forrekomme, Eders kongl. May. til mere Gafn oc Undersaatterne til des større Fornøielse oc Affection.

hannem oprettede Contract hafver efterkommit, paa det deraf seis kand, om nogle obstacula saa vigtige derudi findis, at de med Billighed kunde forhindre samme Tiendes Paabuds Continuation. Dernest och, at hvis imod bem. nu paabudne Tiende Last paa Christiansands Vegne indleggis, hannem vorder til Ed. kongl. Mayts. nermere Resolution, oc førend nogit endeligt om denne Post sluttis, til underd. Erklæring communicerit.

7.

Eractis fornøden, at Ed. kongl. Mayts. naadigst Befaling til Ed. Mayt. Kierke Commissarium givvis, at hand paa Eders kongl. Mayts. naadte videre Resolution sig flittelig informerer oc ved uvillige Mænd lader Kirkerne ofver alt i Norge besichtige, hvor det icke allerede sked er, for at fornemme, udi hvad Stand Kirkernis Bygning er, oc om de, som af Eders kongl. May. med Kirketiender ere benaade, saa forsvarligen, som det sig bør, holder bem. Kirker vedlige oc præsterer det, som derris Benaadings Bref dem tilholder.

7.

At Eders kongl. May. efter mange af Undersaattens Supplicationer, baade før oc efter min Opkumbst, ofver Kierkernis større Brøstfeldighed i Norge, som oc af de til dend almindelig Commission Forretning forordne Commissariers underdte Beretning skal befindis ald for sandferdigt, ville i Tide lade giøre nogen god Forordning med Kirkernis Indkumbst, eftersom de meste oc beste Kirke-Tiender, en Part til umeriterit Personer, imod Kirkernis Vedligeholdelse skal vere bortlent, hvorofver de andre Kierker, som ingen eller liden Indkumbst [hafve] oc af disse pleiede at underholdis, staaar mange Steds paa Fald och ellers gandske brøstfeldige, hvortil ingen nermer eller billigere Middel er, saafrembt Ed. kongl. May. det icke af egne Middel vil

lade reparere, end at alle Kirke-Tiender uden Undersked ved Eders kongl. Mayts. aabne Bref strax revoceri oc indrages, efterdi de dem doeg hafver forbrøt, efterdi de Kirkerne ofver alt icke saa for-svarligen hafver holdet ved Hefd oc Bygning, som de efter Eders ko. Ma. Benaadings Brefve ellers hafde burt, oc kand maaske, efter at Kierkerne først ere reparerit oc in esse bragt, derved en god Ofverskud aarligen samblis.

IV. Belangende indenlands Handel oc Vandel imellem Borger oc Bonden.

Eftersom Bonden er obligeret at forførre hans Vare til Kiøb-stederne oc handle med Borgene och icke fremmede, daa paa det de derimod ochsaa kunde nyde billig Skiel oc Betaling af Borgerne for derris Vare, oc at Bonden dermed ei heller, naar hand kommer til Byen, vorder forlegen.

1.

Daa er høilig fornøden, at hver Stigts Amptman udi det hannem naadte betroede Ampt oc Sticht befallis med nogen de beste land-kyndige och kongl. Betiente paa hver Sted aarligen til visse for Bonden och Borger beleilige Tider skulle sette oc giøre en vis och tilbørlig Taxt oc Kiøb imellem Borgere oc fremmede samt mellem Borger oc Bonden paa alle Landsens Vare, ingen undtagen, oc Borgerskabet forreleggis visse Tied at kiøbe med Bonden, efter at hand til Byen kommer, oc ellers handlis dem imellem, hvormeget Bonden for hans Gods af Kiøbsteds Manden skulle betalís i Penge til hans Skatters oc Rettigheds Afleg, oc icke alt udi Vare, och hvis Kiøbsteds Manden icke inden forlagte Tid handlede med Bonden, daa Bonden verre fri for Varene til fremmede self och [o: at] selge oc afhandle.

2.

Och at med Vegt oc Maal efter Loven, alting under ansenlig Vide oc Straf, som derimod giør, hafves i Acht, at Undersaatterne

af di fremmede oc fremmede af dennem bekommer billig Verd och Fornøielse for derris Vare, saa at alting gaar ret och ligelig til etc.

3.

Och paa det Bonden oc Borger kunde handle med hverandre, oc den ene bekomme sin Nøtørf af den anden for billig oc christelig Pris, daa at maatte anordnis visse oc for Bonden och Borger fornøden beleilige oc almindelige Markets Platser oc Tider, saa som Vaar och Høest, for alle enhver, som noget at forhandle hafde, hid oc did i Ampterne, udi oc mellem Kiøbstederne, hvor Bonden til Kiøbsteds Manden best kunde selge oc afhende eller forvexle hans Vare imod Salt och Sædekorn eller anden Fornødenhed efter Aarsens Tied oc Leilighed, oc ingen Borger ofver de Tider at fare med Kramboods eller andet i Landet, hverken i det Ampt, hand boer, ei heller udenforre, under Varenis Forlis oc billig Straf.

4.

Desligeste med Byens Øfrighed i hver Kiøbsted och andre Be-tiente ut supra at anordne et frit Axel Torf en eller toe Dage om Ugen, oc ingen Bonde imidlertid tilstedes at førre noget landverdtts til Byen at selge oc afhende uden allenne paa de forordnede Dage oc anviste Steder under Varenis Forlis, daglig ferske Fisk undtagen.

5.

Eftersom Handelen udi Tønsberg formedelst Skofvenis Udhug-gelse oc de mange andre smaa Platsers oc Udhafners Bevaaning langs Søekandten af Borgere, saa som Holmestrand, Laurvigen etc., er gandske aftagen, hvorofver Byen nesten staar øde, oc det ene Hus falder paa det andet, och mig berettis, at ved Enden af dend store Flod Louven ved Larvigen ei allenne findis paa Eders Mayts. egen Grund et bekvem oc considerabel Sted, kaldet Høllen, hvor ald Trælast udfloedis, oc hafver en skøn stor Hafn, som ligger ved den aabenbare Søe oc, formedelst at dend icke tilfryser, om Vintertider kand beseglis, hvis Lige icke skal findis her syndenfielts eller saa tienlig for Eders Mayts. Flode udi Freds oc Feide Tid samt værre et bekvem Sted for en Kiøbsted at anlegge, som oc for nogen Tied siden skal hafve værret i Foreslag, mens formedelst Tidernis Beskaffenhed oc Hinder af siær Interesse icke haft sin ønskelig oc for Landet gafnlig Frembgang, om Eders ko. Ma. udi Betenkning af

Eders kongl. Mayts. oc Landets Tienniste derfaare naadigst vilde gifve Commission' til mig det at lade tage udi Øiensiuon oc derom ombstentlig Relation nedsende til videre Eders ko. Ma. naadigste Resolution oc Forordning.

Disse forskrefne Poster, allernaadigste Herre oc Konge, ere, hvis jeg siden min underdte Opkombst her til Landet hafver til en Del self erkyndiget, saavel som ellers af landkyndige oc vel intentionerede ladet mig informere om. Och efterdi mig underdte siunis det at være til Eders kongl. Mayts. oc Rigets samt Undersaatternis Velstand gafnlig, hafver jeg oc en Del deraf Tid efter anden Eders kongl. May. ved sier underdte Memorial ladet tilkiendegifve oc derofver Eders kongl. Mayts. naadte Resolution ervartet. Men efterdi dermed, uden Tvifvel for anden victige Occupationer Skyld, til des er differerit, hafver jeg endelig for Eders kongl. Mayts. store Interesse oc Tidens Korthed, om ellers noget derved i tilkommede Aar skulle forrettis, allerunderdte nødig erachtet sligt oc det mere endnu ved Land Commissari Nielas Poulsen ydermere oc i Tide at lade erindre, eftersom hand om alting videre ved at giøre Forklaring oc Beretning, saavit fornøden. Imidlertid beder jeg allerunderdte, at Eders kongl. May. alting udi kongl. Naade oc Mildhed saaledis ville optage, som det af mig til Eders kongl. Mayts. oc Rigets Tienniste er vel oc trolig ment, oc derpaa Eders kongl. Mayts. Censur oc Approbation, saavit det naadigst practicabel oc gafnligst befindis, foderligst paa det allerunderdanigst ervarter.

Aggerhus dend 22. 9ber anno 1664.

Herom er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom Eders kongl. May. allerede tilforne hafver anbefalet nogle af Eders May. forordnede Commissarier om bemelte Handel och Vandel deris underdanigste Betenkende at gifve, hvilke saadant ochsaa udi Underdanighed efterkommet hafver, mens vi icke ved, om Eders kongl. May. deris underdanigste Mening naadigst approberet hafver eller icke, henstiller vi med underdanigst Submission til Eders kongl. May. naadigste Behag, om vi om saadan Commissariernis Forretning voris underdanigste Betenkende til Eders kongl. May. videre naadigste Resolution skulde gifve.

- a) Konc. har opr.: Uanset denne Punct dependerer af voris nestforegaaende underdanigst Betenkende, icke desmindre, efterdi de gevorbene icke saa megit for deris egen Person som formedelst Kvinder, Børn oc Tienere ere Bunden i Norge til største Besværing, oc Erfarenhed hafver udvist, de indfødde lige saa god oc bedre Tieniste

end fremmede at kunde gjøre, Felt Herren self ocsaa fornemmis denne voris Mening self tilforn at bifalde, eracte vi underdanigst denne Post udi Billighed at bestaa til at i Værk stillis, naar om forrige Post nogit vist sluttis.

11. Jan. Møde i Raadstuen i en Kommission, der var bleven nedsat ved Kongebrev¹⁾ af 2. Jan., bestaaende af Hannibal Sehested, Peter Reetz, Ærkebiskop Hans Svane og Peter Scavenius. Man genoptog Forhandlingen om Sorø Akademi (jvfr. 10. Nov. 1664), og Peter Scavenius paatog sig efter Hannibal Sehesteds Anmodning at forfatte noget videre derom til Underretning²⁾).

12. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 11. Jan., stilet til S. K. Da Kongen havde i Sinde for Retten at tiltale Gunde Rosenkrantz, der mod hans Vilje og Vidende havde begivet sig fra Landet til Sverige og desuden havde indsendt forskellige Skrifter, der var kriminelle og til Præjudits for Kongen og Højesteret⁴⁾, fik S. K. Ordre til at afgive Betænkning om, hvorledes hans Stævning for Højesteret skulde være beskaffen.

S. K. vedtog, at han burde indstævnes for Højesteret inden Aar og Dag som Rømningsmand efter Landsloven, og at Stævningen burde oplæses og forkyndes for hans Bolig eller, om han ingen vis Bolig havde efterladt, for hans sidste Logi eller Tilhold her i Riget. — Nogen skriftlig Betænkning blev dog ikke afgivet, men Hannibal Sehested afkrævede efter Kongens Befaling af vigtige Aarsager Frants Rasch Kongens Reskript eller Befalingsbrev derom (nemlig Kongebrevet³⁾ af 11. Jan.), og dette blev siden kasseret⁵⁾. — Den danske Regering opgav derefter at forkynde den allerede konciperede Stævning⁶⁾).

18. Jan. Møde iflg. Kongebrev⁷⁾ af 2. Jan. for at behandle et Forslag fra Peter Dreyer, Zahlkommissær i Norge, om Ind-

¹⁾ Tr.: Ny Danske Mag. IV, 235. ²⁾ P. I Bl. 108. ³⁾ S. T. Nr. 20.

⁴⁾ Opr. tilf.: hvorved hand formentis at have beganget crimen læsæ majestatis.

⁵⁾ P. I Bl. 108—09. Jvfr. Chr. Bruun, Gunde Rosenkrantz, 173—74.

⁶⁾ Jvfr. Chr. Bruun, a. St., 170 ff. ⁷⁾ S. T. Nr. 2.

retning af Manufacturer. S. K.'s Betænkning (Nr. 80) erklærede Forslaget i dets nuværende Form for altfor ubestemt. Jvfr. 6. Febr.

80. Betænkning af S. K. 18. Jan. 1665.

Orig. og Conc. 1 (med Peter Reetz' Haand) og 2 i N. R. A.
(Norske Indlæg 27. Febr.).

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om nogle Forslag, som Ed. Mayts. Zahl Commissarius udi Norge, Peter Dreyer, til Manufacturers Anretning sammesteds underdanigst indleveret hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och eftersom samme Forslag alleniste derpaa udgaar, at Peter Dreyer med vitløftige Raisonnementer, Exempler oc Argumenter vil bevise, Manufacturers Introduction udi Norge høinyttelig at verre, hvorpaa ingen af os ringeste Tviffvel bærer, saa er voris underdanigste Betenkende, herom fornøden at verre, at Peter Dreyer artikelsvis opsatte, paa hvad Maade oc med hvad Friheder hand begærer oc formener, Manufacturer i Norge at kunde stiftis oc indførís, nafngifvende for sig enhver Manufactur saavel som oc Personerne, som dennem vil indrette oc er god for behørlige Middel och dyctige Participanter at forskaffe til at føre det Værk, som de antager, hvorpaa da Eders kongl. Mayts. naadigste Resolution best kunde følge, eftersom Ed. kongl. May. befant Propositionen beskaffet at verre. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 18. Januarii anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.

Peter Bülche mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 2. Jan. et Forslag²⁾, dat. 27. Dec. 1664, fra Hans v. Steenwinkel om forskellige Reformer i Norge. S. K.'s Betænkning (Nr. 81) fraraadede hans Forslag.

¹⁾ S. T. Nr. 2.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

81. *Betænkning af S. K. 18. Jan. 1665.*

Konc. tildels med Peter Reetz' Haand i N. R. A. Datoen ses af P. I Bl. 109.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et Forslag, som Hans von Steinwinckel udaf Norge for Ed. kongl. May. underdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinde vi samme hands Forslag ndi tvende Hofvid Poster fornemmeligen at bestaa. Dend første, at hand præsupponerer, alle E. k. Mts. Toldere oc Toldbetiente Undersele oc Utroskab^a) at begaa oc en Del Adhærenter at hafve, som lige det samme giørre, E. k. Mt. aarligen til mange tusinde Dalers Skade; dend anden, at hand foregifver, Bønderne oc Almuen i Landit ingen Ret eller Skel af Præster, Fougder oc andre i Landit at vederfør, udi hvilke tvende Poster vi befinder det uvist at verre, som Stenwinckel beskylder de Personer for, som hand angifver, oc det allene vist, som hand til Løn begærer for dend Inspection, hand anholder om at vilde hafve for sig oc sine Underhafvende til at forekomme oc remedere de forbenæfnte Inconvenientzer.

Saa er herom voris underdanigst Betenkende, at efterdi Stenwinkel beskylder i Almindelighed baade E. k. Mts. Toldere oc Toldbetiente, saa oc fast alle de, som ofver Bonden i Norge nogit hafver at raade eller med hannem at handle, at da hans Memorial blef E. k. Mts. Statholder tilskicket oc Stenwinckel foreholdit at angifve, hvem hand formener nogen Uret, som forberørt, at hafve begaait, paa det de ved E. k. Mts. General Fiscal kunde tiltalis oc lide derfor, som vedbør. Hvad dend generale Procuracion angaar, som Stenwinckel for Bønderne i Norge begærer, da eracte vi i Særdelighed sligt ved Landsloven, som endnu staaer under E. k. Mts. Correction, best at kunde ske, oc ingen saadan General Procuratorem dertil at giørres fornøden, som Stenwinckel med Almuens Bekostning affecterer at verre.

a) Overstr.: Tiufverie.

19. Jan.—6. Febr. 19. Jan. behandlede i en Kommission, bestaaende af Hannibal Sehested, Iver Krabbe, Feltmarskal Poul Würtz, Theodor Lente og Peter Bülche, til hvilke der var udgaaet Kongebrev¹⁾ 13. Jan., nogle Forslag fra Lieute-

¹⁾ S. T. Nr 25.

nant-Svengel. Forhandlingerne fortsattes 25. Jan.¹⁾). Betænkning (Nr. 82) afgaves 6. Febr. og fraraadede alle Forslag undertagen at ansætte Svengel som Inspektør ved Udførslen af Heste og Kreaturer fra Jylland til Hertugdømmerne. Dette skete ved Kongebrev²⁾ af 27. Febr.

82. Betænkning af en Kommission 6. Febr. 1665.

Orig. i S. K's. Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Ed. kongl. May. os underskrefvene naadigst hafver befalet voris underdanigste Betenkende omb adskillige Morten Sigismund Svengels Forslag och Projecter at gifve, da er saadant af os udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi saavel af hans mundlige Propositioner som indlefferede Memorialier, at Meningen hoes hannem mueligt maa vere bedre, end dend med nogen Maner kunde practiceris eller i Verk stillis. Ti hvad for det første hans Forslag belanger, at motte forordnis udi alle Guarnisoner och ellers andensteds ved Militien under hans Direction en af hans Substituter til at vere Controlleur och hafve Opsigt paa Soldaternis Mustering, saa ochsaa deris Vakt och Arbeide, siunis os Militien uden største medfølgende Indignität ei at kunde paaleggis, foruden at vi derudaf slet och aldels ingen mere Vished och Sickerhed for Underslef end ellers kand afse eller fornemme. Ti ingen kand giøre Forsickering, at Svengels Substituter skal vere troefaster eller hafve bedre och flitteligere Opsiun med sligt end de hoie Officerer, som saadant ellers er anbetroet, saa at saadanne hans Controlleurer vilde erfordre andre Controlleurer ofver sig och deris Controlleurer igien usque in infinitum.

Hans foreslagene Inspection ofver almindelige Toldvesenet her i Riget befinder vi iligemaader ingenlunde practicable at vere, och hafver Ed. kongl. May. ellers vel ladet udgaae deromb slige gode Forordninger, som vi ei fornemmer af Svengel at kunde forbedris, hvorforre os siunis intet sickerer for Underschlef derudi at vere, end at Toldene til visse och sickere Folk her i Riget med gode och billige Conditioner for Eders kongl. May. self och dessen trafique-rendis Undersaatere blef forpachtet. Hans Projecter och Inventioner

¹⁾ P. I Bl. 109. ²⁾ J. R. Nr. 10.